ALEXANDRE DUMAS

COLIERUL REGINEI

**

HELICON

DOUĂ AMBIȚII CARE VOR SĂ TREACĂ DREPT DOUĂ IUBIRI

Jeanne era și ea femeie, bă încă fără a fi regină. Rezulta de aici că, în clipa cînd se urca în trăsură, compara frumosul palat de la Versailles, bogatul și splendidul lui mobilier, cu cel de al patrulea etaj de pe strada Sainte-Claude, lacheii impozanți cu bătrîna ei servitoare. Dar aproape numaidecît meschina mansardă și bătrîna servitoare se cufundară în umbra trecutului, ca acele fantasme care, nemaiexistînd, nu au existat niciodată, și Jeanne văzu căsuța sa din cartierul Saint-Antoine, atît de distinsă, atît de grațioasă, atît de confortabilă, cum s-ar spune în zilele noastre, cu lachei mai puțin împodobiți decît cei de la Versailles, dar tot atît de respectuoși, tot atît de ascultători. Casa și lacheii erau Versailles-ul ei; ea era tot atît de regină ca și Maria-Antoaneta, iar dorințele ei, cu condiția de a ști să și le înfrîneze, nu atît în limitele necesității cît ale raționamentului, erau la fel de bine și la fel de repede executate, ca și cînd ea ar fi ținut un sceptru.

Așa că Jeanne ajunse acasă foarte încîntată și cu surîsul pe buze. Era încă devreme; luă hîrtie, o pană și cerneală, scrise cîteva rînduri, le puse într-un plic din hîrtie fină și parfumată, scrise adresa și sună. De-abia se stinsese ultimul clinchet al clopoțelului, și ușa se deschise: un lacheu aștepta în prag.

– Aveam dreptate – murmură Jeanne – nici regina nu este mai bine slujită. Apoi, întinzînd mîna, spuse: Du scrisoarea monseniorului cardinal de Rohan!

Valetul înaintă, luă scrisoarea și ieși fără să rostească măcar un cuvînt, cu acea supunere mută a servitorilor de casa mare. Contesa căzu într-o visare adîncă, o visare care era urmarea firească acelei de pe drum. Nu trecură nici cinci minute, că cineva bătu la ușă.

– Intra! spuse doamna de La Motte. Același lacheu apăru. Ce este? întrebă doamna de La Motte, schițînd un mic gest de nerăbdare, deoarece ordinul său nu fusese încă executat.

– În clipa cînd ieșeam să îndeplinesc ordinele doamnei contese – lămuri valetul – monseniorul bătea la poartă. I-am spus că mergeam la palatul său. A luat scrisoarea doamnei contese, a citit-o, a sărit din trăsură și a intrat zicînd: "Bine, anunță-mă!"

– Și?

– Monseniorul este aici; așteaptă ca doamna să binevoiască a-l primi.

Un surîs ușor flutură pe buzele contesei. După cîteva clipe, adăugă cu o vădită satisfacție:

– Spune-i să intre.

Oare cele două clipe avusesera drept scop să-l facă pe un prinț al bisericii să aștepte în anticamera sa, sau fuseseră necesare doamnei de La Motte ca să-și schițeze planul? Prințul se ivi în prag. Întorcîndu-se acasă, trimițînd să-l caute pe cardinal, simțind o atît de mare bucurie la sosirea cardinalului, oare toate acestea însemnau că Jeanne avea un plan? Da, căci fantezia reginei, asemenea focurilor jucăușe ce luminează văile cînd se întîmplă vreun incendiu, acea fantezie de regină și, mai ales, de femeie, deschise privirilor intrigantei contese toate ungherele tainice ale unui suflet, de altfel prea mîndru pentru a le ascunde.

Drumul de la Versailles la Paris este lung, și cînd îl faci avînd alături demonul cupidității, acesta are tot timpul să-ți sufle la ureche calculele cele mai îndrăznețe. Jeanne se simțea ametită de cele un milion cinci sute de mii de livre risipite în diamante pe mătasea albă a sipetului domnilor Boehmer și Bossange. Un milion cinci sute de mii de livre! Nu era oare o avere princiară, mai ales în ochii unei sărmane cerșetoare care, doar cu o lună în urmă, cerea de pomană de la cei mari?

De bună seamă, era mult mai mare distanța dintre Jeanne de Valois din strada Saint-Claude, la Jeanne de Valois din cartierul Saint-Antoine, decît dintre Jeanne de Valois, stăpîna a colierului.

Așadar, străbătuse mai mult de jumătate din drumul norocului. Și norocul la care rîvnea Jeanne nu era o iluzie, cum ar fi cuvîntul scris într-un contract sau posesiunea unui teritoriu, amîndouă foarte importante, dar pentru care ai nevoie de inteligența minții sau de agerimea ochiului. Nu, acest colier era cu totul altceva decît un contract sau pămîntul: acest colier era norocul care putea fi văzut; așa va arăta veșnic, strălucitor și fascinant; și fiindcă regina îl dorea, putea și Jeanne de Valois să-l viseze; fiindcă regina era în stare să renunțe la el, putea și doamna de La Motte să-și pună frîu ambiției.

Deci mii de gînduri nedeslușite, naluci stranii cu contururi începătoșate despre care poetul Aristofan spunea că omul le asimilează în

clipele lui de pasiune, mii de pofte, mii de furii ale patimei de a poseda luară pentru Jeanne, în timp ce străbătea drumul de la Paris la Versailles, chipuri de lupi, de vulpi şi de şerpi înaripaţi.

Cardinalul, care trebuia să-i împlinească visele, le curmă firul prin prezenţa lui neaşteptată tocmai cînd doamna de La Motte ar fi dorit să-l vadă. El însuşi avea visele sale pe care le ascundea sub masca amabilităţii, sub aparenţa dragostei.

– Ah, scumpă Jeanne! exclamă el. Iată-vă! Mi-aţi devenit atît de necesară, încît întreaga zi mi-a fost umbrită de gîndul că sînteţi departe de mine. Cel puţin v-aţi întors sănătoasă de la Versailles?

– După cum vedeţi, monseniore.

– Şi mulţumită?

– Încîntată.

– Deci regina v-a primit?

– Imediat ce am ajuns, am şi fost introdusă la ea.

– Aveţi noroc. Dupa aerul dumneavoastră triumfător, pariez ca regina v-a vorbit.

– Am stat aproape trei ore în cabinetul maiestăţii sale.

Cardinalul tresări şi puţin a lipsit sa nu repete dupa Jeanne, cu un glas plin de admiraţie: "Trei ore!" Dar se stăpîni şi zise:

– Sînteţi o adevarată vrajitoare şi nimeni nu vă poate rezista.

– Oh, oh, exageraţi, scumpul meu prinţ!

– Aţi stat într-adevăr trei ore cu regina? Jeanne încuviinţă din cap. Trei ore! repeta cardinalul, zîmbind. Cîte lucruri poate spune în trei ore o femeie inteligenta ca dumneavoastră!

– O, vă asigur, monseniore, ca nu mi-am pierdut timpul.

– Pariez că în aceste trei ore – azvîrli ca în treacăt cardinalul – nu v-aţi gîndit nici macar o clipa la mine...

– Sînteţi un ingrat!

– Adevărat?! striga cardinalul.

– Am făcut pentru dumneavoastră mai mult decît să mă gîndesc.

– Ce-aţi făcut?

– Am vorbit despre dumneavoastră.

– Aţi vorbit despre mine? Cui? întrebă prelatul, cu o voce în care, cu toată stăpînirea de sine, se ghicea emoţia; şi inima prinse să-i bată.

– Cui, dacă nu reginei?

Şi rostind aceste cuvinte atît de preţioase pentru el, Jeanne avu delicateţea de a nu-l privi în faţă, ca şi cînd nici nu i-ar fi păsat de efectul spuselor ei. Domnul de Rohan era foarte emoţionat.

– Ah! se precipită el. Haide, scumpă contesa, povestiţi-mi. Mă interesează atît de mult tot ce vi se întîmplă, încît nu vreau să pierd nici cel mai mic amănunt.

Jeanne zîmbi; știa ce îl interesează pe cardinal, la fel de bine ca și el însuși. Cum însa își pregătise meticulos cele ce urma sa povestească, cum ar fi făcut-o chiar dacă n-ar fi fost rugată, ea începu rar, lăsînd să-i fie smulsă aproape fiecare silabă: istorisi în amănunt întrevederea, conversația, demonstrînd cu fiecare cuvînt că, printr-una dintre acele întîmplări fericite care fac uneori norocul unui curtean, picase la Versailles într-o circumstanță cu totul specială și devenise, într-o singură zi, dintr-o străină, o prietenă aproape indispensabilă. Într-adevăr, într-o singură zi, Jeanne de La Motte fusese inițiata în toate necazurile reginei, în toate neplacerile domniei. Domnul de Rohan nu parea să rețină din povestire decît ceea ce regina spusese în legătură cu Jeanne. Jeanne, în povestirea sa, nu dadea importanță decît la ceea ce spusese regina în legătură cu domnul de Rohan. Povestirea tocmai se sfîrșise, cînd același lacheu intră, anunțînd ca masa e servită. Jeanne îl invita pe cardinal din ochi. Cardinalul acceptă printr-un semn. Dădu brațul stăpînei casei, care se obișnuise atît de repede să-i facă onorurile, și trecură în sufragerie.

Dupa ce mîncară, dupa ce prelatul sorbi cu înghițituri lungi speranța și iubire din relatarile de zeci de ori reluate, de zeci de ori întrerupte ale acestei vrăjitoare, se văzu silit să-și dea seama ca va trebui să țină cont de femeia din fața lui, care știa sa țină în mîini inimile celor puternici. Căci observă, cu surprindere și spaima totodata, că, în loc să se pună în valoare ca orice femeie care se știe rasfățata și de care ai nevoie, ea venea în întîmpinarea dorințelor interlocutorului său, cu o gingășie cu totul diferita de acea mîndrie de leoaică manifestată la ultima masă luata împreuna în același loc și în aceeași casă.

De data aceasta, Jeanne făcea pe gazda nu numai ca o femeie stăpînă pe ea însăși, ci și ca o stăpînă a celorlalți. Nici urma de sfială în privirea ei, nici o reținere în glas. Oare nu stătuse ea întreaga zi în preajma celor mai ilustri aristocrați, floarea nobilimii franceze, pentru a lua exemplu de la ei? Oare nu i se adresase cu "scumpa contesa" o regină care nu avea rivală?

Așa încît cardinalul, el însuși un bărbat stăpîn pe sine, îi recunoscu superioritatea, nu încerca să-i reziste și îi spuse luîndu-i mîna:

– Contesa, în dumneavoastra sînt doua femei.

– Cum asta? întreba contesa.

– Cea de ieri și cea de azi.

– Și pe care o preferă eminența voastră?

– Nu știu. Știu numai ca cea de astă-seară este o Armida[1], o Circe[2], ceva cu totul irezistibil.

---

[1] Eroină din "Ierusalimul eliberat" de Torquato Tasso (n. t.).

[2] Vrăjitoare din "Odiseea" lui Homer.

– Şi cărei'a, cu toate că sînteţi prinţ, nu veţi încerca, sper, să-i rezistaţi, monseniore.

Prinţul alunecă de pe scaun şi îngenunche la picioarele doamnei de La Motte.

– Cereţi pomană? întrebă aceasta.

– Da, şi aştept să mi-o daţi.

– Astăzi e ziua îngăduinţelor – raspunse Jeanne. Contesa de Valois şi-a ocupat locul cuvenit, a intrat în rîndul femeilor de la curte; peste puţină vreme, ea se va numara printre cele mai mîndre femei de la Versailles. Aşadar, poate să-şi deschidă palma şi să i-o întindă cui crede că o merită.

– Chiar şi unui prinţ? întreba domnul de Rohan.

– Chiar şi unui cardinal – raspunse Jeanne.

Cardinalul depuse un sarut lung şi arzător pe aceasta mînă delicată; apoi, dupa ce cerceta din ochi privirea şi zîmbetul contesei, se ridica. Trecînd în anticameră, spuse cîteva cuvinte mesagerului său. Dupa doua minute, se auzi zgomotul trăsurii care se îndepărta. Contesa înalţa capul.

– Pe legea mea, contesa, mi-am dat foc la corabii.

– Nu-i nimic deosebit într-asta, de vreme ce va aflaţi în port – raspunse contesa.

ÎN CARE ÎNCEP SĂ SE ZĂREASCĂ CHIPURILE DE SUB MASCĂ

O **conversaţie plăcută, pe îndelete** este privilegiul oamenilor care nu mai au să-şi spuna mare lucru. Exista bucuria de a tăcea sau de a te exprima prin interjecţii, dar cea mai mare este, fără discuţie, plăcerea de a palavragi fără a fi obligat să-ţi compui frazele.

Dupa doua ceasuri de la plecarea trasurii, cardinalul şi contesa se aflau în acest punct. Contesa cedase, cardinalul învinsese; cu toate

acestea, cardinalul era cel subjugat, iar contesa era cea care triumfa. Doi bărbați se pot înșela strîngîndu-și mîna. Un bărbat și o femeie se pot înșela sărutîndu-se. Aici se înșelau unul pe altul, numai pentru că fiecare voia să se lase înșelat. Fiecare dintre cei doi avea un scop. Pentru a-și realiza scopul aveau nevoie de o atmosferă intimă. Scopul fiecăruia fusese atins.

Cardinalul nici nu-și dădea măcar osteneala de a-și ascunde nerăbdarea. Se mulțumi să facă doar un mic ocol și, revenind la conversația despre Versailles și la onorurile care o așteptau acolo pe noua favorită a reginei, spuse:

– Este generoasă și nimic nu i se pare prea mult pentru cei pe care îi iubește. Are un fel rar de a dărui tuturor cîte ceva, dar numai cîtorva prieteni aleși le dăruiește totul.

– Credeți deci că este bogată? întrebă doamna de La Motte.

– Găsește aproape întotdeauna resurse, cu un cuvînt, un gest, un zîmbet. Nici un ministru, în afara lui Turgot, poate, nu a avut curajul să-i refuze ceva reginei.

– Ei bine, mie, – spuse doamna de La Motte – mie, biata regina, sau mai curînd biata femeie, mi se pare mult mai puțin bogată decît o credeți dumneavoastră!

– Cum așa?

– Ești oare bogat cînd ești silit să-ți impui privațiuni?

– Privațiuni?! Povestiți-mi, vă rog, scumpa Jeanne.

– O, Doamne, vă voi spune numai ceea ce am văzut, nici mai mult, nici mai puțin.

– Spuneți, vă ascult.

– Închipuiți-vă două suplicii îngrozitoare pe care această nefericita regină le-a îndurat.

– Două suplicii?! Care?

– Știți, scumpul meu prinț, ce înseamnă dorința unei femei?

– Nu, dar aș vrea să mă învățați, contesa.

– Ei bine, regina are o dorință pe care nu și-o poate satisface.

– De a avea pe cine?

– Nu, de a avea ce.

– Fie, de a avea ce anume?

– Un colier de diamante.

– Stați, cred că știu. Nu-i vorba despre diamantele lui Boehmer și Bossange?

– Exact.

– Oh, chestie veche, contesă.

– Veche sau nouă, oare nu este o adevărată nefericire pentru o regină, spuneți, să nu poată avea ceea ce ar fi putut avea pînă și o simplă favorită? Dacă regele Ludovic al XV-lea ar mai fi trăit încă cincisprezece zile, Jeanne Vaubernier ar fi avut ceea ce nu poate avea Maria-Antoaneta.

– Ei bine, scumpă contesă, sînt convins că vă înșelați, regina a putut avea de cinci sau de șase ori aceste diamante și le-a refuzat de tot atîtea ori.

– Oh!

– Vă spun sigur ca regele i le-a oferit și că le-a refuzat chiar din mîna regelui.

Și cardinalul povesti istoria cu vasul. Jeanne ascultă cu toată atenția și cînd cardinalul isprăvi, spuse:

– Ei, și?

– Cum, *ei, și*?

– Da, ce demonstrează asta?

– Că nu le-a vrut, mi se pare limpede.

Jeanne ridica din umeri:

– Cunoașteți femeile, cunoașteți curtea, cunoașteți regii și va lasați înșelați de un asemenea răspuns?

– De, constat numai refuzul!

– Scumpul meu prinț, aceasta demonstrează doar un lucru: că regina a simțit nevoia să spună ceva care să aibă răsunet, ceva foarte popular, și că a reușit.

– Oho! exclama cardinalul. Iata cum arată pentru dumneavoastră virtuțile regale! Ah, ce sceptică sînteți! Sfîntul Toma era încrezător pe lîngă dumneavoastră.

– Sceptică sau nu, eu afirm un lucru.

– Care?

– Că regina, chiar dupa ce a refuzat colierul, a simțit o poftă nebuna să-l aibă.

– Toate lucrurile acestea vi le-ați închipuit, draga mea, dar mai intîi, credeți-mă, dincolo de nenumarate defecte, regina are o mare calitate.

– Care?...

– Este dezinteresată! Nu iubește nici aurul, nici argintul, nici nestematele. Cîntărește mineralele la valoarea lor; pentru ea, o floare prinsă în piept valorează cît un diamant la ureche.

– Nu zic ba. Numai că, acum, în clipa de față, susțin că are chef să-și pună diamantele la gît.

– Ah, contesă, demonstrați-mi!

– Nimic mai ușor; adineauri am văzut colierul.
– Dumneavoastră?
– Da, eu; nu numai că l-am văzut, dar l-am și atins.
– Unde?
– Tot la Versailles.
– La Versailles?
– Bijutierii au venit cu el acolo pentru a o ispiti pe regină pentru ultima dată.
– Și e frumos?
– Superb!
– Atunci dumneavoastră, care sînteți cu adevărat femeie, dumneavoastră înțelegeți că te poți gîndi la un asemenea colier.
– Înțeleg chiar că poți să-ți pierzi și pofta de mîncare, și somnul.
– Vai, de ce n-am un vas să-i dăruiesc regelui?!
– Un vas?
– Da, mi-ar darui colierul și, dupa ce l-aș avea, ați putea să mîncați și să dormiți liniștită.
– Vă bateți joc?
– Nu, vă jur!
– Ei bine, am sa vă spun un lucru care poate va va mira foarte mult.
– V-ascult.
– N-aș vrea acest colier!
– Cu atît mai mult, contesă, cu cît nici n-aș putea să vi-l ofer.
– Păcat! Nici domnia-voastră și nimeni pe lume! Exact ceea ce simte și regina, și iată de ce și-l dorește.
– Dar vă repet că regele i l-a oferit.
Jeanne facu un gest repezit, un gest aproape de plictiseală, și spuse:
– Și eu vă spun că femeilor le plac aceste daruri cînd nu vin din partea unor oameni care le obligă să le accepte.
Cardinalul o privi pe Jeanne cu mai multa atenție și zise:
– Nu prea înțeleg.
– Cu atît mai bine; să lăsam lucrurile așa cum sînt. De ce să mai vorbim despre acest colier, daca tot nu putem să-l avem?
– Ah, daca eu aș fi regele și dumneavoastra ați fi regina, v-aș sili să-l acceptați.
– Ei bine, fără să fiți rege, obligați-o pe regină să-l primească și veți vedea dacă va fi chiar atît de supărată pe cît credeți pentru atare constrîngere.
Cardinalul o privi pe Jeanne încă o dată și spuse:

– Sînteți sigură că nu vă înșelați? Oare, într-adevăr, regina nutrește această dorință?

– Mistuitoare! Ascultați, scumpul meu prinț: parcă mi-ați spus odată, sau am auzit spunîndu-se, că nu ați fi deloc supărat dacă ați fi numit ministru?

– E foarte posibil să fi spus acest lucru, contesă.

– Ei bine, vă asigur, scumpul meu prinț...

– Ce?

– Că regina îl va face ministru pe cel care va fi capabil să-i trimită colierul de acum în opt zile.

– Oh, contesă!

– Știu ce spun... V-ar plăcea mai mult s-o gîndesc numai în sinea mea?

– Nicidecum.

– De altfel, ceea ce spun nu vă privește deloc. Este limpede că nu veți cheltui un milion și jumătate pentru un capriciu regesc. Pe legea mea, ar însemna să plătiți prea scump un portofoliu pe care l-ați putea avea pentru o nimica toată și care aproape vi se și datorează. Luați deci tot ce v-am spus drept o conversație oarecare. Eu sînt ca și papagalii: am fost orbită de soare și iata-mă repetînd într-una că e cald. Ah, monseniore, ce grea încercare este o zi norocoasă pentru o mică provincială! Trebuie să fii un vultur ca domnia-voastră pentru a putea privi în față stralucirea razelor. Cardinalul deveni visător. Vedeți – continuă Jeanne – iata că mă și judecați rău, că mă găsiți atît de vulgară și de păcătoasă, încît nici nu mai binevoiți să-mi vorbiți!

– Ei, asta-i!

– Cînd o judec astfel pe regină, mă judec și pe mine.

– Contesă!

– Ce vreți? Am crezut că dorește diamantele pentru că a suspinat cînd le-a văzut; am crezut, pentru că, în locul ei, și eu le-aș fi dorit; iertați-mi slăbiciunea.

– Sînteți o femeie adorabilă, contesă! Printr-o contopire de necrezut, în dumneavoastră se îmbină slăbiciunea inimii și tăria minții; sînteți atît de puțin femeie în anumite clipe, încît ma sperii; sînteți atît de minunată în altele, încît binecuvîntez cerul, vă binecuvîntez pe dumneavoastră... Și galantul cardinal punctă această galanterie cu un sărut. Să nu mai vorbim despre asta – încheie el.

"Fie – murmură pentru sine Jeanne. Cred că a mușcat din momeală"...

Dar, cu toate că spusese: "Să nu mai vorbim despre asta", cardinalul reluă:

– Și ziceți că Boehmer a revenit cu oferta?

– Da, împreună cu Bossange – răspunse cu naivitate doamna de La Motte.

– Bossange... stați puțin – rosti cardinalul, vrînd parcă să-și amintească. Bossange nu este asociatul său?

– Da, unul înalt și uscățiv.

– El este.

– Unde locuiește?

– Trebuie să locuiască undeva pe Rue Ferraille sau de l'École, nu prea știu; în orice caz, în împrejurimile Pont-Neuf-ului.

– Da, pe lîngă Pont-Neuf, aveți dreptate; am citit, trecînd cu trăsura, acest nume deasupra unei porți. Haide, haide – murmură Jeanne – peștele muște din ce în ce mai tare...

Jeanne avea dreptate: cîrligul undiței se înfipsese adînc în pradă.

Așa că, a doua zi, plecînd din locuința sa din cartierul Saint-Antoine, cardinalul ceru să fie condus direct la Boehmer. Spera să-și poată tăinui numele, dar Boehmer și Bossange erau bijutierii curții și, de la primele cuvinte pe care le rosti, i se adresară cu "monseniore".

– Ei bine, da, monseniore – zise cardinalul – dar fiindcă m-ați recunoscut, încercați cel puțin ca alții să nu o facă.

– Monseniorul poate fi liniștit. Așteptam ordinele monseniorului.

– Am venit să cumpăr colierul de diamante pe care l-ați arătat reginei.

– Sîntem într-adevăr deznădăjduiți, dar monseniorul vine prea tîrziu.

– Cum așa?

– S-a vîndut.

– Imposibil, doar ieri l-ați oferit din nou maiestății sale.

– Care l-a refuzat din nou, monseniore, iată de ce vechea tranzacție se menține.

– Și cu cine s-a încheiat tîrgul? întrebă cardinalul.

– Este un secret, monseniore.

– Prea multe secrete, domnule Boehmer. Și cardinalul se ridică.

– Monseniore!

– Credeam, domnule – continuă înaltul prelat – că un bijutier al coroanei Franței ar trebui să fie fericit să vîndă în Franța frumoasele sale nestemate; dacă preferi Portugalia, fă cum îți place, domnule Boehmer.

– Ah, monseniorul știe totul! strigă bijutierul.

– Ce ți se pare uimitor în asta?

– Dacă monseniorul știe totul, înseamnă că numai regina i-a putut spune?

– Și dacă ar fi așa ! răspunse cardinalul, fără a respinge această ipoteză măgulitoare pentru amorul său propriu.

– Oh, aceasta ar schimba mult lucrurile, monseniore!
– Nu înțeleg, explică-te.
– Îmi permite oare monseniorul să vorbesc în toată libertatea?
– Vorbește.
– Ei bine, regina își dorește colierul.
– Crezi?
– Sîntem siguri.
– Și atunci de ce nu-l cumpără?
– Pentru că l-a refuzat pe rege și, dacă ar reveni asupra acestei hotărîri, care i-a adus atîtea elogii din partea maiestății sale, ar însemna să se arate capricioasă.
– Regina este deasupra acestor lucruri.
– Da, cînd este vorba despre ce spune poporul, sau chiar despre ce spun curtenii; dar cînd este vorba despre ce spune regele...
– Regele, o știi foarte bine, a vrut să-i dăruiască reginei colierul.
– Fără îndoială, dar s-a grăbit să-i mulțumească reginei cînd ea a refuzat.
– Și ce concluzii trage domnul Boehmer?
– Că regina ar vrea să aibă colierul fără a părea că-l cumpără.
– Ei bine, te înșeli, domnule – replică prințul de Rohan. Nu despre asta este vorba.
– Atunci ne pare rău, monseniore, pentru că ar fi fost singurul motiv hotărîtor care ne-ar fi determinat să ne calcăm cuvîntul față de domnul ambasador al Portugaliei.

Cardinalul reflectă. Oricît de mare ar fi iscusința diplomaților, cea a negustorilor este mult superioară... Mai întîi că diplomatul negociază aproape întotdeauna valori pe care nu le are; negustorul ține și strînge în gheară obiectul care atîța curiozitatea: chiar cînd îl cumperi, chiar cînd îl plătești scump, tot înseamnă aproape că îl jefuiești. Domnul de Rohan, văzînd ca se află la discreția acestui om, spuse:
– Domnule, presupune, dacă vrei, că regina dorește să aibă colierul.
– Asta schimbă totul, monseniore. Și pentru a da întîietate reginei, putem rupe toate tranzacțiile.
– Cu cît vinzi colierul?
– Un milion cinci sute de mii de livre.
– Cum ți se va plăti?
– Portugalia îmi plătește un aconto și eu însumi ma voi duce să livrez colierul la Lisabona, unde voi primi restul.
– Noi nu vom putea plăti în felul acesta, domnule Boehmer; v-am putea da un aconto, dacă nu ar fi prea mare.
– O sută de mii de livre.
– Pot fi găsite. Restul?

– Eminența voastră are nevoie de timp? întrebă Boehmer. Daca garantează eminența voastră, se poate face orice. Numai că întîrzierea implica o pierdere; și fiți atent, monseniore: într-o afacere de o asemenea importanță, cifrele se umflă singure. O dobînda de cinci la suta, pentru un milion și cinci sute de mii, face șaptezeci și cinci de mii de livre, iar o dobîndă de cinci la sută este o adevărată ruină pentru un negustor. Zece la suta este, în orice caz, singurul procent acceptabil.

– Ar însemna o sută cincizeci de mii de livre în contul dumitale?

– Da, monseniore.

– Domnule Boehmer, să zicem ca vinzi colierul cu un milion șase sute de mii de livre și împarți plata celor un milion cinci sute de mii de livre care rămîn la trei scadențe, pe timp de un an. S-a făcut?

– Monseniore, dacă încheiem astfel tîrgul, pierdem cincizeci de mii de livre.

– Nu cred, domnule. Dacă ar trebui să încasezi mîine un milion cinci sute de mii de livre, ai fi cam stînjenit: un bijutier nu poate cumpara o moșie la prețul asta.

– Sîntem doi, monseniore, asociatul meu și cu mine.

– Este adevărat, dar n-are importanță; vă va fi mai la îndemînă sa încasați cinci sute de mii de livre la fiecare patru luni ale anului, decît cîte două sute cincizeci de mii de livre fiecare.

– Monseniorul uită că diamantele nu ne aparțin. Ei, dacă ne-ar aparține, am fi destul de bogați ca să nu ne neliniștim nici de plată, nici de plasamentul banilor.

– Cui aparțin pietrele?

– Cel puțin la zece creditori: pietrele le-am cumpărat una cîte una. Una trebuie plătită la Hamburg, alta la Neapole, una la Buenos-Aires, două la Moscova. Creditorii noștri așteapă vînzarea colierului pentru a-și primi banii. Singura noastra proprietate este doar beneficiul pe care îl vom realiza; dar, vai, monseniore, de cînd acest nefericit colier este gata de vînzare, deci de doi ani, am și pierdut două sute de mii dobîndă! Judecați cît de mare este beneficiul nostru.

Domnul de Rohan îl întrerupse pe Boehmer:

– De fapt, eu nici n-am văzut colierul.

– Adevărat, monseniore, iată-l.

Și Boehmer scoase la iveală, cu toate precauțiile posibile, prețioasa bijuterie.

– Superb! exclamă cardinalul, atingînd cu patimă încheietoarea care atinsese gîtul reginei. Cînd isprăvi și cînd degetele sale se săturară să caute în neștire efluviile visate îndelung, spuse: Facem tîrgul?

– Da, monseniore; și mă și duc la ambasadă să-mi retrag cuvîntul.

– Nu credeam că se află acum un ambasador al Portugaliei la Paris.

– Ba da, monseniore, este domnul de Souza; a venit incognito.
– Pentru a negocia afacerea – zise cardinalul, rîzînd.
– Da, monseniore.
– O, bietul Souza! Îl cunosc bine. Bietul Souza!
Şi se înveseli şi mai mult.

Domnul Boehmer crezu că trebuie să se asocieze şi el la veselia clientului său. Şi rîseră astfel vreme îndelungată, pe seama Portugaliei. Domnul de Rohan vru să plece. Boehmer îl opri şi întrebă:
– Poate să-mi spună monseniorul cum se va încheia afacerea?
– Cît se poate de firesc.
– Prin intendentul monseniorului?
– Nu, absolut nimeni în afară de mine; nu vei avea de-a face decît cu mine.
– Cînd?
– Începînd de mîine.
– Cele o sută de mii de livre?...
– Le voi aduce mîine.
– Bine, monseniore. Şi hîrtiile?
– Le voi semna chiar aici, tot mîine.
– Aşa este cel mai bine, monseniore.
– Şi pentru că eşti un om care ştii sa pastrezi un secret, domnule Boehmer, aminteşte-ţi că deţii unul dintre cele mai importante.
– Ştiu, monseniore, şi voi merita încrederea domniei-voastre, ca şi pe cea a maiestăţii sale regina – adăugă el, cu tîlc.

Domnul de Rohan se împurpură la fata şi plecă tulburat, dar fericit, ca orice om care se ruinează într-un acces de patimă. A doua zi, domnul Boehmer se îndrepta, cu un aer important, către ambasada Portugaliei. Chiar în clipa cînd se pregătea să bată la poartă, domnul Ducorneau, primul secretar, îi prezenta conturile secretarului particular, domnul Beausire, în timp ce don Manuel y Souza, ambasadorul, îi explica un nou plan de campanie asociatului său, valetul.

De la ultima vizită a domnului Boehmer pe strada Jussienne, palatul suferise multe transformări. Întregul personal, sosit, după cum am văzut, în cele două trăsuri de poştă, se instalase cum putuse, avînd în vedere însă diversele atribuţii pe care trebuia să le îndeplinească în casa noului ambasador. Trebuie să spunem că, împărţindu-şi rolurile, pe care le jucau, de altfel, excelent, şi fiind nevoiţi să se înlocuiască reciproc, asociaţii aveau prilejul să-şi supravegheze ei înşişi interesele, ceea ce dă mai multă siguranţă oricărei afaceri.

Domnul Ducomeau, încîntat de inteligenţa tuturor valeţilor, era plin de admiraţie faţă de ambasador, care se arătase prea puţin preocupat de prejudecăţi naţionale şi nu şovăise să angajeze un personal în întregime

francez, de la secretarul particular pînă la cel de-al treilea valet. Acest lucru îl îndemnă ca, în timp ce făcea socotelile cu domnul de Beausire, să înceapă cu acesta din urmă o conversație foarte elogioasă la adresa șefului ambasadei.

– Dupa cum vezi, familia de Souza – spunea Beausire – nu face parte dintre acei portughezi închistați în idei preconcepute care trăiesc ca în secolul al XIV-lea, cum sînt atîția nobili prin ținuturile noastre. Nu, ei sînt gentilomi care călătoresc, cu o avere de milioane, care ar putea fi regi oriunde ar avea ei chef sa se duca.

– Numai ca un asemenea chef nu le vine – replică spiritual domnul Ducorneau.

– De ce ar face-o, domnule secretar? Cînd ai un oarecare numar de milioane și un nume princiar, nu crezi că valorezi cît un rege?

– Ah, iată un punct de vedere filozofic, domnule secretar – spuse Ducorneau, surprins. Nu mă așteptam să aud asemenea maxime despre egalitate din gura unui diplomat.

– Noi sîntem niște excepții – răspunse Beausire, oarecum contrariat de anacronismul sau; fără a fi voltairian sau rousseau-ist, avea și el ideile lui filozofice despre lume.

– Știți, este o adevărata fericire că Portugalia e o țară mică! exclamă Ducorneau, entuziasmat.

– Ei, și de ce?

– Pentru că, avînd asemenea oameni în fruntea sa, va prospera repede, domnule.

– Oh, ne flatați, scumpul meu domn! Nu, noi facem o politică filozofică. Este atrăgător, dar nu se poate aplica. Acum însa hai s-o lăsăm baltă. Spuneați deci că sînt o sută opt mii de livre în casa de bani?

– Da, domnule secretar, o sută opt mii de livre.

– Și nu sînt datorii?

– Nici un bănuț.

– Demn de toată lauda. Dați-mi, vă rog, borderoul.

– Iată-l. Cînd se vor face prezentările, domnule secretar? Trebuie să știți că subiectul acesta dă naștere la curiozitate, la nesfîrșite comentarii, aș zice chiar la agitație în tot cartierul.

– Oho!

– Da, din cînd în cînd, sînt văzuți dînd tîrcoale în jurul palatului tot felul de indivizi care se pare că ar dori ca poarta să fie de sticlă.

– Indivizi?!... repetă Beausire. Indivizi din cartier?

– Și alții. Ei bine, misiunea domnului ambasador fiind secretă, vă dați și dumneavoastră singur seama ca poliția se va strădui cît mai grabnic să descopere totul.

– La fel mi-am zis și eu – încuviință Beausire, destul de neliniștit.

– Priviți domnule secretar – îl îndemnă Ducorneau, ducîndu-l pe Beausire în dreptul unei ferestre prevăzută cu drugi de fier, care dădea spre unul din zidurile palatului. Priviți, vedeți în stradă un om cu un surtuc cafeniu-murdar?

– Da, îl văd.

– Vedeți cum se uită încoace?

– Într-adevăr. Cine credeți că este acest om?

– Eu? De unde să știu... Poate un spion al domnului de Crosne.

– Probabil.

– Între noi fie vorba, domnule secretar, domnul de Crosne nu este un magistrat de talia domnului de Sartine. L-ați cunoscut pe domnul de Sartine?

– Nu, domnule, nu!

– Eh, acela ar fi ghicit pînă acum de zece ori cu ce vă ocupați. Este însă adevărat că sînteți și destul de precaut...

Se auzi clopoțelul.

– Mă cheamă domnul ambasador – zise foarte grăbit Beausire, pe care conversația începuse să-l cam stînjenească.

Și, împingînd ușa cu putere, îi răsturnă pe doi dintre asociați care, unul cu o pană la ureche, altul cu mătura în mînă, unul într-un post de mîna a patra, altul simplu valet, găseau conversația prea lungă și doreau să participe, chiar dacă o făceau numai cu auzul. Beausire își zise că devenea suspect și-și făgădui să fie mai prevăzător. Urcă deci la ambasador, după ce strînsese în taină mîna celor doi prieteni și asociați.

ÎN CARE DOMNUL DUCORNEAU NU MAI ÎNȚELEGE NIMIC DIN CEEA CE SE ÎNTÎMPLĂ

Don Manuel y Souza era mai puțin gălbejit ca de obicei, ceea ce vrea să spună că obrazul său oferea ochiului o vagă nuanță purpurie. Tocmai avusese cu domnul comandor-valetul o explicație de-a dreptul penibilă. Și explicația încă nu se terminase. Cînd sosi Beausire, cei doi cocoși își mai smulgeau ultimele pene.

– Haide, domnule de Beausire, vino să ne pui de acord – zise comandorul.

– În ce privință? întrebă secretarul, cu aerul unui arbitru, după ce schimbase iute o privire cu aliatul său firesc, ambasadorul.

– Precum știi, domnul Boehmer trebuie să vină astăzi să încheiem afacerea cu colierul – începu valetul.

– Știu.

– Și că va trebui să-i numărăm cele o sută de mii de livre.

– Știu și asta.

– Aceste o sută de mii de livre sînt proprietatea asociației, nu-i așa?

– Se îndoiește cineva?

– Poftim! Domnul de Beausire îmi dă dreptate – zise comandorul, întorcîndu-se spre don Manuel.

– Să așteptăm, să așteptăm – replică portughezul, făcînd cu mîna un semn care însemna că trebuie răbdare.

– Nu-ți dau dreptate decît asupra acestui punct – precizâ Beausire – și anume că cele o suta de mii de livre sînt ale asociaților.

– Asta e totul, nici nu cer mai mult.

– Păi dacă-i așa, atunci caseta cu bani nu trebuie să stea în singurul birou al ambasadei, care este vecin cu camera domnului ambasador.

– Și de ce nu?! replică Beausire.

– Iar domnul ambasador – continuă comandorul – nu trebuie să ne dea fiecăruia cîte o cheie de la casetă?

– Ba deloc – interveni portughezul.

– Ce motive ai?

– Într-adevar, ce motive ai? întrebă Beausire, la rîndul său.

– Daca ei n-au încredere în mine – spuse portughezul, mîngîindu-și proaspăta bărbuță – de ce eu să am în alții? Mi se pare că, daca eu pot fi acuzat că fur banii asociației, la fel de bine pot și eu să suspectez asociația că vrea să mă fure. Și unii, și alții facem tot atîtea parale.

– De acord – spuse valetul – dar tocmai de aceea avem aceleași drepturi, drepturi egale, adică.

– Atunci, scumpul meu domn, dacă doreai egalitate, trebuia de la început s-o facem fiecare pe ambasadorul prin rotație. Ar fi fost mult mai neverosimil în ochii publicului, dar asociații ar fi fost liniștiți. Nu-i așa, ce părere ai?

– Și mai întîi – se amestecă Beausire – află, domnule comandor, că nu te porți ca un bun camarad; oare seniorul don Manuel nu are un privilegiu incontestabil, al omului care a născocit tot planul?

– Ah, da... – zise ambasadorul – și domnul de Beausire împarte cu mine acest privilegiu...

– Eh, o dată ce o afacere este în curs de desfășurare, nu se mai acordă atenție privilegiilor – replica domnul comandor.

– De acord, dar se continuă a se da atenție procedeelor – sublinie Beausire.

– Nu sînt singurul care ridic această obiecție – murmură comandorul, întrucîtva rușinat. Toți ai noștri gîndesc ca mine.

– Și n-au dreptate – ripostă portughezul.

– Așa e, n-au dreptate – repetă Beausire.

Comandorul înalță capul.

– Nici eu n-am avut dreptate – spuse el, înciudat – cînd am vrut să aflu părerea domnului de Beausire. Secretarul nu putea să nu se înțeleagă cu ambasadorul!

– Domnule comandor – răspunse Beausire, cu o uimitoare liniște – ești un ticălos căruia îi voi rupe urechile, dacă mai ai cumva urechi; doar ți-au mai fost scurtate o dată...

– Ia te rog! se burzului comandorul, încruntîndu-se.

– Stăm liniștiți aici, în cabinetul domnului ambasador, și putem discuta întreaga afacere ca în familie. Or, dumneata mă insulți, pretinzînd că vreau să mă înțeleg cu don Manuel.

– Și pe mine m-ai insultat – rosti rece portughezul, venind în ajutorul lui Beausire.

– Aici este vorba să dăm socoteala, domnule comandor.

– Oh, nu sînt un spadasin de frunte! strigă valetul.

– Văd prea bine – replică Beausire. Drept care vei fi cotonogit, domnule comandor!

– Ajutor! strigă acesta, ținut zdravăn de către iubitul domnișoarei Oliva și aproape strangulat de portughez.

Dar în clipa în care cei doi șefi vroiau sa-și faca dreptate, clopoțelul de jos îi vestea ca primesc o vizită.

– Să-l lăsam acum – spuse don Manuel.

– Să-și ia serviciul în primire – spuse și Beausire.

– Am să povestesc totul și celorlalți asociați – răspunse comandorul, netezindu-și hainele.

– N-ai decît să le spui ce vrei; știm noi ce să le răspundem.

– Domnul Boehmer! strigă de jos cel ce stătea de pază.

– Iata ca totul ia sfîrșit, scumpul meu comandor – îi spuse Beausire, plesnindu-l ușor peste ceafă.

– Nu vom mai avea nici o discuție cu privire la cele o suta de mii de livre, pentru că aceste o sută de mii de livre vor dispare împreună cu domnul Boehmer. Așadar, fă frumos, domnule valet!

Comandorul ieși bombanind și pe dată își reluă înfățișarea umilă pentru a-i introduce, așa cum se cuvine, pe bijutierii coroanei. În

intervalul de timp dintre plecarea sa şi intrarea lui Boehmer, Beausire şi portughezul schimbară între ei o privire la fel de semnificativă ca şi prima. Boehmer intră urmat de Bossange. Amîndoi aveau o atitudine umilă şi descumpănită, asupra căreia subtilii observatori ai ambasadei nu se puteau înşela. În timp ce luau loc pe scaunele oferite de Beausire, acesta continuă să observe, pîndind în acelaşi timp privirea lui don Manuel, cu care vroia să se pună de acord. Manuel îşi păstra aerul său demn şi oficial.

Boehmer, omul căruia îi reveneau iniţiativele, luă cuvîntul şi în această circumstanţă oficială. Explică cum putu, că înalte raţiuni politice de o mare importanţă îl împiedicau să dea urmare negocierilor începute. Manuel scăpă o exclamaţie. Beausire îşi drese vocea. Domnul Boehmer se încurcă din ce în ce mai rău. Don Manuel îl obligă să observe că tranzacţia era încheiată şi că banii pentru acont erau pregătiţi. Boehmer persistă în hotărîrea sa. Ambasadorul, mereu prin intermediul lui Beausire, răspunse că guvernul său avea sau va avea foarte curînd cunoştinţa asupra rezultatului tranzacţiei; ca a o rupe ar însemna ca maiestatea sa regina Portugaliei să fie expusă unui afront.

Domnul Boehmer obiectă că şi el cîntărise toate consecinţele acestei situaţii, dar ca a reveni asupra hotărîrii luate îi era cu neputinţă. Beausire nu se putea decide să accepte ruptura; el îi declară net lui Boehmer că a se dezice acum, înseamna ca-i un prost negustor şi un om fără cuvînt. Atunci se amestecă Bossange pentru a apăra comerţul reprezentat în persoana sa şi a asociatului său. Nu fu însă deloc convingător. Beausire îi închise gura cu o întrebare: "Nu cumva aţi găsit pe cineva care plăteşte mai mult?" Bijutierii, care nu erau prea tari în politică şi care aveau despre diplomaţie, în general, şi despre diplomaţii portughezi, în special, o părere foarte bună, se roşiră şi părură impresionaţi, crezînd că au fost descoperiţi. Beausire văzu că ţintise bine; şi cum era foarte interesat să încheie o afacere din care presimţea că se va alege cu o avere, simulă că-l consulta în portugheză pe ambasadorul său.

– Domnilor – se adresă el apoi bijutierilor – vi s-a oferit probabil un beneficiu mai mare; nimic mai firesc; aceasta dovedeşte că diamantele sînt valoroase. Ei bine, maiestatea sa regina Portugaliei nu doreşte să cumpere mai ieftin spre ruina unor negustori cinstiţi. Pot să vă ofer cincizeci de mii de livre?

Boehmer făcu un semn negativ.

– O sută de mii, o sută cincizeci de mii de livre – continuă Beausire, hotărît ca, fără să se compromită, să ofere şi un milion în plus numai pentru a-şi cîştiga partea sa din cele un milion cinci sute de mii de livre.

Bijutierii, înmărmuriți, se codiră o clipă; apoi după ce se consultară, îi spuseră lui Beausire:

– Nu, domnule secretar, nu vă mai osteniți să ne mai înduplecați; tîrgul este încheiat, o voință mai puternică decît a noastră ne determină să vindem colierul aici în țară. Sîntem siguri că ne înțelegeți; scuzați-ne, nu noi sîntem cei ce refuzăm, deci nu ne purtați pică; cineva mai sus ca noi, mai sus decît dumneavoastră se opune.

Beausire și Manuel nu mai găsiră nimic de adăugat. Dimpotrivă, le adresară chiar complimente bijutierilor și încercară să se arate indiferenți. Ba o făcură cu o asemenea tragere de inimă, încît nici nu-l văzură în anticameră pe domnul comandor-valetul, foarte ocupat să asculte la ușă ca să știe ce se întîmplă cu afacerea din care cei doi voiau să-l excludă. Domnul asociat fu însă destul de neîndemînatic și, aplecîndu-se spre ușă, alunecă și căzu cu zgomot. Beausire alergă în anticameră, unde îl găsi pe nefericit dîrdîind de frică.

– Ce faci aici, nenorocitule?! strigă Beausire.

– Aduceam poșta de dimineața, domnule – răspunse comandorul.

– Bine! zise Beausire. Pleacă!

Și luînd depeșele, îl concedie pe comandor. Aceste depeșe alcătuiau întreaga corespondență a cancelariei: scrisori din Portugalia sau din Spania, majoritatea cu totul neînsemnate și care reprezentau munca de fiece zi a domnului Ducorneau. Dar, trecînd întotdeauna prin mîinile lui Beausire sau ale lui don Manuel, înainte de a merge la cancelarie, furnizasera celor doi escroci informații folositoare asupra treburilor ambasadei. Cînd auziră cuvîntul depeșe, bijutierii se ridicară ușurați, ca niște oameni cărora li s-a îngăduit să plece, după o audiență stînjenitoare. Fură lăsați să plece, iar valetul primi ordinul de a-i însoți pînă în curte. Abia dispărură pe scară, că don Manuel și Beausire se și apropiară unul de celălalt, după ce se înțeleseseră din priviri.

– Ei bine – zise don Manuel – afacerea a căzut în baltă.

– Nu încape îndoială – încuviință și Beausire.

– Dintr-o sută de mii de livre, un furt obișnuit, ne revin fiecăruia cîte opt mii patru sute de livre.

– Nu merită osteneala – replică Beausire.

– Nu-i așa? În vreme ce aici în casa de bani... – și arată spre casa de bani atît de mult rîvnită de către comandor – ...aici, în casa de bani, sînt o sută opt mii de livre.

– Cincizeci și patru de mii pentru fiecare.

– Ei bine, s-a făcut! replică don Manuel. Să împărțim.

– Fie, dar comandorul nu se va mișca de lîngă noi, acum cînd știe că afacerea a dat greș.

– Voi căuta un mijloc – spuse don Manuel, cu un aer ciudat.

– Iar eu am și găsit unul – spuse Beausire.

– Care?

– Iată-l. Comandorul se va întoarce.

– Da.

– Își va cere partea sa și pe cea a asociaților, nu-i așa?

– Da.

– Și vom avea toată lumea pe cap?

– Da.

– Să-l chemăm pe comandor ca pentru a-i împărtăși un secret și atunci lasă-mă pe mine să aranjez totul.

– Mi se pare că ghicesc – zise don Manuel. Să-i ieșim în întîmpinare.

– Tocmai voiam să-ți spun să te duci chiar dumneata.

Nici unul, nici celălalt nu voia să-l lase pe amicul său singur cu casa de bani. Încrederea este un lucru rar. Don Manuel răspunse că, în calitate de ambasador, nu putea face un asemenea demers.

– Pentru el, nu ești ambasador – ripostă Beausire. Dar, în sfîrșit, n-are nici o importanță.

– Te duci dumneata?

– Nu; îl strig pe fereastră.

Într-adevăr, Beausire îl striga pe fereastră pe domnul comandor, care se și pregătea să înceapă o discuție cu cel ce făcea de pază. Auzindu-se strigat, comandorul urcă. Îi găsi pe cei doi șefi în camera vecină celei unde se afla casa de bani. Beausire i se adresă cu un aer zîmbitor:

– Pariez că știu ce îi spuneai paznicului.

– Eu?

– Da: îi povesteai că afacerea cu Boëhmer a căzut în baltă.

– Pe legea mea, nu!

– Minți!

– Îți jur că nu!

– Să fie într-un ceas bun; căci dacă ai fi vorbit, ai fi făcut o prostie cît capul tău de mare și ai fi pierdut o sumă frumușica de bani.

– Cum așa? strigă comandorul, surprins. Ce sumă de bani?

– Doar pricepi bine că numai noi trei știm secretul.

– Este adevărat.

– Și că doar noi trei, în consecință, avem cele opt sute de mii de livre, de vreme ce toți cred că Boehmer și Bossange au luat cu ei suma.

– Drace! strigă comandorul, în culmea bucuriei. Este adevărat!

– Treizeci și trei de mii trei sute treizeci și trei de franci, șase soli[1] fiecare – spuse Manuel.

– Mai mult! Mai mult! strigă comandorul. Mai ramîn înca opt mii de livre.

– Ai dreptate – zise Beausire. Primești?

– Daca primesc?! Bineînțeles că da. Să fie într-un ceas bun! Așa mai zic și eu... – raspunse valetul, frecîndu-și palmele.

– Așa un ticălos mai zic și eu! exclama Beausire, cu o voce tunătoare. Cînd îți spun că nu ești decît un pungaș! Haide, don Manuel, dumneata, care ești voinic, ia-l pe mișelul asta și dă-l pe mîna asociaților noștri ca să știe și ei cu cine au de-a face.

– Îndurare! Îndurare! striga nefericitul. Am vrut sa glumesc doar...

– Haide-haide! continuă Beausire. Sa-l închidem pîna la judecata.

– Îndurare! mai strigă comandorul.

– Atenție! îi zise Beausire lui don Manuel, care îl înșfăcase pe perfidul comandor. Ai grijă să n-audă domnul Ducorneau!

– Daca nu-mi dați drumul, am sa vă denunț! urlă comandorul.

– Iar eu am să te sugrum! spuse don Manuel, cu o voce mînioasă, împingîndu-l pe valet spre un cabinet de toaletă alăturat. Fă-l să plece pe domnul Ducorneau – îi șopti el la urechea lui Beausire.

Acesta nu aștepta sa i se spună de doua ori. Trecu iute în camera vecină cu cea a ambasadorului, în timp ce acesta din urma îl închidea pe comandor în tainica întunecime a ascunzatorii.

Se scurse un minut și Beausire nu se întoarse. Pe don Manuel îl fulgeră un gînd: era singur, casa de bani la zece pași; a o deschide, a înhăța cele o suta opt mii de livre în bilete de bancă, a sări pe fereastră și a o șterge prin grădină cu prada era pentru orice hoț iscusit o chestiune de doua minute. Don Manuel chibzui ca Beausire, pentru a-l concedia pe Ducorneau și a se întoarce în camera, pierdea cel mult cinci minute. Se repezi spre ușa încaperii unde se afla casa de bani. Ușa era închisa cu zăvorul, don Manuel era voinic, îndemînatic; putea sa deschida poarta unei cetați cu cheița unui ceas.

Beausire s-a temut de mine – gîndi el – deoarece doar eu singur am cheia; a tras zăvorul; e firesc." Cu ajutorul sabiei, zăvorul sări cît colo. Ajungînd în dreptul casei de bani, scoase un strigăt înfiorător: casa se căsca asemenea unei uriașe guri știrbe. Absolut nimic în adîncurile sale larg deschise. Beausire, care avea a doua cheie, intrase pe cealaltă ușa și înhățase banii. Don Manuel alerga ca un nebun pînă la loja paznicului, pe care îl gasi cîntînd. Beausire avea cinci minute avans.

[1] Sol – monedă peruviana (n.t.).

Cînd portughezul, prin strigătele și vaicarelile sale, înștiință tot palatul de cele petrecute, cînd, pentru a se sprijini pe mărturia cuiva, îl puse în libertate pe comandor, fu întîmpinat numai de neîncredere și furie. Fu acuzat că a urzit acest complot împreună cu Beausire, care o ștersese înainte și îi păstra jumătate din suma furată.

Cu cît sînt mai multe măști, cu atît este mai adînc misterul, și bunul domn Ducorneau nu mai pricepea deloc cu ce fel de oameni avea de-a face. Aproape că leșină cînd îi văzu pe diplomați pregătindu-se să-l spînzure sub o șură pe don Manuel, care nu mai era în stare să-i împiedice, dar...

– Să fie spînzurat domnul de Souza?! strigă secretarul. Păi asta-i o crimă de lezmaiestate! Luați seama!

Se hotărîră să-l arunce într-o pivniță, fiindcă urla prea tare. Chiar în acest moment, în poartă răsunară grav trei bătăi care-i făcură să tresară pe asociați. Îndată se așternu tăcerea. Cele trei bătăi se repetară, apoi o voce ascuțită strigă în portugheză:

– Deschideți! În numele domnului ambasador al Portugaliei!

– Ambasadorul! murmurară tîlharii, împrăștiindu-se prin tot palatul și, timp de cîteva minute, prin grădină, peste ziduri, pe acoperiș, toți fugeau de-a valma în dezordine.

Adevăratul ambasador, care tocmai sosise, nu putu să intre în propriul său palat decît cu ajutorul gărzilor polițienești, care sparseră porțile în prezența unei mari mulțimi atrasă de acest spectacol deosebit. Scotociră apoi peste tot și-l arestară pe domnul Ducorneau, care fu condus la Châtelet[1], unde a și rămas peste noapte.

Astfel lua sfîrșit aventura falsei ambasade a Portugaliei.

ILUZIE ȘI REALITATE

Dacă paznicul ambasadei ar fi putut să alerge după Beausire, cum îi ordonase don Manuel, trebuie să mărturisim c-ar fi avut de furcă. Beausire, abia scăpat din bîrlogul fiarelor, ajunsese în goană în strada Saint-Honoré. Temîndu-se într-una să nu fie urmărit, el goni în zigzag, străcurîndu-se pe străzile întortocheate și construite fără noimă care înconjoară depozitele noastre de grîu. După cîteva minute era aproape

[1] Pe vremea aceea, faimoasă închisoare din Paris (n.t.).

sigur că nimeni nu-l putuse urmări; și, de asemenea, la fel de sigur că este mort de oboseală și că nici chiar cel mai bun cal de curse n-ar fi putut face mai mult.

Beausire se așeza pe un sac de grîu, pe strada Viarmes, care înconjoară de jur împrejur hala, și aici se prefăcu de minune că privește cu cel mai mare interes Columna Medicilor, pe care Bachaumont o cumpărase pentru a o scăpa de ciocanul celor ce dărîmau și o daruise primăriei.

De fapt însă, domnul de Beausire nu privea nici coloana domnului Philibert Dolorme, nici cadranul solar cu care domnul de Pingré o împodobise. Își trăgea anevoie din adîncul plămînilor respirația șuierătoare și răgușită, de parcă ar fi fost scoasă de niște foale vechi. Timp de mai multe minute mai-mai ca nu reuși să lase să i se scurgă din laringe cantitatea de aer al cărei surplus îl sufoca. În cele din urmă se liniști și scoase un asemenea suspin, încît ar fi putut fi auzit de către locuitorii străzii Viarmes, daca aceștia nu ar fi fost preocupați să-și vîndă sau să-și cîntărească grînele.

"Ah! gîndi Beausire. Iata, așadar ca mi s-a împlinit visul. Am făcut avere!" Și continuă să răsufle. "Voi putea deci să devin un om foarte cumsecade; simt că am și început să mă îngraș." De fapt, nu se îngrășa, ci se umfla în pene. "Voi putea – își continua el monologul interior – să fac din Oliva o femeie tot atît de onorabilă pe cît de onorabil voi fi eu însumi. Este atît de frumoasă, atît de copilăroasă!" Nefericitul! "Nu-i va displăcea o viață retrasă, de provincie, la o frumoasă ferma, pe care o vom arenda și pe care o vom numi moșia noastră, undeva lînga un orășel unde vom fi cu ușurința luați drept nobili. Nicole este bună; n-are decît doua defecte: lenevia și orgoliul." Nimic altceva! Bietul Beausire! Două pacate de moarte! "Și cum aceste plăceri i le voi satisface, voi avea eu, dubiosul Beausire, o femeie desavîrșita."

Nu merse mai departe; răsufla mai ușor. Își șterse fruntea de năduseala, se încredință că cele o sută de mii de livre se aflau tot în buzunarul sau și, simțindu-se mult mai vioi la trup ca și la suflet, începu să cumpănească lucrurile. Nu-l vor căuta în strada Viarmes, dar îl vor căuta. Domnii de la ambasada nu erau soiul acela de oameni care să piardă cu inima ușoara partea lor de prada. Se vor împărți în mai multe cete și vor începe prin a explora domiciliul tîlharului. Aici era buba. În aceasta locuință se afla Oliva. I se va spune totul, poate chiar o vor maltrata; cine știe? vor împinge cruzimea pînă acolo, încît o vor lua ca ostatec. Adică de ce asemenea ipochimeni n-ar fi știut ca domnișoara Oliva este pasiunea lui Beausire și de ce, știind, n-ar spe-

cula această pasiune? Beausire mai-mai să-și piardă mințile gîndindu-se la aceste două primejdii de moarte. Dragostea însă birui. Dorea ca nimeni să nu se atingă de obiectul iubirii sale. Alerga ca o săgeată spre casa din strada Dauphine. De altfel, avea o încredere fără margini în iuțeala pasului său; dușmanii lui, oricît ar fi fost ei de iuți, nu putuseră să i-o ia înainte. Se aruncă totuși într-o trăsură și, arătînd vizitiului o piesă de șase livre, îi spuse:

– Spre Pont-Neuf!

Caii nu alergau, zburau. Se lăsa seara. Beausire ceru să fie dus pînă în spatele statuii lui Henric al IV-lea. Pe vremea aceea se obișnuia să acostezi femeile din trăsură; și acela era un loc de întîlnire destul de trivial, dar des folosit. Apoi, încumetîndu-se să scoată capul pe fereastra portierei, iscodi cu privirea strada Dauphine. Beausire cunoștea destul de bine obiceiurile polițiștilor: petrecuse zece ani încercînd să le cunoască pentru a le putea evita la locul și timpul potrivit. El observă acolo unde cobora podul, în partea dinspre strada Dauphine, doi indivizi la oarecare distanță unul de celălalt care își întindeau gîtul spre această stradă, atenți la o priveliște oarecare. Oamenii erau spioni. A vedea spioni pe Pont-Neuf nu era un lucru rar, deoarece chiar proverbul spune că, pe vremea aceea, dacă voiai să vezi un prelat, o prostituată și un cal alb n-aveai decît să treci pe Pont-Neuf. Or, caii albi, hainele preoțești și prostituatele au fost întotdeauna ținta oamenilor poliției.

Beausire fu contrariat, stînjenit; se prefăcu îndată cocoșat și începu să șchiopăte ca să-și ascundă mersul, apoi, croindu-și drum prin mulțime, ajunse în strada Dauphine. Nici o urmă din ceea ce se temea el. Zări casa la ferestrele căreia se arătase adesea frumoasa Oliva, steaua lui. Ferestrele erau închise; fără îndoială că ea se odihnea pe sofa, citea cine știe ce carte proastă sau rontăia niscai dulciuri. Deodată Beausire crezu că vede surtucul unui soldat la pîndă, pe aleea din față. Ba mai mult, văzu unul apărînd la geamul salonașului. Se simți scăldat de sudoare din creștet pînă-n talpi; o sudoare rece, nesănătoasă. Nu putea să dea înapoi: trebuia să treacă prin fața casei.

Beausire avu acest curaj; trecu și privi casa. Ce spectacol! Aleea întesată de infanteriștii garzii Parisului, în mijlocul cărora se vedea un comisar de la Châtelet, îmbrăcat în negru Toți acești oameni... o rapidă aruncătură de ochi îl convinse pe Beausire că sînt tulburați, speriați, descumpăniți. Ai sau n-ai obișnuința de a citi pe fețele celor de la poliție: cînd o ai, cum o avea Beausire, nu e nevoie să te uiți de două ori pentru a ghici că lovitura acestor domni dăduse greș. Beau-

sire își spusese ca domnul de Crosne, prevenit, fără îndoială, cine știe cum sau de catre cine știe cine, voise să-l prindă pe Beausire și nu o gasise decît pe Oliva. *Inde frae.* De aici, dezamăgirea. Cu siguranța că, dacă Beausire s-ar fi aflat în împrejurari normale, daca nu ar fi avut cele o sută de mii de livre în buzunar, s-ar fi aruncat în mijlocul alguazililor[1], urlînd ca Nisus[2]: "Iată-ma! Iată-ma! Numai eu am savîrșit totul!"

Dar gîndul că indivizii aștia vor pune mîna pe cele o sută de mii de livre și vor face haz pe socoteala lui toată viața, gîndul că de lovitura atît de îndrăzneața și de rafinată dată de el, Beausire, nu vor profita decît agenții comandantului de poliție, ei bine, acest gînd triumfa asupra tuturor scrupulelor, trebuie s-o spunem, și-i potoli toate chinurile amorului.

« Logic... – își spuse în gînd. Mă vor prinde... îmi vor lua cele o sută de mii. Nu o pot ajuta pe Oliva... Ma ruinez... Îi dovedesc că o iubesc ca un om fără minte... Merit să-mi spună: "Ești o brută; trebuie sa mă iubești mai puțin dar sa ma salvezi!" Cel mai bun lucru e să ne luăm picioarele la spinare și să punem în siguranță banii care ne pot da totul: libertate, fericire, înțelepciune.»

Spunînd acestea, Beausire își apăsa pe inimă biletele de bancă și alerga spre grădina Luxemburg, caci de un ceas se lăsa calăuzit doar de instinct, și cum de o sută de ori o cautase pe Oliva în această grădină, își lăsă picioarele sa-l ducă într-acolo. Pentru un om cu o logică atît de riguroasa era cam nechibzuit. Într-adevar, polițiștii, care cunoșteau obiceiurile hoților, tot așa cum Beausire cunoștea obiceiurile polițiștilor, fusesera, bineînțeles, sa-l caute pe Beausire la Luxemburg. Dar fie cerul, fie iadul hotarîse ca domnul de Crosne sa nu puna mîna pe Beausire de data aceasta.

De-abia o luase pe strada Saint-Germain-des-Près, cînd iubitul frumoasei Nicole fu cît pe-aci să fie rasturnat de o superba trăsura ai carei cai alergau în trap întins spre strada Dauphine. Beausire avu doar răgazul, mulțumita acelei îndemînari pariziene, cu totul straina celorlalți europeni, de a se feri de oiște. E drept că nu se putu feri de înjuratura și de biciul vizitiului; dar cel ce posedă o suta de mii de livre nu se împiedica în asemenea meschine socoteli de onoare, cu atît

[1] Agent de poliție spaniol (n.t.).

[2] Personaj din *Eneida*, a cărui prietenie pentru Euryale a ramas proverbială (n.t.).

mai mult cu cît are pe urmele sale pe foștii săi tovarăși și poliția din Paris. Deci Beausire se aruncă într-o parte, însă, răsucindu-se, o văzu în trăsură pe Oliva împreună cu un bărbat foarte frumos, discutînd cu însuflețire. Scoase un mic țipăt care nu făcu decît să sperie caii.

Ar fi urmărit el, fără îndoială, trasura, numai că aceasta mergea gloanț, spre strada Dauphine, singura stradă din Paris pe care, în clipa aceea, Beausire nu dorea să treacă. Și-apoi, de ce să fie negreșit Oliva femeia în trasură? Năluci, vedenii, absurdități, înseamnă să ai vederea încețoșată, să vezi dublu, să vrei s-o vezi cu orice chip pe Oliva.

Își mai făcu și o altă socoteală, și anume că Oliva nu putea fi în trăsura deoarece fusese arestată de polițiști la ea acasă, în strada Dauphine.

Bietul Beausire, cu desăvîrșire zdrobit atît sufletește cît și fizicește, se repezi în strada Fossés-Monsieur-le-Prince, ajunse la Luxemburg, străbătu cartierul, pustiu la ora aceea, și se refugie dincolo de barieră, într-o cămăruță a cărei gazdă se arăta cît se poate de grijulie cu el. Se instală deci în această cocioabă, ascunse biletele de bancă sub una din dalele pardoselii, trase piciorul patului deasupra și se culcă, asudînd și înjurînd, dar amestecîndu-și blestemele cu mulțumiri aduse lui Mercur, iar greața și fiorii ogoindu-le cu o infuzie de vin îndulcit cu scorțișoară, băutura cea mai potrivită să te facă să nădușești și să-ți redea încrederea. Era sigur că poliția nu-l va mai găsi. Era sigur că nimeni nu-l va putea prăda. Era sigur că Nicole, chiar dacă fusese arestată, nu putea fi învinuită de nimic și că trecuse timpul cînd puteai să fii întemnițat la nesfîrșit fără motiv. Era, de asemenea, sigur că cele o sută de mii de livre îi vor sluji să o smulgă din închisoare pe Oliva, neprețuita sa iubită, dacă ar fi fost arestată.

Rămîneau amicii de la ambasadă; cu ei, socotelile erau mai greu de încheiat. Dar Beausire prevăzuse toate sîcîielile. Îi va lăsa pe toți în Franța, iar el va pleca în Elveția, țara liberă, morală, de îndată ce domnișoara Oliva va fi pusă în libertate.

Ei bine, nimic din tot ceea ce rumega Beausire, în timp ce-și sorbea vinul cald, nu se întîmpla după cum își închipuia el: așa era scris. Omul greșește aproape întotdeauna cînd își închipuie că vede lucrurile cînd, de fapt, nu le vede. Dar cu atît mai vîrtos greșește atunci cînd își închipuie că nu le-a văzut și cînd ele au existat în realitate.

Vom explica această glosă cititorilor.

ÎN CARE DOMNIȘOARA OLIVA ÎNCEPE SĂ SE ÎNTREBE CE VOR DE LA EA

Dacă **domnul Beausire** s-ar fi încrezut mai mult în ochii săi atît de ageri, în loc să-și frămînte mintea, oarba în acel moment, și-ar fi scutit multe necazuri și deziluzii. Cea pe care o văzuse în trăsura alături de un bărbat pe care nu-l recunoscuse, deoarece nu-i aruncase decît o singură privire, și pe care, fără îndoială, l-ar fi recunoscut daca s-ar mai fi uitat o dată la el, era într-adevar domnișoara Oliva; Oliva, care, ca de obicei, își făcuse plimbarea de dimineață în gradina Luxemburg și, în loc să se întoarcă acasa la ora două să mănînce, se întîlnise cu acel straniu personaj, pe care îl cunoscuse în ziua balului de la Operă și care, acostînd-o, o potopise cu tot soiul de întrebari.

Prin urmare, tocmai cînd își plătea scaunul și se pregătea să plece surîzînd cafegiului gradinii, a carui clientă asiduă era, îl văzu ivindu-se la capătul unei alei pe Cagliostro; acesta alergă spre ea, prinzîndu-i brațul. Oliva scoase un țipăt slab.

– Unde te duci? fu întrebată.

– Acasă, în strada Dauphine.

– Asta vor și cei ce te-așteapta acolo – reluă seniorul necunoscut.

– Cei ce m-așteaptă... Cum așa? Nu m-așteapta nimeni.

– O, ba da; cel puțin o duzina de vizitatori.

– O duzina de vizitatori?! exclamă Oliva, rîzînd. De ce nu un regiment?

– Pe legea mea, daca s-ar fi putut trimite un regiment pe strada Dauphine, s-ar fi trimis.

– Mă uluiți!

– Vei fi și mai uluită dacă te las sa mergi în strada Dauphine.

– De ce?

– Pentru ca vei fi arestata, draga mea.

– Eu, arestata?

– Fără îndoială; cei doisprezece domni care te așteapta sînt polițiștii trimiși de domnul Crosne.

Oliva tresări: anumiți oameni se tem tot timpul să nu li se întîmple anumite lucruri. Cu toate astea, după ce își cercetă mai profund conștiința, își veni în fire și spuse:

– N-am făcut nimic. De ce sa mă aresteze?

– De ce este arestata, în general, o femeie? Din cauza unor încurcaturi, a tot felul de prostii.

– N-am încurcături.

– Poate ai avut?

– A, nu zic nu.

– Ce mai încoace și-ncolo. De bună seamă ca n-au nici un drept să te aresteze; cu toate astea vor să te aresteze, e clar. Mai vrei să mergem în strada Dauphine?

Oliva se opri, palidă și tulburată.

– Vă jucați cu mine ca pisica cu bietul șoricel – zise ea. Ia să vedem: daca știți ceva, spuneți-mi. Nu cumva este vorba despre Beausire? Și-l privi pe Cagliostro, cu un aer rugator.

– Se prea poate. Bănuiesc ca are conștiința mai puțin curata decît a dumitale.

– Bietul băiat!...

– Poți sa-l plîngi, dar daca l-au luat, de ce sa te lași prinsa și dumneata?

– Ce interes aveți să ma ocrotiți? Ce interes aveți să vă ocupați de mine? Și-apoi – rosti ea, cu îndrazneală – nu este deloc firesc ca un om ca dumneavoastra...

– Mai bine nu mai continua, ai spune cu siguranța o prostie; și minutele sînt prețioase pentru ca agenții domnului Crosne, văzînd ca nu te întorci, sînt în stare sa vina sa te caute aici.

– Aici?! Știu că sînt aici?

– Mare lucru sa știi! Eu cum știu?! Prin urmare, fiindcă ma interesează persoana dumitale și îți vreau binele, restul nu te privește. Repede s-ajungem în strada d'Enfer. Trasura mea te-așteapta acolo. Ah, încă te mai îndoiești?

– Da.

– Ei bine, vom face un lucru destul de imprudent, dar care te va convinge, sper, odată pentru totdeauna. Vom trece cu trasura prin fața casei dumitale și, dupa ce-i vei vedea, îndeajuns de departe, pe domnii de la poliție ca sa nu te aresteze, și destul de aproape ca'sa-ți dai seama în ce ape se scalda, ei bine, atunci vei prețui intențiile mele la justa lor valoare.

Și, zicînd acestea, o conduse pe Oliva pîna la grilajul strazii d'Enfer. Trasura se apropie, îi lua și îi duse pe Cagliostro și pe Oliva în strada Dauphine, acolo unde îi zarise Beausire. Cu siguranță că, daca în acel moment Beausire ar fi strigat, dacă ar fi ajuns la trasură, Oliva ar fi făcut orice ca să se apropie de el, sa-l scape, daca ar fi fost urmărit, sau sa fuga împreuna cu el, daca ar fi fost liber.

Însă Cagliostro îl zărise pe nefericit şi atrăsese atenţia Olivei asupra mulţimii care se strînsese, curioasă, în jurul străjii. În clipa cînd tînăra femeie văzu oamenii poliţiei năvălind în casa ei, se aruncă în braţele protectorului său, cu o disperare, care l-ar fi înduioşat pe oricare altul, numai pe acest om de fier nu. Aşa că el se mulţumi să strîngă mîna fetei şi să o ascundă privirilor trăgînd storul.

– Scăpaţi-mă! Scăpaţi-mă! repeta în acest timp biata Oliva.

– Îţi făgăduiesc – zise el.

– Deoarece spuneţi că aceşti oameni de la poliţie ştiu totul, înseamnă că au să mă găsească oriunde m-aş duce.

– Nu, nu; acolo unde te voi duce, n-o să te găsească nimeni; căci dacă pot veni să te ia de la dumneata de acasă, n-o pot face şi de la mine de-acasă.

– Oh! exclamă ea, înspăimîntată. La dumneavoastră?... Mergem la dumneavoastră?

– Ţi-ai pierdut minţile! replică el. S-ar zice că nu-ţi aminteşti de învoiala noastră. Nu sînt iubitul dumitale, frumoaso, şi nici nu vreau să fiu.

– Aşadar, îmi oferiţi închisoarea?

– Dacă preferi azilul, eşti liberă.

– Bine – răspunse ea, înfiorată – mă las în seama dumneavoastră; faceţi ce vreţi cu mine.

El o conduse în strada Neuve-Saint-Gilles, în casa unde am văzut că-l primise pe Filip de Taverney. După ce o instală departe de servitori şi de priviri iscoditoare, într-un mic apartament la etajul al doilea, îi spuse:

– Doresc să te simţi aici mai fericită decît ai fost.

– Fericită?! Cum? murmură Oliva, cu inima grea. Fericită?! Fără libertate, fără plimbările mele! Este atît de trist aici! Nici măcar o grădină. Am să mor...

Şi aruncă o privire disperată afară.

– Ai dreptate – zise el – nu vreau să-ţi lipsească nimic; nu te vei simţi bine aici şi, în cele din urmă, servitorii or să te vadă şi or să te stingherească.

– Sau or să mă vîndă – adăugă ea.

– În privinţa aceasta, nu te teme, servitorii mei nu vînd decît ceea ce le cumpăr eu, scumpă copilă; dar ca să ai toată liniştea pe care ţi-o doreşti, mă voi ocupa să-ţi găsesc altă locuinţă.

Oliva se arătă mulţumită de aceste promisiuni. De altfel, noul său apartament îi plăcu. Era elegant mobilat şi se găseau acolo cărţi amuzante. Protectorul său o părăsi, spunîndu-i:

– Nu vreau să te silesc în nici un fel, copila mea. Dacă vrei să mă vezi, sună-mă, voi veni imediat, dacă sînt acasă, sau imediat ce mă întorc, dacă sînt plecat. Îi sărută mîna și ieși.

– Ah! strigă ea. Aduceți-mi, vă rog, veşti despre Beausire!

– Voi face tot posibilul – răspunse contele. Și o închise în cameră. Coborînd scările, zise: Ar fi o profanare să o duc să locuiască în strada Saint-Claude. Însă nu trebuie s-o vadă nimeni și numai în casa aceea nu o va vedea nimeni. Dacă, dimpotriva, trebuie să fie văzuta numai de către o singură persoană, acea persoană o va zări numai în casa din strada Saint-Claude. Haide, încă un sacrificiu. Să stingem și această ultimă scînteie care a mai rămas din torța de altădată.

Contele își aruncă pe umeri o mantie, căută în biroul său mai multe chei dintre care alese cîteva și, privindu-le cu îndoiosare, plecă din palat singur, străbătînd pe jos strada Saint-Louis-du-Marais.

CASA PĂRĂSITĂ

Domnul de Cagliostro ajunse singur în dreptul străvechei case din strada Saint-Claude. Cînd se opri în fața porții, se înserase de-a binelea și nu se mai zăreau decît cei cîțiva trecători pe bulevard. Tropotul unui cal răsunînd pe caldarîmul străzii Saint-Louis, o fereastră ce se închidea cu scrîșnet de fierărie ruginită, scîrțîitul uriașei porți cu canaturi pe care o închidea majordomul palatului vecin, iată singurele zgomote care se mai auzeau în cartier în acel moment. Din curtea mănăstirii, un cîine lătra sau mai curînd urla, iar o boare de vînt călduț trimitea pînă în strada Saint-Claude glasul melancolic al clopotului care bătea sferturile de ceas la Saint-Paul.

Era ora nouă fără un sfert.

Contele ajunse, după cum am spus, în fața portalului dublu, scoase de sub uriașa-i mantie îmblănită o cheie mare și o vîrî anevoie în broască, strivind gunoaiele adunate acolo, de-a lungul anilor: paie uscate, unul intrat chiar în deschizătura ogivală a broaștei; mici semințe purtate spre miazăzi pentru a deveni ridiche sălbatică sau

nalbă și care se treziseră închise în această tainiță întunecoasă; aschii de piatră de la clădirea învecinată; muște încartiruite cam de zece ani în acest azil de fier și ale căror trupuri sfîrșiseră prin a umple tot spațiul; toată această lume scrîșni și se prefăcu în pulbere sub apăsarea cheii.

O dată ce cheia se răsuci în broască, nu mai rămase decît să se deschidă poarta. Timpul însă nu trece fără urme. Lemnul se umflase la încheieturi, rugina mușcase din balamale. Iarba crescuse printre pietrele pavajului, iar igrasia înverzise partea de jos a porții; peste tot, un fel de mușchi asemănător celui din care își fac rîndunelele cuibul căptușea fiece locșor, în timp ce puternica colonie de madrepori terestri, suprapunîndu-și brațele, nu mai că ascunsesera lemnul sub carnea vie a cotiledoanelor.

Cagliostro simți că poarta îi opune rezistența; el apăsa întîi cu mîna, apoi cu cotul, apoi și cu umărul, reușind să învingă toate aceste piedici, care cedară una după alta, cu un scîncet înciudat. După ce deschise poarta, dinaintea lui Cagliostro se ivi curtea, în toata tristețea ei, acoperită de mușchi ca un cimitir. Închise poarta și pașii i se înfundară în măturica stufoasa, crescută la întîmplare, care năpădise chiar și piatra. Nimeni nu-l văzuse intrînd, și nici aici, la adăpostul acestor ziduri uriașe, nu-l putea vedea nimeni.

Se opri o clipă și simți cum încetul cu încetul intra în trecut, așa cum intrase și în casă. Unul era trist și pustiit, cealaltă ruinată și parasită. Din cele douăsprezece trepte de la intrare nu mai rămaseseră întregi decît trei. Celelalte, măcinate de ploi, năpădite de parachemiță și maci, întîi se rupseseră spînzurînd pe la încheieturi, apoi se năruiseră cu totul. Pietrele se sfărîmaseră în cădere, iar întreagă această ruină era acum în stăpînirea ierburilor care fluturau pretutindeni asemenea unor stindarde ale distrugerii.

Cagliostro urcă scara care tremură sub pașii lui și, cu ajutorul unei a doua chei, pătrunse în imensa anticameră. De-abia aici se folosi de felinarul cu care avusese grijă să se înarmeze; dar, oricît de atent aprinse lumînarea, suflul sinistru al casei o stinse imediat. Pala morții se ridica violent împotriva vieții: întunericul distrugea lumina.

Cagliostro aprinse din nou felinarul și își continuă drumul. În sufragerie, bufetele mucegăiseră prin colțuri și se surpaseră aproape cu totul, iar pe pardoseala mucedă îți aluneca piciorul. Toate ușile dinauntru erau deschise, lăsînd închipuirea să pătrundă în voie, o dată cu privirea, în străfundurile sumbre unde moartea sălășluia de mult.

Contele tresări și își simți pielea încrețindu-se cînd, la capătul salonului, acolo unde odinioară se afla scara, se auzi un zgomot. Un astfel de zgomot vestea o prezență scumpă și trezea în întreaga ființă

a stăpînului casei viață, speranță, fericire. Acum zgomotul nu mai însemna nimic altceva decît reînvierea trecutului.

Încruntat, abia respirînd, cu mîinile reci, Cagliostro se îndreptă spre statuia lui Harpocrate lîngă care se afla resortul ce punea în mișcare ușa comunicantă, mijloc de legătură tainică, de nedescoperit, care unea casa aceasta cu cea secretă. Resortul funcționă cu ușurință, deși lemnăria mîncată de carii dimprejur trosni. Dar de-abia puse contele piciorul pe scara secretă, că acel zgomot ciudat se auzi din nou. Cagliostro întinse mîna în care ținea felinarul ca să vadă ce este; nu zări decît o uriașă năpîrcă ce cobora încet scara, lovind cu coada fiece treaptă. Reptila îl aținti liniștită pe Cagliostro, cu ochii săi negri, apoi se strecură în prima gaură a lemnăriei și dispăru. Era, fără îndoială, duhul singurătății.

Contele își continuă drumul. Pretutindeni îl întîmpina o amintire sau, mai bine zis, o umbră; și cînd pe pereți lumina zugrăvi o siluetă mișcătoare, contele tresări gîndindu-se că însuși umbra sa era o umbră străină ce revenise în acest loc tăinuit. Astfel, mergînd și visînd, ajunse pînă la acea placă a șemineului ce slujea de trecere între camera de arme a lui Balsamo și refugiul parfumat al Lorenzei Feliciani.

Zidurile erau goale, încăperile pustii. În căminul larg deschis zăcea un morman uriaș de cenușă în care scînteiau cîteva bucățele de aur și de argint. Cenușa fină, albă și înmiresmată era mobilierul Lorenzei, pe care Balsamo îl arsese pînă la ultima aschie; erau dulapurile de baga, clavecinul și coșulețul din lemn de trandafir, frumosul pat smălțuit cu porțelanuri de Sévres, ale cărui resturi minerale semănau cu praful de marmură; erau ciubucele și ornamentele de metal topit la căldura marelui foc ca într-un cuptor; ereau perdelele și cuverturile din brocart de mătase; erau cutiile de aloe și de santal ale căror mirosuri pătrunzătoare, ieșind pe coșul șemineului după incendiu, parfumaseră toată acea zonă a Parisului deasupra căreia se învălătucise fumul, așa fel încît, timp de două zile, trecătorii ridicaseră capul pentru a inspira acele arome stranii amestecate cu aerul nostru parizian; așa fel încît burghezii din cartierul halelor și cochetele din cartierul Sain-Honoré trăiseră îmbătați de aceste miresme neobișnuite.

Aceste parfumuri, spuneam, le mai păstra încă încăperea pustie și rece. Cagliostro se aplecă, luă cîteva fire de cenușă între degete și trase în piept îndelung, cu o pasiune sălbatică, aroma suavă.

– Pot astfel – murmură el – să sorb o fărîmă din sufletul care altădată dădea viață acestei pulberi.

Văzu apoi drugii de fier, tristețea curții și crăpăturile adînci pe care incendiul le făcuse acestei case căreia îi distrusese etajul superior.

Frumos dar sinistru spectacol!

Cagliostro se lăsă purtat de vise. Deodată, privirea îi fu atrasă de un obiect încă strălucitor în mijlocul acestui dezastru și al tuturor acestor nenorociri. Se aplecă și văzu în crăpătura parchetului, pe jumătate îngropată în praf, o mică săgeată de argint ce părea căzută de curînd din părul unei femei. Era unul dintre acele ace italienești care plăceau atît de mult femeilor de odinioară și cu ajutorul cărora își susțineau buclele, prea grele cînd erau pudrate. Atunci Cagliostro ateul, șarlatanul, scepticul batjocoritor, culese acul de păr, îl apropie de buze și lăsă să se prelingă o lacrimă, sigur că nimeni nu o vede, murmurînd:

– Lorenza!

Asta a fost tot. În omul acesta sălășluia demonul. Îi plăcea lupta și pentru a fi fericit trebuia să lupte mereu. După ce sărută înfiorat această relicvă sacră, deschise fereastra, își trecu brațul prîntre drugii de fier și aruncă gingașa bucată de metal în curtea mănăstirii vecine, printre ramuri, în aer, în praf, cine știe unde.

Se pedepsea astfel de a-și fi ascultat inima.

– Adio! șopti el obiectului neînsufletit care dispărea poate pentru totdeauna. Adio, amintire care mi-ai apărut ca să mă înduioșezi, ca să mă faci să fiu slab, fără îndoială. De acum înainte nu mă voi mai gîndi decît la cele pămîntești. "Da, casa aceasta va fi profanată. Ce tot spun?! A și fost! Am deschis din nou ușile, am luminat zidurile, am privit înlăuntrul mormîntului, am scormonit cenușa morții.

Deci casa este profanată! Atunci cel puțin să slujească la ceva bun. O altă femeie va traversa curtea, va pune piciorul său pe scară, o altă femeie va cînta, poate, sub această boltă unde mai tremură încă ultimul suspin al Lorenzei! Fie! Toate aceste profanări vor fi făcute cu un scop, cu scopul de a servi cauza mea. Dacă Dumnezeu pierde, Satana va cîștiga."

Își puse felinarul pe scară.

"Întreagă această scară va dispare – își spuse. Toată casa interioară va dispare și ea. Taina va pieri, palatul va rămîne numai o ascunzătoare și va înceta de a mai fi un sanctuar."

Scrise în graba în carnețelul său:

Domnului Lenoir, arhitectul meu: să fie curățate curtea și intrările; să fie restaurate șoproanele și grajdurile; dărîmarea pavilionului interior; reducerea palatului la două etaje; opt zile.

"Acum, să vedem dacă se zărește bine de aici fereastra micuței contese." Se apropie de o fereastră situată la etajul al doilea al palatului. De aici, pe deasupra porții duble, puteai cuprinde cu privirea toată partea cealaltă a străzii Saint-Claude.

În față, la cel mult șaizeci de picioare, se vedea locuința ocupată de Jeanne de La Motte.

– Este un truc ce nu poate da greș: cele două femei se vor vedea cu siguranță – spuse Cagliostro. Bun!

Își luă din nou felinarul și coborî scara. Cam la o oră după aceea se întorcea acasă și trimitea arhitectului său instrucțiunile.

Trebuie să spunem că chiar a doua zi, cincizeci de lucrători invadaseră palatul, unde ciocanele, ferăstraiele și tîrnăcoapele răsunau pretutindeni, unde iarba strînsă în grămezi mari începea să fumege într-un colț al curții, iar seara, întorcîndu-se acasă, trecătorul, credincios obiceiului sau de a-și vîrî nasul peste tot, văzu în curte un șobolan uriaș spînzurat de o laba într-un cerc de butoi, iar în jurul lui zidarii stînd roată și zeflemisind cărunta mustață și venerabila burticică a rozătoarei. Tăcutul locuitor al palatului rămăsese întemnițat în gaura lui din pricina unui bolovan ce căzuse și-i astupase ieșirea. Pe jumătate mort cînd macaraua ridică piatra, el fu înhățat de coadă și sacrificat zburdălniciilor tinerelor calfe de zidari din Auvergne; a murit fie de rușine, fie asfixiat. Trecătorul îi ținu acest discurs funebru:

– Iată unul care a fost fericit vreme de zece ani.

Sic transit gloria mundi.[1]

În opt zile, casa fu restaurată așa cum poruncise Cagliostro arhitectului.

JEANNE PROTECTOARE

Domnul cardinal de Rohan primi, două zile după vizita sa la Boehmer, un bilet care suna astfel: "Eminența sa, domnul cardinal de Rohan, știe fără îndoială unde va cina în astă-seară".

– De la micuța contesa – spuse el după ce mirosi scrisorica. Mă voi duce.

Iată motivele care o îndemnau pe doamna de La Motte să ceară cardinalului această întrevedere.

[1] Astfel trece gloria lumii (în limba latină în text). (n.t.)

Dintre cei cinci lachei puși în slujba ei de către eminența sa, alesese unul cu părul negru, cu ochii căprui și cu o față bucălată de sangvin și càrnoasă de coleric. Pe acest chip, o observatoare atentă ca ea deslușise semnele unui organism sănătos, inteligent și tenace. Îl chemă și, într-un sfert de oră, obținu de la supunerea și perspicacitatea lui tot ce vroia. Omul acesta îl urmări pe cardinal și raportă că văzuse pe eminența sa ducîndu-se de două ori în două zile la domnii Boehmer și Bossange.

Jeanne știa destul. Domnul de Rohan nu era omul care să se tîrguiască. Negustori pricepuți ca Boehmer nu-l lasă pe client să plece. Colierul trebuie că era vîndut. Vîndut de către Boehmer. Cumpărat de către domnul de Rohan! Și acesta din urmă nu suflase o vorbă confidentei sale, iubitei sale!

Simptomul era grav. Fruntea Jeannei se încreți, își mușcă buzele și îi scrise cardinalului biletul pe care l-am citit.

Domnul de Rohan veni seara. Trimisese înainte un coș cu vinuri alese și cîteva trufandale, exact așa cum făcea cînd cina la domnișoara Guimard sau la domnișoara Dangeville de la Comedia franceză. Jeanne observă nuanța, așa cum observase atîtea altele; nu îngădui să se servească la masă nimic din ceea ce trimisese cardinalul; apoi începu conversația îndată ce ramaseră singuri, zicînd pe un ton afectuos:

– Ca să vă spun drept, un lucru mă mîhnește grozav!

– Ce anume, contesă? întrebă domnul de Rohan, nevrînd să pară mai afectuos decît era.

– Ei bine, monseniore, nu sînt mîhnită pentru că nu mă mai iubiți, de altfel nu m-ați iubit niciodată...

– Oh, contesă, ce tot spuneți!

– Nu vă scuzați, monseniore, vă pierdeți vremea...

– Eu? rosti galant cardinalul.

– Da, dumneavoastră – rosti răspicat doamna de La Motte. De altfel...

– Vai, contesă! protestă cardinalul.

– Nu vă necăjiți, monseniore, mi-e indiferent.

– Dacă vă iubesc sau nu?

– Exact.

– Și de ce vă este indiferent?

– Pentru că nici eu nu vă iubesc.

– Contesă, vă dați seama că ceea ce-mi spuneți nu-i deloc măgulitor pentru mine?

– Într-adevăr, pare-se că nu începem cu vorbe dulci, dar asta-i realitatea, n-avem ce face...

– Care realitate?

– Că nu v-am iubit niciodată, monseniore, mai mult decît m-ați iubit dumneavoastră pe mine.

– Oh, în ceea ce mă privește, nu trebuie să vorbiți așa! strigă prințul, aproape sincer. Am avut pentru dumneavoastră multă afecțiune, contesă. Pozițiile noastre nu sînt asemănătoare...

– Monseniore, cred că ne stimăm îndeajuns unul pe celalalt pentru a ne spune adevărul.

– Care adevăr?

– Între noi există o legătură mai puternică decît dragostea.

– Care?

– Interesul.

– Interesul? Vai, contesă!...

– Monseniore, nu voi spune ce spunea țăranul normand fiului său despre spînzurătoare: "Dacă pe tine te scîrbește, nu-i scîrbi și pe alții". Vai, da, interes, monseniore, și încă ce interes!

– Ei bine, hai să vedem, contesă: să presupunem că sîntem interesați; cu ce vă pot fi eu de folos și dumneavoastră mie?

– Mai întîi, monseniore, și înainte de orice, tare am un chef să vă fac un scandal.

– Faceți-mi, contesă.

– N-ați avut încredere în mine, deci nu mă respectați.

– Eu?! Și cînd asta, vă rog?

– Cînd? Veți tăgădui oare că, după ce mi-ați smuls cu multă abilitate toate amănuntele pe care, de altfel, muream să vi le dau...

– Asupra cărui fapt, contesă?

– Asupra dorinței pe care o mare doamnă a arătat-o pentru un anumit lucru; ați făcut totul ca să satisfaceți această dorință fără sa-mi spuneți.

– Să smulg amănunte, să ghicesc dorința unei oarecare doamne de a avea un oarecare lucru, să satisfac această dorință?! Contesa, sînteți într-adevăr o enigmă, un sfinx. Ah, am văzut și gîtul femeii, dar încă n-am văzut ghearele leului. S-ar părea că mi le veți arăta. Fie.

– Ei, nu, nu vă voi arăta absolut nimic, monseniore, fiindca văd că nu aveți chef să vedeți nimic. O să vă dau, pur și simplu, cheia enigmei: amănuntele, adică ceea ce s-a petrecut la Versailles, dorința unei anumite doamne, adică regina, și împlinirea acestei dorințe a reginei este tîrgul pe care l-ați încheiat ieri cu domnii Boehmer și Bossange, cumpărînd faimosul lor colier.

– Contesă! șopti cardinalul, palid și clătinîndu-se pe scaun.

Jeanne îl fixă cu privirea sa cea mai calmă:

– Haide, monseniore, de ce ma priviți atît de speriat? Nu ați fost ieri să vă tocmiți cu bijutierii de pe Quai de l'École?

Un Rohan nu minte, nici chiar față de o femeie. Cardinalul tăcu. Și cum era pe punctul de a roși, neplăcere pe care un bărbat nu o iartă niciodată femeii care i-a pricinuit-o, Jeanne se grăbi să-i ia mîna, zicînd:

– Îmi cer iertare, dragul meu prinț, și mă grăbesc să vă spun care este greșeala pe care o faceți în ce mă privește. M-ați crezut proastă și răutăcioasă, nu-i așa?

– Oh, contesă!...

– În sfîrșit...

– Nici un cuvînt mai mult! Îngăduiți-mi să vorbesc și eu. Poate vă voi convinge, pentru că, din clipa asta, văd cu cine am de-a face. Mă așteptam să găsesc în dumneavoastră o femeie drăguță, dar sînteți mai mult decît atît. Ascultați. Jeanne se apropie de cardinal, lăsîndu-și mîna în mîna lui. Ați fost de acord să fiți prietena mea, fără să mă iubiți. Mi-ați spus-o chiar dumneavoastră însivă – zise domnul de Rohan.

– Și o repet – interveni doamna de La Motte.

– Aveți deci un scop?

– Bineînțeles.

– Care anume, contesă?

– Mai este nevoie să-l spun?

– Nu, am pus degetul pe rană. Vreți să mă vedeți fericit. Și oare nu este firesc ca atunci cînd voi fi fericit, prima mea grijă să fie de a vă asigura și fericirea dumneavoastră? Despre asta este vorba, așa-i că nu m-am înșelat?

– Nu v-ați înșelat, monseniore, într-adevăr, despre asta este vorba. Numai că, vă rog să mă credeți pe cuvînt, nu am urmărit scopul acesta, croindu-mi drum cu ură și repulsie, drumul l-am făcut cu plăcere.

– Sînteți o femeie desăvîrșită, contesă, și este o adevărată plăcere să discute cineva afaceri cu dumneavoastră. Ziceam deci că ați ghicit întocmai. Știți că mă leagă de cineva o afecțiune plină de respect...

– Am văzut la balul Operei, dragul meu prinț.

– Această afecțiune nu va fi niciodată împărțită cu nimeni. Ah, Dumnezeu să mă păzească de așa ceva!

– Eh! exclamă contesa. O femeie nu se simte tot timpul regină, și dumneavoastră valorați, desigur, tot atît cît domnul cardinal Mazarin.

– El era un bărbat foarte arătos – replică rîzînd domnul de Rohan.

– Și un excelent prim-ministru – adăugă Jeanne, cu cel mai desăvîrșit calm.

– Contesă, cu dumneavoastră omul nu trebuie să-şi mai frămînte mintea şi să gîndească; e prea de ajuns să deschidă gura şi să spună ce doreşte. Dumneavoastră gîndiţi şi vorbiţi pentru prietenii dumneavoastră. Da, vreau să devin prim-ministru. Totul mă determina: obîrşia, deprinderea cu treburile de stat, o oarecare bună-voinţă pe care mi-o arată guvernele străine, marea simpatie pe care mi-o acordă poporul francez.

– În fine, totul, cu excepţia unui singur lucru – interveni iar Jeanne.

– Cu excepţia unui dispreţ, vreţi să spuneţi?

– Întocmai: al reginei; şi acest dispreţ este adevăratul obstacol. Ceea ce îi place reginei, pînă la urmă sfîrşeşte prin a-i place şi regelui; ceea ce urăşte ea, regele detestă dinainte.

– Şi ea mă urăşte?

– Oh!...

– Să fim cinstiţi! De vreme ce am hotărît să spunem totul, ar fi pacat să ne oprim la mijlocul drumului, contesa.

– Ei bine, monseniore, regina nu va iubeşte.

– Atunci sînt pierdut! Nici colierul nu mă poate ajuta.

– Iată un lucru asupra căruia vă înşelaţi, dragul meu prinţ.

– Colierul este cumpărat!

– Cel puţin regina va vedea că, dacă ea nu vă iubeşte, dumneavoastră o iubiţi.

– Oh, contesă!

– Ştiţi, monseniore, că am convenit să spunem lucrurilor pe nume.

– Fie. Deci dumneavoastră n-aţi pierdut nădejdea ca într-o zi sa ma vedeţi prim-ministru?

– Sînt sigură de asta.

– Îmi reproşez că nu v-am întrebat care sînt ambiţiile dumneavoastră.

– Vi le voi spune, monseniore, cînd veţi fi în stare să mi le împliniţi.

– Rămîne hotărît, aştept acea zi.

– Mulţumesc, acum să stăm la masa.

Cardinalul lua mîna Jeannei şi i-o strînse în felul în care Jeanne dorise atît de mult să i-o strîngă cu cîteva zile mai înainte. Dar vremea aceea trecuse. Ea îşi retrase mîna.

– Ce este, contesă?

– Să mîncam, vă rog, monseniore.

– Dar nu mai mi-e foame.

– Atunci să stăm de vorbă.

– Nu mai am nimic de spus.

– Atunci să ne despărţim.

– Iată ce numiți dumneavoastră pactul nostru. Deci mă concediați?

– Pentru a fi cu adevărat unul al altuia, monseniore, să fim în primul rînd și unul, și altul stăpîni pe noi înșine.

– Aveți dreptate, contesă. Iertați-ma că m-am înșelat încа o dată în privința dumneavoastră. Vă jur că este pentru ultima oară. Și, luînd din nou mîna contesei, o sărută atît de respectuos, încît nu văzu răutăciosul, diabolicul zîmbet al doamnei de La Motte în clipa cînd rosti: "Este pentru ultima dată cînd mă înșel asupra dumneavoastră". Jeanne se ridică și îl conduse pe prinț pînă în anticameră. Aici el se opri și-i șopti: Continuarea, contesă?

– E foarte simplu.

– Ce am de făcut?

– Nimic. Așteptați-ma.

– Dumneavoastră unde vă duceți?

– La Versailles.

– Cînd?

– Mîine.

– Și eu cînd primesc răspunsul?

– Imediat.

– Mă las în grija dumneavoastră, dumneavoastră sînteți protectoarea mea.

– Bine, am să aranjez totul.

Se întoarse în camera ei, se așeză în pat și, privind distrată spre frumosul Endemion de marmură care o aștepta pe Diana, murmură:

– Hotărît lucru, libertatea este mai de preț.

JEANNE FAVORITĂ

Deținătoarea unui asemenea secret, avînd perspectiva unui viitor mareț, întemeindu-se pe două puncte de sprijin deosebit de importante, Jeanne se simți nespus de puternica, în stare sa răstoarne lumea. Își acordă un răgaz de cincisprezece zile înainte de a începe să se înfrupte cu toată ardoarea din ciorchinele mustos pe care norocul i-l întindea.

Să apară la curte nu ca o solicitantă, ca o biată cerșetoare susținută de către doamna de Boulainvilliers, ci ca descendentă a familiei

Valois, cu o rentă de o sută de mii de livre, să aibă drept soț un duce și pair al Franței, să fie favorita reginei și, în vremurile acestea cînd se urzeau comploturi și rasturnări, să guverneze statul conducîndu-l pe rege prin Maria-Antoaneta, iată, în mare, panorama ce se desfășura în nesecata imaginație a contesei de La Motte.

Cînd sosi ziua hotărîtă, ajunse dintr-un salt la Versailles. Nu, nu i se fixase nici o audiență, dar încrederea în steaua ei devenise atît de mare, încît Jeanne nu se îndoia ca voința sa va zdrobi pînă și eticheta curții. Și avea dreptate. Toți lingușitorii de la curte, atît de preocupați să ghicească dorințele stăpînilor, observaseră cu cîtă plăcere acceptă Maria-Antoaneta societatea drăgălașei contese. A fost destul pentru ca, la sosirea ei, un ușier inteligent, hotărît să se faca remarcat, să se așeze în drumul reginei, care se întorcea de la capela și să se adreseze, ca din întîmplare, cavalerului de serviciu:

– Domnule, cum să procedez cu doamna contesă de La Motte-Valois, care nu este pe lista audiențelor?

Regina vorbea în șoaptă cu doamna de Lamballe. Numele Jeannei rostit cu abilitate de către ușier întrerupse conversația. Regina se întoarse.

– Nu cumva doamna de La Motte-Valois se află aici? întrebă ea.

– Cred că da, maiestate – replică gentilomul.

– Cine v-a spus?

– Ușierul acesta, doamnă.

Ușierul se înclină cu modestie.

– O voi primi pe doamna de La Motte-Valois – zise regina, continuîndu-și drumul. Apoi, în drum spre apartamentele sale, mai adăugă: O veți conduce în sala de baie. Și intră.

Jeanne, căreia omul îi povesti cu simplitate ce făcuse, duse imediat mîna la punga, dar ușierul o opri zîmbind:

– Binevoiască doamna contesă să amîne recompensa; veți putea în curînd să mă recompensați mult mai larg.

Jeanne puse banii înapoi în buzunar:

– Ai dreptate, prietene, îți mulțumesc. "De ce n-aș ajuta un ușier care m-a ajutat la rîndul său? Fac ceva asemanator pentru un cardinal."

Curînd, Jeanne se află în prezența reginei. Maria-Antoaneta era grava, părînd în aparență prost dispusă, poate tocmai pentru că îi acordase o prea mare favoare contesei, primind-o astfel. "În fond – gîndi prietena domnului de Rohan – regina își imaginează ca voi începe iar să cerșesc... Mai înainte de a apuca să rostesc douăzeci de cuvinte, se va însenina sau mă va da pe ușă afară."

– Doamnă – încă nu am găsit prilejul de a vorbi regelui... – începu regina.

– Ah, doamnă, maiestatea voastră a fost mult prea bună cu mine şi nu aştept nimic mai mult. Am venit...

– Pentru ce? întrebă regina, căreia nu-i scăpă nuanţa. Nu ai cerut audienţă. Este poate ceva urgent... pentru dumneata?

– Urgent este... doamnă, însă nu... pentru mine.

– Atunci este pentru mine... Haide, vorbeşte, contesă!

Şi regina o conduse pe Jeanne în sala de baie, unde o aşteptau cameristele. Văzînd în jurul reginei atîta lume, contesa tăcu. Odată intrată în baie, regina îşi concedie cameristele.

– Doamnă – zise Jeanne – recunosc în faţa maiestăţii voastre că mă simt destul de încurcată...

– De ce? Poţi să-mi spui.

– Maiestatea voastră ştie, cred că i-am spus cît de mult se osteneşte domnul cardinal de Rohan ca să mă îndatoreze...

Regina se încruntă:

– Nu ştiu.

– Credeam...

– N-are a face... vorbeşte.

– Ei bine, doamnă, eminenţa sa mi-a făcut alaltăieri cinstea de a mă vizita.

– Ah!...

– Venise pentru a mă ajuta la o operă de binefacere pe care o prezidez.

– Foarte bine, contesă, foarte bine. Voi dă şi eu... pentru opera dumitale de caritate.

– Maiestatea voastră se înşală. Am mai avut cinstea de a vă spune că nu cer nimic pentru mine. Domnul cardinal, după obiceiul său, mi-a vorbit despre bunătatea reginei, despre farmecul său fără margini.

– Şi a cerut să-i protejez protejaţii?

– Mai întîi da, maiestate...

– O voi face, dar nu pentru domnul cardinal, ci pentru bieţii nenorociţi pentru care încerc mereu să fac cîte ceva, indiferent cine îi trimite. Spune-i însă eminenţei sale că în acest moment nu prea am bani.

– Din păcate, doamnă, este exact ceea ce i-am spus şi eu şi de aici mi se trage încurcătura de care am amintit reginei.

– Oho!...

– Am vorbit domnului cardinal despre bunătatea și dorința arzătoare a maiestății voastre de a veni în ajutor ori de cîte ori aude despre o nenorocire, oricare ar fi ea, despre generozitatea care golește necontenit punga reginei, mereu prea neîncăpătoare.

– Bine! Bine!

– "Iată, monseniore, i-am spus eu, spre exemplu. Maiestatea sa este sclava propriei sale bunătăți. Se sacrifică pentru săraci. Binele pe care îl face se întoarce împotriva sa și m-am acuzat chiar și pe mine."

– Cum asta, contesă? o întrebă regina, care asculta fie pentru că Jeanne știuse să-i atingă coarda simțitoare, fie deoarece inteligența deosebită a Mariei-Antoaneta ghicise că sub tot acest preambul se ascunde ceva interesant pentru ea.

– Spun, doamnă, că maiestatea voastră mi-a dăruit o sumă mare cu cîteva zile în urmă; că, de doi ani, acest lucru se întîmplă reginei pentru a mia oară, cel puțin, și că, dacă regina ar fi fost mai puțin sensibilă, mai puțin generoasă, ar fi avut două milioane și nimic n-ar fi împiedicat-o să-și ia acel frumos colier de diamante pe care atît de nobil, atît de curajos, da, îngăduiți-mi să spun, doamnă, atît de pe nedrept, l-a refuzat.

Regina roși, privind-o pătrunzător pe Jeanne. În mod neîndoielnic, concluzia era conținută în ultima frază. Era o capcană? Era doar lingușire? Dacă punea problema în felul acesta, nu se putea să nu o pîndească vreo primejdie pe regină. Dar maiestatea sa întîlni pe chipul Jeannei atîta blîndețe, atîta naivă bunăvoință, atîta adevăr, încît nimeni n-ar fi putut acuza această fizionomie de ipocrizie sau de lingușire. Maria-Antoaneta răspunse suspinînd:

– Da, colierul este frumos... era frumos, am vrut să spun, și-mi pare bine că o femeie de gust mă laudă că l-am refuzat.

– Dacă ați ști, doamnă – interveni Jeanne, tăindu-i vorba cu multă abilitate – cum ajungi să cunoști sentimentele cuiva, după cum îl interesează ceea ce place acelora pe care-i iubește!

– Ce vrei să spui?

– Vreau să spun, doamnă, că auzind despre eroicul sacrificiu pe care l-ați făcut în legătură cu colierul, l-am văzut pe domnul de Rohan pălind.

– Pălind?!...

– În clipa aceea, ochii îi înotau în lacrimi: Nu știu, doamnă, dacă este adevărat că domnul de Rohan este un bărbat frumos și un senior desăvîrșit, așa cum pretind mulți; ceea ce știu însă este că în acel moment chipul său luminat de focul inimii și brăzdat de lacrimile pricinuite de generosul dumneavoastră dezinteres... ce zic eu?... de

sublima dumneavoastră renunțare, chipul acesta nu se va șterge niciodată din mintea mea.

Regina se opri o clipă, lăsînd să curgă apa din ciocul lebedei aurite care se pleca spre baia ei de marmură.

– Dragă contesă – zise ea – dacă domnul de Rohan ți s-a părut atît de frumos, atît de desăvîrșit, cum spui, nu te sfătuiesc să i-o arăți. Este un prelat monden, un preot care-și păstorește oițele atît pentru plăcerea lui cît și pentru a lui Dumnezeu.

– Vai, doamnă!

– Ce este? Îl calomniez? Nu este oare asta faima lui? Nu-și face el din asta o glorie? Nu-l vezi în zilele de sărbătoare fluturîndu-și frumoasele sale mîini, ce e drept, sînt frumoase, pentru a le face să pară și mai albe, iar asupra acestor mîini, pe care strălucește inelul pastoral, dreptcredincioasele își ațintesc ochii, mai strălucitori decît diamantul cardinalului? Jeanne se înclină. Cuceririle cardinalului – continuă regina, iritată – sînt numeroase. Unele au iscat și scandaluri. Prelatul se îndrăgostește la moment. Să-l laude cine vrea pentru asta, eu mă abțin.

– Ei bine, doamnă – reluă Jeanne, mai la largul ei, datorită tonului familiar al reginei, cît și faptului că interlocutoarea sa se afla în baie – nu știu dacă domnul cardinal se gîndea la dreptcredincioasele lui cînd îmi vorbea cu atîta ardoare despre virtuțile maiestății voastre; tot ce știu este că, în loc să-și fluture frumoasele sale mîini, și le dusese la inimă.

Regina clătină din cap, rîzînd cu poftă.

"Da, da! își zise Jeanne, în sinea ei. Nu cumva lucrurile merg mai bine decît credeam? Nu cumva năduful ne va ajuta? Eh, atunci o să ne fie foarte ușor."

Regina își reluă pe dată aerul său indiferent și spuse:

– Continuați.

– Maiestatea voastră mă îngheață; modestia o face să respingă orice laudă...

– Din partea cardinalului? Ei bine, da.

– De ce, doamna?

– Pentru că mi se pare suspect, contesă.

– Nu se cuvine – grăi Jeanne, cu cel mai adînc respect – să-l apăr pe cel ce a putut fi atît de nefericit, încît să cadă în dizgrația maiestății voastre; nu mă îndoiesc nici o clipă că este vinovat, de vreme ce a displăcut reginei.

– Domnul de Rohan nu mi-a displăcut, ci m-a ofensat. Dar sînt regină și creștină; și această dublă calitate mă obligă, în consecință, să

uit jignirile. Şi regina rosti aceste cuvinte cu multă bunăvoinţă. Jeanne tăcu. Nu mai spuneţi nimic?

– Aş părea suspectă maiestăţii voastre, mi-aş atrage dizgraţia, oprobiul său, exprimînd o părere care ar contrazice-o pe a sa.

– Dumneata ai altă părere decît mine despre cardinal?

– Diametral opusă, doamnă.

– N-ai să mai vorbeşti aşa în ziua cînd vei şti ce a făcut prinţul Louis împotriva mea.

– Ştiu numai ce l-am văzut făcînd în slujba maiestăţii voastre.

– Galanterii? Jeanne se înclină. Politeţe, urări, complimente... – continuă regina. Jeanne tăcu. Dumneata ai pentru domnul de Rohan o puternică prietenie, contesă; nu-l voi mai ataca în faţa dumitale. Şi regina începu să rîdă.

– Doamnă – răspunse Jeanne – preferam să stîrnesc mînia decît batjocura dumneavoastră. Ceea ce simte domnul cardinal pentru maiestatea voastră este un sentiment atît de respectuos, încît sînt sigură că, dacă ar vedea-o pe regină rîzînd de el, ar muri.

– Oh, oh! Deci s-a schimbat mult.

– Dar maiestatea voastră mi-a făcut cinstea de a-mi spune zilele trecute că încă de acum zece ani domnul de Rohan era îndrăgostit pătimaş de...

– Glumeam, contesă – spuse cu severitate regina.

Jeanne, redusă la tăcere, păru reginei resemnată să mai continue lupta, dar Maria-Antoaneta se înşela amarnic. Pentru acest soi de femeie, amestec de tigru şi de şarpe, momentul retragerii este preludiul atacului: repausul concentrat precede saltul.

– Vorbeai despre diamante – reluă cu imprudenţă regina. Mărturiseşte că te-ai gîndit la ele.

– Zi şi noapte, doamnă – zise Jeanne, cu bucuria unui general care îşi vede duşmanul făcînd o greşeală decisivă pe cîmpul de bătaie. Sînt atît de frumoase şi vor sta atît de bine maiestăţii voastre!

– Cum aşa?

– Da, doamnă, da, maiestăţii voastre.

– Dar au fost vîndute!

– Da, au fost vîndute.

– Ambasadorului Portugaliei? Jeanne clătină cu drăgălăşenie din cap. Nu? zise bucuroasă regina.

– Nu, doamnă.

– Cui, atunci?

– Domnul de Rohan le-a cumpărat.

Regina sări ca arsă, dar se stăpîni imediat, exclamînd:

– Ah!

– Iată, doamnă – începu Jeanne, cu o elocință năvalnică – ceea ce face domnul de Rohan este superb: este un act de generozitate din toată inima, este un gest frumos; un suflet ca al maiestății voastre va fi, de bună seamă, mișcat de tot ce este bun și simțitor. Domnul de Rohan de-abia a aflat, de la mine, mărturisesc, lipsurile momentane ale maiestății voastre, că a și strigat: "Cum?! Regina Franței își refuză ceea ce nu ar îndrăzni să-și refuze soția unui perceptor general? Cum? Regina este expusă s-o vadă într-o bună zi pe doamna Necker, împodobită cu aceste diamante?!" Domnul de Rohan încă nu știa că ambasadorul Portugaliei le cumpărase. I-am spus. Indignarea lui a fost și mai violentă. "Nici nu se mai pune problema de a face o plăcere reginei, este o problemă de demnitate a coroanei. Cunosc felul de a gîndi al curților străine: vanitate, ostentație... Vor rîde de regina Franței, care nu mai are bani să-și îndeplinească o dorință legitimă; iar eu n-aș putea îngădui să fie batjocorită regina Franței! Nu, niciodată!" Și a plecat imediat. După un ceas am aflat că a cumpărat diamantele.

– Un milion cinci sute de mii de livre?

– Un milion șase sute de mii de livre.

– Și cu ce intenție le-a cumparat?

– S-a gîndit că, dacă nu pot fi ale maiestății voastre, să nu fie ale altei femei.

– Și ești sigură că domnul de Rohan nu a cumpărat colierul pentru a-l dărui cine știe cărei iubite?

– Sînt sigură că mai curînd l-ar fărîma decît să-l vadă strălucind la gîtul altcuiva decît al reginei.

Maria-Antoaneta se gîndi și chipul său lăsa să se vadă limpede tot ce se petrece în sufletul ei.

– Ceea ce a făcut domnul de Rohan e bine – zise ea – este un gest nobil și de un devotament deosebit. Jeanne îi sorbea cu nesaț cuvintele. Îi vei mulțumi deci domnului de Rohan – continuă regina.

– Oh, da, doamnă!

– Vei adăuga că domnul de Rohan mi-a dovedit prietenia sa și că eu, ca un om cinstit, cum spune Caterina, primesc orice cînd este din prietenie, cu condiția să mă revanșez. Așa că accept, nu darul domnului de Rohan...

– Atunci ce?

– Avansul pe care l-a dat... Domnul de Rohan a binevoit să avanseze banii sau creditul său ca să-mi facă plăcere. Îi voi înapoia banii. Boehmer a cerut bani lichizi, cred?

– Da, doamnă.

– Cît? Două sute de mii de livre?

– Două sute cincizeci de mii de livre.

– Este suma trimestrială a rentei pe care mi-o dă regele. Mi-a fost trimisă azi-dimineață, puțin înainte de termen, dar, în fine, mi-a fost trimisă.

Regina își sună imediat cameristele, care o îmbrăcară, după ce o înfășuraseră bine în prosoape fine, încălzite. Rămasă singură cu Jeanne, în camera sa, i se adresă contesei:

– Deschide, te rog, sertarul acela.

– Primul?

– Nu, al doilea. Ai găsit un portofel?

– Iată-l, doamnă.

– Conține două sute cincizeci de mii de livre. Numără-le. Jeanne se supuse. Du-le cardinalului și mulțumește-i încă o dată. Spune-i că voi face în așa fel, ca să-i plătesc lunar. În felul acesta voi avea colierul care mi-a plăcut atît de mult și chiar dacă plata lui va însemna o strîmtorare pentru mine, cel puțin nu va fi și pentru rege. O clipă căzu pe gînduri. În plus, mă bucur că am aflat cu acest prilej că am un prieten delicat care m-a slujit... Făcu o pauză, apoi continuă: Și o prietenă care mi-a ghicit gîndurile – și-i întinse Jeannei mîna, pe care contesa se grăbi s-o acopere de sărutări. Apoi, cum aceasta se pregătea să plece, după un minut de ezitare, Maria-Antoaneta rosti foarte încet, ca și cînd i-ar fi fost frică de ceea ce spunea: Contesă, îi vei comunica domnului de Rohan că va fi binevenit la Versailles și că doresc să-i mulțumesc.

Jeanne se repezi afară din apartament, nu beată, ci aproape nebună de bucurie și de orgoliu satisfăcut. Strîngea biletele de bancă cum strînge vulturul în gheare prada furată.

PORTOFELUL REGINEI

Nimeni nu simți mai bine, la propriu și la figurat, importanța averii pe care o purta cu sine Jeanne, decît caii care o aduceau de la Versailles. Dacă vreodată niște armăsari pușI să cîștige un premiu au zburat pe o pistă, au fost cu siguranță acești doi bieți cai de trăsură închiriată. La cererea contesei, birjarul îi făcu să se creadă că sînt sprintenele patrupede din țara Elis și că au de cîștigat doi talanți de aur pentru stăpîn și o rație întreită de ovăz pentru ei.

Cardinalul încă nu plecase cînd doamna de La Motte își făcu intrarea la el la palat, unde-l găsi cu suita sa. Se anunță mai ceremonioasă decît la regină.

– Veniți de la Versailles? întreba el.

– Da, monseniore.

O privi, dar fața ei era de nepătruns. Ea văzu tresărirea, tristețea, tulburarea lui: nu avu nici un fel de milă.

– Ei bine? întrebă el.

– Ei bine, să vedem, monseniore, ce doriți? Vorbiți, ca să nu am prea multe mustrări de cuget.

– Ah, contesă, mi-o spuneți cu un aer...

– Întristător, s-ar zice?

– Ucigător.

– Doreați s-o vad pe regină?

– Da.

– Am văzut-o. Doreați să-mi îngăduie să-i vorbesc despre dumneavoastră, ea care de mai multe ori a mărturisit antipatia ce vi-o poartă, ba chiar aversiune numai auzind numele vostru.

– Dacă am avut această dorință, vad că trebuie să renunț de a-mi fi vreodată îndeplinită.

– Nu, regina mi-a vorbit despre dumneavoastră.

– Sau, mai degrabă, dumneavoastră ați fost atît de bună și i-ați vorbit despre mine?

– Este adevărat.

– Maiestatea sa a ascultat?

– Asta merită o lămurire.

– Nici un cuvînt mai mult, contesă, îmi dau seama ce neplăcere a pricinuit acest lucru maiestății sale.

– Nu, nu prea mare. Am îndrăznit să-i vorbesc despre colier.

– Ați îndrăznit să spuneți ca m-am gîndit...

– Să-l cumpărați pentru ea, da.

– Ah, contesă, e sublim! Și ea a ascultat?

– Desigur.

– I-ați spus ca îi ofer aceste diamante?

– A refuzat categoric.

– Sînt pierdut.

– A refuzat să accepte darul, da, dar împrumutul...

– Împrumutul?!... Ați prezentat cu atîta delicateță darul?

– Cu atîta delicateță, încît a acceptat.

– Eu s-o împrumut pe regină? Eu?!... Contesă, este cu putință?

– Este mai mult decît i l-ați dărui, nu-i așa?

– De o mie de ori.

– Așa am gîndit și eu. Cu toate acestea, maiestatea sa acceptă.

Cardinalul se ridică și se așeză din nou; se apropie de Jeanne și, luîndu-i mîinile, spuse:

– Să nu mă înșelați, gîndiți-vă că puteți, cu un cuvînt, să faceți din mine ultimul dintre oameni.

– Nu ne jucăm cu pasiunile, monseniore: asta se potrivește saltimbancilor; oamenii de rangul și cu meritele dumneavoastră nu pot fi niciodată ridicoli.

– Așadar, este adevărat ceea ce îmi spui?

– Este purul adevăr.

– Am un secret cu regina?

– Un secret... mortal.

Cardinalul alergă spre Jeanne și îi strînse mîna cu duioșie.

– Îmi place strîngerea aceasta de mînă ca între barbați.

– Nu, este a unui om fericit cu îngerul său protector.

– Monseniore, să nu exagerăm nimic.

– Ba da, ba da, bucuria, recunoștința mea... niciodată...

– Dar dumneavoastră exagerați și una, și alta. Oare vroiați să-i împrumutați reginei un milion și jumătate, numai asta voiați? Cardinalul suspină. Buckingham ar fi cerut altceva Anei de Austria, monseniore, după ce ar fi presărat cu perle parchetul camerei regale.

– Ceea ce a avut Buckingham, contesă, eu nu vreau să sper nici măcar în vis.

– Veți explica toate acestea reginei, monseniore, deoarece mi-a poruncit să vă aduc la cunoștință că vă va vedea cu plăcere la Versailles.

Nici nu lăsase bine să-i scape aceste cuvinte, și cardinalul se albi la față, ca un adolescent la primul sărut de dragoste. Se așeză în fotoliul pe care îl avea la îndemînă, bîjbîind ca un om beat.

"Ah, ah ! se gîndi Jeanne. Este mult mai grav decît credeam; am visat un ducat, un domeniu, o sută de mii de livre rentă, dar voi cere un principat, o jumătate de milion renta ; căci domnul de Rohan nu este mînat nici de ambiție, nici de lăcomie, este mînat de dragoste!"

Domnul de Rohan își reveni repede. Bucuria nu este o boală care durează mult timp, și cum prințul avea o minte ageră, se gîndi că era foarte potrivit să discute afaceri cu Jeanne spre a o face să uite că discutaseră despre dragoste. Ea nu-l opri.

– Dragă prietenă – începu el, strîngînd-o pe Jeanne în brațe – cum dorește să procedeze regina cu împrumutul pe care-l contractează?

– Mă întrebați fiindcă se știe că regina nu are bani !

– Exact.

– Ei bine, vrea să vă plătească așa cum i-ar plăti lui Boehmer, cu singura diferență că, dacă ar fi cumpărat de la Boehmer, ar fi știut tot Parisul, lucru imposibil de cînd ea a rostit faimosul cuvînt *corabie*, căci dacă regele s-ar supăra, Franța ar sări în sus. Deci regina vrea să aibă și să plătească diamantele în rate. Dumneavoastră îi veți oferi acest prilej; sînteți pentru ea un casier discret și solvabil în cazul cînd s-ar afla în încurcătură, asta e tot ; este fericita și plătește, nu cereți mai mult.

– Bine, bine, plătește. Dar cum?

– Regina, femeie care înțelege totul, știe foarte bine că aveți datorii, monseniore ; și apoi este și mîndră, nu este o prietenă care primește cadouri... Cînd i-am spus că ați avansat două sute cincizeci de mii de livre...

– I-ați spus?

– De ce nu?

– Aceasta face ca afacerea să devina imposibilă.

– Aceasta face ca regina să aibă un motiv de a accepta. Nimic pentru nimic, iată deviza reginei.

– Dumnezeule!

Jeanne scotoci liniștită în buzunar și scoase portofelul maiestății sale.

– Ce este asta? întrebă domnul de Rohan.

– Un portofel care conține bilete de bancă în valoare de două sute cincizeci de mii de livre.

– Da, și?

– Regina vi le trimite, cu multe mulțumiri.

– Oh!

– Este exact cît am spus. Am numărat.

– Nu despre asta e vorba.

– Dar la ce vă uitați?

– Mă uit la acest portofel pe care nu l-am mai văzut la dumneata.

– Va place? Cu toate acestea nu este nici frumos și nici scump.

– Nu știu de ce, dar îmi place.

– Aveți gust.

– Vă bateți joc de mine? Ce înțelegeți cînd spuneți că am gust?

– Fără îndoiala, aveți gust de vreme ce aveți același gust cu regina.

– Portofelul...

– Era al reginei, monseniore...
– Țineți să-l păstrați?
– Oh, mult!
Domnul de Rohan suspină și zise:
– Se înțelege...
– Numai că, dacă vă face plăcere... – continuă contesa, cu unul din acele surîsuri care îi duc în ispită și pe sfinți,
– Sînteți foarte amabilă, contesă, dar nu vreau să vă lipsesc de el.
– Luați-l.
– Contesă! izbucni cardinalul, într-un elan de bucurie. Sînteți prietena cea mai prețioasă, cea mai inteligentă, cea mai...
– Da, da.
– Și mă leg...
– Pe viață și pe moarte... Așa se spune întotdeauna. Nu, eu nu am decît un merit.
– Care?
– Acela de a mă fi ocupat de treburile dumneavoastră cu destul noroc și cu multă tragere de inimă.
– Dacă vorbim despre noroc, dragă prietenă, aș zice că aproape vă semăn, deoarece eu, în vreme ce vă duceați la Versailles, scumpa mea, am lucrat și eu pentru dumneavoastră. Jeanne îl privi pe cardinal, surprinsă. Da, nimica toată – zise el. A venit cineva din partea bancherului meu, care-mi propunea acțiuni în legătură cu asanarea sau exploatarea unei mlaștini, cam așa ceva...
– Ah!
– Era un profit sigur; am acceptat.
– Și bine ați făcut.
– O! Vă veți convinge că ocupați întotdeauna primul loc în gîndul meu.
– Al doilea este mai mult decît merit. Dar să vedem.
– Bancherul meu mi-a dat două sute de acțiuni. Eu am luat un sfert, celelalte sînt pentru dumneavoastră.
– Oh, monseniore!
– Lăsați-mă să sfîrșesc. După două ore s-a întors. Faptul că am plasat acțiunile la timp a determinat o creștere de sută la sută. Mi-au revenit o sută de mii de livre.
– Frumoasă speculație!
– Din care iată partea dumneavoastră, scumpa contesă, vreau să spun, scumpă prietenă. Și din teancul de două sute cincizeci de mii de livre date de regină, strecură în mîna Jeannei douăzeci și cinci de mii de livre.

– Prea bine, monseniore, o mînă spală pe alta; ceea ce mă măgulește cel mai mult este că v-ați gîndit la mine.

– Așa va fi întotdeauna – răspunse cardinalul, sărutîndu-i mîna.

– La fel va fi și din partea mea – zise Jeanne. Pe curînd, la Versailles, monseniore!

Și plecă, după ce înmînase cardinalului lista scadențelor fixate de regină, și dintre care prima, fixată peste o lună, era în valoare de cinci sute de mii de livre.

ÎN CARE ÎL ÎNTÎLNIM PE DOCTORUL LOUIS

Poate că cititorii noștri, amintindu-și în ce situație dificilă l-am lăsat pe domnul de Charny, ne-ar fi recunoscători dacă ne-am întoarce în acea anticameră a micului apartament de la Versailles, unde bravul marinar, pe care nu l-au intimidat niciodată nici oamenii, nici forțele naturii, fugise de teamă să nu leșine în fața a trei femei: regina, Andreea, doamna de La Motte.

Ajuns în mijlocul anticamerei, domnul de Charny își dădu seama că îi va fi de-a dreptul imposibil să meargă mai departe. Tot împleticindu-se, cu brațele întinse, atrase atenția celor din preajmă, care, văzînd că-l părăsesc puterile, îi sări în ajutor. Tînărul ofițer leșina, dar își reveni pe dată, fără să bănuiască o clipă ca regina l-a văzut și că poate ar fi alergat spre el în primul moment de neliniște, dacă Andreea nu ar fi oprit-o, mai mult dintr-o aprigă gelozie decît dintr-un rece imbold al convenienței.

De altfel, bine a făcut regina ca, la sfatul Andreei, indiferent de sentimentul care-i dictase acest sfat, intrase în camera ei, întrucît de-abia se închise ușa după ea, că și auzi ușierul strigînd:

– Regele!

Era într-adevăr regele. Ieșind din apartamentele sale, el o luă spre terasă, vrînd, înainte de consiliu, să-și viziteze echipajele de vînătoare, care, de la un timp, i se păreau a nu fi destul de bine îngrijite.

Intrînd în anticameră, regele, urmat de cîțiva dintre ofițerii săi, se opri; văzu un bărbat sprijinindu-se de arcada unei ferestre, într-o poziție ce-i îngrijora pe cei doi ostași de gardă care îi săriseră în ajutor și care nu erau obișnuiți să-i vadă pe ofițeri leșinînd cu una cu două. Astfel că, în timp ce-l susțineau pe domnul de Charny, îi strigau:

– Domnule, domnule! Ce aveți?

Bolnavului însă îi pierise glasul și nu putea răspunde.

Regele, înțelegînd din această tăcere că starea omului este gravă, grăbi pasul.

– Acolo este cineva care-și pierde cunoștința – zise el.

Auzind glasul regelui, cei doi soldați de gardă se întoarseră și, cu un gest mașinal, îi dădura drumul domnului de Charny, care, la capătul puterilor, căzu sau mai curînd se lasă ușor, gemînd, pe pardoseală.

– Domnilor, ce faceți, domnilor? strigă regele.

Se repeziră cu toții, îl ridicară binișor pe domnul de Charny, care își pierduse cunoștința, și-l întinseră pe un fotoliu.

– Oh! exclamă regele, recunoscîndu-l deodată pe tînărul ofițer. Păi este domnul de Charny!

– Domnul de Charny?! repetară cei de față.

– Da, nepotul domnului de Suffren.

Cuvintele avură un efect magic. Într-o clipă, Charny fu inundat cu tot felul de săruri mirositoare, nici mai mult nici mai puțin decît dacă s-ar fi aflat în mijlocul a zece femei. A fost chemat un doctor, care îl examină cu atenție pe bolnav. Regele nu vru să se îndepărteze; el asistă la consultație. Prima grijă a doctorului a fost să descheie vesta și cămașa tînărului, astfel ca bolnavul să aibă mai mult aer; dar, făcînd acest lucru, găsi ceea ce nu căuta.

– O rană! exclamă regele, și mai curios, apropiindu-se în așa fel încît să vadă cu ochii săi.

– Da, da – murmură domnul de Charny, încercînd să se ridice și plimbînd jur împrejur o privire obosită – o rană veche care s-a redeschis. O nimica toata... nimica toată...

Și mîna sa strînse imperceptibil degetele doctorului. Un doctor înțelege și trebuie să înțeleagă totul. Dar acela nu era un doctor de curte, ci un practician din comunele de pe lîngă Versailles. Așa că vru să-și dea importanță.

– Ce veche?!... Așa vă place să spuneți dumneavoastră, domnule; marginile sînt prea proaspete, iar sîngele, sîngele e prea roșu; rana asta nu are nici douăzeci și patru de ore.

Charny, căruia faptul că era contrazis îi dădu puteri, se ridică în picioare și spuse:

– Presupun că nu vreți să-mi spuneți mie cînd am fost rănit, domnule; v-am spus și vă repet că este o rană veche. Chiar în clipa aceea îl zări și-l recunoscu pe rege. Se încheie la vestă, rușinat de a fi avut un atît de ilustru spectator al slăbiciunii sale. Regele! rosti el.

– .Da, domnule de Charny, da, eu însumi și binecuvîntez cerul că am venit aici la timp ca să te pot ajuta.

– O zgîrietură, sire... – se bîlbîi Charny. O rană veche, sire, asta e tot...

– Veche sau nouă – zise Ludovic al XVI-lea – datorită ei ți-am văzut sîngele, sînge prețios al unui brav gentilom.

– Căruia două ceasuri de odihnă la pat îi vor reda sănătatea – adaugă Charny, vrînd din nou să se scoale; nu-și cumpănise însă bine forțele. Cu mintea împăienjenită, împleticindu-se, el se ridică, dar se prăbuși din nou în fotoliu.

– Ce să mai vorbim, este bolnav de-a binelea – spuse regele.

– Da, da – încuviință doctorul, cu diplomație, simțind că se apropie avansarea. Cu toate acestea îl putem salva.

Regele se arăta discret; ghicise că Charny ascunde ceva. Îi respectă secretul. Oricare altul l-ar fi smuls de pe buzele doctorului, care atît aștepta; dar Ludovic al XVI-lea preferă să lase taina în posesia proprietarului ei.

– Nu vreau ca domnul de Charny să înfrunte vreun risc întorcîndu-se acasă. Domnul de Charny va primi îngrijiri la Versailles; va fi chemat urgent unchiul său, domnul de Suffren, și după ce i se va fi mulțumit domnului pentru îngrijirile sale – și făcu un semn către inimosul doctor – va fi căutat medicul nostru de casă, doctorul Louis. Cred că locuiește prin apropiere.

Un ofițer alergă să execute ordinele regelui. Alți doi îl ridicară pe Charny și-l transportară la capătul galeriei, în camera ofițerului de gardă. Scena se petrecu mai repede decît cea dintre regina și domnul de Crosne. Fu chemat domnul de Suffren și, în locul celui ce daduse primele îngrijiri, veni doctorul Louis, un om cinstit, înțelept și modest, cu o inteligență mai puțin scînteietoare decît folositoare, curajos lucrător pe cîmpul uriaș al științei.

În spatele doctorului, care se și aplecase asupra bolnavului, se îndesa domnul de Suffren, căruia o ștafetă îi adusese vestea. Ilustrul marinar nu înțelegea în nici un chip de unde sincopa, răul acesta subit. După ce lua mîna lui Charny și îi văzu ochii cu privirea stinsă, spuse:

– Ciudat! Ciudat! Doctore, știți că nepotul meu n-a fost bolnav niciodată?

– Asta nu dovedește nimic, domnule amiral,– răspunse doctorul.

– Aerul de la Versailles este probabil prea încărcat, căci, vă repet, l-am văzut pe Olivier, pe mare, timp de zece ani, întotdeauna zdravăn, drept ca un catarg.

– E din cauza rănii – zise unul dintre ofițerii de față.

– Care rană?! exclamă mirat amiralul. Olivier nu a fost niciodată rănit.

– Iertați-mă – rosti sfios ofițerul, arătînd batista înroșită. Credeam că...

Domnul de Suffren văzu sîngele.

– Bine, bine – îl întrerupse brusc doctorul, dar fără asprime, simțind că pulsul bolnavului se accelerează – n-o să discutăm acum de unde vine boala! Răul există, sa ne mulțumim să-l vindecăm, dacă este posibil.

Amiralului îi plăceau lucrurile limpezi; nu-i obișnuise pe medicii echipajelor sale să vorbească pe ocolite.

– Există vreun pericol, doctore? întrebă el, mult mai emoționat decît ar fi vrut să pară.

– Aproape tot atîta ca atunci cînd îți lunecă briciul pe bărbie.

– Bine. Mulțumiți-i regelui din partea mea, domnilor. Olivier, o să mă întorc să te văd.

Olivier clipi din ochi și mișcă din degete ca pentru a mulțumi în același timp unchiului său, care pleca, și doctorului, care îl lăsa să plece. Apoi, fericit că se află într-un pat, fericit că fusese lăsat în grija unui om inteligent și blînd, se prefăcu ca doarme. Doctorul expedie toată lumea.

Adevărul este că Olivier adormi nu fără a mulțumi cerului pentru tot ce i se întîmplase sau, mai bine zis, că nu i se întîmplase nimic rău în împrejurări atît de grave. Febra puse stăpînire pe el, acea minunată febră regeneratoare, eterna sevă care mustește în sîngele omului, care face să încolțească sănătatea din boală sau curmă viața, în plină sănătate.

După ce Olivier rumega bine, în focul temperaturii, scena cu Filip, scena cu regina, scena cu regele, se prăbuși în lațul înspăimîntător pe care sîngele mînios îl aruncă asupra inteligenței. Aiura. Trei ceasuri mai tîrziu putea fi auzit din galeria unde se plimbau cîțiva ofițeri de gardă; văzînd aceasta, doctorul își chemă lacheul, căruia îi porunci să-l ia pe Olivier în brațe. Olivier scînci de durere.

– Înfășoară-i capul în cuvertură.

– Cu asta nu fac mare lucru – zise valetul. Este prea greu și se zbate prea tare. Mă duc să cer ajutor unuia dintre domnii care fac de gardă.

– Ești o curcă plouată dacă ți-e teamă de un bolnav – se oțărî doctorul.

– Domnule...

– Și dacă ți se pare prea greu, înseamnă că nu ești atît de puternic pe cît credeam. Am să te trimit înapoi în Auvergne.

Amenințarea își făcu efectul. Charny, zbierînd, urlînd, delirînd și gesticulînd, fu ridicat ca un fulg de către omul nostru din Auvergne, în văzul gărzilor. Aceștia îl înconjurară pe Louis, potopindu-l cu întrebări.

– Domnilor – le răspunse doctorul, strigînd mai tare decît Charny pentru a-i acoperi glasul – pricepeți că n-am să fac o leghe din oră în oră ca să vad un bolnav pe care mi l-a încredințat regele. Galeria voastră este la capătul lumii.

– Și unde îl duceți, doctore?

– La mine, ca un leneș ce sînt. Am aici, după cum știți, două camere; am să-l culc într-una dintre ele, și poimîine, dacă sînt lăsat în pace, am să vă dau socoteală despre ce am făcut.

– Dar, domnule doctor – interveni un ofițer – va asigur că aici bolnavul se simte foarte bine; noi toți îl iubim pe domnul de Suffren, și...

– Da, da, cunosc îngrijirile care se dau între camarazi. Rănitului îi este sete, ne este milă de el, îi dăm de băut și moare. La naiba cu minunatele îngrijiri ale domnilor din gardă! Așa mi-au fost omorîți zece bolnavi! Doctorul mai vorbea încă, în vreme ce Olivier nu mai putu fi auzit. Da, da! continuă bravul medic. Iată un lucru bine făcut, admirabil judecat. Nu se mai poate întîmpla decît o singură nenorocire, și anume ca regele să vrea să-l vadă pe bolnav... Și dacă îl vede... o să-l și audă... Drace, nu-i timp de stat pe gînduri. Trebuie s-o previn pe regină, ea îmi va da un sfat.

Luînd această hotărîre cu promptitudinea omului căruia soarta îi numără secundele, bunul doctor spală cu apă proaspătă fața rănitului și-l așeză în pat, în așa fel încît să nu poată, mișcîndu-se sau căzînd, să se lovească mortal. Fereca apoi obloanele, încuie de două ori ușa camerei, puse cheia în buzunar și se duse la regina, după ce mai întîi se asigură, ascultînd de afară, că nici unul din strigatele lui Olivier nu pot fi auzite sau deslușite. Se înțelege de la sine că, pentru ca toate precauțiunile să fie luate, omul din Auvergne fu închis împreună cu bolnavul. În fața ușii, doctorul tocmai o întîlni pe doamna de Misery, pe care regina o trimisese să afle vești despre rănit. Ea stăruia să intre.

– Veniți, veniți cu mine, doamnă – spuse el – tocmai plec...
– Bine, doctore, dar regina așteaptă!
– Merg la regină, doamnă.
– Regina dorește...
– Regina va ști tot ce dorește să știe, vă asigur, doamnă. Să mergem. Și o luă la picior atît de repede, încît o sili pe doamna din suita Mariei-Antoaneta să alerge ca să poată ajunge în același timp cu el.

AEGRI SOMNIA[1]

Regina aștepta răspunsul doamnei de Misery, nicidecum pe doctor. Acesta intră, cu familiaritatea lui obișnuită.

– Doamnă – spuse el, cu voce tare – bolnavul de care se interesează regele și maiestatea voastră se simte bine atît cît te poți simți cînd ai febra.

Regina îl cunoștea pe doctor; știa cît de mult îl supără cei care, spunea el, țipa de doua ori mai tare decît sufera. Își imagină ca domnul de Charny îl cam supărase pe medic. Femeile tari sînt dispuse să-i creadă slabi pe bărbații tari.

– Rănitul – zise ea – numai rănit nu este.
– Eh, eh!... mormăi doctorul.
– O zgîrietura...
– Ba nu, nu, doamna; în fine, zgîrietura sau rana, tot ce știu e că are febră.
– Bietul băiat! Are febră mare?
– Îngrozitoare.
– Hm! făcu regina, înspăimîntată. Nu credeam ca așa... deodată... febră.

Doctorul o privi o clipa.

– Sînt febre și febre – rosti el.
– Scumpul meu Louis, mă înspăimînți. Dumneata, care de obicei ești atît de calm, nu-mi dau seama ce ai asta-seară.

[1] Vise chinuite, bolnave (în limba latină în text). (n.t.)

– Nimic deosebit.

– Ah, într-adevăr! Te sucești, te răsucești, privești în dreapta, privești în stînga, ai aerul unui om care vrea să-mi încredințeze un mare secret.

– Eh! Cine zice că nu?

– Păi vezi ! Un secret în legătură cu febra?!

– Chiar așa...

– Cu febra domnului de Charny?

– Da, da, întocmai.

– Și m-ai căutat ca să-mi spui acest secret?

– Așa e.

– Hai, treci la subiect. Știi că sînt curioasă. Să începem cu începutul.

– Ca Petit-Jean[1], nu-i așa?

– Da, scumpul meu doctor.

– Ei bine, doamnă...

– Ei bine, aștept, doctore.

– Nu, eu sînt cel care așteaptă.

– Ce-așteptți?

– Să fiu întrebat, doamnă. Nu știu să povestesc, dar dacă mă întrebați, raspund ca din carte.

– Ei bine, te-am întrebat ce se-aude cu febra domnului de Charny.

– Nu, ați început-o prost. Întrebați-mă mai întîi cum se face că domnul de Charny se află la mine, într-una dintre cele doua cămăruțe, în loc să se afle în galerie sau la postul ofițerului de garda.

– Fie, te-ntreb. Într-adevăr, e curios.

– Doamnă, n-am vrut sa-l las pe domnul de Charny în galerie sau la post, după cum era firesc, pentru că domnul de Charny nu are febră ca toată lumea.

Regina păru surprinsa.

– Ce vrei sa spui?

– Domnul de Charny, cînd are febră, începe sa delireze.

– Oh! exclamă regina, împreunîndu-și mîinile.

– Și – continuă Louis, apropiindu-se de regină – în timp ce deliriază, bietul băiat spune o groază de lucruri foarte delicate pentru urechile domnilor din garda regelui sau pentru oricare alta persoană.

---

[1]Personaj din piesa *Împricinații* de Jean Baptiste Racine (1639–1669); singura comedie a dramaturgului francez, care a excelat în tragedii. (n.t.)

– Doctore!

– Ah, drace! Nu trebuia să mă întrebați dacă nu vroiați să vă răspund.

– Totuși, spune, dragă doctore. Și regina îi luă mîna bunului om. Tînărul este, poate, ateu, și cînd delirează, hulește numele Domnului?

– Nici pomeneală! Dimpotrivă, are un sentiment religios foarte adînc.

– Este, poate, un exaltat?

– Exaltat! Asta-i cuvîntul.

Chipul reginei căpătă o expresie de nepătruns.

– Domnul de Charny mi-a fost recomandat – zise ea. El este nepotul domnului de Suffren, eroul nostru. Mi-a făcut servicii; vreau să mă port față de el ca o rudă, ca o prietenă. Spune-mi deci adevărul; trebuie și vreau să-l aud.

– Eu însă nu vă pot spune – replică Louis – și deoarece maiestatea voastră ține atît de mult să afle, nu cunosc decît un mijloc: acela ca maiestatea voastră să audă ea însăși. În felul acesta, dacă tînărul spune ceva nelalocul lui, regina nu se va putea supăra nici pe indiscretul care a dezvăluit secretul, nici pe neprevăzătorul care l-ar înăbuși.

– Mă bucură prietenia dumitale și, din acest moment, încep să cred că domnul de Charny, în delirul său, spune lucruri ciudate.

– Lucruri pe care trebuie cît mai degrabă să le audă și maiestatea voastră ca să-și poată face o părere – preciză bunul doctor. Și atinse cu gingășie mîna tremurătoare a reginei.

– Dar mai întîi, ia seama – zise regina – știi că nu pot să fac nici măcar un pas fără a avea pe urme un spion devotat.

– Astă-seară nu mă veți avea decît pe mine. Trebuie să străbatem coridorul, care are o ușă la fiecare capăt. Am să încui ușa pe care vom intra și în felul acesta nimeni nu se va afla în apropierea noastră, doamnă.

– Mă las în grija scumpului meu doctor – se învoi regina. Și luînd brațul lui Louis, se strecură afară din apartament, fremătînd de curiozitate.

Doctorul își ținu promisiunea. Niciodată un rege mergînd la luptă sau făcînd o inspecție în plin război, niciodată o regină însoțită într-o plimbare tainică nu a fost mai bine escortată, în adevăratul înțeles al acestui cuvînt, de către un căpitan de gardă sau un ofițer al palatului. Doctorul încuie prima ușă și se apropie de a doua de care își lipi urechea.

– Așadar, aici este bolnavul dumitale? zise regina.

– Nu, doamnă, este în cealaltă cameră. Dacă ar fi fost în camera asta, l-ați fi auzit încă din capătul coridorului. Ascultați puțin la ușă.

Într-adevăr, se auzea un murmur nearticulat, scîncete.

– Geme, suferă, doctore!

– Nu, nu, nu geme deloc. Pur și simplu vorbește. Iată, voi deschide ușa.

– Dar nu vreau să intru la el! exclamă regina, trăgîndu-se îndărăt.

– Nici nu vă propun așa ceva – o liniști doctorul. Vă spun doar să intrați în prima încăpere, și de acolo, fără să vă temeți că veți fi văzută sau că veți vedea ce se petrece dincolo, veți auzi ce va vorbi rănitul în odaia lui.

– Tot acest mister, toate aceste măsuri mă înspăimîntă – murmură regina.

– Doamne, ce se va întîmpla după ce veți auzi?!...' replică doctorul.

Și intră singură la Charny.

Îmbrăcat în uniforma sa, cu brațele întinse și țepene ca ale unui cadavru, în mînecile mototolite, Charny încerca să-și ridice de pe pernă capul mai greu ca plumbul. O sudoare fierbinte îi îmbrobona fruntea, lipindu-i pe tîmple buclele răvășite. Abătut, zdrobit, nemișcat, nu mai era decît un gînd, o simțire, o licărire; trupul său trăia animat de o singură flacără care se aprindea, învolburîndu-i mintea, asemenea opaițului în lampa de alabastru.

Charny tocmai își povestea lui însuși întîlnirea cu doamna de origine germană din trăsura cu care străbătuse drumul de la Paris la Versailles.

– Germană! Germană! repeta el într-una.

– Da, germană, asta o știu – spuse doctorul – drumul Paris-Versailles...

– Regină a Franței! țipă el deodată.

– Oho! exclamă Louis, privind în camera unde se afla regina. Poftim? Ce spuneți, doamnă?

– Iată ceva înspăimîntător! murmură Charny. Să iubești un înger, o femeie, s-o iubești nebunește, să-ți dai și viața pentru ea, și să nu mai ai în față, cînd te apropii, decît o regină de catifea și aur, un metal sau o stofă lipsită de suflet!

– Oho! exclamă din nou doctorul, cu un rîs forțat.

Charny nici nu bagă de seamă întreruperea.

– Așadar, iubesc – continuă el – o femeie măritată. Așadar, iubesc cu acea dragoste sălbatică care te face să uiți totul. Ei bine... îi

voi spune acelei femei: "Ne mai rămîn cîteva zile fericite pe pămînt; cele ce ne-așteaptă în afara dragostei noastre nu merită să fie trăite. Vino, iubita mea! Atîta timp cît mă iubești și te iubesc, sîntem deasupra tuturor. Dupa aceea... după aceea... va fi moartea, cu nimic deosebită de viața pe care o trăim acum. Să profităm deci de dragoste".

– Nu gîndește prea rau pentru un om care are febră mare – murmura doctorul – cu toate ca morala nu e deloc riguroasă.

– Dar copiii!... urlă deodata ca turbat Charny. Nu-i va părăsi pe cei doi copii ai ei...

– Iată obstacolul, *hic nodus*[1] – comentă Louis, ștergînd sudoarea de pe fruntea lui Charny, cu un amestec sublim de ironie și milă.

– Oh! reîncepu tînarul, fără să-și dea seama de nimic. Copiii... copiii pot fi foarte bine luați în poalele mantalei. Hai, Charny, deoarece o iei pe mama, pe ea, mai ușoară decît un fulg, în brațele tale, deoarece o ridici fără să-i simți povara, cuprins de fiorii dragostei, vei putea lua și copiii Mariei... Ah!... Și scoase un țipat înfiorător.

Louis îl părasi pe bolnav și se apropie de regina. O gasi în picioare, rece, tulburată; îi luă mîna, care tremura.

– Ai dreptate – zise ea. Este mai mult decît un delir, tînarul se afla în pericol daca cineva aude ce spune.

– Ascultați! Ascultați! o rugă doctorul.

– Nu, nici un cuvînt mai mult.

– Se mai îmblînzește. Iată-l că se roagă.

Într-adevăr, Charny se ridicase în capul oaselor și, cu mîinile împreunate, privea uimit, cu ochii lui mari, spre zari necunoscute.

– Maria – zicea el, cu o voce vibrantă și afectuoasă – Maria, am simțit că mă iubești. A, nu voi spune nimic! Piciorul tău, Maria, s-a lipit de al meu în trasura și atunci am simțit că mor. Mîna ta a atins-o pe a mea... nu... n-am să suflu un cuvînt, este taina inimii mele. Oricît sînge îmi curge din rană, Maria, secretul nu va ieși o dată cu el. Dușmanul și-a muiat spada în sîngele meu, dar dacă a ghicit cît de cît taina mea, nu știe nimic despre a dumitale. Nu te teme de nimic, Maria; nu-mi spune nici măcar ca mă iubești: este de prisos; după cum roșești, nu mai am nimic de aflat.

– Oho! exclamă doctorul. Nu este deci numai febra de vină; vedeți că e foarte calm... este...

– Este, ce?... întreba regina, neliniștită.

– Este o stare de extaz, doamnă: extazul seamănă cu memoria. Este ca o memorie a sufletului care își amintește de paradis.

---

[1] Aici e buba (în limba latină în text). (n.t.)

– Am auzit destul – murmură regina, atît de tulburată, încît vru să fugă.

Doctorul o opri, luînd-o de mînă.

– Doamna, doamnă – zise el – ce vreți să faceți?

– Nimic, doctore, nimic.

– Dar dacă regele vrea să-și vadă protejatul?

– Ah, da, ai dreptate. Ar fi o nenorocire!

– Ce sa-i spun?

– Doctore, n-am nici o idee, nu-mi vine nimic în minte; spectacolul acesta îngrozitor m-a copleșit.

– Și v-ați molipsit, văd. Aveți febră ca și bolnavul meu căzut în extaz. Pulsul dumneavoastră are cel puțin 100 de bătăi pe minut.

Regina nu răspunse, își retrase mîna și dispăru.

ÎN CARE SE DEMONSTREAZĂ CĂ AUTOPSIA SUFLETULUI ESTE MAI GREA DECÎT CEA A TRUPULUI

Doctorul rămase gînditor, privind-o pe regină cum se îndepărtează. Apoi își zise, clătinînd din cap: "Aici, în palat, există taine ce nu pot fi dezlegate de știință. Împotriva unora mă înarmez cu bisturiul ca să pătrund pînă-n vine și să-i vindec pe bolnavii mei; împotriva altora mă înarmez cu mustrări și pătrund în suflet; îi voi tămădui oare?" Apoi, cum criza se potolise, îi închise ochii lui Charny, căci tînărul rămăsese cu privirile rătăcite, îi răcori tîmplele cu apă și oțet și-i dădu acele îngrijiri ce schimbă atmosfera înăbușitoare din jurul pacientului într-un paradis desfătător.

După ce se încredință că asupra bolnavului a coborît din nou liniștea, după ce văzu că hohotele se transformau în suspine, că în locul cuvintelor mînioase îi scăpau pe buze șoapte fără șir, doctorul zise:

– Da, da, nu era numai simpatie, era ca și cînd ar fi suferit o înrîurire; delirul ăsta părea că vine în întîmpinarea vizitei pe care a

primit-o bolnavul; da, atomii omului se schimbă, așa cum se întîmplă în regnul vegetal cu pulberea fecundatoare; da, gîndirea are căile ei de comunicare invizibile, inimile au legături tainice.

Deodată tresări și se întoarse pe jumătate, ascultînd în același timp și cu urechea, și cu ochiul.

– Să vedem, oare cine o mai fi acolo? șopti el. Auzise, într-adevăr, un fel de murmur și un foșnet de rochie la capătul coridorului. Cu neputință să fie regina – continuă Louis, tot în șoaptă. Ea nu va reveni asupra unei hotărîri probabil nestrămutate. Să vedem.

Se duse tiptil să deschidă o altă ușă ce dădea tot pe coridor și, scoțînd capul fără zgomot, văzu la zece pași de el o femeie îmbrăcată într-o rochie lungă, cu falduri nemișcate, semănînd cu o rece și neclintită statuie a disperării. Era noapte, lumina slabă de pe coridor nu izbutea să-l lumineze de la un capăt la celălalt; dar pe fereastră intra o rază de lună care, căzînd asupra necunoscutei, îi dădu în vileag trăsăturile pînă în clipa cînd trecu un nor. Doctorul se-ntoarse încetișor, străbătu spațiul ce despărțea o ușă de alta, apoi iute și fără zgomot, o deschise pe cea în spatele căreia se ascundea femeia. Aceasta scoase un strigăt, întinse mîinile și întîlni mîinile doctorului Louis.

– Cine este? întrebă medicul, cu un glas mai degrabă plin de milă decît amenințător; căci ghicise, după imobilitatea umbrei, că ea asculta mai mult cu inima decît cu urechea.

– Eu, doctore, eu sînt – răspunse o voce dulce și tristă. Dar cu toate că nu-i era necunoscută doctorului, vocea nu trezi în el decît o vagă și îndepărtată amintire. Eu, Andreea de Taverney, doctore.

– Ah, Dumnezeule! Ce s-a mai întîmplat? strigă Louis. Nu cumva ea se simte rău?

– *Ea?!* repetă Andreea. *Ea!* Care *Ea?*

Doctorul își dădu seama că săvîrșise o imprudență.

– Iartă-mă, dar am văzut adineauri o femeie îndepărtîndu-se. Nu erai dumneata?

– Așa este – răspunse Andreea. A fost o femeie înaintea mea aici, nu-i așa?

Andreea rosti aceste cuvinte cu atîta mistuitoare curiozitate, încît nu-i lăsă nici o îndoială doctorului asupra sentimentelor care le dictaseră.

– Scumpă copilă – zise doctorul – mi se pare că ne jucăm de-a v-ați-ascunselea. Despre cine vorbești? Ce vrei de la mine? Explică-mi!

– Doctore – începu Andreea, cu un un glas atît de trist, încît pătrunse pînă în adîncul inimii celui cu care vorbea – bunul meu doctor, nu încerca să mă înșeli, dumneata care ai obiceiul să spui

adevărul; mărturisește că a fost o femeie aici adineauri, mărturisește fiindcă am văzut-o foarte bine.

– Eh, cine spune că n-a fost nimeni?

– Da, dar o femeie, o femeie, doctore.

– Fără îndoială, o femeie; numai dacă nu vrei să susții cumva că o femeie nu e femeie decît pînă la patruzeci de ani.

– Cea care a venit avea patruzeci de ani, doctore?! strigă Andreea, respirînd pentru prima dată. Ah!...

– Cînd zic patruzeci de ani, o scutesc încă de cinci sau șase, însă trebuie să fii curtenitor cu prietenele, și doamna de Misery este una dintre prietenele mele, ba chiar una foarte bună.

– Doamna de Misery?

– Desigur.

– Ea a fost?

– Ei, fir-ar să fie! Nu ți-aș spune dacă ar fi fost alta?

– Oh, credeam...

– De fapt, femeile sînt toate la fel: de neînțeles. Credeam că pe dumneata totuși te cunosc. Ei bine, nu, nu te cunosc mai bine decît pe celelalte. Să mă bată Dumnezeu!

– Doctorul meu drag și bun!

– Destul! Să trecem la subiect. Andreea îl privi neliniștită. Oare s-a simțit mai rău? întrebă el.

– Cine?

– Ei, cine?! Regina.

– Regina?!

– Da, regina, pentru care doamna de Misery a venit să mă caute adineauri; regina, care are din nou sufocațiile, palpitațiile sale obișnuite. O boală deprimantă, scumpă domnișoară, incurabilă. Spune-mi cum se simte, dacă vii din partea ei, și să mergem la ea.

Și doctorul Louis făcu un gest, ca și cum ar fi vrut să părăsească încăperea. Andreea însă îl opri cu blîndețe și respiră mai în voie.

– Nu, scumpul meu doctor – spuse ea – nu vin din partea reginei. Nici nu știam că este bolnavă. Biata regină! Dacă aș fi știut... Ah, iartă-mă, doctore, nu mai știu ce vorbesc.

– Văd și eu.

– Nu numai că nu mai știu ce spun, dar nici nu mai știu ce fac.

– Ei, ce faci, văd eu: nu te simți bine.

Și, într-adevăr, Andreea lăsase brațul doctorului; mîna rece îi căzuse de-a lungul trupului; se clătină, palidă, și doctorul o sprijini, o readuse la viață, o încurajă. Andreea făcu un efort nemaipomenit spre

a-și veni în fire. Acest suflet tare, care nu se lăsase niciodată doborît nici de durerea fizică, nici de suferințe morale, își încordă resorturile de oțel.

– Doctore – se justifică ea – știi că sînt nervoasă și că întunericul îmi provoacă spaime cumplite. M-am rătăcit în întuneric și de aceea sînt într-o stare atît de ciudată.

– Păi de ce naiba umbli prin întuneric? Cine te silește, dacă nu te-a trimis nimeni, dacă nimic nu te-a făcut să vii încoace?

– N-am spus nimic, doctore, am spus nimeni.

– Ah, ah, cîte subtilități, scumpa mea bolnăvioară! Nu stăm prea bine aici pentru o discuție ca asta. Să mergem în altă parte, mai ales dacă ai să-mi spui mai multe.

– Zece minute, doctore, asta e tot ce-ți cer.

– Zece minute, fie, dar nu în picioare, căci ele refuză categoric acest fel de a întreține un dialog. Să ne așezăm.

– Unde?

– Pe bancheta de pe coridor dacă vrei.

– Și crezi că de acolo n-o să ne-audă nimeni, doctore? întrebă Andreea, cu teamă.

– Nimeni.

– Nici chiar rănitul din odaie? continuă ea, pe același ton, arătînd doctorului spre camera de unde venea o lumină blîndă, albăstruie, spre care își îndreptase privirea.

– Nu – o încredință doctorul – nici chiar acest biet băiat și mai adaug că, și dacă ne-ar auzi cineva, în orice caz nu ar fi el acela.

Andreea își împreună mîinile și spuse:

– O, Doamne, îi este deci atît de rău?

– Adevărul e că nu-i merge bine deloc. Dar să vorbim despre ceea ce te-aduce la mine; repede, copila mea, repede; știi că regina m-așteaptă.

– Ei bine, doctore – zise Andreea, oftînd – după cîte mi se pare, chiar despre asta vorbim.

– Cum? Domnul de Charny?

– Despre el este vorba, doctore, și am venit să te întreb ce face.

Doctorul Louis ascultă aceste cuvinte, la care, de altfel, trebuia să se aștepte, într-o tăcere de gheață. În realitate, doctorul făcea acum legătura dintre demersurile reginei și cele ale Andreei; vedea că cele două femei sînt tulburate de același sentiment și, dupa simptome, i se păru că recunoaște în acest sentiment o iubire pătimașă. Andreea, care nu știa nimic despre vizita reginei și nu putea citi în sufletul doctorului toată trista bunăvoință și mila pe care acesta le resimțea, luă tăcerea lui drept o mustrare cam aspră, și pe loc se oțeli, ca de obicei, sub povara grea a mustrării nerostite.

– Pare-mi-se că poți să-mi ierți intervenția mea, doctore – spuse ea – deoarece domnul de Charny s-a îmbolnăvit în urma unei răni primite în duel, iar rana i-a fost făcută de fratele meu.

– Fratele dumitale?! strigă doctorul Louis. Deci domnul Filip de Taverney l-a rănit pe domnul de Charny?

– Desigur.

– Ah, nu știam!

– Acum însă, că știi, înțelegi că sînt datoare să mă interesez de starea în care se află?

– Da, ai dreptate, copila mea – spuse bunul doctor, încîntat de a avea ocazia să fie îngăduitor. Nu știam, nu puteam ghici adevărata cauza. Și accentuă ultimele cuvinte, în așa fel încît să arate Andreei că mai avea rezerve.

– Haide, doctore haide, spune tot ce gîndești – se rugă Andreea, agățîndu-se cu amîndouă mîinile de brațul interlocutorului ei și privindu-l drept în față.

– Păi am spus. De ce mi-aș ascunde gîndurile?

– Un duel între gentilmoni este ceva banal, un eveniment de fiece zi.

– Singurul lucru care ar putea să-i confere importanță ar fi dacă tinerii s-ar fi bătut pentru o femeie.

– Pentru o femeie, doctore?

– Da, pentru dumneata, de pildă.

– Pentru mine?! Și Andreea scoase un suspin adînc. Nu, doctore, domnul de Charny nu s-a bătut pentru mine.

Doctorul păru că se mulțumește cu acest răspuns. dar într-un fel sau altul vru să se lămurească asupra suspinului.

– Acum înțeleg – zise el – te-a trimis fratele dumitale, care a vrut să aibă un buletin exact al sănătății rănitului.

– Da, da, doctore, fratele meu m-a trimis! izbucni Andreea.

Doctorul o privi drept în ochi.

"Ah, voi ști numaidecît ce ascunzi tu, suflet neînduplecat" – își zise în sinea lui. Apoi cu o voce tare:

– Ei bine, atunci am să-ți spun întregul adevăr, așa cum trebuie să-l știe cine are dreptul. Transmite-i fratelui dumitale să-și toate măsurile deoarece... Cred că înțelegi...

– Nu, doctore, încerc să înțeleg ce vrei să spui prin cuvintele: să-și ia toate măsurile.

– Iată... Un duel nu este nici astăzi ceva care să-i placă regelui. Regele, este adevărat, nu cere o aplicare strictă a decretelor, dar dacă un duel iscă un scandal, maiestatea sa ori te surghiunește, ori te aruncă în închisoare.

– Ai dreptate, doctore.

– Şi cînd, din nenorocire, a murit un om, oh, atunci regele este necruţător. Aşa că sfătuieşte-l pe scumpul dumitale frate să se pună la adăpost pentru un timp oarecare.

– Doctore! ţipă Andreea. Doctore, domnului de Charny îi merge atît de rău?

– Ascultă, dragă domnişoară, ţi-am făgăduit adevărul, iată-l, îl vezi pe bietul băiat care doarme sau, mai bine zis, horcăie acolo în cameră?

– Da, doctore – bîigui Andreea, cu glas sugrumat. Da... şi?...

– Dacă nu scapă pînă mîine la ora asta, dacă febra care s-a ivit şi care îl mistuie nu dispare, domnul de Charny, mîine, pe vremea asta, va fi mort.

Andreea simţi că îi vine să urle, îşi apăsă mîna pe gît, îşi înfipse unghiile în carne ca să astîmpere cît de cît printr-o durere fizică spaima ce-i sfîşia sufletul. Louis nu citi pe faţa ei nimic din înfricoşătoarele ravagii ale luptei lăuntrice. Andreea se stăpîni ca o spartană şi spuse:

– Fratele meu nu va fugi: s-a bătut cu domnul de Charny ca un om de onoare; dacă a avut nenorocirea să-l lovească, a făcut-o în legitimă apărare; dacă a ucis, Dumnezeu îl va judeca.

"Deci n-a venit din îndemnul inimii ei – îşi spuse doctorul – atunci a făcut-o pentru regină. Să vedem dacă maiestatea sa a împins uşurinţa pînă acolo".

– Ce părere a avut regina despre duel? întrebă el.

– Regina? Nu ştiu – răspunse Andreea. De ce să o intereseze pe regină?

– Totuşi îl simpatizează pe domnul de Taverney, presupun?

– Domnul de Taverney este teafăr; să sperăm că maiestatea sa îl va apăra ea însăşi pe fratele meu, dacă va fi acuzat.

Louis, bătut pe cele două fronturi ale ipotezelor sale, abandonă partida zicîndu-şi: "Nu sînt psiholog, nu sînt decît medic. Ce naiba, cînd mă pricep atît de bine la jocul muşchilor şi al nervilor, o să mă amestec acuma în jocul capriciilor şi al pasiunilor unor femei?"

– Domnişoară, ai aflat ceea ce doreai să ştii. Îl convingi sau nu să fugă pe domnul de Taverney, asta te priveşte. Cît despre mine, datoria mea este să încerc să-l salvez pe rănit... în noaptea asta, altfel moartea, care îşi vede liniştită de drum, mi-l va răpi în următoarele douăzeci şi patru de ore. Rămîi cu bine!

Şi îi închise încet, dar hotărît, uşa în nas.

Andreea îşi trecu mîna tremurătoare peste frunte; se văzu singură, singură cu acea tristă realitate. I se păru că moartea, despre

care doctorul vorbise cu atîta nepăsare, coborîse în încăpere şi trecea înfăşurată într-un giulgiu alb de-a lungul coridorului întunecat. Adierea sumbrei apariţii îi îngheaţă sîngele în vine şi fata alergă pînă în apartamentul său, încuie uşa de două ori şi, căzînd în genunchi pe covorul de lîngă pat strigă sălbatic în timp ce vărsa şiroaie de lacrimi fierbinţi:

– Doamne! Sfinte Dumnezeule! Tu nu eşti nici nedrept, nici fără minte, nici nemilos! Doamne, tu poţi să faci totul, n-ai să laşi să moară pe acest tînăr, care n-a făcut nici un rău şi care este iubit pe această lume. Doamne, noi, ceilalţi, bieţi oameni, nu credem cu adevărat decît în puterea bunătăţii tale şi tremurăm în faţa mîniei tale. Dar eu... eu... care te implor, am fost destul de încercată pînă acum, am suferit fără să fi făcut nici o fărădelege. Ei bine, nu m-am plîns niciodată, nici măcar ţie, nu m-am îndoit niciodată de tine. Dacă astăzi, cînd te rog, cînd îţi cer viaţa acestui tînăr... dacă astăzi nu-mi îndeplineşti ruga, o, Doamne, voi spune că ai ridicat împotriva mea toată puterea ta şi că eşti Dumnezeul negrelor mînii, al răzbunărilor fără pricină, voi spune... Ah, hulesc, iertare! Hulesc!... Şi tu nu mă loveşti! Iartă-mă, iartă-mă!...

Andreea simţi că i se întunecă vederea, că puterile o părăsesc; căzu fără viaţă, cu părul despletit, şi rămase astfel ca moartă pe podea. Cînd se trezi din acest somn îngheţat, îşi aminti de toate, fantome şi dureri, şi murmură cu glas înfricoşat:

– O, Doamne! Ai fost neîndurător; m-ai pedepsit, îl iubesc!... Ei da, îl iubesc! Este destul, nu? Acum o să mi-l omori?

DELIRUL

Dumnezeu a auzit, fără îndoială, rugaciunea Andreei. Domnul de Charny nu a murit din pricina febrei.

A doua zi, în timp ce sorbea cu lăcomie toate veştile venite de la bolnav, acesta, graţie îngrijirilor bunului doctor Louis, trecea de la moarte la viaţă. Infecţia cedase vitalităţii şi leacurilor. Începea vindecare. Charny, odată salvat, doctorul Louis nu se mai ocupă de el decît pe jumătate; încetase să mai fie un caz interesant. Pentru un medic, un om viu nu este mare lucru, mai ales dacă-i convalescent sau se simte bine.

Numai ca, după opt zile, vreme în care Andreea se liniști cu totul, Louis, amintindu-și de toate manifestările bolnavului în criză, se gîndi că e mai bine sa-l transporte pe Charny într-un loc mai îndepărtat: doctorul vroia să stîrpească rădăcinile delirului. Însa, la primele încercări făcute, Charny se revoltă. Îl privi pe doctor cu ochii plini de mînie, îi spuse că el a fost găzduit de rege și că nimeni nu are dreptul să alunge un om căruia maiestatea sa îi oferă un adapost. Doctorul, care nu prea avea răbdare cu convalescenții încăpățînați, aduse pur și simplu patru valeți, poruncindu-le să-l ridice pe rănit. Charny se agăța însa de lemnul patului, îl lovi zdravăn pe unul din ei și-i amenință pe ceilalți.

Doctorul Louis încercă să-l convingă. La început Charny se arată destul de înțelegător, dar cum valeții stăruiră, făcu un asemenea efort, încît rana se deschise și, o data cu sîngele, se scurse și luciditatea sa. Intră într-un acces de delir mai violent decît primul. Striga în gura mare că vor să-l îndepărteze pentru a-l lipsi de vedeniile avute în somn, dar că totul e zadarnic, fiindcă vedeniile acelea îi vor zîmbi mereu, că este iubit și i se vor arăta mereu chiar împotriva voinței doctorului: cea care îl iubea avea un asemenea rang, încît nimeni nu-i putea refuza nimic.

La aceste cuvinte, doctorul începu să tremure, se grăbi sa dea drumul valeților, se apucă să lecuiasca din nou rana și, hotarît să se ocupe de minte, după ce va isprăvi cu trupul, îl îngriji cît putu mai bine. Din păcate, nu reuși să stăvilească delirul, ceea ce avu darul sa-l sperie pe bietul doctor, deoarece, de la simple rătăciri, bolnavul putea să ajungă la nebunie.

Totul se înrăutăți într-o singura zi în așa fel, încît doctorul Louis se gîndi să apeleze la mijloace de șoc. Bolnavul nu numai că se distrugea pe sine, dar o distrugea și pe regină; sforțîndu-se să vorbească, zbiera, sforțîndu-se să-și aminteasca, nascocea; mai rău era că în momentele de luciditate – destul de multe la număr – Charny se dovedea și mai nebun decît în momentele de nebunie.

Încurcat la culme, Louis, neputînd sa se prevaleze de autoritatea regelui, deoarece bolnavul însuși se prevala de ea, hotărî să se duca la regină și profită de faptul că Charny adormi, obosit să tot își povestească visele, să tot își cheme nalucile.

O găsi pe Maria-Antoaneta gînditoare dar voioasă, deoarece presupunea că doctorul îi va spune lucruri îmbucuratoare despre bolnav. Dar o aștepta o surpriză; de la prima întrebare, doctorul îi raspunse răspicat că bolnavul se simte mai rău.

– Cum? exclamă regina. Ieri îi mergea foarte bine.

– Nu, doamnă.

– Cu toate astea am trimis-o pe Misery și i-ai spus că totul merge bine.

– Mă amăgeam și doream să vă amăgesc și pe dumneavoastră.

– Cum adică? replică regina, devenind foarte palidă. Daca e rău, de ce să-mi ascunzi? Nu mă pot teme, doctore, decît de o nenorocire care ne pîndește pe toți, din pacate!

– Doamna...

– Iar dacă se simte bine, de ce să-mi provoci o neliniște, firească atunci cînd e vorba de un slujitor al regelui? Așa că, răspunde deschis prin da sau nu. Ce este cu boala? Ce este cu bolnavul? Care-i primejdia?

– Mai mică pentru el decît pentru alții, doamna.

– Iată că au început misterele, doctore – zise regina, pierzîndu-și răbdarea. Lămurește-mă!

– Mi-e foarte neplăcut, doamnă – răspunse doctorul. Ajunge dacă vă spun ca boala contelui de Charny este de natură sufletească. Nu rana este adevărata cauză a suferințelor lui, rana e doar un pretext pentru delir.

– De natură sufletească... boala domnului de Charny?

– Da, doamnă; și numesc suflet tot ce nu poate fi analizat cu scalpelul. Cruțați-mă, maiestate, nu vă pot spune mai mult!

– Crezi despre conte că... – insistă regina.

– Vreți neapărăt s-o spun? făcu doctorul.

– Fără îndoială ca vreau.

– Ei bine, cred despre conte că este îndrăgostit, iată ce cred. Maiestatea voastră a vrut o lămurire, i-am dat-o.

Regina ridică din umeri, ceea ce însemna: "Și ce dacă!"

– Și credeți că te vindeci în felul acesta de o rana, doamnă? reluă doctorul. Nu, răul se întețește și, de la un delir trecator, domnul de Charny va cadea într-o monomanie mortala. Așa ca...

– Așa că, doctore?

– Îl veți distruge pe acest tînăr, doamnă.

– Într-adevăr, doctore, felul dumitale de a vorbi este nemaipomenit. Îl voi distruge pe acest tînar! Eu sînt de vina dacă e nebun?

– Fără îndoială.

– Mă revolți, doctore.

– Dacă nu sînteți dumneavoastră cauza în acest moment – continuă inflexibil doctorul, ridicînd din umeri – veți fi mai tîrziu.

– Atunci dă-mi un sfat, doar e meseria dumitale – spuse regina, ceva mai blînd.

– Adică să prescriu un remediu?

– Dacă vrei.

– Iată-l: tînărul trebuie să fie vindecat fie cu binele, fie cu răul; femeia al cărei nume îl invocă în fiece clipă să-l ucidă sau să-l lecuiască.

– Dumneata nu cunoşti decît extremele – îl întrerupse regina, pierzîndu-şi din nou răbdarea. Să omori... să vindeci... cuvinte mari! Poţi să omori un om cu o vorba aspră? Poţi să vindeci un biet nebun cu un zîmbet?

– Ah, dacă nici dumneavoastră nu mă credeţi – zise doctorul – nu mai îmi rămîne altceva de făcut decît să prezint respectele mele maiestăţii voastre.

– Stai puţin! Dar mai întîi de toate, e vorba despre mine?

– Nu ştiu nimic şi nici nu vreau să ştiu; vă repet numai că domnul de Charny este un nebun raţional, că raţiunea poate la fel de bine să te ducă la nebunie şi să te omoare, după cum nebunia poate să te cumînţească şi să te vindece. Aşa că, atunci cînd veţi dori să scăpaţi palatul de urlete, vise şi scandal, veţi lua o hotărîre:

– Care?

– Ah, da, care? Eu nu scriu decît reţete, nu dau sfaturi. Sînt sigur numai de ceea ce am auzit, de ceea ce am văzut!

– Atunci, presupunînd că pricep ce vrei să spui, ce va ieşi din toate astea?

– Există două căi; una, cea mai bună pentru dumneavoastră şi pentru noi toţi, şi anume ca bolnavul, lovit în inimă de stiletul fără greş care se numeşte raţiune, să vadă sfîrşindu-se agonia începută; cealaltă... ei bine cealaltă... Ah, doamnă, iertaţi-mă, nu trebuia să văd două ieşiri din labirint. Nu este decît una pentru Maria-Antoaneta, pentru regina Franţei.

– Te-nţeleg, doctore, mi-ai vorbit deschis. Trebuie ca femeia pentru care domnul de Charny şi-a pierdut minţile să-l facă să-şi vină în fire, de voie sau de nevoie.

– Foarte bine! Asta-i!

– Trebuie să aibă curajul să-l smulgă din visările lui, cu alte cuvinte să gonească şarpele care-l roade şi care trăieşte ascuns în fundul inimii lui.

– Da, maiestate.

– Anunţă pe cineva; pe domnişoara de Taverney, de pildă.

– Pe domnişoara de Taverney?! se miră doctorul.

– Da, vei lua toate măsurile ca rănitul să ne primească așa cum se cuvine.

– Desigur, doamnă.

– O să fim necruțătoare.

– Trebuie negreșit.

– Dar este mult mai trist decît crezi să te duci așa să dai viață sau moarte unui om – șopti regina.

– Asta fac de fiecare dată cînd am de-a face cu o boală necunoscută. O atac cu un leac care ucide răul sau cu unul care ucide bolnavul.

– Dumneata, doctore, ești absolut sigur că poți ucide bolnavul, nu-i așa? rosti regina, înfiorîndu-se.

– Eh! zise doctorul, posomorîndu-se. Și ce dacă ar muri un om pentru onoarea unei regine? Cîți nu mor zilnic din toana unui rege? Haideți, doamnă, haideți!

Regina oftă și-l urmă pe bătrînul doctor, fără s-o fi putut găsi pe Andreea.

Erau ceasurile unsprezece dimineața; Charny, îmbrăcat, dormea pe un fotoliu, după ce se zbuciumase cumplit toată noaptea. Obloanele camerei, închise cu grijă, nu lăsau să pătrundă decît o lumină slabă. Totul îi menaja bolnavului acea sensibilitate nervoasă care era cauza principală a suferințelor sale. Nici un zgomot, nici o vizită, nici o privelițe. Doctorul Louis evita cu abilitate orice ar fi putut să-i înrăutățească starea, și totuși, hotărît să aplice lovitura de grație, nu dădea înapoi în fața unei crize care-l putea ucide pe bolnav. Este adevărat însă că aceeași lovitură putea să-l și salveze.

Regina, îmbrăcată cu o rochie de dimineață, pieptănată cu o eleganță sobră, intră pe nepregătite în coridorul ce ducea la camera lui Charny. Doctorul îi recomandase să nu șovăie, să nu facă mai multe încercări, ci să apară brusc, cu hotărîre, spre a produce un efect puternic. Ea răsuci deci atît de violent ivărul cizelat al ușii anticamerei, încît o persoană rezemată de ușa camerei lui Charny, o femeie înfășurată în mantie, de-abia avu timp să se îndrepte și să încerce a-și redobîndi cumpătul pe care fața răvășită și mîinile tremurătoare arătau că și-l pierduse.

– Andreea! strigă regina, surprinsă. Dumneata aici?

– Eu! replică Andreea, palidă și tulburata... Eu, da, maiestate. Eu! Maiestatea voastră însăși nu se află oare aici?

– Oh, oh! Complicații... – murmură doctorul.

– Te-am căutat peste tot – zise regina. Unde ai fost?

În glasul Mariei-Antoaneta se simțea asprimea. Suna ca preludiul unui interogatoriu, era indiciul unei bănuieli. Pe Andreea o cuprinse spaima, se temea, mai ales, ca intervenția ei nesăbuită să nu dea în vileag sentimentele care o înfiorau pe ea însăși. Astfel că, deși era foarte mîndră, se hotărî să mintă pentru a doua oară.

– Aici, după cum vedeți.

– Bine, dar ce făceai aici?

– Doamnă, mi s-a spus că maiestatea voastră mă caută și am venit – răspunse ea.

Regina, îndoindu-se încă, insistă:

– Cum de-ai ghicit unde mă duceam?

– Foarte ușor, doamnă: erați cu domnul doctor Louis și ați fost văzută trecînd prin apartamentele mici; de acolo nu puteați ajunge decît în acest pavilion.

– Ai ghicit perfect – reluă regina, încă nehotărîtă, dar mai puțin aspră – ai ghicit perfect...

Andreea făcu un ultim efort.

– Doamnă – zise ea, zîmbitoare – dacă maiestatea voastră a avut intenția să se ascundă, nu trebuia să se arate pe galeriile descoperite, cum a făcut adineauri, ca să vină aici. Cînd regina traversează terasa, domnișoara de Taverney o vede din apartamentul său, și nu este prea greu să urmezi sau să i-o iei înainte celui pe care l-ai văzut de departe.

"Are dreptate – își zise regina – de o sută de ori dreptate. Am un obicei nenorocit: acela de a nu fi în stare să ghicesc niciodată: fiindcă eu nu mă gîndesc prea mult, cred că nici alții nu o fac."

Regina își dădea seama că ea însăși va avea nevoie de înțelegere, de vreme ce avea nevoie de o confidentă. De altfel, ea nefiind un amestec de cochetărie și suspiciuni, avea încredere în prietenie, ea însăși știind să iubească. Femeile care n-au încredere în ele însele, cu atît mai mult nu au în celelalte. Marea nefericire cu care sînt pedepsite cochetele este că ele nu se cred niciodată iubite de cei pe care ele îi iubesc.

Maria-Antoaneta uită deci repede impresia pe care i-o făcuse domnișoara de Taverney cînd o văzuse în fața ușii domnului de Charny. Luă mîna Andreei, o puse să răsucească cheia în broască și, repezindu-se prima cu iuțeala fulgerului, intră în camera bolnavului, în timp ce doctorul rămase afară cu Andreea. Aceasta de-abia o văzu dispărînd pe regină, că ridică spre cer o privire plină de mînie și durere, a cărei expresie semăna cu un blestem. Bunul doctor o luă de braț și făcu împreună cu ea cîțiva pași pe coridor, spunîndu-i:

– Crezi că va reuși?

– Să reușească? Ce anume? Doamne! murmură Andreea.

– Să-l facă să plece de aici pe acest biet nebun, care va muri, dacă febra mai durează.

– Se va vindeca deci în altă parte? țipă Andreea.

Doctorul o privi surprins, neliniștit.

– Cred că da – spuse el.

– Ah, atunci doresc să reușească! zise biata fată.

CONVALESCENȚA

În acest timp, regina se duse drept la fotoliul pe care stătea Charny. La auzul zgomotului pe care îl făceau pantofii ei pe parchet, tînărul ridică fruntea.

– Regina, murmură el, încercînd să se scoale.

– Da, domnule, regina – se grăbi sa spună Maria-Antoaneta – regina, care a aflat cum te zbuciumi vrînd să-ți pierzi mintea și viața, regina, pe care o insulți în vise și cînd ești treaz, regina, care are grijă de onoarea sa și de sănătatea dumitale! Iată de ce vine la dumneata și n-ar trebui să o primești astfel.

Charny se ridicase, clătinîndu-se, pierdut, apoi, la ultimele cuvinte, se lăsase în genunchi, atît de strivit de durere fizică și de durere morală, încît rămase încovoiat sub povara vinovăției lui, neputînd și nedorind să se ridice de jos.

– Este oare cu putință – continuă regina, mișcată de atîta respect și tăcere – este oare cu putință ca un gentilom, recunoscut altă dată pentru credința lui, să atace ca un dușman reputația unei femei? Căci, te fac atent, domnule de Charny, de la prima noastră întrevedere, nu ai văzut-o și nici eu nu ți-am arătat-o pe regină, ci pe femeie, o femeie oarecare, și dumneata n-ar fi trebuit să uiți asta niciodata. Charny, emoționat la auzul acestor cuvinte pornite din inimă, încercă să spună ceva în apărarea lui; Maria-Antoaneta nu-i dădu răgazul, adăugînd: Ce vor face dușmanii mei, dacă și dumneata mă trădezi?

– Eu să vă trădez?!... se bîlbîi Charny.

– Domnule, vrei să alegi? Ori eşti un om care ţi-ai pierdut minţile, şi am să încerc să te fac nepericulos; ori eşti un trădător, şi atunci te voi pedepsi.

– Doamnă, vă rog, nu-mi spuneţi că sînt un trădător. Rostită de regi, această acuzaţie precede condamnarea la moarte, rostită de o femeie, îl dezonorează pe cel asupra căruia se abate. Regina mă poate ucide; femeii îi cer îndurare.

– Eşti în toate minţile, domnule de Charny? rosti regina, cu vocea schimbată.

– Da, doamnă.

– Îţi dai seama că ai greşit faţă de mine, că ai săvîrşit o crimă faţă de... rege?

– Dumnezeule! murmură nefericitul.

– Căci uitaţi cu prea multă uşurinţă, domnilor gentilomi, că regele este soţul acestei femei pe care o insultaţi cu toţii, ridicîndu-vă privirea spre ea; regele este tatăl viitorului vostru rege, prinţul moştenitor. În ochii mei, regele este un om mai bun decît voi toţi, un om pe care-l respect şi pe care-l iubesc.

– Oh! şopti Charny, scoţînd un geamăt surd şi, ca să nu cadă, trebui să se sprijine cu o mînă de parchet.

Strigătul său străpunse inima reginei. Ea citi în privirea stinsă a tînărului că fusese lovit de moarte dacă ea nu va scoate cît mai repede săgeata pe care o înfipse în rană. De aceea fu cuprinsă de milă şi de spaimă totodată, văzînd paloarea şi slăbiciunea vinovatului, astfel că o clipă se gîndi să strige după ajutor. Îşi zise însă că doctorul şi Andreea vor interpreta greşit starea de slăbiciune a bolnavului, dacă îl vor găsi îngenuncheat în faţa ei. Îl ajută să se ridice de jos cu propriile sale mîini.

– Să stăm de vorbă – spuse ea – eu ca regină, dumneata ca bărbat. Doctorul Louis a încercat să te vindece; rana pe care o ai este neînsemnată, cu toate acestea se înrăutăţeşte din cauza ciudăţeniilor ce se petrec în mintea dumitale. Cînd ţi se va vindeca rana? Cînd ai să încetezi de a-i mai oferi bunului doctor un spectacol revoltător, al unei nebunii care-i pricinuieşte atîtea griji? Cînd ai de gînd să pleci de la palat?

– Doamnă – îngăimă Charny – maiestatea voastră mă alungă... plec, plec!

Şi făcu atît de brusc gestul de a pleca, încît, pierzîndu-şi echilibrul, căzu în braţele reginei, care îi tăiase calea. De-abia simţi atingerea pieptului fierbinte, de-abia se adăposti în strînsoarea involuntară a braţelor ce-l susţineau, că raţiunea îl părăsi cu totul, buzele se întredeschiseră într-un suflu înfocat care nu era cuvînt, dar nu îndrăznea să fie nici sărut. Regina însăşi tresări la această atingere, se înduioşă văzîndu-i slăbiciunea, dar avu timp să împingă trupul fără

viață în fotoliul său și vru să fugă; capul lui Charny căzu pe spate și se lovi de speteaza de lemn a fotoliului. O spumă roz îi colora buzele, o picătură caldă și trandafirie căzuse de pe fruntea sa pe mîna Mariei-Antoaneta.

– Ah, cu atît mai bine – bolborosi el – cu atît mai bine! Mor ucis de dumneavoastră...

Regina uită totul. Se întoarse, îl luă pe Charny în brațe, îl ridică, îi strînse fruntea de mort la piept și-i puse mîna ei înghețată pe inimă. Dragostea face minuni, Charny învie. Deschise ochii, vedenia dispăru. Femeia se înspăimîntă, dîndu-și seama că lăsase o amintire celui de la care voise să-și ia un ultim rămas bun. Făcu trei pași spre ușă, atît de grăbită, încît Charny de-abia avu răgazul să se agațe de poalele rochiei sale, strigînd:

– Doamnă, în numele respectului pe care îl am pentru Dumnezeu, mult mai mic decît cel pe care vi-l port...

– Adio, adio! spuse regina.

– Doamnă, oh, iertați-mă!

– Te iert, domnule de Charny.

– Doamnă, o ultimă privire!

– Domnule de Charny – rosti regina, tremurînd de emoție și de mînie – dacă nu ești ultimul dintre oameni, astă-seară sau mîine vei fi ori mort, ori vei pleca de la palat.

Împreunîndu-și mîinile, Charny căzu în genunchi. Maria-Antoaneta se grăbi să iasă din odaie.

Andreea, care, de la începutul întrevederii, sorbea ușa din ochi îl văzu pe tînăr îngenuncheat, pe regină, foarte tulburată; văzu ochii tînărului strălucind de speranță și mîndrie, ai ei stinși, ațintiți în pămînt. Lovită în inimă, disperată, înfiorată de ură și dispreț, nu plecă însă capul. Cînd o văzu pe regină întorcîndu-se, i se păru că soarta fusese prea darnică cu această femeie dacă, pe lîngă tron și frumusețe, îi mai dăruise și această jumătate de oră cu domnul de Charny. Doctorul văzuse prea multe lucruri în viața lui pentru a da importanță vreunuia. Preocupat exclusiv de succesul negocierilor întreprinse de regină, el se mulțumi să spună:

– Ce se-aude, doamnă?

Reginei îi trebui un minut ca să-și vină în fire și să-și regăsească vocea, gîtuită de bătăile inimii.

– Ce va face bolnavul? repetă doctorul.

– Va pleca – murmură regina.

Și, fără a se uita nici la Andreea, care se încruntase, nici la Louis, care își freca mîinile, ea străbătu grăbită coridorul, se înfășură mașinal în mantia-i cu volan de dantelă și intra în apartamentele sale.

Andreea strînse mîna doctorului, care alergă la bolnavul său; apoi, păşind rar, ca o fantomă, se întoarse în camera ei, cu capul în piept, cu privirea fixă şi minţile duse. Nici nu se gîndise să întrebe care sînt poruncile reginei. Pentru o fire ca a Andreei, o regină nu înseamna nimic; o rivala, totul.

Charny, rămas în grija doctorului, parea alt om decît cel din ajun. Mai mult decît în depline puteri, îndrăzneţ pînă la fanfaronadă, îi puse bunului doctor întrebari atît de grăbite şi de precise asupra apropiatei sale convalescenţe, asupra regimului pe care trebuia să-l urmeze, asupra mijloacelor de transport, încît Louis crezu că boala i-a revenit într-o formă şi mai primejdioasă, caracterizată printr-o manie de altă natură. Charny îi demonstra repede că se înşală; el semăna cu un fier înroşit în foc a cărui culoare se stinge pe măsura ce dispare fiebinţeala; fierul îşi recapată culoarea neagră şi nu se mai vede nimic, dar este încă destul de fierbinte pentru a arde tot ce atinge. Louis îl văzu pe tînăr redobîndindu-şi calmul şi logica de altadată. Charny se dovedi atît de rezonabil, încît se crezu dator să-i explice medicului de ce îşi schimbase atît de brusc hotarîrea:

– Regina – spuse el – m-a ajutat să mă vindec facîndu-mă să-mi fie ruşine, mult mai bine decît întreaga dumitale ştiinţa, cu minunatele ei leacuri, dragă doctore; a face apel la amorul meu propriu, vezi dumneata, înseamnă să mă struneşti, aşa cum struneşti un cal cînd îi pui zăbala.

– Foarte bine, foarte bine – murmură doctorul.

– Da, mi-aduc aminte că un spaniol lăudăros îmi spunea odată, ca să-mi arate cîtă voinţa are, ca i-a fost de ajuns ca într-un duel în care fusese rănit să vrea sa-şi oprească sîngele, pentru ca, într-adevăr, sîngele să nu mai curgă şi adversarul său să nu se mai bucure. Am rîs atunci, cu toate astea vad ca seman cu acel spaniol; daca febra sau delirul, care te-au supărat atîta, ar avea chef să reapară, pun rămăşag că le-aş goni spunînd doar atît: "Delir şi febră, pieriţi!"

– Am mai avut asemenea cazuri – rosti cu gravitate doctorul. În orice caz, permite-mi să te felicit. Crezi că mintea dumitale s-a însănătoşit într-adevăr?

– O, da!

– Ei bine, nu vei întîrzia să vezi legătura dintre mintea şi trupul omului. Este o superbă teorie din care ar ieşi o carte, daca aş avea timp. Dacă ai mintea sanătoasă, şi trupul se va însănatoşi în opt zile.

– Scumpul meu doctor, îţi mulţumesc!

– Şi ca să obţii aceasta, vei pleca?

– Cînd vei dori. Chiar acum.

– Să aşteptăm să vină seara. Să nu ne pripim. A cădea în cealaltă extremă, înseamnă să rişti totul.

– Atunci să aşteptăm seara, doctore.

– Vei pleca departe?

– Pînă la capătul lumii, dacă trebuie.

– Pentru început, este prea departe – replică doctorul flegmatic. Să ne mulţumim cu Versailles-ul, deocamdată, ce zici?

– Fie şi Versailles-ul, dacă ţii neapărat.

– Aş zice că nu trebuie chiar să te expatriezi ca să te vindeci de rana dumitale.

Atîta sînge rece sfîrşi prin a-l pune în gardă pe Charny.

– Ai dreptate, doctore, am o casă la Versailles.

– Ei bine, este exact ce ne trebuia: vei fi transportat acolo astă-seară.

– Dar nu m-ai înţeles, doctore; doresc să plec să-mi vizitez moşiile!

– A, păi de ce nu spui aşa? La naiba, va să zică moşiile? Păi moşiile astea nu pot fi la capătul lumii!

– Sînt la hotarele Picardiei, la cincisprezece sau douăzeci de leghe de aici.

– Ei vezi!...

Charny îi strînse doctorului mîna în semn că-i mulţumeşte pentru toate amabilităţiile lui. Seara, cei patru valeţi, pe care îi îndepărtase cu atîta asprime prima oară, îl transportară pe Charny pînă la trăsura care-l aştepta la poartă. Regele, deoarece vînase toată ziua, mîncase şi dormea. Charny, oarecum nemulţumit că pleacă fără să-şi ia rămas bun, fu liniştit de către doctor, care-i făgădui să-l scuze arătînd maiestăţii sale că pacientul a avut nevoie de o schimbare. Înainte de a se sui în trăsură, Charny îşi oferi trista satisfacţie de a privi îndelung ferestrele apartamentului reginei. Nimeni nu-l vedea. Unul dintre lachei lumina cu o torţă drumul fără a-i lumina însă faţa. Pe scări, Charny întîlni numai cîţiva ofiţeri, prieteni de-ai săi, care fuseseră anunţaţi din timp, aşa fel încît plecarea să nu aibă aerul unei fugi. Escortat pînă la trăsură de către aceşti tovarăşi veseli, Charny îşi lăsă privirea să-i zboare spre ferestre: cele ale reginei scînteiau. Maiestatea sa, niţel cam suferindă, le primise pe doamnele de onoare în dormitorul său. Cele ale Andreei, posomorîte şi negre, ascundeau după faldurii perdelelor de damasc o femeie neliniştită, care tremura, care urmărea, fără să fie văzută, toate mişcările bolnavului şi ale escortei sale. În sfîrşit, trăsura se urni din loc atît de încet, încît se auzea fiecare lovitură de potcoavă pe caldarîmul răsunător.

– Dacă nu este al meu – murmură Andreea – cel puţin nu mai este al nimănui.

– Dacă îi mai vine chef să moară – spuse doctorul, întorcîndu-se acasă – cel puțin nu va muri nici la mine, nici în brațele mele. La naiba cu bolile sufletului!

Charny ajunse teafăr acasă la el. Ducîndu-se seara să-l vadă, doctorul îl găsi atît de bine, încît se grăbi să-l anunțe că este ultima vizită pe care i-o face. Bolnavul ceru la cină un piept de pui și o linguriță de dulceață. A doua zi primi vizita unchiului său, domnul de Suffren, a domnului Lafayette și pe cea a unui trimis al regelui. Cam la fel se întîmplă și a treia zi, apoi nu se mai ocupă nimeni de el. Se sculă din pat și începu să se plimbe prin grădină.

Opt zile mai tîrziu putea să încalece cu destulă ușurință; puterile îi reveniră. Ceru medicului unchiului său, și trimise, de asemenea să fie întrebat și doctorul Louis, permisiunea să plece la moșiile sale. Louis răspunse fără șovăire că schimbarea era ultimul stadiu al tratamentului, că domnul de Charny să aibă grijă să călătorească în condiții bune și că drumul spre Picardia, fiind neted ca oglinda, ar fi o nebunie să rămînă la Versailles cînd putea călători.

Charny porunci să i se încarce bagajele într-o trăsură încăpătoare, își luă rămas bun de la rege, care fu nespus de generos cu el, îl rugă pe domnul de Suffren să prezinte respectele sale reginei, care fiind bolnavă, nu primea. Apoi, urcîndu-se în trăsură, chiar la poarta palatului regal, plecă spre orășelul Villers-Cotterêts de unde trebuia să ajungă la castelul Boursonnes, aflat la o leghe de micul oraș pe care începuse, în acea vreme, să-l descrie Dumoustier, în primele sale poezii.

DOUĂ INIMI CARE SÎNGEREAZĂ

A doua zi, următoare celei în care regina fusese văzută de Andreea în timp ce fugea de Charny, îngenuncheat la picioarele ei, domnișoara de Taverney intră, conform obiceiului său, în camera reginei, la ora cînd aceasta se îmbrăca pentru a merge la slujba religioasă. Regina nu primise încă nici o vizită. Citise doar un bilet trimis de doamna de La Motte și era foarte voioasă.

Andreea, și mai palidă încă decît în ajun, avea în întreaga sa ființă acea răceală și severitate care atrage atenția și care-i obligă pe cei mari să țină seama de cei mici. Simplă, austeră în îmbrăcăminte, Andreea semăna cu un sol al nenorocirii, fie că vestea nenorocirea pentru sine sau pentru alții.

Regina era într-una dintre zilele sale de bună dispoziție, astfel încît nu dădu atenție mersului încet și grav al Andreei, ochilor săi roșii, palorii frunții și mîinilor sale. Întoarse doar capul cît să audă salutul prietenesc.

– Bună dimineața, scumpa mea...

Andreea aștepta ca regina să-i dea un prilej de a vorbi. Aștepta, convinsă că tăcerea și nemișcarea ei vor sfîrși prin a atrage privirea Mariei-Antoaneta. Așa se și întîmplă. Neprimind alt răspuns decît o reverență adîncă, regina întoarse capul spre tînăra fată și-i văzu chipul împietrit de durere.

– Dumnezeule, ce s-a întîmplat, Andreea? întrebă ea, întorcîndu-se cu totul. Ți s-a întîmplat vreo nenorocire?

– Da, o mare nenorocire, doamnă – răspunse tînăra femeie.

– Ce nenorocire?

– Trebuie s-o părăsesc pe maiestatea voastră.

– Să mă părăsești?! Pleci?

– Da, doamnă.

– Unde te duci? Și care-i motivul acestei plecări precipitate?

– Doamnă, sînt nefericită în dragoste... Regina o privi atent. În dragostea față de familia mea – adăugă Andreea, roșind.

Regina roși la rîndul său și privirile lor se încrucișara scînteind ca două spade. Regina își recăpătă prima calmul și spuse:

– Nu te înțeleg prea bine; ieri, pare-mi-se, erai fericită?

– Nu, doamnă – răspunse fără șovăire Andreea. Ieri a fost încă una dintre zilele nenorocite ale vieții mele.

– A! exclamă regina, rămînînd pe gînduri. Și adăugă: Ai putea să-mi explici?

– Ar trebui s-o obosesc pe maiestatea voastră cu amănunte care sînt mai prejos de urechile sale. N-am nici o bucurie din partea familiei mele, nu m-aștept la nimic pe acest pămînt și cer maiestății voastre îngăduința să plec pentru a mă ocupa de mîntuirea sufletului meu.

Regina se ridică și, deși cererea Andreei părea să-i zgîndere orgoliul, luă totuși mîna fetei, spunînd:

– Ce înseamnă această hotărîre nesăbuită? Oare ieri nu aveai un frate și un tată, tot ca și azi? Te stînjeneau mai puțin, îți făceau mai

puține necazuri decît azi? Crezi că pot să te las cînd ai neplăceri și că nu mai sînt mama care ține loc de familie celor care n-o mai au?

Andreea începu să tremure ca o vinovată și, înclinîndu-se dinaintea reginei, grăi:

– Doamnă, sînt mișcată de bunătatea dumneavoastră, dar rămîn neclintită în hotărîrea mea. M-am decis să părăsesc curtea, simt nevoia de a-mi relua singurătatea și nu vreau să ajung să trădez îndatoririle față de dumneavoastră prin lipsa de vocație pe care o am.

– Doar de ieri?

– Binevoiască maiestatea voastră să nu-mi ordone să vorbesc despre acest subiect.

– Reia-ți libertatea – încuviință regina, cu amărăciune. Vreau să știi însă că am avut atîta încredere în tine, încît s-ar fi cuvenit ca și tu să ai în mine. Numai că ar fi o nebunie să ceri unui om să vorbească atunci cînd nu vrea s-o facă. Păstrează-ți taina, domnișoară! Fii mai fericită departe de locul unde n-ai putut sa fii. Amintește-ți însă un singur lucru, și anume că eu nu-i părăsesc pe oameni chiar cînd au unele capricii și că nu vei înceta să fii o prietenă pentru mine. Acum du-te, Andreea, ești liberă. Andreea făcu o reverență protocolară și ieși. Cînd ajunse la ușă, regina îi strigă: Unde te duci, Andreea?

– La mănăstirea Saint-Denis, doamnă – răspunse domnișoara de Taverney.

– La mănăstire?! Oh, foarte bine, domnișoară. Poate că nu ai nici o mustrare de cuget, dar dacă te vei căi pentru nerecunoștință și uitare, tot va fi de ajuns! Ești destul de vinovată față de mine! Du-te, domnișoară de Taverney, du-te!

Rezultatul a fost că, fără să mai dea alte explicații pe care inima reginei le așteptase, fără sa se umilească sau să se înduioșeze, Andreea luă de bună permisiunea obținută și dispăru. Maria-Antoaneta putu să vadă și văzu într-adevăr că domnișoara de Taverney părăsi pe dată castelul.

Ea se duse acasă la tatăl său, unde, după cum se aștepta, îl găsi pe Filip în grădină. Fratele visa; sora acționa. La apariția Andreei, care, la acea oră, ar fi trebuit să fie la palat, în slujba reginei, Filip înainta surprins, aproape înspăimîntat; înspăimîntat mai ales de chipul ei posomorît, caci sora lui obișnuia să-l întîmpine întotdeauna cu un zîmbet cald și prietenos; de aceea Filip începu ca și regina: puse întrebări. Andreea îl anunță că o părăsise pe regină, plecînd din serviciul ei, că plecarea sa fusese acceptata și că ea urma sa intre la mănăstire.

Filip își plesni palmele una de cealaltă, ca un om care primește o lovitură neașteptată.

– Cum?! spuse el. Şi tu, soră dragă?

– Cum, şi eu? Ce vrei să zici?

– Aşadar, orice legătură a familiei noastre cu Bourbonii este blestemată?! strigă el. Crezi că trebuie să te călugăreşti? Tu?! Tu, credincioasă din fire, prin simţămintele tale? Tu, cea mai puţin mondenă dintre femei şi totuşi cea mai puţin capabilă să se supună legilor veşnice ale ascetismului?! Spune, cu ce ţi-a greşit regina?

– Regina nu mi-a greşit cu nimic, Filip – răspunse rece fata. Tu care ai contat atîta pe favorurile curţii, tu care mai mult ca oricine trebuia să contezi pe ele, de ce n-ai putut rămîne? De ce n-ai rămas nici trei zile? Eu am rămas trei ani!

– Regina este uneori capricioasa, Andreea.

– Dacă este aşa, Filip, tu puteai să rabzi, tu, un bărbat; eu, care sînt femeie, nici nu trebuie, nici nu vreau; dacă are capricii, ei bine, are servitori pentru asta.

– Tot ce-mi spui, soră dragă – zise tînărul, stînjenit – nu-mi explică cum de te-ai certat cu regina.

– Dar nu m-am certat, îţi jur; tu te-ai certat cu ea, Filip, tu care ai părăsit-o? Oh, ce ingrată este această femeie!

– Trebuie s-o ierţi, Andreea. Linguşeala a deprins-o rău, dar în fond este bună.

– Dovadă ce ţi-a făcut ţie, Filip.

– Ce mi-a făcut?

– Cum, ai şi uitat? Eu însă am o memorie mai bună. Aşa că, în aceeaşi zi, luînd o singură hotărîre, plătesc şi pentru tine, şi pentru mine, Filip.

– Mi se pare prea scump, Andreea; nu se poate ca la vîrsta ta, cu frumuseţea ta, să renunţi la bucuriile vieţii. Fii atentă, scumpă prietenă, acum, cînd părăseşti lumea, eşti încă tînără, dar mai tîrziu, cînd vei fi bătrînă, vei regreta şi te vei întoarce cînd va fi prea tîrziu, nemulţumindu-ţi prietenii de care această nebunie te va despărţi pentru totdeauna.

– Nu gîndeai aşa, tu, un viteaz ofiţer acoperit de glorie şi cu inima caldă, atît de nepăsător în ce priveşte propria faimă şi avere, încît, acolo unde o sută alţii au adunat titluri şi aur, tu ai rămas cu mîna goală, pierzînd şi ce aveai; nu gîndeai aşa cînd mi-ai spus: "Este capricioasă, Andreea, este cochetă, este perfidă; nu mai vreau să rămîn în slujba ei". Iar ca să pui în practică această teorie, dintre noi doi, acela care se află mai aproape de legămîntul sacru nu sînt eu, care urmează să-l fac, ci tu, care l-ai şi făcut.

– Ai dreptate, soră, și dacă nu ar fi tatăl nostru...

– Tatăl nostru! Ah, Filip, nu vorbi astfel – zise Andreea, cu amărăciune. Un tată nu trebuie să fie oare sprijinul copiilor săi sau să caute un sprijin la aceștia? Numai în aceste condiții le poate fi părinte. Ce face al nostru, te întreb? Ți-a trecut vreodată prin minte să-i încredințezi un secret domnului de Taverney? Sau îl crezi în stare să te cheme ca să-ți spună o taină a lui? Nu – continuă Andreea, îndurerată – nu, domnul de Taverney este făcut să trăiască singur pe lume.

– S-ar putea, Andreea, dar nu-i făcut să moară singur.

Aceste cuvinte, rostite cu o tandră severitate, îi amintiră tinerei fete că lăsase un loc prea mare în inima ei mîniei, amărăciunii și disprețului față de lume.

– Nu vreau să mă crezi o fiică fără suflet – raspunse ea. Tu știi că sînt o soră iubitoare; dar aici, pe pămînt, fiecare a vrut să ucidă în mine sentimentul care mi se potrivea cel mai bine. Dumnezeu mi-a dat, cînd m-am născut, ca oricărei fapturi, o inimă și un trup; de acea inimă și de acel trup orice ființă omenească poate să dispună pentru a-și atinge fericirea aici, pe pămînt, sau în ceruri. Un bărbat pe care nu-l cunoșteam mi-a răpit inima: Balsamo. Un bărbat pe care de-abia îl cunoșteam și care nu mi se potrivea mi-a avut trupul: Gilbert. Îți repet, Filip, că pentru a fi o fiică drăgăstoasă și respectuoasa nu-mi lipsește decît un tata. Să trecem la tine și să vedem cu ce te-ai ales slujindu-i pe mai-marii lumii, tu care îi iubeai.

Filip plecă fruntea și spuse:

– Cruță-mă, mai-marii lumii nu erau pentru mine decît făpturi asemănătoare mie; îi iubeam; scriptura ne-a poruncit sa ne iubim unii pe alții...

– Ah, Filip – îl întrerupse ea – niciodată n-o să se întîmple pe pămînt ca o inimă iubitoare să răspundă celei care o iubește; cei pe care îi dorim noi se dăruiesc, la rîndul lor, altora.

Filip își înălță fruntea palidă privindu-și îndelung și mirat sora.

– De ce-mi spui asta? Ce urmărești? întrebă el.

– Nimic, nimic – răspunse Andreea, nevrînd să ajungă la mărturisiri și la comparații. Sînt abătută, frate. Cred că aiurez: nu da atenție vorbelor mele...

– Cu toate astea...

Andreea se apropie de Filip și îi luă mîna:

– Am vorbit destul despre asta, scumpul meu frate. Am venit să te rog să mă conduci la o mănăstire: am ales mănăstirea Saint-Denis; nu vreau să mă călugăresc, fii liniștit. Dacă va fi nevoie, o voi face mai tîrziu. În loc să caut într-un loc retras ceea ce vor să găsească

majoritatea femeilor, adică uitarea, eu, dimpotrivă, voi chema aducerea aminte. Singurătatea, frate, numai singurătatea ne poate duce la împăcare pentru totdeauna!...

Cu un gest, Filip o opri pe Andreea și-i spuse:

– Să nu uiți că mă împotrivesc acestei hotărîri nefericite: nu m-ai făcut judecătorul cauzei disperării tale.

– Disperare! repetă ea, cu un suveran dispreț. Spui disperare! Ah, slavă Domnului, nu plec disperată! Nu mă uit în urmă cu disperare! Nu, nu, de o mie de ori nu!

Și cu un gest plin de o sălbatică mîndrie, își aruncă pe umeri mantia de mătase, pe care o azvîrlise alături de ea pe un fotoliu.

– Chiar acest dispreț exagerat pe care îl manifești arată că ești într-o stare ce nu poate dura – zise Filip. Nu-ți place cuvîntul disperare, Andreea, să-i zicem atunci ciudă.

– Ciudă! replică tînăra fată, și zîmbetul sardonic de pînă atunci se schimbă într-un zîmbet plin de mîndrie. Doar nu crezi, frate, că domnișoara de Taverney este atît de lipsită de forță, încît își cedează locul ei în lume numai de ciudă. Ciuda este slăbiciunea cochetelor și a proastelor. Ochii care s-au aprins de ciudă se umplu curînd de lacrimi și focul se stinge. Nu mi-e ciudă, Filip. Vreau să mă crezi, și pentru asta n-ai decît să te-ntrebi pe tine însuți, dacă nu ai dreptul să dai glas supărării. Răspunde, Filip: dacă mîine te-ai retrage la Trappe[1] și te-ai călugări, cum ai numi cauza care te-ar împinge să iei o asemenea hotărîre?

– Aș numi-o o durere fără leac, soră – rosti Filip, cu glasul grav și blînd al unei adînci suferințe.

– În sfîrșit, ai înțeles, Filip. Iată cuvenita lămurire pe care mi-o însușesc. Fie, deci, o durere fără leac mă împinge spre singurătate.

– Vai – răspunse Filip – fratele și sora au vieți asemănătoare! La fel de fericiți cîndva, nenorocirea i-a atins mereu în aceeași măsură pe amîndoi. Așa se întîmplă în familiile strîns unite, Andreea.

Andreea crezu că Filip, tulburat cum era, îi va pune o nouă întrebare, și poate că sufletul ei neînduplecat s-ar fi frînt la căldura dragostei de frate. Filip însă știa din experiență că sufletele mari își ajung lor însele: nu încercă să o scoată pe Andreea din rezerva pe care ea și-o impusese.

– La ce oră și în ce zi te gîndești să pleci? o întrebă el.

---

[1] Mănăstire înființată în 1140, ai cărei călugări se supun unor reguli deosebit de aspre. (n.t.).

– Mîine... sau chiar astăzi, daca mai am timp.
– Nu vrei să faci o ultimă plimbare cu mine prin parc?
– Nu – răspunse ea.

Şi strîngerea de mînă care însoţi refuzul îl facu sa înţeleagă că fata vrea sa evite orice prilej de a se înduioşa.

– Voi fi gata îndată ce-mi vei da de ştire – mai zise el şi îi sărută mîna, fără a mai adauga vreun cuvînt care ar fi făcut să li se reverse amărăciunea din suflet.

După unele pregătiri, Andreea se retrase în camera ei, unde primi următorul bilet de la Filip.

"Poţi să-l vezi pe tatăl nostru astă-seară la ora cinci. Este cu neputinţă să pleci fără a-ţi lua rămas bun. Domnul de Taverney s-ar plînge că îl părăseşti şi că te porţi urît cu el".

Răspunse:

"La orele cinci voi fi la domnul de Taverney, gata îmbrăcată de drum. La orele şapte am putea ajunge la Saint-Denis. Ai vrea să petreci această seară cu mine?"

Drept orice răspuns, Filip strigă pe fereastră, care era destul de aproape de apartamentul Andreei, pentru ca aceasta să audă:

– La cinci, caii vor fi înhamaţi la trasură.

UN MINISTRU DE FINANŢE

Am văzut că regina, înainte de a o primi pe Andreea, citise biletul doamnei de la Motte şi zîmbise. Biletul conţinea numai aceste cuvinte, cu toate cuvenitele formule protocolare: "...Şi maiestatea voastra poate fi sigură că i se va acorda creditul şi că marfa îi va fi livrată fără întîrziere". Deci regina zîmbise şi-apoi arsese biletelul Jeannei.

Stătea, mîhnită după întrevederea cu domnişoara de Taverney, cînd doamna de Misery intră să o anunţe că domnul de Calonne aşteaptă să i se facă cinstea de a fi primit.

Nu este lipsit de rost să vorbim cititorului despre acest nou personaj. Istoria l-a făcut destul de cunoscut, dar romanul, care descrie

mai puțin exact perspectivele și marile evenimente, dă poate imaginației amănunte mai semnificative.

Domnul de Calonne era un om inteligent, chiar foarte inteligent, care, făcînd parte din acea generație din a doua jumatate a secolului, neobișnuita să se înduioșeze și învățată sa se gîndească, se resemnase în ce privește nefericirea care statea suspendata deasupra Franței. Amestecîndu-și interesele sale cu cele generale, spunea, ca și Ludovic al XV-lea: "După noi, potopul", și căuta într-una flori cu care să-și împodobească ultima sa zi.

Era un cunoscător în materie de afaceri, era un curtean perfect. Cultivase toate femeile care se remarcasera prin inteligența, bogăția și frumusețea lor, aducîndu-le omagii asemănătoare cu cele pe care le aduce albina plantelor încărcate de arome și sevă. Era, prin urmare, un fel de rezumat al conversației a șapte sau opt bărbați și zece pînă la douăsprezece femei. Domnul de Calonne putea să socotească împreună cu d'Alembert, sa raționeze alături de Diderot, să ironizeze cu Voltaire, să viseze cu Rousseau. În fine, a fost destul de tare ca să-și permită să rîdă de popularitatea domnului Necker.

Pe domnul Necker, înțeleptul greu de înțeles, al cărui raport păruse a lămuri întreaga Franță, Calonne, după ce îl studiase bine pe toate fețele, sfîrșise prin a-l face ridicol în ochii acelora pe care îi înspăimîntase cel mai tare. Regele și regina, care tresăreau la auzul acestui nume, nu se obișnuiseră decît înfiorîndu-se să-l audă batjocorit de către un om de stat elegant, bine dispus care, pentru a răspunde atîtor cifre clare, se mulțumea să spună: "La ce bun să dovedești că nu poți dovedi nimic?" Într-adevăr, Necker nu dovedise decît un lucru, și anume imposibilitatea în care se afla de a continua să gireze finanțele. Domnul de Calonne le acceptă ca pe o povară prea ușoară pentru umerii săi, și chiar din primul moment, se poate spune, se frînse sub ea.

Ce vroia domnul Necker? Reforme. Acele reforme parțiale care înspăimîntau pe toată lumea. Puțini cîștigau și chiar cei care cîștigau, cîștigau prea puțin; mulți, dimpotrivă, pierdeau și pierdeau mult. Cînd Necker vru să facă o mai judicioasă împărțire a impozitului, cînd înțelese că trebuie să lovească în moșiile nobililor și în veniturile clerului, părea să indice cu brutalitate o revoluție ce nu era de conceput. El fracționa națiunea și o slăbea de la bun început, cînd, de fapt, ar fi trebuit să-i concentreze toate forțele spre a o duce la o stare generală de înviorare. Necker arata pe față acest scop, care devenea imposibil de atins tocmai pentru că nu se sfia să-l arate. Să vorbești despre reprimarea abuzurilor celor care nu vor ca aceste abuzuri să fie

reprimate, nu înseamnă oare să te expui opoziției celor interesați? Oare trebuie să-ți previi adversarul asupra orei la care vei da asaltul?

Iată ce înțelesese Calonne, mult mai atașat intereselor națiunii în această privință, decît genovezul Necker; mult mai atașat, spunem, gîndindu-ne la faptele întîmplate, deoarece, în loc să prevină un rău inevitabil, Calonne, dimpotrivă, a făcut tot ce-a putut ca prăpădul să vină cît mai repede.

Planul său era îndrăzneț, uriaș, perfect realizabil: trebuia să împingă, timp de doi ani, pe rege și nobilime spre un faliment, pe care, altfel, ei l-ar fi prelungit pînă la zece ani; apoi falimentul, o dată declarat, să spună:

– Cei bogați sînt datori să plătească pentru cei săraci fiindcă acestora le este foame și altfel îi vor înghiți pe cei ce nu-i hrănesc.

Cum de n-a văzut regele de la început consecințele acestui plan sau nu și-a dat seama de însăși existența lui? Cum de el, care a turbat de furie cînd a citit raportul, nu a tresărit și nu a ghicit ce vroia ministrul său? Cum de nu a ales între cele două sisteme și a preferat să se lase tîrît la întîmplare? Dar ca regele să se fi lăsat treptat legat la ochi, ca regina, avînd un spirit de observație atît de dezvoltat, să fie la fel de orbită ca și soțul ei asupra purtării ministrului, romanul va da unele amănunte revelatoare, foarte binevenite în această împrejurare.

Domnul de Calonne intră la regină. Era frumos, înalt și plin de eleganță în purtări; știa să le facă să rîdă pe regine și să plîngă pe iubitele sale. Convins că Maria-Antoaneta îl chemase avînd nevoie urgentă de el, sosi cu zîmbetul pe buze. Atîția alții ar fi venit posomorîți la față, ca să poată face apoi și mai plin de merite consimțămîntul lor. Regina, de asemenea, fu încîntătoare, îl pofti pe ministru să ia loc și vorbi mai întîi despre o mie de lucruri neînsemnate.

– Avem bani, scumpe domnule de Calonne? întrebă ea la un moment dat.

– Bani? repetă domnul de Calonne. Bineînțeles că avem, doamnă, noi totdeauna avem bani.

– Minunat! răspunse regina. N-am cunoscut pe nimeni care să răspundă în felul acesta la cereri de bani; ești un bancher incomparabil.

– Care este suma de care are nevoie maiestatea voastră? întrebă Calonne.

– Explică-mi întîi cum ai făcut să găsești bani, cînd domnul Necker spunea tot timpul că nu sînt?

– Domnul Necker avea dreptate, doamnă, casa de bani era goală, și acest lucru este atît de adevărat, încît în ziua cînd am preluat

ministerul, la 5 noiembrie 1783 – sînt date pe care nu le poți uita, doamnă – cercetînd vistieria statului, nu am găsit în tezaur decît două pungi cu cîte o mie două sute de livre. Nici un ban mai mult.

Regina izbucni în rîs.

– Ei bine?... zise ea.

– Ei bine, doamnă, dacă domnul Necker, în loc să spună: "Nu mai sînt bani", ar fi început să împrumute, cum am făcut eu, o sută de milioane în primul an și o sută douăzeci și cinci în anul următor, dacă s-ar fi asigurat, cum am făcut eu, de un nou împrumut de opzeci de milioane în al treilea, domnul Necker ar fi fost un adevărat om de afaceri; oricine poate spune: "Nu am bani", dar nu oricine poate răspunde: "Sînt".

– Exact ceea ce spuneam și eu; de aceea te și felicit, domnule. Cum vom plăti însă? Iată unde cred eu că este dificultatea.

– Oh, doamnă – răspunse Calonne, cu un zîmbet căruia nici o privire omenească nu-i putea pătrunde adînca, înspăimîntătoarea semnificație – vă asigur că vom plăti, vom plăti...

– Mă încred în dumneata – zise regina. Dar să continuăm să discutăm operațiuni financiare; cu dumneata este o știință extrem de interesantă; o chestiune spinoasă, pentru alții, este un arbore încărcat de fructe pentru dumneata. Calonne se înclină. Ai vreo idee nouă? întrebă regina. Te rog să-mi acorzi întîietate în a o afla.

– Am o idee, doamnă, care va aduce douazeci de milioane în pungile francezilor și șapte sau opt milioane în a dumneavoastră... iertare, în casa de bani a maiestății sale.

– Milioanele acestea vor fi binevenite și aici, și acolo. Pe ce cale le vom primi?

– Maiestatea voastră știe, desigur, că monedele de aur nu mai au aceeași valoare în toate statele Europei.

– Știu. În Spania, aurul este mai scump decît în Franța.

– Maiestatea voastră are perfectă dreptate și este o adevărată plăcere să discut cu dînsa treburi financiare. Aurul valorează în Spania, încă de acum cinci sau șase ani, cu optsprezece uncii mai mult per marcă decît în Franța. Rezultă de aici că exportatorii cîștigă la o marcă de aur pe care o trimit din Spania în Franța cam cît valorează patruzeci de unicii de argint.

– O sumă considerabilă! spuse regina.

– Atît de considerabilă, încît, într-un an – continuă ministrul – dacă oamenii de afaceri ar ști ceea ce știu eu, nu s-ar mai găsi la noi nici un singur ludovic de aur.

– Vei încerca să împiedici asta?

– Cît mai neîntîrziat, doamnă; voi ridica valoarea aurului la cincisprezece mărci patru uncii, deci cincisprezece la sută beneficiu. Maiestatea voastră înțelege că nimeni nu va mai păstra în casa de bani nici măcar un ludovic atunci cînd se va afla că la Monetărie cei ce aduc aur cîștigă atît. Vom retopi deci monedele și, la o marcă de aur care azi valorează treizeci de ludovici, vom avea treizeci și doi.

– Cîștigăm și în prezent, cîștigăm și în viitor! se entuziasma regina. Este o idee încîntătoare care va avea un succes extraordinar.

– Așa cred și eu, doamnă, și sînt de-a dreptul fericit că o aprobați întru totul.

– Dacă vei avea întotdeauna soluții asemănătoare, sînt sigură că vei putea să achiți toate datoriile.

– Permiteți-mi, doamnă – reluă ministrul – să revin la ceea ce doreați de la mine.

– Domnule, ar fi oare posibil să am chiar acum...

– Ce sumă?

– Oh! Poate prea mare... Colonne zîmbi într-un fel care o încurajă pe regină. Cinci sute de mii de livre – spuse ea.

– Vai, doamnă! exclamă el. Maiestatea voastră ma înfricoșase de-a binelea! Credeam ca-i vorba de o sumă serioasă.

– Deci se poate?

– Bineînțeles.

– Fără ca regele...

– Ah, doamnă, iată ceva cu adevărat imposibil; în fiecare lună prezint regelui toate conturile; pînă acum însă nu s-a întîmplat să le și citească, și acest lucru îmi face cinste.

– Cînd voi putea avea această sumă?

– În ce zi are maiestatea voastră nevoie de ea?

– Nu mai devreme de cinci ale lunii viitoare.

– Ordonanța va fi emisă în ziua de două; veți avea banii în ziua de trei, doamnă.

– Domnule de Calonne, îți mulțumesc.

– Cea mai mare fericire a mea este să fiu pe placul maiestății voastre și o implor să nu se sfiască niciodată cînd e vorba de bani. Va fi o adevărată măgulire pentru amorul-propriu al ministrului său de finanțe.

Se sculă și salută cu grație; regina îi dădu mîna să i-o sărute.

– Încă un cuvînt – adăugă ea.

– Ascult, doamnă.

– Banii aceștia mă fac să am remușcări.

– Remușcări?... zise el.

– Da. Îmi satisfac cu ei un capriciu.

– Cu atît mai bine, cu atît mai bine... În felul acesta, cel puțin jumătate din sumă va fi un beneficiu pentru industria, comerțul sau plăcerile noastre.

– În fond, este adevărat – murmură regina – și dumneata, domnule, ai un fel încîntător de a mă consola:

– Domnul fie lăudat, doamnă! Sa n-avem niciodată astfel de remușcări decît cele ale maiestății voastre și vom ajunge cu toții drept în paradis!

– Numai că, vezi dumneata, domnule de Calonne, ar fi prea trist pentru mine să știu că sărmanul popor plătește capriciile mele... – rosti ea, zîmbitoare.

– Ei bine, doamnă – replică ministrul, subliniind cu zîmbetul său sinistru fiecare cuvînt – nu meritã să avem scrupule, pentru că, vă jur, nu sărmanul popor va fi cel care va plăti.

– De ce? întrebă regina, surprinsă.

– Pentru că sărmanul popor nu mai are nimic – raspunse imperturbabil ministrul – și că acolo unde nu mai există minic, regele își pierde drepturile.

Și după ce salută, părăsi încăperea.

ILUZII REGĂSITE – SECRET PIERDUT

Doar ce străbătuse domnul de Calonne coridorul spre a se întoarce acasă la el, că unghia unei mîini nerăbdătoare zgîrie la ușa iatacului reginei. Jeanne se ivi în prag și spuse:

– Doamnă, el este aici.

– Cardinalul? întreba regina, mirată întrucîtva de cuvîntul *el*, care, rostit de o femeie, înseamnă atîtea lucruri.

Nu avu însă timp să se gîndească: Jeanne îl și introduse pe domnul de Rohan și plecase, strîngînd pe furiș mîna protectorului protejat. Prințul se află singur, la trei pași de regină, pe care o salută cu tot respectul. Regina, văzînd această rezervă plina de tact, fu mișcata și-i întinse cardinalului, care nici nu îndrăznise sa-și ridice ochii spre dînsa, mîna.

– Domnule – spuse ea – mi s-a adus la cunoștință un gest al dumneavoastră care șterge multe greșeli.

– Permiteți-mi – rosti prințul, tremurînd, cuprins de o emoție deloc prefăcută – permiteți-mi, doamnă, să afirm că greșelile despre care vorbește maiestatea voastră ar fi mult atenuate de unele explicații pe care le-aș putea da.

– Nu vă interzic să vă apărați – răspunse cu demnitate regina – dar ceea ce îmi veți spune va arunca o umbră asupra dragostei și respectului pe care îl port țării și familiei mele. Nu vă puteți dezvinovăți decît jignindu-mă, domnule cardinal. Mai bine să nu ne atingem de acest foc a cărui cenușă mai este caldă, poate, și care ne va arde iarăși degetele, pe ale dumneavoastră sau pe ale mele; lăsați-mă să vă privesc în felul în care vă arătați ochilor mei astăzi: îndatoritor, respectuos, devotat...

– Devotat pînă la moarte – interveni cardinalul.

– Să fie într-un ceas bun! Dar – continuă Maria-Antoaneta, zîmbind – deocamdată nu e vorba decît de ruină. Îmi veți fi devotat pînă la a vă ruina, domnule cardinal? E prea frumos, într-adevăr prea frumos. Din fericire, voi încerca să nu fie așa. Veți trăi și nu vă veți ruina, numai dacă, așa cum se spune, nu o veți face singur.

– Doamnă...

– Este treaba dumneavoastră. Cu toate acestea, ca prietenă, fiincă iată-ne prieteni buni, v-aș da un sfat: fiți cumpătat, este o virtute preoțească; regelui o să-i plăceți mai mult dacă sînteți cumpătat decît risipitor.

– Voi deveni avar ca să fiu pe placul maiestății voastre.

– Regele – reluă cu subtilitate regina – nu-i iubește prea mult nici pe avari.

– Voi deveni tot ce va dori maiestatea voastră – o întrerupse cardinalul, cu o pasiune rău ascunsă.

– Vă spuneam deci – i-o reteză brusc regina – că nu vă veți ruina din vina mea. Ați garantat pentru mine, vă mulțumesc, dar am cu ce să-mi onorez angajamentele, nu vă mai ocupați deci de aceste treburi care, începînd de la prima scadență, nu mă vor mai privi decît pe mine.

– Pentru ca tranzacția să fie încheiată, doamna – spuse atunci cardinalul, înclinîndu-se – nu-mi rămîne decît să ofer maiestății voastre colierul.

Și-n vreme ce rostea aceste cuvinte, scoase din buzunar sipetul, pe care-l puse în fața reginei. Aceasta nici măcar nu îl privi, ceea ce însemna la ea că arde de dorința de a-l vedea, și, tremurînd de bucurie,

îl așează pe o comodă la îndemînă. După cîteva fraze politicoase, care fură bine primite, cardinalul reveni asupra celor spuse de regină privitor la împăcarea lor. Dar cum ea își jurase să nu se uite la diamante în prezența lui și cum ardea de dorința să le vadă, îl asculta distrată. Tot pentru că era distrată, îi lăsă mîna, pe care el o sărută simțindu-se în al șaptelea cer. Apoi cardinalul se retrase, dîndu-și seama ca o stinghereşte, ceea ce îl umplu de bucurie. Un simplu prieten nu te stinghereşte niciodată, o persoană oarecare, cu atît mai puțin.

Așa se desfășură această întrevedere care cicatriză toate rănile din sufletul prințului de Rohan. Ieși de la regină entuziasmat, îmbătat de speranțe și gata să dovedească doamnei de La Motte o recunoștință fără margini pentru negocierile pe care ea le dusese la un sfîrșit atît de fericit. Jeanne îl aștepta în trăsură, o sută de pași înaintea barierei; primi asigurări arzătoare de prietenie.

– Ei bine! zise ea, după prima explozie de recunoștință. Veți fi Richeliu sau Mazarin? Gura austriacă v-a încurajat ambiția sau sentimentele? V-ați lansat în politică sau la curte?

– Nu rîdeți, scumpă contesă – spuse prințul. Sînt nebun de fericire.

– Numai dintr-atît?

– Fiți alături de mine și, în trei săptămîni, voi avea un minister.

– Drace! Trei săptămîni! E cam mult; scadența primei plăți este fixată peste cincisprezece zile.

– O, toate bucuriile vin în același timp; regina are bani și va plăti; voi avea față de ea doar meritul intenției. Este prea puțin, contesă, pe onoarea mea, prea puțin! Dumnezeu mi-e martor că aș fi plătit bucuros această împăcare la prețul de cinci sute de mii de livre.

– Fiți liniștit – îl întrerupse contesa, zîmbind – veți avea și acest merit alături de altele. Țineți așa de mult?

– Mărturisesc că aș prefera; regina să-mi fie obligată mie...

– Monseniore, ceva îmi spune că veți avea această satisfacție. Sînteți pregătit?

– Mi-am vîndut ultimele bunuri și am negociat veniturile și beneficiile mele pe anul viitor.

– Deci aveți cele cinci sute de mii de livre?

– Le am, numai că, după ce voi plăti, nu știu ce voi face.

– După ce veți plăti – zise Jeanne – vom fi liniștiți un trimestru întreg. În trei luni, cîte nu se pot întîmpla, Dumnezeule!...

– Aveți dreptate; regele însă nu-mi permite să mai fac datorii.

– Un popas de două luni la minister o să vă netezească toate conturile.

– Oh, contesă...

– N-are rost să vă revoltați. Chiar dacă n-o veți face dumneavoastră, o vor face verii dumneavoastră.

– Aveți întotdeauna dreptate. Unde vă duceți acum?

– La regină, vreau să știu ce impresie i-a făcut vizita dumneavoastră.

– Perfect. Eu mă întorc la Paris.

– De ce? Mai bine ați reveni aici astă-seară. Este o tactică bună; nu trebuie abandonat terenul.

– Din păcate, am o întîlnire care mi-a fost cerută azi dimineață înainte de a pleca.

– O întîlnire?

– Ceva serios, dacă judec după conținutul biletului care mi-a fost trimis. Vedeți...

– Un scris de bărbat! spuse contesa și citi:

Monseniore, cineva dorește să discute cu dumneavoastră recuperarea unei sume importante. Persoana se va prezenta în seara asta la dumneavoastră, la Paris, și speră să-i faceți cinstea unei audiențe. Anonima... Un cerșetor.

– Nu, contesa, nu te expui cu bucurie să fii ciomăgit de servitorii mei ca să mă păcălești.

– Credeți?

– Nu știu de ce, dar mi se pare cunoscut scrisul.

– Dacă-i așa, duceți-vă, monseniore; de altfel, nimeni nu riscă prea mult cînd este vorba despre oameni care promit bani. Tot ce poate fi mai rău, este ca ei să nu se țină de cuvînt. Adio, monseniore.

– Sper că am fericirea să vă revăd, contesa.

– Fiindcă veni vorba, monseniore, încă două chestiuni.

– Care?...

– Dacă, din întîmplare, veți încasa pe negîndite o sumă mare...

– Ei, da, contesa?...

– Ceva pierdut, ceva de mult uitat, o comoară...

– Ah, vă înțeleg, vicleano! Sigur, împărțim pe din două, asta vreți să spuneți, nu?

– Pe legea mea, monseniore...

– Îmi purtați noroc, contesa; de ce să nu țiu seama de dumneavoastră?... E ca și făcut. Ce mai doreați să-mi spuneți?

– Iată: să nu v-atingeți de cele cinci sute de mii de livre.

– A, nu vă temeți!

Şi se despărţiră. Cardinalul se înapoie la Paris, într-al nouălea cer. Într-adevăr, de două ore viaţa lui se schimbase. Dacă n-ar fi fost decît îndrăgostit, regina îi dăduse mai mult decît îndrăznise el să spere; dacă era un ambiţios, îl lăsase să spere încă şi mai şi. Regele, condus cu îndemînare de către soţia sa, devenea instrumentul unei reuşite pe care nimic nu o mai putea împiedica. Prinţului Louis îi veniră în cap o mulţime de idei; avea mai mult geniu politic decît oricare dintre rivalii săi, se pricepea la problema îmbunătăţirilor, de asemenea să realizeze alianţa clerului cu poporul pentru a forma una dintre acele solide majorităţi care guvernează vreme îndelungată atît prin forţă cît şi prin lege. Să pună în fruntea acestor reforme pe regină, pe care o adora, şi să schimbe lipsa de simpatie mereu crescîndă faţă de ea într-o popularitate fără seamăn: acesta era visul prelatului, şi acest vis, un singur cuvînt afectuos al reginei Maria-Antoaneta putea să-l transforme în realitate.

Astfel, nestatornicul renunţa la cuceririle uşoare, mondenul devenea filozof, leneşul un muncitor neobosit. Domnul de Rohan ar fi ajuns departe, tras de acei arămăsari focoşi numiţi iubire şi ambiţie.

Se puse pe lucru imediat după întoarcerea la Paris, arse un teanc de scrisori de dragoste, îşi chemă intendentul şi îi ordonă tot felul de schimbări, ceru să i se ascută pene pentru a-şi scrie memoriile asupra politicii Angliei, pe care o înţelegea de minune, şi cînd, după o oră de muncă, începuse să se regăsească pe sine, clopoţelul îl anunţă că va primi o vizită importantă.

Se ivi un uşier.

– Cine este? întrebă prelatul.

– Persoana care a scris azi-dimineaţă monseniorului.

– Fără să iscălească?

- Da, monseniore.

– Dar persoana aceasta are un nume. Întreabă-l.

Uşierul se înapoie după un minut.

– Domnul conte de Cagliostro – spuse el.

Prinţul tresări:

– Să intre!

Contele intră, uşile se închiseră în urma lui.

– Dumnezeule! strigă cardinalul. Ce văd?...

– Nu-i aşa, monseniore – vorbi contele – că nu m-am schimbat deloc?

– Este oare cu putinţă? murmură domnul de Rohan. Joseph Balsamo trăieşte, el despre care se zicea că a murit în timpul incendiului... Joseph Balsamo...

– Conte de Foenix, da, monseniore, sînt viu, ba chiar mai viu ca niciodată.

– Dar, domnule, sub ce nume vă prezentați, în acest caz, și de ce nu vi l-ați păstrat pe cel vechi?

– Tocmai fiindcă este vechi și amintește, mie, în primul rînd, apoi și altora, prea multe întîmplări triste sau neplăcute. Să vă luăm, de pildă, pe dumneavoastră, monseniore... spuneți, nu-i așa, că nu l-ați fi primit pe Joseph Balsamo?

– Ei, ba da, domnule, ba da.

Și cardinalul, uluit, nu-l pofti pe Cagliostro nici măcar să ia loc.

– Atunci – urmă acesta – eminența voastră înseamnă că nu uită și este mult mai cinstită decît toți ceilalți oameni la un loc.

– Domnule, mi-ați făcut odinioară un mare, un foarte mare serviciu.

– Nu-i așa, domnule, că am aceeași vîrstă și că sînt o minunată mostră a rezultatelor care se pot obține cu ajutorul picăturilor mele de viață lungă? îl întrerupse abilul șarlatan.

– Sînt obligat să-ți recunosc acest merit, domnule, dumnitale, care împarți de bună voie aur și sănătate tuturor.

– Sănătate, nu zic ba, monseniore, dar aur... nu, o, asta nu...

– Nu mai faci aur?

– Nu, monseniore.

– Și de ce?

– Pentru că am pierdut ultima bucățică dintr-un ingredient indispensabil pe care maestrul meu, înțeleptul Althotas, mi-l dăduse cînd a plecat din Egipt. Era singura rețetă pe care nu o aveam eu personal.

– A păstrat-o pentru el?

– Nu... adică, da, a păstrat-o sau a dus-o cu sine în mormînt, cum vreți.

– A murit?

– L-am pierdut.

– Cum de n-ai prelungit viața acestui om, neprețuitul păstrător al neprețuitei rețete, dumneata care ți-ai păstrat viața și tinerețea de secole, așa cum pretinzi?

– Pentru că pot să fac totul împotriva bolii, împotriva rănilor, dar n-am nici o putere împotriva accidentelor care ucid înainte să fiu chemat.

– Și Althotas și-a sfîrșit zilele într-un accident?

– Ar fi trebuit să știți, deoarece ați aflat de moartea mea.

– Acel incendiu de pe strada Saint-Claude, în care ai dispărut?

– Incendiul l-a ucis numai pe Althotas singur sau, mai bine-zis, înțeleptul, obosit de viață, a vrut să moară.

– Ciudat...

– Nu, e firesc. Eu însumi m-am gîndit de o sută de ori să termin cu viața.

– Da, însă cu toate acestea ai continuat.

– Pentru că eu am ales o vîrstă la care eşti încă tînăr şi te bucuri de sănătate şi de iubire; Althotas, dimpotrivă, a ales vîrsta bătrîneţii.

– Ar fi trebuit ca Althotas să facă şi el ca dumneata.

– Ba nu, el era un om profund şi superior; dintre toate lucrurile de pe lume, el a ales ştiinţa. Şi tinereţea, cu impetuozitatea, pasiunile, plăcerile ei, i-ar fi tulburat contemplaţia veşnică; este important, monseniore, să fii ferit de agitaţie; ca să gîndeşti bine, trebuie să te cufunzi într-o linişte desavîrşită. Bătrînul este mai meditativ decît tînarul, astfel că atunci cînd îl cuprinde tristeţea, nimic nu-l poate lecui. Althotas a murit, victimă a devotamentului său pentru ştiinţă. Eu trăiesc ca un monden, îmi pierd timpul şi nu fac absolut nimic. Sînt o plantă... nu îndrăznesc să spun o floare; eu nu trăiesc, eu respir.

– Ah... – murmură cardinalul – ...dumneata, domnule, îmi aminteşti cele două vise ale tinereţii mele. Ştii că sînt zece ani de cînd ne-am întîlnit pentru prima oară.

– Ştiu, monseniore, ne-am schimbat mult amîndoi, eu nu mai sînt un înţelept, ci un savant. Dumneavoastră nu mai sînteţi un tînăr frumos, ci un prinţ chipeş. Vă amintiţi, monseniore, ziua cînd, în cabinetul meu, astăzi împrospătat cu o altă tapiserie, v-am prezis dragostea unei femei cu părul blond?

Cardinalul păli, apoi roşi brusc. Spaima şi bucuria îi opreau pe rînd bătăile inimii.

– Mi-aduc aminte, dar destul de vag... – răspunse el.

– Să vedem – zise Cagliostro, zîmbind – să vedem dacă mai pot trece drept magician. Aşteptaţi să mă concentrez asupra acestei idei. Şi căzu pe gînduri. Blonda copilă a viselor dumneavoastră de dragoste – începu el să înşire, după o clipă de tăcere – ...unde este? Ce face? Ah, drace! O văd, da... şi dumneavoastră aţi văzut-o azi. Ba chiar mai mult, veniţi de la dînsa.

Cardinalul îşi apăsă mîna îngheţată pe inima care bătea să-i spargă pieptul.

– Domnule – vorbi el, atît de încet, încît Cagliostro de-abia îl auzea – te implor...

– Vreţi să vorbim despre altceva? rosti politicos abilul prezicător. Sînt cu totul la dispoziţia dumneavoastră, monseniore, vă rog să dispuneţi de mine.

Şi se tolăni nestingherit pe canapeaua pe care cardinalul uitase să-l invite să ia loc la începutul acestei interesante convorbiri.

DATORNICUL ŞI CREDITORUL

Văzîndu-l cum se aşază, cardinalul îşi privi buimăcit oaspetele.

– Ei, şi acum că am reînnoit cunoştinţa, dacă vreţi să discutăm, monseniore – începu Cagliostro.

– Da – spuse prelatul, venindu-şi încetul cu încetul în fire – da, să vorbim despre acea recuperare, asupra căreia...

– Asupra căreia vă atrăgeam atenţia în scrisoare, nu-i aşa? Eminenţa voastră este grăbită să afle...

– Era doar un pretext, presupun.

– Nu, monseniore, nici vorbă, era pura realitate şi chiar ceva foarte serios, vă asigur. Recuperarea merită din plin să fie efectuată, mai ales că este vorba despre cinci sute de mii de livre şi că cinci sute de mii de livre înseamnă o sumă.

– Este chiar suma pe care ai avut gentileţea să mi-o împrumuţi! rosti cardinalul, îngălbenindu-se.

– Da, monseniore, pe care v-am împrumutat-o – sublinie Balsamo. Mă bucur să constat că un mare prinţ ca dumneavoastră are o memorie atît de bună.

Cardinalul primise o lovitură şi simţi cum sudoarea i se prelinge de-a lungul tîmplelor pe obraji.

– Am crezut la un moment dat – zise el, încercînd să surîdă – că Joseph Balsamo, omul miraculos, a luat cu sine în mormînt poliţa, căci a aruncat în foc chitanţa mea.

– Monseniore – răspunse cu gravitate contele – viaţa lui Joseph Balsamo nu poate fi nimicită, ca şi această foaie de hîrtie pe care o credeaţi mistuită de flăcări. Moartea n-are nici o putere asupra elixirului meu, focul nici o putere asupra azbestului.

– Nu înţeleg – îngînă cardinalul, năucit.

– Veţi înţelege, monseniore, sînt absolut sigur – repetă şarlatanul.

– Cum aşa?

– Recunoscîndu-vă semnătura. Şi îi întinse o hîrtie păturită prinţului, care, chiar înainte de a o desface, exclamă:

– Chitanţa mea!

– Da, monseniore, chitanţa dumneavoastră – răspunse Cagliostro, cu un zîmbet uşor, însoţit de o reverenţă glacială.

– Şi cu toate astea ai ars-o, domnule, am văzut flacăra.

– Am aruncat hîrtia în foc, este adevărat – încuviinţă contele – dar, după cum v-am spus, monseniore, hazardul a vrut să scrieţi pe o hîrtie de azbest şi nu pe o foaie obişnuită, astfel încît am găsit chitanţa neatinsă între tăciunii stinşi.

– Domnule – spuse cardinalul, cu trufie, părîndu-i-se că prezentarea chitanţei era o dovadă de neîncredere – domnule, fii sigur că n-aş fi tăgăduit datoria, chiar fără această hîrtie, aşa cum nu tăgăduiesc nici acum; prin urmare, degeaba m-ai înşelat.

– Eu să vă înşel, monseniore, n-am avut nici o clipă intenţia, vă jur!

Cardinalul schiţă un gest elocvent.

– Domnule, m-ai făcut să cred că ai distrus dovada – zise el.

– Pentru a vă lăsa să vă bucuraţi în linişte şi fericire de cele cinci sute de mii de livre – răspunse la rîndul său Balsamo, ridicînd din umeri.

– Dar, în sfîrşit, domnule – continuă cardinalul – cum se face că, vreme de zece ani, n-ai întreprins nimic ca să recapeţi banii?

– Monseniore, ştiam cui îi dădusem. Întîmplarea, jocurile de noroc, hoţii m-au prădat unii după alţii de tot ce aveam. Ştiind însă că aceşti bani ai mei sînt în siguranţă, am răbdat şi am aşteptat pînă în ultima clipă.

– Şi ultima clipă a sosit?

– Din păcate, da, monseniore.

– În aşa fel încît nu mai poţi avea răbdare să aştepţi.

– Nu, acest lucru îmi este cu neputinţă – răspunse Cagliostro.

– Drept care acum îmi ceri banii?

– Da, monseniore.

– Chiar astăzi?

– Vă rog.

Cardinalul rămase tăcut, copleşit de disperare. Apoi, zise cu o voce schimbată:

– Domnule conte, nefericiţii prinţi ai pămîntului nu pot improviza averi tot atît de repede ca voi, vrăjitorii, care porunciţi forţelor întunericului şi luminii.

– Oh, monseniore, credeţi-mă că nu v-aş fi cerut banii dacă n-aş fi ştiut dinainte că-i aveţi – îl întrerupse Cagliostro.

– Am cinci sute de mii de livre? Eu?! strigă cardinalul.

– Treizeci de mii de livre în aur, zece mii în argint şi restul în bonuri. Cardinalul păli. Şi se află aici, în acest dulap făcut de Boule[1] – continuă Cagliostro.

---

[1] André Charles Boule (1642–1732), sculptor în lemn, născut la Paris, ale cărui lucrări se deosebesc prin incrustaţii de baga şi aramă. (n.r.)

– Oh, știi și asta, domnule?

– Da, monseniore, și mai știu și cîte sacrificii a trebuit să faceți ca să vă procurați banii. Am auzit chiar că ați dat pentru această sumă de două ori valoarea ei.

– Da, absolut adevărat.

– Dar...

– Dar?!... exclamă nefericitul prinț.

– Dar eu, monseniore – turui mai departe contele – timp de zece ani era de multe ori să mor de foame, sau m-am înglodat în datorii, avînd în mînă această hîrtie care însemna o jumătate de milion pentru mine; și cu toate astea, ca să nu vă tulbur, am așteptat. Cred deci că sîntem chit, monseniore.

– Chit, domnule?! striga prințul. A, să nu spui că sîntem chit, deoarece îți rămîne avantajul de a-mi fi împrumutat cu atîta generozitate o sumă atît de importantă. Chit?! Oh, nu, nu! Sînt și îți voi rămîne veșnic îndatorat.

Un singur lucru te întreb, domnule conte: de ce dumneata, care de zece ani puteai să-mi ceri banii, ai tăcut? De-a lungul celor zece ani aș fi găsit douăzeci de ocazii să-ți înapoiez suma, fără să fiu cîtuși de puțin strîmtorat...

– Pe cînd azi?... întrebă Cagliostro.

– Ah, astăzi, nu-ți ascund că restituirea lor, deoarece îmi ceri să ți-i restitui, nu?...

– Din păcate, da, monseniore.

– Ei bine, restituirea lor mă pune în mare încurcătură.

Cagliostro clătină din cap și ridică din umeri, de parc-ar fi vrut să spună: "Ce vrei, monseniore, asta este și nu se poate face nimic".

– Dar dumneata, care ghicești totul – se aprinse prințul – dumneata care știi să citești în fundul inimilor și chiar în fundul dulapurilor, ceea ce este uneori mult mai rău, ai aflat probabil și de ce țin atît de mult la acești bani și cărui scop tainic și sacru i-am destinat?

– Vă înșelați, monseniore – replică glacial Cagliostro – nu, nu bănuiesc, și propriile mele secrete mi-au adus destule necazuri, decepții și sărăcie, ca să mă mai ocup și de secretele altora, dacă ele nu mă interesează. Vroiam să știu dacă aveți sau nu banii, întrucît banii vroiam să vi-i cer. Știind că-i aveți, puțin îmi pasă în ce scop voiați să-i folosiți. De altfel, monseniore, dac-aș ști în clipa asta motivul încurcăturii în care vă aflați, el mi s-ar părea poate foarte serios și atît de demn de luat în seamă, încît aș avea slăbiciunea să mai amîn res-

tituirea, ceea ce, în împrejurările de față, vă repet, mi-ar prilejui cele mai mari neplăceri. Prefer deci să nu știu.

– Oh, domnule! exclamă cardinalul, căruia ultimele cuvinte îi treziseră orgoliul și susceptibilitatea. Crede-mă că nu vreau să-ți stîrnesc mila cu necazurile mele personale; dumneata ai interesele dumitale; ele sînt demonstrate și susținute de acest bilet; acest bilet este semnat de mîna mea și este destul. Vei avea cele cinci sute de mii de livre. Cagliostro se înclină. Știu foarte bine – continuă cardinalul, ros de durerea de a pierde într-un minut toți acești bani strînși cu atîta trudă – știu, domnule, că hîrtia nu înseamnă decît o recunoaștere a datoriei și nu fixează nici un termen de plată.

– Rog pe eminența voastră să mă ierte – răspunse contele – mă refer însă la ceea ce scrie pe chitanță și citesc:

Recunosc că am primit de la domnul Joseph Balsamo suma de 500 000 de livre, pe care mă oblig s-o plătesc imediat ce mi-o va cere.
Semnat, Louis de Rohan.

Cardinalul simți că se-nfioară din creștet pînă-n tălpi: uitase nu numai de datorie, dar și de termenii în care o recunoștea. Vedeți, dar, monseniore – continuă Balsamo – că eu nu cer imposibilul. Fie, nu puteți. Regret numai că eminența voastră pare să uite că suma a fost dată spontan de către Joseph Balsamo, într-un moment de mare cumpănă. Și cui? Domnului de Rohan, pe care nici nu-l cunoștea. Iată ce mi se pare a fi gestul unui mare senior, pe care domnul de Rohan, atît de mare senior în orice împrejurare, l-ar fi putut imita cu prilejul restituirii. Dacă v-ați decis să nu procedați astfel, să nu mai vorbim; îmi iau biletul și plec. Adio, monseniore.

Și Cagliostro, distant, păturі hîrtia și se pregătі s-o pună în buzunar. Cardinalul îl opri spunîndu-i:

– Domnule conte, un Rohan nu suportă ca nimeni pe lume să-i dea lecții de generozitate. De altfel, în acest caz ar fi o simplă lecție de probitate. Dă-mi te rog biletul, domnule, vreau să plătesc.

Fu rîndul lui Cagliostro acum să șovăie. Fața palidă, ochii umflați, mîinile tremurătoare ale cardinalului părură să stîrnească în el o vie compasiune. Oricît de mîndru ar fi fost, cardinalul ghici gîndul bun al lui Cagliostro. O clipă, speră să fie urmat de un rezultat favorabil. Deodată însă, privirea contelui se întunecă, un nor trecu peste fruntea sa încruntată și el întinse mîna în care ținea biletul cardinalului. Lovit drept în inimă, domnul de Rohan nu mai așteptă nici o clipă; se îndreptă către dulapul pomenit de Cagliostro și scoase un teanc de bonuri ale Casei administrației apelor și pădurilor, apoi arătă cu mîna mai mulți saci cu argint și trase un sertar plin cu aur.

– Iată, domnule conte – zise el – cele cinci sute de mii de livre ale dumitale; îți mai datorez însă încă două sute cincizeci de mii de livre dobîndă, admițînd că vei refuza dobînda progresivă care ar alcătui o sumă mult mai însemnată. Voi da dispoziții intendentului meu să facă socoteala și-ți voi da garanții asupra plății, rugîndu-te să binevoiești a-mi acorda un răgaz.

– Monseniore – raspunse Cagliostro – am împrumutat cinci sute de mii de livre domnului de Rohan. Domnul de Rohan îmi datorează cinci sute de mii de livre, nimic mai mult. Daca aș fi vrut să primesc dobînda, aș fi stipulat în chitanță. Ca mandatar sau moștenitor al lui Joseph Balsamo, cum vă place să mă numiți, căci Joseph Balsamo este mort, nu pot primi decît sumele trecute în poliță; mi le plătiți, le primesc și vă mulțumesc, rugîndu-vă să acceptați respectuoasele mele plecăciuni. Iau deci bonurile, monseniore, și cum am nevoie urgentă de întreaga sumă chiar astăzi, voi trimite să ridice aurul și argintul, pe care va rog să mi le țineți la dispoziție.

După aceste cuvinte la care cardinalul nu putu răspunde nimic, Cagliostro puse teancul de bonuri în buzunar, îl salută respectuos pe prinț, în mîinile caruia lăsă chitanța, și ieși.

– Nenorocirea se abate numai asupra mea – suspină domnul de Rohan, dupa plecarea lui Cagliostro – deoarece regina poate plăti și cel puțin ei un nepoftit ca Joseph Balsamo nu va veni să-i ceară înapoi o datorie uitată de cinci sute de mii de livre.

SOCOTELI ÎN FAMILIE

Era cu o seară înainte de data primului termen de plată fixat de regină. Domnul de Calonne încă nu-și ținuse promisiunea. Conturile sale nu fuseseră semnate de către rege. Ministrul avusese multe de făcut. Cam uitase niței de regină. La rîndul său, aceasta nu crezu de demnitatea ei să împrospăteze memoria controlorului general al finanțelor. Avînd promisiunea lui, aștepta. Cu toate astea începu să se neliniștească și să se intereseze cum ar găsi mijlocul de a vorbi domnului de Calonne

fără a o compromite pe regină, cînd tocmai primi un bilet de la ministru.

Afacerea – scria el – *cu care maiestatea voastră mi-a făcut cinstea să mă însărcineze, va fi semnată astăzi în consiliu și fondurile vor fi în posesia reginei mîine dimineață.*

Pe buzele Mariei-Antoaneta înflori din nou zîmbetul. Nu se mai gîndi la nimic, nici măcar la acel apăsător mîine. Fu văzuta chiar cum caută, în plimbările sale, aleile cele mai tainice, ca pentru a-și feri gîndurile de orice contact material și monden. Se mai plimba încă împreună cu doamna de Lamballe și cu contele d'Artois, care veniseră s-o întovărășească, cînd regele intră în consiliu după ce luase dejunul.

Regele era posomorît. Știrile din Rusia erau proaste. Un vas pierise în golful Leului. Cîteva provincii refuzaseră să plătească impozitul. Un frumos glob pămîntesc colorat și lustruit de catre însuși regele crăpase la căldura în așa fel, încît Europa se tăiase tocmai la întîlnirea a 30 de grade latitudine cu 55 de grade longitudine. Maiestatea sa se arăta bosumflat față de toată lumea, chiar și față de domnul de Calonne. Degeaba îi oferi acesta mapa înmiresmată, cu o față surîzătoare. Regele începu, tăcut și morocănos, să mîzgălească pe o bucata de hîrtie linioare, care însemnau Furtuna, așa cum omuleții și caii însemnau Timp frumos.

Regele avea mania să deseneze în timpul consiliului. Lui Ludovic al XVI-lea nu-i plăcea sa privească oamenii drept în față, era un timid; o pană în mînă îi dadea siguranță și ținuta. În timp ce-și făcea astfel de lucru, vorbitorul putea să-și dezvolte teoria; regele, ridicînd ochii pe furiș, cerceta atît cît trebuie omul spre a-i putea judeca mai bine ideea. Cînd vorbea chiar el, și vorbea foarte bine, desenul făcea ca discursul să fie lipsit de prețiozitate si-l scutea să gesticuleze; putea să se întrerupă sau să se înfierbînte pe îndelete, semnele de pe hîrtie înlocuiau la nevoie înfloriturile de stil.

Deci regele luă pana, după obiceiul său, și miniștrii începură să citească diversele proiecte sau note diplomatice. El nu scoase nici un cuvînt, lăsînd să treaca corespondența străină, ca și cum n-ar fi înțeles nimic din toate astea. Se ajunse la amănuntele cheltuielilor lunare; regele ridică fruntea. Domnul de Calonne tocmai începuse să citească un memoriu relativ la împrumutul proiectat pentru anul următor. Regele începu să hașureze cu furie.

– Împrumutăm mereu – spuse el – fără să știm cum vom restitui; și totuși aceasta este o problemă serioasă, domnule de Calonne.

– Sire, un împrumut este ca și cînd ai seca un izvor: apa dispare aici pentru ca să țîșnească în altă parte. Ba chiar mai mult, este alimentată de izvoare subterane. Și mai întîi, în loc să zicem: cum vom plăti? ar trebui să zicem: cum și cu ce giram împrumutul? deoarece problema despre care vorbea maiestatea voastră nu este: cu ce vom plăti? ci: vom găsi cine să ne crediteze?

Regele hașură pînă la negru ca smoala; dar nu mai adăugă un cuvînt: chipul său vorbea de la sine. Cum domnul de Calonne își expusese planul, avînd aprobarea colegilor săi, regele, deși oftînd, îl semnă.

– Acum că avem bani – spuse domnul de Calonne, rîzînd – să cheltuim.

Regele îl fulgeră cu privirea pe ministru, se strîmbă și mîzgăli desenul, transformîndu-l într-o pată de cerneală uriașă. Domnul de Calonne îi arătă o listă de pensii, gratificații, încurajări, donații și solde. Lucrarea era scurtă, dar amănunțită. Regele dădu repede paginile ca să ajungă la total.

– Un milion o sută de mii de livre pentru nimica toată?! Cum se face? Și puse pana alături.

– Citiți, sire, citiți și binevoiți să observați că din toată suma numai un singur punct ne ia cinci sute de mii de livre.

– Care punct, domnule controlor general?

– Avansul către maiestatea sa regina, sire.

– Către regină?! strigă Ludovic al XVI-lea. Cinci sute de mii de livre reginei?! Ei, domnule, este imposibil!

– Iertare, sire, cifra este exactă.

– Cinci sute de mii de livre reginei! repetă regele. Trebuie să fie o greșeală. Acum o săptamînă... ba nu, acum două săptămîni i-am plătit maiestății sale pentru tot trimestrul.

– Sire, dacă regina a avut nevoie de bani, și știm pe ce cheltuiește maiestatea sa, nu este deloc extraordinar...

– Nu, nu! zise regele, care simți nevoia să vorbească despre cît este de econoamă și să-i asigure niscaiva aplauze reginei pentru cînd se va duce la Operă. Regina nu vrea această sumă, domnule de Calonne. Regina m-a asigurat că o corabie face mai mult decît niște bijuterii. Deci dacă regina are nevoie de bani, meritul său va fi și mai mare dacă va aștepta; și vă garantez eu că va aștepta.

Miniștrii aplaudară zgomotos elanul patriotic al regelui, pe care divinul Horațiu nu-l putea numi *Uxorius* în clipa aceea; singur domnul de Calonne, care cunoștea încurcătura în care se afla regina, insistă să i se dea alocația.

– Într-adevăr, – spuse regele – dumneata ești mai interesat în ce ne privește decît sîntem noi înșine. Calmează-te, domnule de Calonne.

– Regina, sire, mă va acuza că n-am slujit-o cu destul zel.

– Am să-ți pledez eu cauza în fața ei.

– Sire, regina nu cere niciodată fără să aibă absolută nevoie.

– Nevoile reginei nu sînt, sper, atît de imperioase și ea va încuviința prima să mai aștepte.

– Sire...

– Să trecem peste acest punct – rosti hotărît regele.

Și luă pana cu care mîzgălea.

– Tăiați suma, sire? întrebă domnul de Calonne, consternat.

– O tai – răspunse țanțoș Ludovic al XVI-lea. Și mi se pare că aud de-aici vocea generoasă a reginei mulțumindu-mi că am înțeles-o atît de bine.

Domnul de Calonne își mușcă buzele. Ludovic, mulțumit de acest eroic sacrificiu personal, semna tot restul, cu o încredere oarbă. Și desenă o frumoasă zebră înconjurată de zerouri, repetînd:

– Am cîștigat astăzi cinci sute de mii de livre: o minunată zi pentru un rege, Calonne! Dumneata vei duce reginei această veste bună; vei vedea, vei vedea!

– Ah, Dumnezeule, sire! murmură ministrul. Aș fi mîhnit să vă răpesc bucuria acestei mărturisiri. Fiecăruia după meritele sale.

– Fie – replică regele. Să ridicăm ședința. Cînd muncești bine, nu trebuie să muncești mult. Ah, iată că vine și regina. Să mergem în întîmpinarea ei, Calonne!

– Sire, cer iertare maiestății voastre, dar mai am de lucru. Și dispăru cu cea mai mare iuțeală pe coridor.

Regele merse vitejește și cu voioșie înaintea Mariei-Antoaneta, care fredona în vestibul, sprijinindu-se de brațul contelui d'Artois.

– Doamnă – spuse el – ați făcut o plimbare plăcută?

– Minunată, sire; dar dumneavoastră ați lucrat bine?

– Judecați singură: am cîștigat pentru dumneavoastră cinci sute de mii de livre.

"Calonne și-a ținut cuvîntul" – se gîndi regina.

– Închipuiți-vă – adăugă Ludovic al XVI-lea – că domnul de Calonne voia să mă facă să cred că cereți un credit de o jumătate de milion.

– Oh! exclamă Maria-Antoaneta, zîmbind.

– Și eu... eu am tăiat această sumă. Iată cinci sute de mii de livre cîștigate dintr-un condei.

– Cum... tăiat? îngăimă regina, palind.

– Foarte simplu; asta vă va prinde foarte bine. Bună seara, doamnă, bună seara!

– Sire! Sire!

– Mi-e o foame îngrozitoare. Vă las. Nu-i așa că mi-am cîștigat cina?

– Sire, vă rog să ascultați!...

Ludovic al XVI-lea țopăi însă încîntat de gluma lui și dispăru, lăsînd-o pe regină înmărmurită, mută și consternată.

– Frate dragă, trimiteți pe cineva să-l caute pe domnul de Calonne – spuse ea, în sfîrșit, contelui d'Artois. Trebuie să fie vorba de o farsă de prost gust.

În momentul acesta, reginei i se aduse următorul bilet din partea ministrului:

Maiestatea voastră a aflat desigur că regele a refuzat cererea. Este de neînțeles, doamnă, și am plecat de la consiliu bolnav și zdrobit de durere.

– Citiți – zise ea, întinzînd biletul contelui d'Artois.

– Și mai sînt oameni care spun că delapidăm finanțele, scumpă soră! striga prințul. Ce procedeu...

– De soț... – murmură regina. Adio, frate!

– Primiți condoleanțele mele, scumpă soră! Mîine voiam să cer și eu, acum sînt avertizat.

– Aduceți-mi-o pe doamna de La Motte – spuse regina doamnei de Misery, după ce chibzui îndelung – cît mai repede, de oriunde ar fi!

MARIA-ANTOANETA REGINĂ, JEANNE DE LA MOTTE FEMEIE

Curierul trimis la Paris, la doamna de La Motte, o găsi pe contesa, sau mai curînd nu o găsi la cardinalul de Rohan. Jeanne se dusese în vizită la excelența sa; luase masa de prînz, iar acum cina și discutau despre nefasta restituire a banilor, cînd curierul întrebă dacă nu cumva contesa se află la domnul de Rohan. Portarul palatului Rohan, ca un om abil ce era, răspunse că eminența sa ieșise și că doamna de

La Motte nu se află acolo, dar că nimic nu era mai ușor decît să-i comunice mesajul reginei, întrucît contesa va veni probabil seara.

– Să vină la Versailles, cît mai repede cu putință – spuse curierul și plecă lăsînd pretutindeni același cuvînt de ordine la toate presupusele domicilii ale nomadei contese. De-abia plecă însă mesagerul, și portarul își îndeplini comisionul fără să se ducă prea departe, trimițîndu-și soția să o prevină pe doamna de La Motte la domnul de Rohan, unde cei doi asociați filozofau pe îndelete asupra instabilității marilor sume de bani. Vestea aceasta o convinse pe contesă că trebuie sa plece cît mai degrabă. Ceru cardinalului doi cai buni, iar acesta o instală el însuși într-o berlină fără blazon și, în timp ce el făcea diverse presupuneri în legătură cu mesajul, contesa merse așa de repede, încît într-o oră ajunse în fața palatului regal. O aștepta cineva care o introduse fără întîrziere la Maria-Antoaneta. Regina se retrasese în camera ei. Serviciul de seară luase sfîrșit: în apartament nu se mai afla nici una dintre cameristele sale, afară de doamna de Misery, care citea în micul iatac.

Maria-Antoaneta broda sau se făcea că brodează trăgînd cu urechea la zgomotele de afară, cînd Jeanne năvali în camera.

– Ah, iată-te! strigă regina. Cu atît mai bine. Am o noutate... contesă.

– Bună, doamnă?

– Judecă singură. Regele a refuzat să aprobe cele cinci sute de mii de livre.

– Domnului de Calonne?

– Tuturor. Regele nu mai vrea să-mi dea bani. Numai mie mi se poate întîmpla așa ceva.

– Dumnezeule! murmură contesa.

– Este de necrezut, nu-i așa, contesă? A refuzat, a tăiat creditul după ce ordinul de plată era gata. În fine, să nu mai vorbim despre ceva ce nu mai poate fi schimbat. Te vei întoarce imediat la Paris.

– Da, doamnă.

– Și-i vei spune cardinalului, fiindcă s-a arătat atît de devotat în dorința sa de a-mi face o plăcere, că accept cele cinci sute de mii de livre pînă la trimestrul următor. Sînt egoistă, contesă, dar trebuie... știu, e un abuz.

– Ah, doamnă – murmură Jeanne – sîntem pierdute, domnul cardinal nu mai are banii!

Regina sări în sus, ca și cînd ar fi fost jignită sau insultată.

– Nu mai are... banii... – îngăimă ea.

– Doamnă, o datorie de care domnul de Rohan a uitat, a trebuit restituită. Era o datorie de onoare și a plătit.

– Cinci sute de mii de livre?

– Da, doamnă.

– Dar...

– Erau ultimii săi bani... Este cu desăvîrșire lipsit de resurse!

Regina se opri, buimăcită de aceasta nenorocire.

– Sînt oare trează? zise ea. Mie mi se întîmplă toate aceste încurcături? Cum de știi, contesa, că domnul de Rohan nu mai are bani?

– Tocmai îmi povestea dezastrul acum o oră și jumătate, doamnă. Acest dezastru nu se poate îndrepta în nici un fel, cu atît mai mult cu cît cele cinci sute de mii de livre erau ceea ce se cheamă ultima lui lascaie.

Regina își sprijini fruntea în mîini.

– Trebuie să luăm o hotarîre – spuse ea.

"Ce va face regina?" gîndi Jeanne.

– Vezi, contesă, primesc o lecție îngrozitoare drept pedeapsă că m-am ascuns de rege ca să faptuiesc ceva lipsit de importanța, ceva dictat de o cochetărie meschină, de o ambiție nedemna. N-aveam nici o nevoie de colier, recunoaște.

– Este adevărat, doamnă, dar o regină nu stă să asculte numai de nevoi și gusturi.

– Înainte de orice, vreau sa ascult de liniștea mea și de fericirea pentru familia mea. Nimic nu a fost mai pilduitor decît această primă înfrîngere pentru a-mi arata la cîte necazuri m-aș fi expus, cît de periculos era drumul pe care-l alesesem: renunț. Să trăim cinstit, sincer, simplu.

– Doamna!

– Și pentru început, să ne sacrificăm vanitatea pe altarul datoriei, cum ar spune domnul Dorat, poetul nostru. Apoi murmură suspinînd: Ah, și totuși colierul era minunat!

– Mai este, doamnă, și pe urma colierul înseamnă și o mare investiție.

– Din acest moment, nu mai este pentru mine decît o grămadă de pietre. Cu pietrele faci, dupa ce te-ai jucat cu ele, ceea ce fac copiii: le aruncă, le uita.

– Ce vrea sa spuna regina?

– Regina vrea să spună, scumpă contesă, că vei lua înapoi sipetul adus de... de domnul de Rohan... și îl vei duce bijutierilor Boehmer și Bossange.

– Să-l dau înapoi?

– Exact.

– Dar bine, doamnă, maiestatea voastră a dat două sute cincizeci de mii de livre acont.

– Cîștig însă doua sute cincizeci de mii de livre, contesă; în felul acesta nu-l voi mai supăra pe rege.

– Doamnă, doamnă! strigă contesa. Să pierdeți în felul acesta un sfert de milion?! Deoarece este foarte posibil ca bijutierii să facă dificultăți în ce privește restituirea unor bani pe care, poate, i-au cheltuit.

– Accept și nu am nici o pretenție asupra acontului, cu condiția să rupem tîrgul. De cînd am luat această hotarîre, mă simt mult mai ușurată, contesă. O dată cu colierul au apărut și grijile, supărările, temerile, bănuielile. Niciodată aceste diamante nu vor avea destule flăcări ca să usuce toate lacrimile care amenință să se reverse ca norii negri ai furtunii. Contesă, du sipetul imediat! În felul acesta, bijutierii fac o afacere strălucita. Doua sute cincizeci de mii de livre bacșiș este un beneficiu frumos; este exact cît ar fi cîștigat de la mine, dar, în plus, au colierul. Cred că nu se vor plînge și nimeni nu va ști nimic. Cardinalul a făcut totul numai ca să-mi facă plăcere. Spune-i că plăcerea mea este de a nu avea colierul, și dacă este un om inteligent, mă va înțelege; dacă este un preot bun, mă va aproba și ma va încuraja să fac acest sacrificiu.

Spunînd acestea, regina întinse sipetul închis Jeannei. Aceasta îl îndepărtă încet.

– Doamnă – spuse ea – de ce să nu încercăm să obținem o amînare?

– Să cerem... a, nu!

– Am spus să obținem, doamna.

– Să ceri înseamnă să te umilești, contesa, sa obții înseamnă că ai și fost umilit. Aș concepe poate să te umilești pentru o ființă iubită, pentru a salva o făptură vie, fie și un cîine, dar pentru a putea păstra niște pietre care ard ca jarul fără a străluci mai tare și fiind la fel de trecătoare, ah, contesa, iata un sfat pe care niciodată nu mă voi decide să-l urmez. Niciodata! Du sipetul, draga mea, du-l!

– Gîndiți-vă însă, doamnă, la toata zarva pe care o vor face bijutierii, cel puțin din politețe și pentru a va compatimi. Refuzul

dumneavoastră va fi tot atît de compromițător ca și acceptarea. Toată lumea va ști că ați putut dispune de diamante.

– Nimeni nu va ști nimic. Nu le mai datorez nimic acestor bijutieri; de altfel, nici nu-i voi mai primi; cel puțin să taca, dacă tot le-am dat două sute cincizeci de mii de livre; și dușmanii mei, în loc să spuna că-mi cumpar diamante valorînd un milion și jumătate de livre, vor spune numai ca-mi arunc banii pe tejghelele negustorilor. Este, oricum, mai puțin neplăcut. Ia-l cu dumneata, contesă, ia-l cu dumneata și mulțumește-i din tot sufletul domnului de Rohan pentru amabilitatea și bunăvoința sa. Și, cu un gest poruncitor, îi dădu sipetul Jeannei, care îl luă cu mare emoție. Nu ai nici un moment de pierdut – continuă regina – cu cît bijutierii vor fi mai puțin neliniștiți, cu atît vom fi mai sigure, ca vor păstra taina; pleaca repede și nimeni sa nu vada sipetul. Du-te întîi la dumneata acasa, caci mă tem ca o vizită la Boehmer, la această oră, să nu trezească banuielile poliției, care cu siguranța se interesează de tot ce se întîmpla în jurul meu; apoi, după ce, ducîndu-te acasă, spionii îți vor pierde urma, pornește-o degrabă la giuvaergii și adu-mi o chitanță din partea lor.

– Da, doamna, așa voi face daca doriți.

Ascunse sipetul sub pelerină, avînd grijă să nu se vadă mărimea cutiei, și se urcă în trăsură, cu toată rîvna pe care i-o ceruse augusta sa complice. Mai întîi, ascultatoare, ea se întoarse acasă și expedie domnului de Rohan trăsura, astfel încît vizitiul sa nu poată ghici nimic. Apoi se schimbă, îmbrăca un costum mai puțin elegant și mai potrivit cu această cursa nocturnă.

Camerista sa o îmbrăcă repede, observînd că stăpîna ei este gînditoare și distrată în timpul acestei operații căreia, de obicei, îi dădea toată atenția, ca o doamna de la curte.

Jeanne se lăsă îmbrăcată fără a se preocupa de toaleta sa, toate gîndurile fiindu-i concentrate în jurul unei idei ciudate care tocmai îi venise în minte. Se întreba daca nu cumva cardinalul savîrșește o greșeală gravă lăsînd-o pe regină să restituie podoaba, și dacă aceasta greșeală nu se va rasfrînge în mod defavorabil asupra viitorului la care domnul de Rohan visa și pe care se lăuda că-l va atinge luînd parte la micile secrete ale reginei. Să îndeplinească ordinul Mariei-Antoaneta, fără sa-l consulte pe domnul de Rohan, nu însemna oare să trădeze îndatoririle elementare de asociata? Chiar fiind lipsit de orice mijloace, cardinalul n-ar prefera să se vîndă pe el însuși decît s-o lase pe regină să renunțe la un obiect la care rîvnise? "Nu pot face altfel, trebuie să-l consult pe cardinal. Un milion patru sute de mii de livre! adăugă ea în gînd.

El nu va avea niciodată un milion patru sute de mii de livre!" Apoi, întorcîndu-se spre cameristă, îi spuse:

– Poţi pleca, Rose.

Camerista ascultă porunca şi doamna de La Motte îşi continuă în gînd monologul: "Ce sumă! O avere! Ce viaţă strălucitoare, cîtă fericire, ce renume pot aduce banii reprezentaţi de acest mic şarpe sclipitor care stă în cutia lui!" Deschise sipetul şi privirea îi fu arsă de şuvoiul de flăcări. Scoase colierul din culcuşul său de satin, îl încolăci după degete, îl strînse în palmele sale mici, spunînd: "Un milion patru sute de mii de livre sînt aici... colierul merită un milion patru sute de mii de livre bani gheaţă, şi chiar şi astăzi giuvaergiii ar da pe el tot atît. Ciudăţenia sorţii îi îngăduia micuţei Jeanne de Valois, cerşetoare şi necunoscută, să atingă cu mîna, mîna unei regine, cea mai mare din lume, şi să ţină în pumn, numai o oră, e drept, un milion patru sute de mii de livre, o sumă care nu umblă niciodată singură prin lume şi care este, de obicei, escortată de gărzi înarmate sau de garanţii care, în Franţa, nu pot fi mai mici decît un cardinal şi o regină. Toate astea în palmele mele!... Cît de greu şi totuşi ce uşor este! Pentru a transporta în aur, metal preţios, echivalentul conţinutului acestei cutii, aş avea nevoie de doi cai; ca să-i transport în bonuri de casă... dar bonurile sînt oare plătite întotdeauna?... nu trebuie să semnezi, să controlezi? Şi-apoi, bonurile sînt de hîrtie: focul, aerul, apa o distrug. Un bon de casă nu are valoare în toată ţara; îşi trădează originea, dezvăluie numele autorului său, numele purtătorului său. Un bon de casă, după un timp oarecare, îşi pierde o parte din valoare sau chiar toată valoarea. Diamantele, dimpotrivă, sînt materie dură care rezistă veşnic şi pe care orice om o cunoaşte, o apreciază, o admiră şi o cumpără la Londra, la Berlin, la Madrid, şi chiar în Brazilia. Oricine ştie ce este un diamant, mai ales diamante de mărimea şi strălucirea acestora! Cît sînt de frumoase, de extraordinare! Ce îmbinare reuşită şi ce splendide sînt fiecare în parte! Fiece piatră face aproape mai mult, păstrînd proporţiile, decît toate laolaltă!

Dar cum de-am ajuns să mă gîndesc la aşa ceva? spuse ea deodată. Trebuie să mă hotărăsc repede, fie să-l caut pe cardinal, fie să dau colierul înapoi lui Boehmer, aşa cum m-a însărcinat regina."

Se ridică, ţinînd în căuşul palmelor diamantele care ardeau şi scînteiau.

"Se vor duce deci înapoi la bijutier, care le va examina şi le va lustrui cu periile sale. Ele, care ar fi putut să strălucească la pieptul Mariei-Antoaneta... La început, Boehmer va protesta, apoi

se va consola gîndindu-se că păstrează și acontul, și marfa. Ah, am uitat! Oare cum trebuie să redactez chitanța giuvaergiului? Este foarte important; da, trebuie făcută cu toată diplomația. Trebuie ca nici Boehmer, nici regina, nici cardinalul, nici eu să nu fim implicați. Niciodată nu voi putea redacta un astfel de act. Am nevoie de un sfat. Cardinalul... A, nu! Dacă prințul de Rohan m-ar iubi mai mult sau dacă ar fi mai bogat și mi-ar dărui diamantele..."

Se așează pe canapea, cu diamantele încolăcite în jurul mîinii, cu capul înfierbîntat, plin de gînduri nedesluşite care uneori o îngrozeau și pe care le alunga cu o energie înfrigurată. Deodată privirea îi deveni mai calmă, mai fixă, oprindu-se asupra unei imagini mai clare; nu-și dădea seama că, clipă de clipă, ea devenea tot mai îndrăzneață, o îndrăzneală de neclintit; că, asemenea înotătorilor care au intrat cu piciorul în mîlul de pe fundul fluviilor, fiece mișcare pe care o facea ca să se desprindă o cufunda și mai mult în adînc. Se scurse astfel o oră în această contemplare mută și profundă a unui scop misterios. Dupa aceea se ridica încet, palida ca o preoteasă asupra căreia pogorîse harul, și își sună camerista.

Era ora două noaptea.

– Caută-mi o trăsura mare sau mică – zise ea.

Camerista îi gasi o trăsură mare, staționînd în strada Temple. Doamna de La Motte urcă singura, fără cameristă. Zece minute mai tîrziu trăsura se oprea la poarta pamfletarului Reteau de Villette.

CHITANȚA LUI BOEHMER ȘI ACTUL DE RECUNOAȘTERE AL REGINEI

Rezultatul acestei vizite nocturne făcută pamfletarului Reteau de Villette se văzu numai a doua zi și iată în ce fel.

La ora șapte dimineața, doamna de La Motte îi trimise reginei o scrisoare care conținea chitanța giuvaergiilor. Această piesă importantă suna astfel:

Subsemnații recunoaștem că ni s-a înapoiat colierul de diamante pe care îl vîndusem inițial reginei cu suma de un milion

șase sute de mii de livre, diamantele nefiindu-i pe plac maiestății sale, care ne-a despăgubit de osteneala și cheltuielile avute, lăsîndu-ne suma de două sute cincizeci de mii de livre, pe care am primit-o.

Semnat: *Boehmer și Bossange.*

Liniștită în privința afacerii care o framîntase atîta vreme, regina închise chitanța într-un scrin și nici nu se mai gîndi la ea. Dar printr-o stranie contradicție cu acest bilet, bijutierii Boehmer și Bossange primira, doua zile mai tîrziu, vizita cardinalului de Rohan, care era neliniștit asupra plății primei rate stabilite între vînzători și regină. Domnul de Rohan îl găsi pe Boehmer acasă la el, pe Quai de l'École. Daca scadența primului termen ar fi trecut, plata fiind în întîrziere sau nefiind onorata deloc, chiar de dimineață ar fi trebuit să se dea alarma în tabara bijutierilor. Dar, contrar tuturor așteptarilor, în casa Boehmer totul respira calmul, și domnul de Rohan fu fericit sa observe că valeții îl introduc cu surîsul pe buze, iar cîinele îl întîmpină dînd din coadă. Boehmer își primi ilustrul client, plin de mulțumire.

– Ei bine – deschise vorba primul – astăzi era termenul de plată. Deci regina a platit?

– Nu, monseniore – raspunse Boehmer. Maiestatea sa nu a putut da banii. Știți că domnul de Calonne a fost refuzat de rege. Toata lumea vorbește.

– Da, toata lumea vorbește, Boehmer, și chiar acest refuz ma aduce aici.

– Da – continua bijutierul – maiestatea sa este extraordinară și are toată bunăvoința. Neputînd plati, a garantat datoria și noi nu cerem mai mult.

– Ah, cu atît mai bine! exclama cardinalul. A garantat datoria, zici? A, foarte bine, dar... cum?...

– În felul cel mai simplu și mai delicat – replica bijutierul – într-un fel cu totul regal.

– Prin intermediul acelei spirituale contese, poate?

– Nu, monseniore, nu. Doamna de La Motte nici măcar n-a apărut, iată ceva ce ne-a măgulit în mod deosebit pe domnul Bossange și pe mine!

– N-a apărut?! Contesa n-a apărut?... Totuși, te rog să crezi, domnule Boehmer, ca este amestecata și ea. Orice idee buna trebuie sa vina de la contesă. Nu vreau, desigur, să răpesc nici un merit maiestății sale.

– Monsenionul va judeca singur cît de amabilă și delicata a fost maiestatea sa cu noi. Circulau zvonuri despre refuzul regelui

de a aproba cele cinci sute de mii de livre; am scris doamnei de La Motte.

– Cînd asta?

– Ieri, monseniore.

– Şi ce-a răspuns?

– Eminenţa voastră nu ştie nimic? întrebă Boehmer, cu o imperceptibilă nuanţă de respectuoasă familiaritate.

– Nu, sînt trei zile de cînd n-am avut cinstea de a o vedea pe doamna contesă – răspunse prinţul.

– Ei bine, monseniore, doamna de La Motte a răspuns cu un singur cuvînt: *Aşteptaţi!*

– În scris?

– Nu, monseniore, prin viu grai. Scrisoarea noastră o ruga pe doamna de La Motte să va ceară o audienţa şi s-o prevină pe regină că se apropie termenul de plată.

– Cuvîntul *Aşteptaţi* era foarte potrivit – spuse cardinalul.

– Deci am aşteptat, monseniore, şi aseară am primit de la regină, printr-un curier secret, o scrisoare.

– O scrisoare? Adresata dumitale, Boehmer?

– Sau mai curînd un act de recunoaştere a datoriei în toată regula, monseniore.

– Să vedem! ceru cardinalul.

– Ah, vi l-aş arăta dacă n-am fi jurat, asociatul meu şi cu mine, să nu-l arătăm nimănui.

– De ce?

– Pentru că aceasta a fost condiţia pe care ne-a impus-o însăşi regina, monseniore; vedeţi şi dumneavoastră, maiestatea sa ne recomandă sa păstram secretul.

– Ei, asta schimba lucrurile, şi sînteţi nişte oameni fericiţi, domnilor bijutieri, dacă aveţi scrisori de la regină.

– Pentru un milion trei sute cincizeci de mii de livre, monseniore – replică ironic giuvaergiul – putem avea...

– Nici cu zece, nici chiar cu o sută de milioane nu poţi avea unele lucruri, domnule – rosti cu severitate prelatul. În sfîrşit, aveţi deci o garanţie sigură?

– Cît se poate de sigură, monseniore.

– Regina îşi recunoaşte datoria?

– Clar şi cu forme în regulă.

– Şi se angajează să plătească...

– Peste trei luni, cinci sute de mii de livre; restul în decursul semestrului.

– Şi... dobînzile?

– Oh, monseniore, un cuvînt al maiestăţii sale le garantează: *Să facem*, adăugă cu generozitate maiestatea sa, *să facem afacerea între noi; excelenţa voastră înţelege perfect recomandarea: nu veţi avea de ce să vă plîngeţi*. Şi semnează! Vedeţi dar, monseniore, că din acest moment, atît pentru mine cît şi pentru asociatul meu, este o chestiune de onoare.

– Sînt deci chit faţa de dumneata, domnule Boehmer – spuse cardinalul, încîntat. Pe curînd, o altă afacere!

– Oricînd va binevoi excelenţa voastră să ne onoreze cu încrederea sa.

– Observaţi însă că aici a fost mîna scumpei noastre contese...

– Sîntem profund recunoscători doamnei de La Motte, monseniore, şi domnul Bossange şi cu mine am căzut de acord să-i recunoaştem meritele în clipa cînd colierul va fi achitat în întregime şi vom primi banii în numerar.

– Sst, sst! făcu cardinalul. Nu m-ai înţeles.

Şi se urcă în trăsură, însoţit de ploconelile respectuoase ale întregii case.

Şi acum putem să scoatem masca. Pentru nimeni statuia n-a rămas nedezvelită. Ceea ce-a făcut Jeanne de La Motte împotriva binefăcătoarei sale, a înţeles toată lumea văzînd-o că se serveşte de pana pamfletarului Reteau de Villette. Bijutierii sînt liniştiţi, regina nu e roasă de scrupule, cardinalul nu bănuieşte nimic. Se cîştigă trei luni pentru înfăptuirea furtului şi crimei; în aceste trei luni, fructele otrăvitoare se vor coace îndeajuns pentru ca mîna nelegiuită să le poată culege.

Jeanne se întoarse la domnul de Rohan, care o întrebă cum a procedat regina pentru a potoli astfel pretenţiile bijutierilor. Doamna de La Motte răspunse că regina făcuse giuvaergiilor o confidenţă, că le recomandase să păstreze secretul, că o regină, chiar cînd plăteşte, e nevoită să o facă în taină, cu atît mai mult trebuie sa se ascundă atunci cînd cere credit. Cardinalul conveni că are dreptate şi întrebă în acelaşi timp dacă suverana îşi amintea de bunele sale intenţii. Jeanne îi prezentă în asemenea termeni recunoştinţa reginei, încît domnul de Rohan fu mult mai entuziasmat ca bărbat galant decît ca supus; îi fu stimulat mai mult orgoliul decît devotamentul.

După ce duse la bun sfîrşit convorbirea, Jeanne se hotărî să se întoarcă liniştită acasă, să intre în contact cu un negustor de

pietre scumpe, sa vînda diamante în valoare de o suta de mii de scuzi și sa plece în Anglia sau aiurea, unde ar putea sa traiasca pe picior mare cu aceasta sumă timp de cinci sau șase ani, dupa care, fara sa se mai teama de ceva, ar începe sa vînda în mod avantajos restul diamantelor, bucata cu bucata. Dar nu merge totul cum vrei. Dupa primele diamante pe care le arata la doi experți, uimirea acestor arguși și rezerva lor bagara spaima în posesoare. Unul oferi o suma neînsemnata, altul se extazie cînd se uita la pietre, spunînd ca n-a vazut în viața lui altele mai frumoase decît poate în colierul facut de Boehmer.

Jeanne se opri. Încă un pas și s-ar fi tradat. Înțelese ca imprudența, într-un asemenea caz, însemna ruina, ca ruina însemna stîlpul infamiei și închisoare pe viața. Bagînd diamantele în cea mai ascunsa dintre tainițe, hotarî sa-și faureasca arme de apărare atît de solide, arme de atac atît de ascuțite, încît, în caz de razboi, toți cei ce vor dori sa lupte cu ea sa fie învinși dinainte. Să fie mereu înghesuita între dorințele cardinalului, care va căuta neîncetat sa știe, și lipsa de discreție a reginei, care se va lauda mereu ca a refuzat, era o primejdie de moarte. Un singur cuvînt schimbat între regina și cardinal, și totul ar fi ieșit la iveala. Jeanne se liniștea gîndindu-se ca, îndrăgostit de regină, cardinalul era, ca toți îndrăgostiții, legat la ochi și, în consecința, va cadea în toate capcanele pe care i le va întinde viclenia purtînd masca amorului. Dar capcana va trebui pusă de o mîna abilă și prezentată astfel, încît ambii interesați să cadă în ea. Trebuia ca regina, în cazul cînd ar fi descoperit furtul, sa nu îndrăznească sa se plîngă, iar cardinalul, descoperind înșelătoria, să se simtă fara aparare, pierdut.

Era o lovitură de maestru pregatita unor adversari care aveau de la început aplauzele galeriei asigurate.

Jeanne nu dadu înapoi. Era dintre acele firi cutezatoare care împing răul pînă la limita extrema. Un singur gînd o preocupa din acest moment: acela de a împiedica o întrevedere între cardinal și regina. Atîta timp cît ea, Jeanne, se va afla între ei, nimic nu era pierdut; daca în spatele ei vor schimba, fie și un singur cuvînt, acel cuvînt îi va nărui Jeannei toate șansele de viitor, șanse clădite pe un trecut fără pata.

"Nu se vor mai vedea – hotarî doamna de La Motte. Niciodată! Și totuși – își obiectă singură – cardinalul va dori s-o revadă pe regina, va încerca. Sa nu așteptăm să încerce – gîndi vicleana. Să-i inoculăm ideea, sa vrea s-o vada, să i-o ceară insistent, sa se compromită cerînd. Da, dar dacă se compromite numai el?"

Gîndul acesta îi pricinui o dureroasă nedumerire: Dacă se compromitea numai cardinalul, regina se putea dezvinovăți; ea, regina, știe să vorbească răspicat; știe atît de bine să smulgă masca de pe fețele ipocrite!

Ce este de făcut? Ca regina să nu poată acuza, trebuie să nu poată deschide gura; ca să închidă gura, trebuie să existe conștiința unei vinovații.

Numai acela nu îndrăznește să-l acuze de hoție, în fața tribunalului, pe valetul său, care, la rîndu-i, a fost împins de acest valet să făptuiască el însuși o crimă la fel de dezonorantă ca și hoția. Domnul de Rohan să fie compromis în legătura cu regina, și este aproape sigur că în viitor și regina va fi compromisă de către domnul de Rohan. Numai hazardul să nu-i apropie pe cei doi interesați să descopere secretul. La început, Jeanne se înspăimîntă în fața stîncii uriașe pe care singură și-o suspenda deasupra capului. Să trăiești zi de zi, gîfîind îngrozita, sub amenințarea unei astfel de căderi. Da, dar cum să scapi de spaimă? Fugind, exilîndu-te, transportînd într-o țară străină diamantele din colierul reginei.

Să fugă! Lucru destul de ușor. O trasură bună se procură în zece ore; atît cît durează un somn bun al Mariei-Antoaneta; atît cît îi trebuie cardinalului să cineze cu prietenii și pînă cînd se trezește dimineața. Doar să vrea, și șoseaua se desfășoară în fața Jeannei; doar să vrea, și caldarîmul se așterne nesfîrșit sub picioarele înaripate ale cailor. Jeanne va fi liberă, sănătoasă și teafără în zece ore.

Dar ce scandal! Ce rușine! Dispărută, deși liberă; în siguranță, dar proscrisă. Jeanne nu mai este o femeie din lumea bună, este o hoață condamnată în lipsă, pe care justiția nu o poate atinge, dar o arată cu degetul, care nu-i stigmatizată cu fierul roșu al călăului, fiindcă este prea departe, însă opinia publica o prinde în gheare și o face fărîme. Nu, nu va fugi. Jeanne hotărî să aibă cutezanța de a rămîne. Hotărî aceasta mai ales cînd întrevăzu posibilitatea de a crea, între cardinal și regină, o solidaritate născută din spaimă pentru ziua cînd unul sau celălalt ar vrea să bage de seamă că s-a săvîrșit un furt în imediata lor apropiere.

Jeanne se întrebă ce profituri va realiza în doi ani de pe urma favorurilor reginei și a dragostei cardinalului; evaluase cîștigul acestor două reușite la cinci sau șase sute de mii de livre, după care dezgustul, dizgrația și uitarea vor pune capăt favorurilor, importanței și influenței sale.

"Cîștig, față de planul meu, între șapte și opt sute de mii de livre" – își spuse contesa.

Vom vedea cum acest suflet întunecat își va croi întortocheatul drum care trebuia să sfîrșească prin a o acoperi de rușine pe ea, prin a-i aduce la disperare pe alții.

"Trebuie să rămîn la Paris, să supraveghez cu atenție jocul celor doi actori; să nu-i las să joace decît rolul care convine cel mai bine intereselor mele; să aleg momentul cel mai propice ca să fug; fie cînd voi fi trimisă cu vreun comision de regină, fie cînd voi simți că mă pîndește dizgrația."

Să-l împiedice pe cardinal să aibă orice legatură cu Maria-Antoaneta. Iată prima dificultate, deoarece domnul de Rohan este îndrăgostit, este prinț, are dreptul să intre la maiestatea sa de mai multe ori pe an, și pentru că regina, o cocheta domnică de complimente, de altfel, recunoscătoare cardinalului, nu se va feri dacă va fi căutată. Mijlocul de a despărți cele două ilustre personaje îl vor furniza evenimentele. N-aveai decît să contribui la desfășurarea lor.

Nimic nu va fi mai potrivit, mai abil, decît să-i atîțe reginei orgoliul. Fără doar și poate că unele avansuri mai îndrăznețe din partea cardinalului vor jigni o femeie susceptibilă. Firilor asemănătoare cu a reginei le plac omagiile, dar se tem de atacuri și le resping.

Da, metoda nu putea da greș. Sfătuindu-l pe domnul de Rohan să facă declarații nestăvilite, acest lucru îi va produce Mariei-Antoaneta dezgust și antipatie care vor îndepărta pentru totdeauna nu pe prinț de prințesa, ci pe bărbat de femeie. În felul acesta, Jeanne va avea împotriva cardinalului arma cu care îi va paraliza toate mișcările în marea zi a bătăliei.

Fie. Dar iată din nou aceeași problemă; în cazul cînd cardinalul devine antipatic reginei, este scos din lupta doar cardinalul; virtutea reginei continuă să strălucească, cu alte cuvinte poziția acestei prințese este întărită și ea dobîndește acea libertate a cuvîntului care face mai ușoară orice acuzație și dă greutate autorității. Este nevoie deci de o dovadă atît împotriva domnului de Rohan, cît și a reginei; este nevoie de o sabie cu două tăișuri care rănește și în dreapta și în stînga, care rănește ieșind din teacă, care rănește sfărîmînd însăși teaca. Este nevoie deci de o acuzație care s-o facă pe regină să se îngălbenească, iar pe cardinal să-l facă să roșească, o acuzație care, cînd va fi rostită, să o spele de orice altă bănuială pe Jeanne, confidenta celor doi principali vinovați. Este nevoie deci de o uneltire, la adăpostul căreia Jeanne să se poată retrage la timpul și locul potrivit, spunînd: "Nu mă acuzați dacă nu vreți să

vă acuz și eu, nu mă distrugeți dacă vreți să nu vă distrug și eu. Lăsați-mi banii și vă las onoarea".

"Merită să caut soluția și o voi căuta – își zise perfida contesă. Voi începe chiar de azi."

Și într-adevăr, doamna de La Motte se lăsă pe perne, se trase mai spre fereastră, încălzindu-se la soarele blînd și, în prezența lui Dumnezeu și a făcliei sale, începu să caute.

PRIZONIERA

În timp ce contesa se frămînta astfel, în timp ce ea visa, în strada Saint-Claude, chiar în fața casei locuită de Jeanne se petrecea o scenă cu totul diferită. Domnul de Cagliostro, vă amintiți, o adăpostise în vechiul palat al lui Balsamo pe fugara Oliva, urmărită de poliția domnului de Crosne. Îngrijorată, domnișoara Oliva acceptase cu bucurie prilejul de a scăpa în același timp de poliție și de Beausire; trăia deci retrasă, ascunsă și înspăimîntată, în această locuință misterioasă. Cagliostro o copleșise cu atențiile lui; îi era plăcut tinerei femei să fie ocrotită de către acest mare senior, care nu cerea nimic, dar care părea că așteapta foarte mult. Numai că, ce așteptă oare? Iată ce se întreba în van biata singuratică.

Pentru domnișoara Oliva, domnul de Cagliostro, care îl îmblînzise pe Beausire și îi trăsese pe sfoară pe agenții poliției, era un fel de Dumnezeu salvator. Era și un adevărat îndrăgostit, deoarece o respecta. Amorul-propriu al Olivei nu-i îngăduia să creadă despre Cagliostro că ar avea alte planuri în privința ei decît să o facă metresa lui. Este virtutea femeilor fără virtute să creadă că sînt iubite și respectate. Trebuie să ai o inimă prea veștejită, prea stearpă și moartă ca să nu te mai aștepți la dragoste și la respectul care urmează dragostei.

Oliva începu deci să-și construiască minunate castele în Spania din fundul palatului său de pe strada Saint-Claude, castele himerice în care bietul Beausire, trebuie s-o mărturisim, își găsea rareori locul. Astfel, dimineața, înconjurată de toate podoabele cu

care Cagliostro îi mobilase cabinetul de toaletă, ea juca rolul doamnei din lumea mare și nu trăia decît pentru acea oră a zilei cînd Cagliostro venea, de două ori pe saptămîna, să se informeze daca viața i se pare mai ușoara. Atunci, în frumosul său salon, în mijlocul unui lux real, al unui lux rafinat, micuța creatură, năucită, își spunea că totul în viața sa dinainte fusese deziluzie, greșeală, că, în pofida afirmației moraliștilor: "Virtutea aduce fericirea", dimpotriva, fericirea aduce întotdeauna virtutea.

Din păcate, în împlinirea acestei fericiri lipsea un element indispensabil pentru ca fericirea să dureze. Oliva era fericită, dar se plictisea. Cărți, tablouri, instrumente muzicale nu o amuzau îndeajuns. Cărțile nu erau destul de ușoare, iar cele care îi plăcuseră le citise prea repede. Tablourile sînt mereu aceleași o data ce le-ai privit – așa judeca Oliva, nu noi – iar instrumentele muzicale nu scot decît strigăte, niciodata o melodie, în mîna neștiutoare care le atinge.

Trebuie s-o spunem deschis: Oliva nu întîrzie să se plictisească crunt de fericirea sa și adesea regreta pînă la lacrimi acele minunate dimineți petrecute la fereastra din strada Dauphine cînd, cu privirea sa ca un magnet, îi făcea pe trecători să-și înalțe toți capetele. Și ce dulci plimbari în cartierul Saint-Germain, cînd sandala cocheta, ridicînd pe tocul de doua șchioape piciorul cambrat și voluptos, făcea ca fiece pas al frumoasei femei să fie o victorie și smulgea admiratorilor un mic strigăt fie de spaimă, cînd ea aluneca, fie dorință, cînd i se zărea, nu numai piciorușul, ci și glezna.

Iată care erau gîndurile întemnițatei Nicole. Este adevarat că agenții domnului comandant al poliției erau oameni de temut, este adevărat că azilul în care femeile se sting într-o sordida captivitate nu se compara cu prizonieratul trecator și plin de farmec din strada Saint-Claude. Dar de ce mai ești femeie și de ce mai ai dreptul de a fi capricioasă daca nu ca să te revolți împotriva binelui și să-l schimbi în rău, cel puțin în vis? Și-apoi, cel ce se plictisește vede totul în negru. Nicole îl regreta pe Beausire, după ce regretase libertatea pierduta.

Ne aflăm într-o zi neagra și enervanta, în care Oliva, lipsită de orice tovărășie și distracție de mai bine de două săptămîni, intra în cea mai nesuferită faza a plictiselii. Săturîndu-se de toate, neîndrăznind nici sa se arate la fereastră, nici să iasa, începu să-și piarda pofta de mîncare, dar nu și pofta de a visa care, dimpotrivă, sporea pe măsură ce cealalta scădea. În acest moment de zbucium moral primi, cu totul pe neașteptate, vizita lui Cagliostro.

El intră, după obiceiul său, pe portița din dos a palatului și veni prin grădinița de curînd amenajată să bată la obloanele apartamentului ocupat de Oliva. Patru lovituri date la intervale stabilite era semnalul convenit dinainte pentru ca tînara femeie să tragă zăvorul, pe care ea ceruse să i-l pună ca să se simtă în siguranța față de orice vizitator înarmat cu chei. Olivei nici nu-i trecea prin cap ce inutile erau măsurile menite să-i apere virtutea, pe care de multe ori o găsea apăsătoare.

La semnalul dat de Cagliostro, deschise cu o iuțeala care dovedea cît de mare nevoie avea de cineva. Vioaie ca o mică pariziană, se repezi în calea nobilului temnicer ca să-l îmbrățișeze și, cu o voce iritată, sparta, sacadata, striga:

– Aflați că mă plictisesc, domnule!

Cagliostro o privi clatinînd ușor capul.

– Te plictisești... – spuse el, închizînd ușa. Pacat, scumpa mea copilă, fata o pacoste cumplita!

– Nu-mi place aici. Mă sting.

– Adevarat?!

– Da, am gînduri negre.

– Lasa, lasă! zise contele, mîngîind-o cum ar fi mîngîiat un prepelicar. Daca nu te simți bine aici, nu fi prea rau supărata pe mine. Pastreaza-ți mînia pentru domnul comandant al poliției, el este dușmanul dumitale.

– Mă exasperați cu calmul dumneavoastră, domnule – se război Oliva. Îmi place mai mult o cearta zdravana decît asemenea dulcegarii; totdeauna găsiți mijlocul de a ma liniști și asta ma face sa turbez de furie.

– Marturisește că ești nedreapta, domnișoară – ripostă Cagliostro, așezîndu-se departe de ea, cu acea afectare a respectului sau a indiferenței care avea un efect atît de mare asupra Olivei.

– Păi dumneavoastră vă dă mîna să vorbiți – zise ea. Plecați, veniți, respirați; viața dumneavoastra se compune dintr-o serie de plăceri la libera alegere, pe cînd eu vegetez în spațiul în care m-ați închis; nu respir, ci tremur. Va previn, domnule, că sprijinul dumneavoastră este de prisos daca nu m-ajutați să nu mor.

– Să mori?! Dumneata?! rosti contele, zîmbind. Haida-de!

– Vă atrag atenția ca va purtați foarte rau cu mine, uitați că iubesc profund, cu pasiune pe cineva.

– Pe domnul Beausire?

– Da, pe Beausire. Va spun sus și tare că-l iubesc. De altfel, nu v-am ascuns-o niciodată. Doar nu v-ați închipuit că-l voi uita pe scumpul meu Beausire?

– Atît de puțin mi-am închipuit acest lucru, încît m-am făcut luntre și punte ca să am știri din partea lui pe care să ți le-aduc.

– Ah!

– Domnul de Beausire – continua Cagliostro – este un băiat fermecător.

– Firește! îl aprobă Oliva, care nu vedea unde bate contele.

– Tînăr și drăguț...

– Nu-i așa?

– Plin de imaginație...

– Înflăcărat... Puțin cam prea brutal pentru mine, dar... cum știe să iubească, știe și să pedepsească.

– Vorbe de aur. Ai tot atîta suflet cîta minte și tot atîta minte cîtă frumusețe; și eu care știu asta, eu care ocrotesc tot ce este iubire pe lume – mania mea – m-am gîndit să te apropii de domnul de Beausire.

– Nu aveați această părere acum o lună – zise Oliva, cu un zîmbet silit.

– Dragă copilă, e firesc ca orice bărbat galant, care vede o ființă drăgălașă, să încerce să-i placă, mai ales dacă este liber cum sînt eu. Cu toate astea trebuie să recunoști că, dacă ți-am făcut un pic de curte, n-a fost de lungă durată, nu?

– E adevărat – replică Oliva, cu același ton. Cel mult un sfert de oră.

– Era firesc să mă retrag, văzînd cît de mult îl iubești pe domnul de Beausire.

– Ei, nu vă mai bateți joc de mine!

– Nu, pe onoarea mea, mi-ai rezistat strașnic.

– Ah, nu-i așa? strigă Oliva, încîntată că fusese prinsă în flagrant delict de rezistență. Da, recunoașteți că am rezistat.

– Era efectul firesc al dragostei pe care o porți în suflet – rosti flegmatic Cagliostro.

– Dar nici n-ați perseverat în dragostea dumneavoastră – ripostă Oliva.

– Domnișoară, nu sînt nici destul de bătrîn, nici destul de urît, nici destul de prost, nici destul de sărac pentru ca să îndur să fiu refuzat sau înfrînt; l-ai preferat întotdeauna pe domnul de Beausire mie, am simțit asta și m-am resemnat.

– O, nicidecum, nicidecum! îl asigură cocheta. Această faimoasă asociație pe care mi-ați propus-o, știți foarte bine, dreptul de a-mi oferi brațul, de a mă vizita, de a-mi face curte pe față, nu lăsau oare loc nici unei speranțe?

Şi zicînd aceste cuvinte, infama îşi aţinti ochii arzători, care leneviseră prea îndelung, asupra vizitatorului ce părea gata să cadă în cursă.

– Mărturisesc că nimic nu-ţi poate scăpa – răspunse Cagliostro.

Şi se prefăcu ca-şi pleacă ochii pentru a nu fi mistuit de flăcările ce ţîşneau din privirile Olivei.

– Să revenim la Beausire – spuse ea, jignită de indiferenţa contelui. Ce face ? Unde este scumpul meu prieten?

Atunci Cagliostro continuă, privind-o cu o urmă de timiditate:

– Spuneam că aş vrea să te-ajut să-l întîlneşti.

– Nu, nu despre asta vorbeaţi – murmură ea, dispreţuitoare – însă, deoarece mi-o spuneţi, o iau ca şi cînd ar fi aşa. Continuaţi. De ce nu l-aţi adus cu dumneavoastră? Ar fi fost un gest caritabil. El e liber...

– Pentru că – răspunde Cagliostro, fără să ia în seamă ironia – domnul de Beausire, care ca şi dumneata e înzestrat cu prea multă imaginaţie, are şi el o mică încurcătură cu poliţia.

– Şi el? ţipă Oliva, palind ; de data asta deslusise un sîmbure de adevăr.

– Ce-a făcut? bîigui tînăra femeie.

– O încîntătoare şmecherie, o scamatorie absolut ingenioasă, o festă, cum o numesc eu, dar nu şi indivizii ursuzi ai domnului de Crosne... Ştii doar că domnul de Crosne nu înţelege de glumă; ei bine, dumnealor numesc asta un furt.

– Un furt?! exclamă Oliva, speriată. Dumnezeule!...

– Un furt bunicel însă: asta dovedeşte că bietul Beausire are un gust foarte ales.

– Domnule...domnule... şi l-au arestat?

– Nu, dar îl caută.

– Juraţi-mi că nu este arestat, că nu-l ameninţa nici o primejdie!

– Pot să jur că încă nu este arestat; în privinţa punctului doi însă, nu pot să-mi dau cuvîntul. Ştii şi dumneata, copilă dragă, că atunci cînd eşti căutat, urmărit, cînd eşti ţinta unor cercetări, cu chipul, statura şi toate celelalte binecunoscute semnalmente ale sale, dacă domnul de Beausire se va arăta, copoii îl vor mirosi numaidecît. Gîndeşte-te ce lovitură maiastră ar fi pentru domnul de Crosne să te prindă pe dumneata datorită domnului de Beausire, şi pe domnul de Beausire datorită dumitale.

– Ah, da, da, trebuie negreşit să se ascundă! Bietul băiat! Am să m-ascund şi eu. Lăsaţi-mă să fug din Franţa, domnule. Făceţi-mi acest serviciu; pentru că aici, vedeţi dumneavoastră, închisă, mă înăbuş şi nu mai rezist, aşa că într-o bună zi am să fac vreo imprudenţă.

– Ce numești dumneata imprudența, scumpa domnișoară?

– Să ies... să iau puțin aer.

– Dar bine, dragă prietenă, nu trebuie să exagerezi; ești palidă și vei sfîrși prin a-ți pierde înfloritoarea-ți sănătate. Domnul de Beausire nu te va mai iubi. Nu! la oricît aer vrei, distrează-te privind trecătorii...

– Așa!... țipă Oliva. Văd că v-am dezamăgit și că vreți să mă lăsați în plata Domnului. Vă încurc, poate?

– Pe mine? Ești nebună! De ce să mă încurci? întreba el, pe un ton de gheață.

– Pentru că... un bărbat care are chef de o femeie, un bărbat atît de important ca dumneavoastră, un senior atît de frumos cum sînteți, are dreptul să se înfurie și chiar să se simtă dezgustat dacă o ființă fără minte ca mine îl respinge. Ah, nu mă părăsiți, nu mă duceți la pierzanie, nu mă priviți cu ură, domnule!

Și tînăra, tot atît de îngrozită pe cît fusese de cochetă, își încolaci brațul în jurul gîtului lui Cagliostro.

– Biata micuță! spuse acesta, depunînd un sărut cast pe fruntea Olivei. Ce frică îi este! Nu trebuie să ai o părere atît de proastă despre mine, fata mea! Te pîndește o primejdie, am vrut să-ți vin în ajutor; plănuisem unele lucruri în legătură cu dumneata; m-am răzgîndit, asta e tot. Nu te urăsc cîtuși de puțin, după cum nici dumneata nu-mi datorezi cîtuși de puțin recunoștința. Eu am lucrat în folosul meu, dumneata în folosul dumitale; sîntem chit.

– Oh, domnule, ce bun sînteți, cît de generos!

Și Oliva încolaci cu amîndouă brațele, în loc de unul singur, umerii lui Cagliostro. Acesta însă spuse, privind-o cu liniștea sa obișnuită:

– Vezi bine, Oliva, acum, dacă mi-ai oferi iubirea dumitale...

– Ei, ei?... făcu ea, roșie ca focul.

– Dacă mi-ai oferi fermecătoarea dumitale făptură, aș refuza, într-atît îmi place să inspir doar sentimente adevărate, pure și lipsite de orice interes. M-ai crezut interesat, ai căzut în puterea mea, te socoteai obligată; de aceea aș bănui că ești mai mult recunoscătoare decît tandră, mai mult înspăimîntată decît îndrăgostită: să rămînem așa cum sîntem. Îți îndeplinesc astfel dorința, îți înlătur toate complicațiile.

Oliva lăsă să-i cadă frumoasele sale brațe și se îndepărtă rușinată, umilită, înșelată de generozitatea lui Cagliostro, pe care nu conțase.

– În felul acesta – continuă contele – scumpa mea Oliva, rămînem înțeleși: mă vei păstra ca prieten, vei avea o totală încredere în mine, te vei putea folosi de casa, averea și creditul meu, și...

– Și îmi voi spune – îl întrerupse Oliva – că sînt pe lume oameni mult superiori celor pe care i-am cunoscut.

Și rosti aceste cuvinte, cu un farmec și o demnitate ce sapara o urma în acea inima de bronz al carui trup se numise altadată Balsamo.

"Orice femeie este buna, cu condiția sa-i atingi acea coarda care îi mișca inima" – își zise el în sinea lui. Apoi, apropiindu-se de Nicole:

– Începînd de asta-seară vei locui la ultimul etaj al palatului. Este un apartament compus din trei camere, așezate ca un observator deasupra bulevardului și a străzii Saint-Claude. Ferestrele dau spre Mênilmontant și spre Belleville. Unele persoane vor putea sa te vadă. Sînt vecini liniștiți, sa nu-ți fie teama. Oameni cumsecade, fără relații, incapabili sa bănuiască cine ești. Poți să te lași vazuta de ei, dar fara să exagerezi, bineînțeles, mai ales să nu te arăți trecatorilor, căci strada Saint-Claude este uneori cercetata de agenții domnului de Crosne; cel puțin acolo vei avea soare.

Oliva batu veselă din palme.

– Vrei să te conduc acolo? spuse Cagliostro.

– Astă-seara?

– Asta-seară, desigur. Te deranjează?

Oliva îl privi lung pe Cagliostro. O vaga speranța reveni în inima sau, mai precis, în capul ei ușuratic și pervertit.

– Sa mergem! hotarî ea.

Contele lua un felinar din anticamera, deschise el însuși mai multe uși și, urcînd o scara, ajunse, urmat de Oliva, la etajul al treilea, în apartamentul despre care îi vorbise. Ea gasi casa complet mobilata, împodobită cu flori, gata de locuit.

– S-ar zice că eram așteptată aici – se bucură fata.

– Nu dumneata, ci eu – spuse contele – caci mie îmi place vederea din acest pavilion și uneori dorm aici.

În privirea Olivei se aprinsera scîntei salbatice ca în ochii pisicilor. Buzele i se mișcara, gata sa rostească un cuvînt, dar Cagliostro o opri spunînd:

– N-o să-ți lipsească nimic, camerista va fi aici într-un sfert de oră. Bună seara, domnișoara!

Și dispăru, după ce facu o plecăciune adîncă, însoțita de un surîs grațios. Biata prizoniera cazu, consternata, zdrobita, pe patul făcut pentru noapte, care aștepta în elegantul alcov.

– Nu mai pricep absolut nimic din tot ce mi se întîmplă – murmură ea, urmarindu-l cu privirea pe acel om cu adevarat de neînțeles pentru ea.

După plecarea cameristei trimisa de Cagliostro, Oliva se băga în pat. Dormi puțin, caci gînduri de tot felul îi încolțisera în minte după convorbirea cu contele și o făceau sa viseze treaza și sa se zbuciume cînd aținea; nu poți fi fericit multa vreme cînd ești prea bogat sau prea liniștit, după ce ai fost prea sărac sau prea neastîmpărat.

Oliva îl plîngea pe Beausire, îl admira pe conte, pe care nu-l înțelegea, nu-l mai credea timid, nu mai banuia ca este insensibil. Îi era foarte teamă sa nu fie tulburata de vreun spiriduș în timpul somnului și cele mai mici trosnete ale parchetului o faceau sa tresară.

O data cu zorile, zburara și spaimele care, de altfel, aveau farmecul lor. Spre ziua, ea își îngadui să adoarmă, savurînd voluptatea de a simți intrînd în camera sa plină cu flori razele împurpurate ale soarelui ce se înalța pe cer, apoi de a vedea pasarelele zburînd pe pervazul ferestrei și atingîndu-și aripile, cu un foșnet mătasos, de frunzele trandafirilor și ale florilor de iasomie de Spania. Așa ca se trezi tîrziu, foarte tîrziu, dupa ce doua sau trei ore de somn ușor îi mîngîiasera pleoapele, dupa ce dormise cînd leganată de zgomotele străzii, cînd toropita de o odihna molatica. Se simți destul de în putere ca sa vrea sa se miște, prea în putere ca sa mai lenevească.

Scotoci prin toate colțurile noului apartament în care acel spiriduș de neînțeles nu gasise, prostutul de el, nici o trapa pe unde sa intre și sa se strecoare lînga pat, batînd din aripi, cu toate ca pe vremea aceea spiridușii, mulțumită contelui de Gabalis, nu pierdusera încă nimic din inocenta lor reputație.

Locuința Olivei era bogat împodobita în simplitatea ei neașteptată. Acest interior de femeie fusese la început un interior de bărbat. Puteai gasi aici tot ce face deliciul vieții, mai ales multa lumină și mult aer, care ar schimba temnițele în grădini dacă vreodata aerul și lumina ar patrunde într-o închisoare.

Sa vorbim despre bucuria copilăroasă, cu alte cuvinte desavîrșită, cu care Oliva alergă pe terasă, se întinse pe dale în mijlocul florilor și verdeții, întocmai ca o șopîrla ieșita din cuib, am face-o, desigur, dacă n-ar fi greu de zugravit exclamațiile ce însoțeau descoperirea fiecărui lucru nou.

Mai întîi, culcata, cum am spus, pe dale, ca sa nu poata fi vazuta de afara, ea privi printre drugii balconului coroanele arborilor,

bulevardele, casele cartierului Popincourt, coşurile, un ocean înceţoşat ale cărui valuri inegale se-nvolburau la dreapta.

Scăldată în soare, cu urechea aţintită la zgomotul trăsăturilor ce treceau destul de rar, e drept, dar oricum treceau pe bulevard, ea zăbovi acolo, fericită, timp de două ceasuri. Îşi bău ciocolata adusă de cameristă şi citi o gazetă înainte de a se gîndi să se uite pe stradă. Era o plăcere periculoasă. Copoii domnului de Crosne, aceşti dulăi omeneşti care vînează adulmecînd aerul, ar fi putut s-o vadă. Ce cumplită trezire, după un somn atît de dulce!

Dar poziţia aceasta orizontală nu putea să dureze, oricît de plăcută ar fi fost. Nicole se sprijini într-un cot. Atunci văzu nucii de la Ménilmontant, uriaşii arbori ai cimitirului, puzderia de case pestriţe ce se înşirau pe coastele dealului de la Charonne pînă la colinele Chaumont, boschetele de verdeaţă sau şanţurile argiloase ale falezelor acoperite cu arbuşti şi scaieţi. Ici şi colo de-a lungul drumurilor – panglici subţiri şerpuind pe versantele acestor dealuri şi printre vii – pe cărările albite, se zăreau minuscule fiinţe vii: ţărani călare pe catîri, copii plivind, aplecaţi deasupra gliei, podgorence dezgropînd via. Toată această viaţă rustică o fermecă pe Nicole, care suspinase neîncetat după frumoasa moşie de Taverney, de cînd o părăsise pentru Parisul atît de mult rîvnit.

Dar, în cele din urmă, ea sfîrşi prin a se sătura de priveliştea de ţară, şi cum stătea tolănită fără teamă printre flori, cum ştia să se uite fără a fi văzută, îşi coborî privirea de pe creasta muntelui în vale, din zona îndepărtată la casa din faţă.

Pretutindeni, mai bine zis în spaţiul pe care-l ocupau trei case, Oliva nu zări decît ferestre închise şi nu prea îmbietoare. Ici, trei etaje locuite de bătrîni rentieri, unii care-şi ţineau coliviile agăţate afară, alţii care-şi hrăneau pisicile înăuntru; colo, etajul patru, unde locuia unul din Auvergne, singurul care putea fi zărit, ceilalţi locuitori părînd a fi plecaţi undeva la ţară. În sfîrşit, puţin mai la stînga, în cea de-a treia casă, perdele de mătase galbenă, flori şi, ca o dovadă de bunăstare, lîngă fereastră, un fotoliu moale care parcă îşi aştepta pe visătorul sau visătoarea-i stăpînă. Oliva avu impresia că zăreşte în camera de unde soarele izgonise întunericul un fel de umbră umblînd de colo-colo, cu mişcări regulate.

Îşi mărgini doar la atîta curiozitatea, apoi se ascunse şi mai bine decît o făcuse pînă atunci şi, chemîndu-şi camerista, începu să discute cu ea pentru a amesteca plăcerile singurătăţii cu cele ale tovărăşiei unei fiinţe gînditoare, dar mai ales vorbitoare. Însă, contrar tuturor tradiţiilor, camerista era foarte rezervată. Binevoi să-i vorbească stăpînei

sale despre Belleville, Charonne și Père-Lachaise, rosti numele bisericilor Saint-Ambroise și Saint-Laurent, arata curba pe care o facea bulevardul și panta spre malul drept al Senei, dar cînd veni vorba despre vecini, camerista tacu mîlc: nu știa mai mult decît stăpîna ei. Despre apartamentul cufundat în semiîntuneric, cu perdele de matase galbenă, nu i se sufla un cuvînt Olivei. Nimic despre umbra care se mișca, nimic despre fotoliu. Daca mai înainte Oliva nu avusese plăcerea s-o cunoasca pe vecina ei, acum își făgădui sa faca ea însași cunoștința cu dînsa. O trimise în casa pe mult prea discreta servanta și se dedica, fără nici un martor, cercetărilor sale.

Prilejul nu întîrzie sa se arate. Vecinii începura sa-și descuie ușile, sa-și faca siesta de dupa-masa, sa se îmbrace pentru plimbarea în Place Royale sau pe Chemin Vert. Oliva îi numara. Erau șase, destul de potriviți în nepotrivirea lor, cum se cuvine unor oameni care au hotărît sa se stabileasca în strada Saint-Claude. Oliva petrecu o parte din zi privindu-le gesturile, studiindu-le obiceiurile. Îi trecu pe toți în revista, cu excepția aceiei umbre agitate care, fara sa-și arate chipul, se cuibarise în fotoliul de lînga fereastra și se cufundase într-o adînca visare. Era o femeie. Își lasase parul în seama coaforului, iar acesta, în nastimp de o ora și jumatate, îi construise în vîrful capului și pe tîmple unui din acele edificii babiloniene în alcatuirea caruia intrau minerale și vegetale, în care ar fi intrat și animale, daca Leonard, coaforul Mariei-Antoaneta, s-ar fi amestecat și el, sau daca vreo femeie din vremea aceea ar fi consimțit sa poarte pe cap o arca a lui Noe cu toți pasagerii sai.

Dupa aceea, femeia, pieptănata, pudrata, învaluita în albeața podoabelor și a dantelelor, se așeza din nou în fotoliu, cu gîtul sprijinit pe cîteva perniță destul de tari pentru ca aceasta parte a trupului să țina în echilibru tot restul corpului și sa îngaduie monumentalei pieptănaturi să rămînă intacta indiferent de cutremurele care ar fi zdruncinat temelia.

Femeia nemișcata semana cu un zeu indian stînd pe tronul său, cu privirea fixa, pe care i-o dadea fixitatea gîndirii. Dupa nevoile trupului sau capriciile spiritului, paznici și slujitori neobosiți, ei singuri traiau pe chipul idolului.

Oliva bagă de seama cît de dragalașa era doamna proaspat coafata. Cît de delicat și gratios era piciorul pe care îl sprijinea de marginea ferestrei, leganîndu-l ușor, într-un mic papuc de satin roz. Admiră rotunjimea brațului și a pieptului care se ghicea sub corset și rochia de casa. Dar ceea ce-o izbi mai mult decît orice fu atitudinea ei vădind o concentrare a gîndurilor spre un țel nevazut și îndepărtat, un

gînd atît de poruncitor, încît îi osîndise întregul trup la nemișcare și îi acaparase cu desavîrșire voința.

Femeia, pe care noi am recunoscut-o, dar pe care Oliva nu avea cum s-o recunoască, nu bănuia că poate fi văzută. Niciodată nu se deschisese vreo fereastră în fața ferestrelor sale. Palatul domnului de Cagliostro nu-și dezvăluise niciunui taine, în ciuda florilor pe care le găsise Nicole și a păsărelelor pe care le văzuse zburînd, și în afară de zugravii care îl restaurașera, nici un om nu se arătase pe la geamuri.

Pentru a explica acest fenomen contrazis de Cagliostro, care afirmase că a locuit acolo, în apartament, va fi de ajuns un cuvînt. Seara, în ajun, contele dăduse dispoziții să se amenajeze locuința pentru Oliva, ca și cînd ar fi făcut-o pentru el însuși. Se mințise deci singur, într-atît de bine îi fuseseră îndeplinite poruncile.

Doamna cu pieptănătura ei minunată rămase deci cufundată în gîndurile sale. Oliva își închipui că frumoasa făptură visătoare își trece în revistă iubirile.

Simpatia ce se naște datorită frumuseții, solitudinii, vîrstei, plictiselii, iată cîte motive pot lega una de alta două inimi care poate că se căutau, după voia combinațiilor tainice, irezistibile și inexplicabile ale hazardului.

Din clipa cînd o văzu pe singuratica gînditoare, Oliva nu-și mai lua ochii de la ea. Era un fel de puritate morală în această atracție a unei femei către o altă femeie. Asemenea gingașii sînt mai des întîlnite decît s-ar crede la aceste nefericite făpturi care-și duc viața numai prin frumusețea trupului. Biete exilate din paradisul spiritului, Olivei i se păru că găsește o soră în frumoasa solitară. Construi un roman asemănător cu al ei, închipuindu-și, biata copilă naivă, că nu poți fi frumoasă, elegantă și să locuiești, pierdută, în strada Saint-Claude, fără a avea o grijă nelinițe în adîncul inimii.

După ce făuri din bronz și diamant o poveste romantică, Oliva, ca toate firile deosebite, se lăsă furată de propria-i feerie : ea zbură în întîmpinarea vecinei sale, căreia, plină de nerăbdare, ar fi vrut să vadă cum îi cresc aripi ca ale ei. Doamna cu monumentul în creștetul capului nu făcu însă nici o mișcare, părînd că a amuțit pe locul său. Trecură două ore fără să se clintească. Oliva era disperată. N-ar fi făcut pentru Adonis sau pentru Beausire nici măcar un sfert din avansurile pe care le făcu pentru necunoscuta.

Obosită de luptă și trecînd de la tandrețe la ură, deschise și închise de zece ori fereastra; de zece ori înspăimîntă păsărelele din frunziș și făcu gesturi telegrafice atît de compromițătoare, încît cel mai

prost dintre oamenii domnului de Crosne, dac-ar fi trecut pe bulevard sau pe la capătul străzii Saint-Claude, n-ar fi putut să nu le zărească și să nu se întrebe ce se întîmpla.

În sfîrșit, Nicole ajunse să se convingă că doamna cu frumosul păr împletit văzuse toate gesturile sale, înțelesese toate semnele, dar că le disprețuia; că era sau încrezută, sau idioată. Idioată?! Cu niște ochi atît de pătrunzători și de inteligenți, cu un picior atît de fin și o mînă atît de nervoasă! Cu neputință. Îngîmfată, da; îngîmfată cum putea fi pe vremea aceea o femeie din înalta aristocrație față de o burgheză. Deslușind în trăsăturile tinerei femei toate caracteristicile aristocratei, Oliva trase concluzia că necunoscuta era orgolioasă și că nu te puteai împrieteni cu ea. Renunță.

Întorcîndu-i spatele, fermecător de bosumflată, ea se întinse din nou la soare, de data asta un soare în asfințit, și se înapoie în mijlocul florilor tovarășe inimoase care, la fel de mobile, de elegante, de pudrat , de cochete ca cele mai nobile doamne, se lăsau atinse, mirosite și răspundeau cu parfumul, prospețimea și mîngîierea lor fremătătoare unui sărut prietenesc sau unui sărut dragăstos.

Nicole nici nu bănuia că pretinsa orgolioasă era Jeanne de Valois contesa de La Motte, care încă din ajun căuta o soluție; că această soluție avea drept scop s-o împiedice pe Maria-Antoaneta și pe cardinalul de Rohan să se întîlnească; că un interes și mai mare cerea ca prelatul, fără s-o mai vadă, de fapt, pe regină în intimitate, să creadă cu tărie că o vede ca mai înainte și, mulțumindu-se cu această viziune, să înceteze, în consecință, de a mai cere s-o întîlnească în realitate.

Gînduri grave, deci scuze foarte legitime pentru faptul că o tînără femeie nu a întors nici măcar o dată capul timp de două ore infernale.

Dacă Nicole ar fi știut toate astea, nu s-ar fi refugiat de furie în mijlocul florilor. Și n-ar fi împins de pe balcon un ghiveci cu frasinele, care căzu în strada pustie cu un zgomot asurzitor.

Înspăimîntată, Oliva privi repede ce stricăciune făcuse. Îngîndurata doamna se trezi auzind zgomotul, văzu ghiveciul pe caldarîm, ajunse de la efect la cauză, cu alte cuvinte își ridică privirea de la pavajul străzii la terasa palatului. În clipa aceea o văzu pe Oliva. Văzînd-o, scoase un țipăt sălbatic, un țipăt plin de groază, un țipăt care se sfîrși printr-o înfiorare a întregului trup, atît de rece și de nemișcat pînă atunci. Privirea Olivei și cea a doamnei se încrucișară, în sfîrșit, cufundîndu-se întrebătoare una în cealaltă.

În primul moment, Jeanne striga:

– Regina! Apoi, dintr-o data, împreunîndu-și mîinile și încruntîndu-se, fara a îndrazni sa se miște de teama de a nu face sa dispara ciudata apariție, murmura: Ah, căutam o soluție, iat-o!

În clipa aceea, Oliva auzi pași în spatele sau și se întoarse iute. Contele se afla în cumera ei; surprinsese schimbul de priviri.

"S-au vazut!" își zise el.

Oliva parasi brusc terasa.

VECINELE

În clipa cînd cele două femei se vazura, Oliva, fascinata de dragalașenia vecinei sale, nu se mai prefacu nepasatoare și, întorcîndu-se cu precauție în mijlocul florilor sale, raspunse zîmbind zîmbetelor ce i se trimiteau. Vizitînd-o, Cagliostro nu uitase să-i recomande cea mai mare prudență.

– Mai ales – zise el – nu trebuie sa ai de-a face cu vecinii.

Cuvîntul căzuse ca o grindina nimicitoare peste capul Olivei, care începuse să-și facă o plăcere din semnele și saluturile pe care le schimba cu stapîna casei de alaturi. Sa nu aiba de-a face cu vecinii însemna să întoarcă spatele acestei femei încîntatoare al carei ochi erau atît de stralucitori și de calzi, ale carei gesturi erau atît de seducatoare, însemna să renunțe să comunice prin semne ba despre una, ba despre alta, însemna sa parasească o prietena. Caci imaginația Olivei ajunsese atît de departe, încît Jeanne devenise pentru ea un obiect ciudat și scump. Fațarnica îi raspunse protectorului sau ca se va feri sa nu-i dea ascultare și ca nu va stabili nici o legatura cu vecinii. Dar nici nu pleca el bine, ca Oliva se și instala pe terasa, în așa fel încît sa atraga cît mai mult atenția vecinei sale. Aceasta, putem fi siguri, nici nu vroia altceva, astfel ca la primele semne amicale, raspunse cu fluturări de mîna și sarutari din vîrful degetelor. Oliva facu fața cît putu mai bine acestor avansuri prietenești; observa ca necunoscuta nu se mai dezlipea de fereastra și ca, mereu atenta sa trimita ba un semn de ramas bun, cînd pleca, ba o salutare, cînd se întorcea, parea ca-și concentrase toata afecțiunea ei asupra balconului Olivei.

Lucrurile ajungînd în acest punct, trebuia să urmeze rapide tentative de apropiere.

Iata ce se întîmpla.

Peste două zile, venind s-o vada pe Oliva, Cagliostro se plînse ca o doamnă necunoscuta sosise în vizita la palatul lor.

– Cum se poate?! se mira Oliva, roșind.

– Da – răspunse contele – o doamnă frumoasă, tînara, eleganta a venit și a vorbit cu un valet, care i-a deschis datorita insistenței cu care a sunat. Ea l-a întrebat cine este tînara persoana care locuiește la etajul trei, în apartamentul tau, scumpa mea. Nu încape îndoiala ca femeia aceea se referea la tine. Voia să te vada, deci te cunoaște și are unele intenții cu tine; a descoperit cine ești? Fii atenta, poliția are spioni femei, ca și barbați, și te previn ca nu voi putea refuza să te predau daca domnul de Crosne mi te cere.

Olivia, în loc să se sperie, recunoscu numaidecît portretul vecinei sale; îi făcu o plăcere nespusă politețea acesteia și, foarte hotarîta să-i mulțumească prin orice mijloc care îi stătea la îndemînă, îi ascunse totul contelui.

– Nu ți-e teama? întreba Cagliostro.

– Nimeni nu m-a vazut – replica Nicole.

– Așadar, nu pe tine vroia să te vadă?

– Nu cred.

– Cu toate astea, să ghicești ca acolo sus se afla o femeie... Ah, fii atenta, fii atenta!

– O, domnule conte – spuse Oliva – de ce m-aș teme? Daca am fost văzuta, ceea ce nu cred, nu voi mai fi, iar daca m-ar mai vedea, ar fi de la distanța, deoarece în aceasta casă nu poate patrunde nimeni, nu-i așa?

– Nimeni, într-adevar – răspunse contele – numai daca nu sare peste zid, ceea ce nu-i tocmai ușor, sau nu deschide portița din dos cu o cheie ca a mea, ceea ce ar fi la fel de greu, avînd în vedere ca o port neîncetat la mine... Și spunînd acestea, îi arata cheia cu care deschidea portița din dos. Așadar – continua el – cum n-am nici un interes să te dau pe mîna lor, nu voi împrumuta nimanui cheia; și cum tu n-ai nici un interes să cazi în ghearele domnului de Crosne, nu vei lasa pe nimeni să sara peste zid. Așa ca, scumpa copilă, te-am prevenit, aranjeaza-ți treburile cum vrei.

Oliva protesta în toate felurile și se grabi să-l conducă pe conte, care, de altfel, nici nu insista prea mult să rămînă. A doua zi, la șase dimineața, ea se și instalase pe terasa, trăgînd în plămîni aerul curat ce

venea dinspre colinele învecinate și fixînd, plină de curiozitate, ferestrele închise ale curtenitoarei sale prietene. Aceasta, care de obicei se trezea de-abia pe la unsprezece, se și arata imediat ce aparu Oliva. S-ar fi zis ca și ea pîndea de dupa perdele prilejul de a se face remarcata. Cele doua femei se salutara, și Jeanne, aplecîndu-se peste fereastra, privi de jur împrejur sa vadă daca ar putea s-o auda cineva. Nu se zărea nimeni. Nu numai strada, dar și ferestrele celorlalte case erau pustii. Își duse mîinile pîlnie la gura și, cu acel accent vibrant și staruitor care nu este un strigat, dar care se aude mai departe decît un glas puternic, îi spuse Olivei:

– Am vrut sa vin sa te vad, doamna.

– Sst! făcu Oliva, trăgîndu-se înapoi cu spaima. Și își puse un deget pe buze.

La rîndul său, Jeanne sari în spatele draperiilor, crezînd ca s-a ivit vreun indiscret; reaparu însa aproape imediat, liniștita de zîmbetul Nicolei.

– Deci nu pot veni sa te văd? relua ea.

– Vai, nu! îi raspunse printr-un gest fata.

– Stai puțin – i se adresa din nou Jeanne – dar poți sa primești scrisori?

– Ah, nu! striga îngrozita Oliva.

Jeanne se gîndi cîteva clipe. Ca sa-i mulțumeasca pentru calda ei prietenie, Oliva îi trimise un fermecator sărut, sarut pe care Jeanne îl înapoie de doua ori; dupa care, închizînd fereastra, deslușise asta în privirea-i scăparatoare cînd necunoscuta o parasise. Într-adevar, după două ceasuri, Jeanne se întoarse; soarele ardea cu toată puterea; pavajul străzii se înfierbîntase ca nisipul Spaniei pe vreme de arșiță. Oliva o vazu pe vecina ei aparînd la fereastra, cu o arbaletă. Rîzînd, Jeanne îi făcu semn Olivei sa se dea la o parte. Fata asculta, rîzînd și ea, și se adaposti în spatele oblonului. Țintind cu grija, Jeanne lansa un mic proiectil de plumb, care din nenorocire însa, în loc să treaca peste parapetul balconului, se lovi de unul din drugii de fier și cazu în strada. Oliva scoase un strigat de dezamagire. Ridicînd mînioasa din umeri, Jeanne cauta din ochi proiectilul, apoi disparu cîteva clipe. Oliva, aplecată, privea în jos de la balcon; trecu un gunoier, cautînd în stînga și în dreapta; oare vazuse proiectilul din rigola? Oliva nu-și dadu seama; se ascunse spre a nu fi vazuta ea însași. Cea de-a doua încercare a Jeannei fu mai fericita. Arbaleta arunca cu precizie peste balcon, chiar în odaia Nicolei, un al doilea glonț în jurul caruia era înfășurat un bilet în care scria:

M-ai fermecat, prea frumoasă doamnă. Te găsesc încîntătoare și îmi place nespus chiar numai să te privesc. Deci ești prizonieră? Știi că am încercat zadarnic să te vizitez? Mă va lăsa oare vreodată vrăjitorul, care te ține astfel numai pentru el, să mă apropii de dumneata pentru a-ți spune ce multă simpatie am pentru o biată victimă a tiraniei bărbaților?

După cum vezi, am multă imaginație, cînd este vorba să-mi servesc prietenii. Vrei să fii prietena mea? Se pare că dumneata nu poți ieși; dar, fără îndoială, că poți să scrii, și cum eu pot să ies cînd vreau, așteaptă să trec pe sub balconul dumitale și aruncă-mi răspunsul.

Dacă se întîmplă ca jocul de-a arbaleta să fie periculos și să fie descoperit, să adoptam un mijloc de corespondență mai ușor. Lasă să atîrne de la înălțimea balconului dumitale, pe înserat, un ghem de ață; leagă de el biletul, după aceea eu îl voi lega pe al meu și-l vei putea trage fără a fi văzută.

Gîndește-te că, dacă ochii dumitale nu mint, contez pe un pic din prietenia pe care dumneata mi-ai inspirat-o și că împreună putem să înfrîngem lumea.

A dumitale prietenă.

P.S. Ai văzut pe cineva lînd primul meu bilet?

Jeanne nu se iscălise: ba chiar își schimbase cu desăvîrșire scrisul.

Oliva frenată de bucurie primind biletul. Răspunse cu următoarele rînduri:

Și dumneata îmi placi la fel de mult, cum ți-am plăcut și eu dumitale. Sînt, într-adevăr, victima răutății oamenilor. Dar cel ce mă ține aici este cineva care mă ocrotește, nu un tiran. Vine să mă vadă pe ascuns o dată pe zi. Am să-ți explic totul mai tîrziu. Prefer biletul tras de un capăt de ață, arbaletei.

Din nenorocire nu pot ieși; sînt ținută sub zăvor: spre binele meu însă. Ah, cîte lucruri aș putea să-ți spun dacă aș avea fericirea să stau de vorbă cu dumneata! Sînt atîtea amănunte pe care e greu să le scrii!

Primul dumitale bilet n-a fost luat de nimeni, poate cel mult de un gunoier care tocmai trecea pe-acolo; dar acești amărîți nu știu să citească și pentru ei plumbul e plumb.

Prietena dumitale Oliva Legay.

Oliva iscali apasat. Facu catre contesa gestul de a desfășura un fir, apoi, cînd se însera, desfășură ghemul. Jeanne se afla sub balcon, prinse firul și luă biletul, mișcari pe care cea cu care coresponda le simți prin fir, apoi se întoarse acasa ca sa citeasca.

Dupa o jumătate de ora, lega de binecuvîntatul șnur un bilet cu aceste cuvinte:

Putem face tot ce vrem. Nu ești păzită de nimeni, de vreme ce te văd mereu singură. Ar trebui deci să ai toata libertatea de a primi vizite sau chiar de a ieși dumneata însăți. Cum se încuie casa? Cu cheia? La cine se află cheia? La cel ce vine să te vada, nu-i așa? Oare a ascuns-o atît de bine, încît nu poți s-o iei pe furiș sau să-i scoți tiparul? Nu-i vorba să faci ceva rău; ci doar să ai cîteva ore de libertate, de plimbări plăcute la brațul unei prietene care te va consola de toate nefericirile și-ți va dărui mai mult decît ai pierdut. E vorba chiar, dacă ai sa vrei cu orice preț, de întreaga libertate. Vom dezbate amănunțit subiectul, la prima întîlnire.

Oliva sorbi cu nesaț biletul. Simți cum îi ard obrajii de febra libertații, și inima de voluptatea de a mușca din fructul oprit. Bagase de seama ca, dupa ce intra în casa, contele, care îi aducea fie o carte, fie un giuvaer, își punea micul felinar ce ardea mocnit, pe o comoda, iar cheia pe felinar. Oliva pregati din vreme o bucata de ceara pe care întipari forma cheii, la prima vizita a lui Cagliostro. Acesta nu întoarse capul nici macar o singură data și, în timp ce ea îndeplinea aceasta operație, el privi pe balcon florile ce se deschisesera de curînd. Oliva putu deci sa-și duca la bun sfîrșit planul, fara a se teme de nimic.

Contele pleca. Oliva coborî într-o cutie tiparul cheii, pe care Jeanne îl primi împreuna cu un bilet. Și chiar a doua zi, pe la amiaza, arbaleta, mijloc extraordinar de expeditiv, care era, fața de corespondența cu ajutorul firului, ceea ce este telegraful fața de curierul calare, arbaleta lansa un bilet astfel conceput:

Scumpa mea, astă-seara la unsprezece, după ce va pleca tiranul, vei coborî, vei trage zăvorul și te vei afla în brațele celei care se numește a dumitale afectuoasă prietenă.

Oliva tresari de bucurie mai tare decît o facuse vreodata la cele mai tandre bilete ale lui Gilbert, în primavara primei iubiri și a primelor întîlniri.

Coborî la unsprezece, fara sa fi observat nici un fel de banuiala la conte. O gasi jos pe Jeanne, care o strînse cu drag în brațe, o urca

într-o trasură ce aștepta pe bulevard și, buimăcită, emoționată și tulburată, făcu împreună cu prietena ei o plimbare de două ore în timpul căreia se urziră planuri, se schimbară sărutări și se destăinuiră secrete.

Jeanne fu prima care își sfătui prietena să se întoarcă pentru a nu trezi nici o bănuială protectorului său. Aflase că acest protector este Cagliostro. Se temea de forța acestui om și nu-și vedea planurile îndeplinindu-se decît în cea mai desăvîrșită taină. Oliva se destăinuise fără rezerve: Beausire, poliția, mărturisise totul. Jeanne se dădu drept o persoană de rang mare, avînd un iubit, împotriva voinței familiei ei. Una dintre ele știa totul, cealaltă nu știa nimic; așa arăta prietenia pe care și-o jurasera cele două femei.

Începînd din acea zi, nu mai aveau nevoie de arbaletă, nici chiar de fir, Jeanne avea cheie. O făcea pe Oliva să coboare ori de cîte ori avea chef. O cină aleasă, o plimbare pe ascuns erau capcane în care Oliva se lăsa întotdeauna prinsă.

– Domnul de Cagliostro n-a descoperit nimic? întreba uneori neliniștita Jeanne.

– El?! Chiar dacă i-aș spune, tot n-ar crede – răspundea Oliva.

După opt zile de asemenea escapade nocturne, ele deveniră un obicei, o necesitate, o plăcere. După opt zile, numele Jeannei se afla pe buzele Olivei mult mai des decît se aflase vreodată cel al lui Gilbert sau Beausire.

ÎNTÎLNIREA

De-abia ajunse domnul de Charny la moșia sa, că după primele vizite se și închise în casă, doctorul recomandîndu-i să nu primească pe nimeni și nici să iasă, ordonanța pe care tînărul o aduse la îndeplinire cu atîta strășnicie, încît nici un locuitor din district nu-l zări pe eroul bătăliei navale care făcuse atîta vîlvă în întreaga Franță și pe care toate fetele încercau să-l vadă, deoarece se știa că este viteaz și se spunea că este și frumos.

Charny nu era însă atît de bolnav la trup pe cît se zicea. Rănul nu se afla decît în inima și la cap, și ce rău, Dumnezeule! O durere

ascuțita, permanentă, nemiloasa, durerea pricinuită de o amintire care arde, de o parere de rau sfîșietoare.

Dragostea nu este decît nostalgie: cel ce lipsește plînge un paradis ideal, deși trebuie sa admitem, oricît de domici de poezie am fi, ca femeia iubita este un paradis mult mai material decît cel al îngerilor.

Domnul de Charny nu rezista nici trei zile. Furios ca toate visele sale fusesera naruite de imposibilitate, distruse de departare, dadu zvon în tot districtul ca medicul îi interzice sa iasa, dupa cum știm; apoi, lasînd de paza la poarta un servitor de încredere, Olivier plecă de la castel într-o noapte, încalecînd un cal pe cît de blînd pe atît de iute. Dupa opt ore era la Versailles și închiria o casuța din spatele parcului, prin intermediul valetului sau.

Casa, părasita de la moartea tragica a unuia dintre gentilomi, care, la o vînatoare de lupi, își taiase beregata, îi convenea de minune lui Charny, care vroia sa se ascunda aici mai bine decît la moșia lui.

Gasise casuța gata mobilata și pusa la punct. Avea doua uși, una care dadea pe o strada pustie, alta pe aleea ce înconjura parcul; și, de la ferestrele dinspre miazazi, Charny putea sa priveasca pe aleile carpenilor, căci ferestrele, deschizîndu-și obloanele acoperite de viță și iedera, erau ca niște uși la înalțimea unui parter destul de jos pentru oricine ar fi vrut sa sară în parcul regal.

Aceasta vecinatate, lucru rar pe vremea aceea, era privilegiul acordat unui inspector de vînatoare pentru ca, fara sa se oboseasca prea mult, sa poata supraveghea cerbii și fazanii maiestații sale.

Și-acum, privind ferestrele vesel încadrate de verdeața bogata, sa ni-l închipuim pe vînatorul de lupi stînd melancolic, sprijinit în coate, la geamul din mijloc, într-o seara de toamna, în timp ce căprioarele, facînd sa fosnească sub picioarele lor gingașe frunzele uscate, se zbenguiau prin poieni sub razele însîngerate ale asfințitului. Singuratatea îi placu lui Charny mai mult decît orice. Oare iubea atît de mult natura? O sa vedem numaidecît.

Odata instalat, dupa ce toate ușile fura închise, dupa ce valetul său potolise politicoasa curiozitate a vecinilor, Charny, fiind dat uitarii, dupa cum el însuși uitase totul, începu o viața, ca doar gîndindu-se la ea, cel care în trecerea sa pe pamînt a iubit sau a auzit vorbindu-se despre iubire, ar tresari înfiorat.

În mai puțin de cincisprezece zile, afla toate obiceiurile palatului, ale garzilor, orele la care veneau pasarelele sa bea apa din balți, orele la care treceau antilopele, cu gîtul lungit de spaima. Afla care sînt ceasurile de liniște, cele în care se plimba regina sau doamnele sale de onoare, clipa în care trecea rondul; într-un cuvînt,

trai din depărtare viața pe care o duceau cei de la Trianon, templul iubirii sale nebunești.

Vremea, frumoasă și nopțile calme și înmiresmate ofereau ochilor săi putința de a răzbate departe, iar sufletului său posibilitatea unei dulci visări; astfel, Olivier își petrecea o parte din noapte sub iasomia de la fereastră, pîndind zgomotele îndepărtate ce veneau dinspre palat, urmărind prin mișcarea frunzișului jocurile de lumini pînă la ceasul cînd toți se duceau la culcare.

Curînd, fereastra nu-i mai fu de ajuns. Se simțea prea departe de acel zgomot, de acele lumini. Sări din casă, jos pe iarbă, sigur că la ceasul acela nu va întîlni nici cîini, nici gărzi, și încerca delicioasa, primejdioasa voluptate de a merge pînă la liziera crîngului, hotar ce separă umbra deasă de strălucirea clarului de lună, ca să privească întrebător din locul acela siluetele negre și nedeslușite ce se mișcau neîncetat în spatele perdelelor albe ale reginei.

În felul acesta el o vedea în fiecare zi fără ca ea să știe. O recunoștea de la un sfert de leghe, cînd, mergînd însoțită de doamnele sale sau de unul dintre prietenii ei gentilomi, se juca cu umbrela chinezească ce adăpostea uriașa-i pălărie împodobită cu flori. Era cu neputință să-i confunde mersul sau gesturile... Știa pe dinafară toate rochiile reginei și deslușea, în mijlocul frunzișului, fusta largă, verde cu dungi negre, lucioase ce unduia la orice nevinovată legănare a trupului. Și cînd viziunea dispărea, cînd seara, alungîndu-i pe plimbăreți, îi îngăduia să se așeze la pînda lîngă statuile din peristil ca să urmărească ultimele mișcări ale umbrei adorate, Charny se înapoia la fereastră și privea de departe, printr-un fel de spărtură pe care și-o croise prin frunzișul codrului, lumina scînteietoare de la geamurile reginei, apoi dispariția luminii: și atunci trăia din amintire și speranță, cum trăise din urmărire și admirație.

Într-o seară, după ce se înapoiase la el acasă, după ce trecuseră două ceasuri de cînd îi trimisese ultimul său rămas bun umbrei care dispăruse, iar roua căzînd din stele începuse să presare perle albe pe frunzele de iederă, Charny tocmai voia să plece de la fereastră și să se culce, cînd urechea lui deslușì scîrțîitul ușor al unei porți; se întoarse la postul său de observație și ascultă. Era tîrziu, bătuse miezul nopții chiar și în parohiile cele mai îndepărtate de Versailles, și Charny se mira de acest zgomot neobișnuit. Broasca neascultătoare era a uneia din porțile parcului aflată la vreo douăzeci și cinci de pași de casa lui Olivier și care nu se deschidea niciodată decît poate în zilele marilor vînători ca să poată trece coșurile pentru vînat.

Charny observă că cei ce deschideau poarta nu vorbeau; trăseră zăvoarele la loc și o luară pe aleea ce trecea pe sub fereastra casei.

Desișul arborilor, vița de vie care atîma ascundeau obloanele și zidurile atît cît să nu fie zărite. De altfel, oaspeții nocturni își țineau capul plecat și se grăbeau. Charny îi vedea anevoie prin întuneric. Auzind însă un foșnet de fuste, recunoscu două femei ale căror pelerine de mătase foșneau la atingerea crengilor tăiate. Dînd colțul aleii mari aflate în fața ferestrei lui Charny, femeile fură scăldate de razele lunii și Olivier aproape că scoase un strigăt de mirare plină de bucurie, recunoscînd ținuta și pieptănătura Mariei-Antoaneta, ca și jumătate din obraz, luminat, cu toată umbra pălăriei. Ținea în mînă un minunat trandafir.

Cu inima bătînd, Charny se lăsă să alunece în parc de la înălțimea ferestrei, apoi alergă pe iarbă ca să nu facă zgomot, se ascunse în spatele arborilor mai mari și le urmări cu privirea pe cele două femei, care își încetiniseră pasul pe măsură ce înaintau.

Ce trebuia să facă? Regina era însoțită, nu o prindea nici o primejdie. Ah, de ce nu era singură! Ar fi îndurat orice chin ca să se apropie și să-i spună în genunchi: "Te iubesc!" Ah, de ce nu era amenințată de un mare pericol! Și-ar fi dat viața ca să salveze această prețioasă viață! Cum se gîndea la toate astea, visînd la mii de nebunii ale dragostei, cele două doamne se opriră deodată; cea mai scundă șopti ceva însoțitoarei sale și o părăsi. Regina rămase singură; cealaltă lua pasul spre o țintă pe care Charny nu putea s-o ghicească. Bătătorind nisipul cu piciorul ei mic, regina se sprijini de un copac și se înfășură în pelerina în așa fel, încît aproape că-și ascunse și capul sub gluga care, puțin mai înainte, căzuse în largi falduri mătăsoase pe umerii săi.

Cînd Charny o văzu singură și visătoare, făcu un salt, ca și cînd ar fi vrut să i se arunce la picioare. Se gîndi însă că se afla la cel puțin treizeci de pași de ea; că înainte de a străbate această distanță, ea îl va vedea, nu-l va recunoaște și o va cuprinde spaima; va striga sau va fugi, că țipetele ei vor atrage atenția însoțitoarei sale, în primul rînd, apoi a gărzilor; că parcul va fi răscolit, că indiscretul va fi descoperit, ba, poate, chiar și ascunzătoarea lui și s-ar alege praful din taină, fericirea și dragostea lui.

Izbuti să se stăpînească și făcu foarte bine, căci de-abia își înfrînă elanul înflăcărat, că însoțitoarea reginei se întoarse; și nu era singură. Charny văzu mergînd în spatele ei, la doi pași, un bărbat înalt și impunător, înfășurat într-o mantie uriașă, ascuns sub o pălărie largă.

Bărbatul, a cărui înfățișare îl făcu să tremure de ură și de gelozie pe domnul de Charny, nu înainta ca un învingător. Clătinîndu-se, cu pasul șovăielnic, el părea că merge prin noapte pe dibuite, ca și

cînd n-ar fi fost condus de tovarășa reginei, ca și cînd n-ar fi văzut-o pe regina însăși, albă și dreaptă, sub copac. De cum o zări pe Maria-Antoaneta, tulburarea necunoscutului, remarcată și de Charny, spori și mai mult. El își scoase pălăria și aproape că mătură pămîntul cu ea. Continuă să înainteze. Charny îl văzu intrînd într-o pată de umbră deasă, salută adînc și de mai multe ori.

Tînărul ofițer nu mai era surprins, era uluit. De la uimire avea să treacă în curînd la o emoție mult mai dureroasă. Ce căuta regina în parc la o oră atît de înaintată? Ce căuta bărbatul acela? De ce așteptase ascuns? De ce regina o trimisese pe tovarășa ei să-l caute, în loc să se ducă ea la el?

Charny simțea că-și pierde capul. Cu toate astea își aminti că regina se ocupa în secret de politică și că țesea unele intrigi la curtea germană, că întreținerea relații ce stîrneau gelozia regelui și pe care acesta le interzicea cu severitate. Poate cavalerul misterios era un curier de la Schoenbrunn sau de la Berlin, vreun gentilmon aducînd un mesaj secret, una dintre acele figuri germane pe care Ludovic al XVI-lea nu mai voia să le vadă la Versailles de cînd împăratul Iosif al II-lea își permisese să vină în Franța să țină un curs de filozofie și de politică critică pentru cumnatul său, regele preacreștin.

Gîndul acesta asemănător cu punga de gheață pe care medicul o pune pe o frunte înfierbîntată îl înviora pe bietul Olivier, făcu să-i vină mintea la cap și-i potoli prima pornire de furie. De altfel, regina rămase într-o atitudine plină de decență și demnitate.

Însoțitoarea, trei pași mai departe, neliniștită, atentă, stînd la pîndă ca acele prietene sau bătrîne dame de companie din serbările galante ale lui Watteau, năruia, prin teama ei complice, ipotezele pline de candoare ale domnului de Charny. Este însă tot atît de periculos să fii descoperit la o întîlnire politică, pe cît este de rușinos să fii surprins la o întîlnire amoroasă. Și nimic nu seamănă mai mult cu un conspirator decît un îndrăgostit. Amîndoi au aceleași pelerine, aceeași ureche ciulită ca să prindă orice zgomot, același pas nesigur.

Charny nu prea avea mult timp să chibzuiască mai adînc la toate astea; însoțitoarea care urmărea scena, întrerupse convorbirea. Cavalerul făcu o reverență adîncă, aproape prosternîndu-se; fusese, desigur, concediat· audiența se sfîrșise.

Charny se ascunse în dosul unui copac uriaș. De bună seamă că grupul, despărțindu-se, avea să treacă pe rînd prin fața lui. Să-și țină respirația, să implore spiridușii să oprească toate ecourile pămîntului și cerului, iată singurul lucru care îi rămînea de făcut. În acea clipă i se păru că vede un obiect de culoare deschisă alunecînd de-a lungul mantiei regale; gentilomul se aplecă iute căutînd în iarbă, apoi se ridică și,

salutînd respectuos, o lua la fuga, caci ar fi cu neputința sa numim altfel iuteala cu care pleca.

Fu însa oprit în fuga sa de catre însoțitoarea reginei, care-l striga încet, și cînd el se opri, ea îi spuse cu glas scazut:

– Așteptați!

Era un cavaler foarte ascultator, fiindca se opri chiar în aceeași clipa și aștepta. Charny le văzu pe cele două femei trecînd braț la braț, la doi pași de ascunzatoarea lui; rochia reginei stîrni o adiere și firele de iarba unduira pîna sub palmele lui Charny. El simți parfumul pe care se obisnuise sa-l adore, parfumul reginei; verbina amestecata cu rezeda; dubla beție a simțurilor și a amintirii.

Femeile trecura mai departe și disparuta în noapte. Apoi, dupa cîteva minute, se ivi, necunoscutul, pe care tînarul îl lasase în plata Domnului în timp ce regina se îndrepta spre portița; acesta saruta cu patima, cuprins de nebunie, un trandafir proaspat, parfumat, care, cu siguranța era acel a carui frumusețe o admirase Charny cînd regina intrase în parc și pe care îl vazuse cazînd din mîinile suveranei

Un trandafir, o sarutare data acestui trandafir! Sa fie oare vorba despre o ambasada și secrete de stat?...

Charny simți ca înnebunește. Vroia sa se repeada la acel barbat și sa-i smulga floarea, cînd însoțitoarea reginei se ivi strigînd:

– Veniți, monseniore!

Charny înțelese ca este vorba de un prinț de sînge și se sprijini de un arbore ca sa nu cada în iarba, mai mult mort decît viu. Necunoscutul se îndrepta spre locul de unde venise glasul și disparu împreuna cu doamna.

MÎNA REGINEI

Cînd Charny se înapoie, zdrobit de cumplita lovitura, se simți cu desavîrșire sleit de puteri în fața ultimei nenorociri ce se abatuse asupra lui. Așadar, providența îl adusese la Versailles, îi pusese la îndemîna aceasta ascunzatoare prețioasa numai ca sa-i stîrneasca gelozia și sa-i dezvaluie crima savîrșita de regina împotriva probitații conjugale, a demnității regale și a credinței în dragoste. Fara îndoiala, omul primit

astfel în parc era un nou iubit. În zadar încerca Charny să se convingă, înfierbîntat cum era, delirînd de deznadejde, că bărbatul căruia îi fusese dăruit trandafirul era un ambasador și că floarea nu însemna nimic altceva decît semnul unei convenții secrete menite să înlocuiască o misivă compromițătoare. Nimic nu fu mai tare decît bănuiala.

Nefericitului Olivier nu-i mai rămase decît să-și cerceteze purtarea și să se întrebe de ce nu întreprinsese nimic fiind martor la o asemenea nenorocire. Gîndindu-se puțin, își dădu lesne seama că instinctul îi ordonase să stea liniștit.

În clipa marilor încercări din viață, hotărîrea de a acționa țîșnește într-o clipă din străfundurile ființei, și instinctul, care comandă acțiunea, nu este altceva, la oamenii echilibrați decît o combinație a obișnuinței și gîndirii, laolaltă, împinsă la cel mai înalt grad de repeziciune și necesitate.

Dacă Charny nu acționase, era pentru că treburile reginei nu-l priveau; fiindcă, arătîndu-și curiozitatea, și-ar fi dezvăluit iubirea; fiindcă, dacă ar fi compromis-o pe regină, s-ar fi trădat, și nu e prea convingătoare mărturia privitor la o trădare depusă de un trădător. Dacă nu acționase, era pentru că a te repezi la un om pe care îl onora încrederea regală, însemna să riști un scandal odios, de prost gust, să cazi într-un fel de capcană, ceea ce regina nu i-ar fi iertat niciodată.

În sfîrșit, cuvîntul "monseniore", aruncat la sfîrșit de către politicoasa însoțitoare, fusese un avertisment salutar, deși sosea cam tîrziu, care îl salvase pe Charny, deschizîndu-i ochii, dincolo de furia sa. Ce s-ar fi întîmplat, dacă, cu sabia în mînă, s-ar fi repezit la acel necunoscut în clipa cînd era strigat "monseniore"? Și cît greu ar fi atîrnat greșeala să cazînd de la o asemenea înălțime!

Aceste gînduri îl frămîntară pe Charny toată noaptea și în prima jumătate a zilei următoare. Cînd bătu ora douăsprezece, își șterse din minte seara din ajun. Nu-i mai rămînea decît să aștepte înfrigurat, hărțuit de îndoieli, sosirea nopții, cînd putea face alte descoperiri. Cu cîtă neliniște se așeză bietul Charny la fereastra devenită singurul loc unde trăia cu adevărat. Dacă l-ai fi văzut sub vița de vie, în spatele găurilor făcute în obloane, căci se temea să lase să se vadă că acea casă este locuită, dacă l-ai fi văzut, ziceam, încadrat de frunze de stejar și de verdeață, ai fi zis că e unul din acele portrete vechi, ascunse după draperii, portrete ale strămoșilor, care în castelele de demult sînt aruncate de către pioasa grijă a familiei.

Veni seara, aducînd înflăcăratului ce stă de veghe dorințe sumbre și gînduri nesănătoase. Zgomotele obișnuite i se păreau a avea

alte semnificații. În depărtare, o văzu pe regină mergînd în spatele cîtorva purtători de torțe. Îi făcu impresia că regina este gînditoare, nesigură pe ea, tulburată de cele ce se petreceau. Treptat-treptat, se stinseră toate luminile; parcul tăcut se cufundă în liniște și răcoare. S-ar putea spune că arborii și florile, care ziua își dau osteneala să înflorească pentru a place privirilor și a-i mîngîia pe trecători, noaptea, cînd nimeni nu le vede și nu le atinge, se străduiesc să-și refacă prospețimea, mireasma și supleţea. De aceea pădurile și plantele dorm ca și noi.

Charny își fixase bine în minte ceasul cînd avusese loc întîlnirea reginei. Bătu miezul nopții. Inima lui Charny mai-mai să se spargă în piept. El se rezemă de pervazul ferestrei pentru a-i înăbuși bătăile răsunătoare. În curînd își spunea, poarta se va deschide, zăvoarele vor scîrțîi. Nimic nu tulbură pacea pădurii.

Charny își dădu seama că este cu neputință ca două zile la rînd să se întîmple aceleași lucruri, că nimic nu era obligatoriu în dragoste decît dragostea însăși și că îndrăgostiții ar fi de-a dreptul imprudenți, dacă, alegînd asemenea căi primejdioase, n-ar lăsa să treacă nici măcar două zile fără să se vadă. "Cînd te-apucă nebunia, se duce de rîpă taina" – își zise Charny.

Da, era un adevar de netăgăduit, regina nu va repeta a doua zi imprudența din ajun.

Deodată zăvorul icni și portița se deschise. Olivier se făcu galben ca ceara zărindu-le pe cele două femei, îmbrăcate la fel ca și noaptea trecută.

– Trebuie că e tare îndrăgostită! murmură el.

Cele două femei făcură aceeași manevră ca și în ajun și trecură grăbite pe sub fereastra lui Charny. El, tot ca și în ajun, sări în parc îndată ce vizitatoarele fură destul de departe pentru a nu-l auzi; și mergînd așa în spatele copacilor mai groși, își jura să fie prudent, tare, nepăsător; să nu uite că el este un supus, iar ea regină; că este bărbat, deci obligat la respect; că ea este femeie, deci are dreptul să pretindă să fie menajată; și cum se temea de firea lui înflăcărată, năvalnică, își aruncă spada într-o tufă de nalbă, la rădăcina unui castan.

Între timp, cele două doamne ajunseră în același loc ca și noaptea trecută. Ca și atunci, Charny o recunoscu pe regină; aceasta își ascunsese fruntea sub glugă, iar mult prea îndatoritoarea prietenă se duse să-l caute în ascunzătoare pe necunoscutul căruia i se adresa cu titlul de monseniore.

Unde se afla ascunzătoarea? Iată întrebarea pe care și-o punea Charny. Ah, da, mieroasa însoțitoare se ducea glonț spre băile lui

Apolo, care nu puteau fi zărite din pricina carpenilor înalți și a umbrei proiectate de pilaștrii de marmură; dar cum de se putea ascunde acolo străinul? Pe unde intra? Charny își aminti că și în partea aceea a parcului se afla o portiță asemănătoare celei pe care doamnele o deschideau spre a veni la întîlnire. Fără îndoială, necunoscutul avea o cheie a portiței. El se strecura pe acolo pînă sub acoperișul băilor lui Apolo, unde aștepta să vină însoțitoarea și să-l cheme.

Totul era pus la cale felul acesta; apoi pe aceeași portiță, monseniorul o ștergea după întrevederea cu regina.

După cîteva minute, Charny zări pelerina și pălăria pe care le văzuse în ajun. De data aceasta, necunoscutul nu mai înainta spre regină, reținut și respectuos ca în ajun; el mergea cu pași mari, neîndrăznind chiar să alerge; mergînd ceva mai iute, ar fi alergat.

Regina, care la început stătuse sprijinită cu spatele de uriașul copac, se așează pe mantia pe care noul Raleigh[1] o întinsese pe jos, și în timp ce vigilenta amică stătea de veghe, ca și în ajun, îndrăgostitul senior, îngenunchind pe mușchiul de pădure, începu să vorbească iute și pătimaș. Regina plecă fruntea, pradă unei melancolii specifice îndrăgostiților. Charny nu deslușea vorbele cavalerului, dar ele respirau o patimă arzătoare. Regina nu răspundea nimic. Cu toate acestea necunoscutul continuă s-o alinte cu vorbele lui, mereu mai tandre, încît uneori, lui Charny, nenorocitului Charny, i se părea că vorbele învăluite într-o asemenea tulburătoare vrajă vor ajunge deslușit pînă la el și că în clipa aceea el va muri de furie și de gelozie. Nimic însă, nimic. Cînd cavalerul ridica glasul, un gest semnificativ din partea celei ce sta la pîndă îl silea pe pătimașul orator să coboare diapazonul elegiilor sale.

Regina se încăpățînă să tacă. Celălalt, implorînd mereu, ceea ce Charny ghicea după melodia vibrantă a inflexiunilor, nu obținea decît consimțămîntul gingaș al tăcerii, favoare neîndestulătoare pentru buzele arzătoare care încep să soarbă din iubire. Deodată însă regina lăsă să-i scape cîteva cuvinte. Cel puțin așa se părea. Cuvinte înăbușite, stinse, deoarece numai necunoscutul le putu auzi; dar de-abia le auzi, că, nebun de fericire, exclamă ca și cînd ar fi dorit să se audă pe el însuși:

– Mulțumesc, o, mulțumesc, gingașa mea regina! Deci pe mîine!

Regina își acoperi în întregime fața, și așa destul de bine ascunsă.

---

[1] Walter Raleigh (1552–1618) – om de stat englez, favorit al reginei Elisabeta I a Angliei. (n.t.)

Charny simți o sudoare rece, sudoarea morții curgîndu-i încet pe tîmple în broboane grele. Necunoscutul văzu amîndouă mîinile reginei întinzîndu-se spre el. Le strînse într-ale sale, depunînd pe fiecare un sărut atît de lung și atît de pătimaș încît Charny trecu în acest răstimp prin toate chinurile iadului. După ce primi sărutul, regina se sculă sprintenă și luă brațul însoțitoarei sale. Amîndouă trecură fugind, ca și în ajun, pe lîngă Charny.

Necunoscutul fugi și el, iar Charny, care nu-și putuse părăsi locul, unde îl ținea țintuit o durere nauca de nedescris, auzi ca prin vis zgomotul a două porți ce se închideau în aceeași clipă.

Nu vom încerca să zugrăvim starea în care se afla Charny după această descoperire înfiorătoare. El își petrecu noaptea alergînd mînios pe aleile parcului, pe care le învinuia cu disperare de criminala lor complicitate. Nebun cîteva ceasuri în șir, el își veni în fire doar cînd se împiedică, în rătăcirea-i oarbă, de spada pe care o aruncase spre a nu fi ispitit s-o folosească. Lama de care se izbi și din pricina căreia căzu la pămînt îi dădu dintr-o dată sentimentul forței sale, ca și pe cel al demnității. Un bărbat care ține o spadă în mînă nu mai poate, dacă este cuprins de nebunie, decît să se străpungă cu acea spadă sau să-l străpungă pe cel ce l-a jignit; nu mai are dreptul nici să fie slab, nici să se teamă.

Charny deveni ceea ce fusese întotdeauna: o minte sănătoasă, un trup viguros. Încetă să mai alerge nebunește lovindu-se de copaci și o porni liniștit pe aleea pe care se mai puteau vedea încă urmele pașilor celor două femei și ale necunoscutului. Se duse pînă la locul unde se așezase regina. Ierburile încă strivite îi amintiră lui Charny nenorocirea sa și fericirea altuia! În loc să geamă, în loc să lase clocotul mîniei să-l amețească din nou, Olivier începu să se gîndească la acea dragoste tainuită și la calitatea persoanei care o inspira. Cercetă pașii seniorului, cu aceeași atenție rece cu care ar fi examinat trecerea unui animal sălbatic. Recunoscu poarta din spatele băilor lui Apolo. Văzu, cățărîndu-se pe coama zidului, urme de copite de cal și iarba ravășită.

"Pe aici vine! Deci nu vine de la Versailles, ci de la Paris – chibzui Olivier. Vine singur și mîine va veni din nou, deoarece i s-a spus: "Pe mîine!" Pînă mîine să îndurăm în tăcere, nu lacrimile care îmi curg din ochi, ci sîngele care curge în valuri din inima mea. Mîine va fi ultima zi din viața mea, iar dacă nu, înseamnă că sînt un laș și n-am iubit niciodată. Haide-haide – își spuse el, lovindu-se

ușurel peste piept, așa cum călărețul își bate pe grumaz armăsarul în spume – haide, calm, forță, încercarea încă nu s-a sfîrșit."

Zicîndu-și acestea, arunca o ultimă privire jur-împrejur, privi spre palat, unde se temea că va vedea lumină la ferestrele perfidei regine; lumina ar fi fost o minciună, o pată mai mult.

De fapt, o fereastră luminată nu înseamnă o cameră locuită? Și de ce să minți astfel cînd ai dreptul de a fi nerușinat și necinstit, cînd este atît de mică distanța între rușinea ascunsă, și scandalul public?

Fereastra reginei era luminată.

– Vrea să ne facă să credem ca este acasă în timp ce hoinărește prin parc împreună cu iubitul ei! Într-adevăr, pacat de toată demonstrația asta de cuminţenie! zise Charny, vorbind sacadat și cu o amară ironie. O, e prea bună regina noastră, ca să se străduie să ne tragă în felul ăsta pe sfoară! Ce-i drept însă, poate că se teme să nu-și supere soțul!... Și Charny, înfigîndu-și unghiile în carne, își relua cu pași măsurați drumul spre casă. Au spus "Pe mîine" – adăugă el, după ce încălecă pervazul. Da, pe mîine... pentru toata lumea, căci mîine vom fi patru la întîlnire, doamnă!

FEMEIE ȘI REGINĂ

Ziua următoare aduse aceleași peripeții. Poarta se deschise la ultima bataie a miezului de noapte. Cele două femei apărură. Era ca în basmele arabe: zînele și vrajitorii veneau la ore fixe, dînd ascultare talismanelor. Charny se hotarîse; vroia sa-l identifice în asta-seara pe fericitul personaj aflat în grațiile reginei. Credincios obiceiurilor sale de curînd dobîndite, o porni, ascunzîndu-se în desiș, dar cînd ajunse la locul unde de două zile se întîlneau îndragostiții, nu găsi pe nimeni. Însoțitoarea reginei o ducea pe maiestatea sa spre băile lui Apolo. O neliniște cumplita, o suferința cu totul nouă îl doborî pe Charny. În inocența lui neîntinata nu-și închipuise ca se va merge pînă la asemenea mîrșăvie.

Regina, zîmbind și șușotind, se îndrepta spre sumbrul adăpost, în pragul căruia o aștepta, cu brațele deschise, gentilomul necunoscut.

Intra întinzînd și ea brațele. Grilajul de fier se închise în urma ei. Complicea ramase afara, sprijinita de o piatra funerara tocita de vreme și îngropata sub frunziș.

Charny se-ncrezuse prea mult în forțele sale. Șocul era prea violent. În clipa cînd, cuprins de turbare, vru sa se napusteasca asupra confidentei reginei ca sa-i smulga masca, s-o recunoasca, s-o insulte, ba poate chiar s-o sugrume, sîngele i se urca la cap ca un torent învingator, îi navali în gîtlej și-l sufoca. El se pravali pe mușchiul moale, gemînd ușor, suspin ce tulbura o secunda liniștea santinelei care sta de paza la porțile bailor lui Apolo. O hemoragie pricinuita de rana sa care se redeschisese îl înabuși.

Charny fu readus la viața de roua înghețată, de umezeala pămîntului și de durerea-i vie. Se scula clatinîndu-se, recunoscu locurile, își aminti totul și începu sa caute. Santinela disparuse, nu se auzea nici un zgomot. Un orologiu batînd ceasurile doua la Versailles îl facu sa-și dea seama ca leșinul durase foarte mult. Fara îndoiala, înfioratoarea priveliște disparuse: regina, amant, însoțitoare avusesera timp sa fuga. Charny se încredința privind peste coama zidului urmele proaspete ale plecarii cavalerului. Aceste semne și cîteva crengi rupte în preajma grilajului bailor lui Apolo erau tot atîtea dovezi pentru bietul Charny.

Noaptea fu un lung delir. Dimineața înca nu se liniștise. Palid ca un mort, îmbatrînit cu zece ani, el își chema valetul și-i porunci sa-l îmbrace în catifea neagra, ca pe un bogatas din starea a treia. Întunecat, mut, stapînindu-și durerea, se îndrepta spre palatul Trianon în clipa cînd se schimba garda, deci catre ora zece. Regina tocmai ieșea din capela, unde ascultase slujba. La trecerea ei, capete și spade se plecau cu respect.

Charny vazu cîteva femei roșind de ciuda, ca regina este atît de frumoasa. Frumoasa, într-adevar, cu parul sau minunat ridicat pe tîmple. Chipul sau delicat, gura surîzatoare, ochii obosiți, dar stralucind de o dulce lumina. Deodata îl zari pe Charny la capatului șirului. Se împurpura toata și scoase o exclamație de uimire. Charny nu-și pleca fruntea. Continua s-o priveasca pe regina, care citi în privirile lui o noua nenorocire. Se apropie de el.

– Te credeam la moșia dumitale, domnule de Charny – zise ea, severa.

– M-am întors, doamna – raspunse el scurt și aproape nepoliticos.

Regina se opri, uluita, ea, careia nu-i scapa nici o nuanța. Dupa acest schimb de priviri și de cuvinte aproape dușmanos, Maria-Antoaneta se întoarse spre doamnele de onoare.

– Buna dimineața, contesă – i se adresă, prietenoasă, doamnei de La Motte.

Și clipi din ochi cu familiaritate. Charny tresări și o privi lung pe contesă. Jeanne, neliniștită de atenția cu care o cerceta tînărul conte întoarse capul. Charny o urmări ca un nebun, vrînd să-i mai vadă o dată fața. Apoi se învîrti în jurul ei, examinîndu-i mersul. Regina, salutînd în dreapta și în stînga, urmărea totuși manevra celor doi.

"Oare și-a pierdut mințile? gîndi ea. Bietul băiat!" Și veni din nou spre el.

– Cum te simți, domnule Charny? îl întrebă cu o voce dulce.

– Foarte bine, doamnă, dar, mulțumesc lui Dumnezeu nu atît de bine ca maiestatea voastră. Și saluta în așa fel, încît s-o înspăimînte pe regină, după ce mai înainte o uluise.

"Se întîmplă ceva" – își zise Jeanne, atentă.

– Unde locuiești acum? relua regina.

– La Versailles, doamnă.

– De cînd?

– De trei nopți – răspunse tînărul, întărind cu gestul, privirea și cuvîntul această mărturisire.

Regina nu se arăta tulburată; Jeanne însă tresări.

– Nu mai ai nimic să-mi spui? îl întrebă regina pe Charny, cu blîndețe.

– Ah, doamnă – replică acesta – aș avea prea multe de spus maiestății voastre.

– Vino! îi porunci ea brusc.

"Să veghem" – își zise Jeanne.

Regina se îndreptă cu pași mari spre apartamentele sale. Unii o urmară, la fel de tulburați ca și ea. Ceea ce îi păru providențial doamnei de La Motte fu faptul că Maria-Antoaneta, pentru a evita să rămînă între patru ochi cu cineva anume, porni cîteva persoane s-o însoțească. În rîndul acestora se strecură și Jeanne. Regina ajunse în apartamentele sale și o concedie pe doamna de Misery, precum și pe celelalte cameriste.

Vremea era plăcută, ușor înnegurată, soarele nu străpungea norii, dar își lăsa căldura și lumina să se strecoare prin blănurile lor dese, albe și vinețiii. Regina deschise fereastra ce dădea spre o mică terasă, se așeză în fața măsuței sale de scris ticsită de scrisori și aștepta. Încetul cu încetul, persoanele care o urmăsera își dădură seama că ea dorește să rămînă singură și se îndepărtară.

Charny, nerăbdător și clocotind de mînie, își motolea pălăria în mîini.

– Vorbește! Vorbește! îi porunci regina. Pari foarte tulburat, domnule.

– Cum să încep? rosti Charny, gîndind cu glas tare. Cum să îndrăznesc să acuz cinstea, să acuz credința, să acuz maiestatea?

– Ce-ai spus? strigă Maria-Antoaneta, răsucindu-se brusc și cu ochii în flăcări.

– Și cu toate astea, n-am să spun ce-am văzut! continuă Charny.

Regina se ridică.

– Domnule – rosti ea, cu răceală – este prea devreme ca să te cred beat; totuși ai o atitudine nepotrivită cu un gentilom treaz.

Se aștepta să-l vadă zdrobit de această insultă disprețuitoare; el însă, nemișcat, vorbi astfel:

– De fapt, ce este o regină? O femeie. Și eu ce sînt? Un bărbat și un supus în același timp.

– Domnule!

– Doamnă, să nu complicăm ceea ce vreau să spun, cu o furie care mă poate duce la nebunie. Cred că v-am dovedit îndeajuns că am tot respectul pentru maiestatea să regală; mă tem chiar că am dovedit o dragoste nebunească pentru persoana reginei. Așa că alegeți: careia dintre amîndouă, reginei sau femeii, vreți ca adoratorul să-i arunce acuzația de infamie și necinste?

– Domnule de Charny! strigă regina, pălind și îndreptîndu-se spre tînăr. Dacă nu pleci imediat, voi chema gărzile să te alunge!

– Mai înainte însă de a fi alungat, vă voi spune de ce cred că sînteți o regină nedemnă și o femeie fără cinste! urlă Charny, beat de furie. De trei nopți vă urmăresc în parc!...

În loc s-o facă pe regină să sară în sus, cum spera după o asemenea lovitură cumplită, Charny o văzu ridicînd fruntea și apropiindu-se de el.

– Domnule de Charny – zise ea, luîndu-i mîna – ești într-o stare care mă umple de milă. Fii atent, ochii îți scapără, mîna îți tremură, obrajii îți sînt palizi, sîngele ți-a năvălit la inimă. Cred că ești bolnav, vrei să chem pe cineva?

– V-am văzu, v-am văzut! repetă el, rece. V-am văzut cu acel bărbat, v-am văzut cînd i-ați dat trandafirul, v-am văzut cînd v-a sărutat mîna, v-am văzut cînd ați intrat cu el în baile lui Apolo.

Regina își trecu mîna peste frunte, vrînd parcă să se încredințeze că nu visează.

– Haide – zise ea, cu blîndețe – haide, așază-te, căci dacă nu te țin eu, ai să cazi. Așază-te, îți spun! Charny se prăbuși într-un fotoliu,

regina se așeză lîngă el pe un taburet, apoi luîndu-i ambele mîini și privindu-l lung, îi spuse: Stai liniștit, limpezește-ți mintea și inima și repetă-mi ceea ce mi-ai spus adineauri.

– Ah, vreți să mă ucideți! șopti nefericitul.

– Lasă-mă să te întreb eu. De cînd te-ai întors de la moșie?

– De cincisprezece zile.

– Unde locuiești?

– În casa vînătorului de lupi, pe care am închiriat-o special.

– A, da, casa sinucigașului din capătul parcului? Charny încuviință din cap. Pomeneai de cineva pe care l-ai văzut cu mine?...

– În primul rînd spun că v-am văzut pe dumneavoastră.

– Unde?

– În parc.

– La ce oră și în ce zi?

– La miezul nopții, marți, pentru prima dată.

– M-ai văzut?

– Cum vă văd acum, și am văzut-o și pe însoțitoarea dumneavoastră.

– Mă însoțea cineva? Ai recunoaște-o pe acea persoană?

– Adineauri mi s-a părut c-o văd aici, dar n-aș îndrăzni să susțin cu tărie. Numai ținuta seamănă; fața însă ți-o ascunzi cînd savîrșești asemenea ticăloșii.

– Bine! rosti regina, calmă. Nu ai recunoscut-o pe însoțitoarea mea, dar pe mine?...

– O, pe dumneavoastră, doamnă, v-am văzut... Iată... acum, nu vă văd?...

Ea bătu din picior cu mînie, curmîndu-i vorba:

– Și... cel ce mă întovărășea, cel căruia i-am dat trandafirul... căci m-ai văzut dăruind un trandafir, nu?

– Da, însă pe cavalerul acela n-am putut niciodată să-l văd de aproape.

– Cel puțin știi cum îl cheamă?

– I se spune monseniore; e tot ce știu.

Regina se lovi peste frunte, cu o furie nemărginită.

– Continuă – porunci ea. Așadar, marți i-am dat un trandafir... și miercuri?...

– Miercuri i-ați îngăduit să vă sărute amîndouă mîinile.

– Oh! murmură ea, frîngîndu-și mîinile. În sfîrșit, joi, ieri?

– Ieri ați stat o oră și jumătate în grota lui Apolo cu bărbatul acela, iar însoțitoarea dumneavoastră v-a lăsat singuri.

Regina sări ca arsă.

– Și... dumneata... m-ai văzut? întrebă ea, accentuînd fiecare silabă.

Charny ridică mîna spre cer ca să jure.

– Ah! scrîșni regina, înfuriată de-a binelea. Uite că și jură! Charny repetă solemn gestul acuzator. Pe mine? Pe mine? insistă regina, izbindu-și cu pumnii în piept. Zici că pe mine m-ai văzut?

– Da, pe dumneavoastră. Marți purtați rochia verde cu dungi lucioase aurii, miercuri, rochia înflorată, albastru cu ruginiu, ieri... ieri, rochia de mătase galben-închis, pe care o purtați în ziua cînd v-am sărutat mîna pentru prima dată! Dumneavoastră erați, chiar dumneavoastră! Mor de durere și de rușine spunîndu-vă: "Jur pe viața mea! Jur pe onoarea mea! Jur pe Dumnezeu! Dumneavoastră erați, doamna, dumneavoastră!"

Regina începu să se plimbe cu pași mari pe terasă, fără să-i pese că toți îi văd tulburarea, ciudată pentru spectatorii care, de jos, o priveau cu curiozitate laconică.

– Dacă, la rîndul meu, și eu aș jura... dacă aș jura pe fiul meu, pe Dumnezeu... am, ca și dumneata, un Dumnezeu... Nu, nu mă crede!... Nu mă crede!... Charny plecă fruntea. Nebunule! strigă regina, zgîlțîindu-l cu putere de mînă; apoi îl duse de pe terasă în cameră. Ascultă – zise ea. Așadar, este o voluptate rară să acuzi o femeie nevinovată, a cărei purtare este fără pată; este deci o cinste neobișnuită să dezonorezi o regină... Ma crezi cînd îți spun că nu pe mine m-ai văzut? Ma crezi cînd îți jur pe Cristos că de trei zile n-am ieșit din casă după ora patru după-amiază? Vrei să-ți dovedesc cu mărturia cameriștelor, cu mărturia regelui, care m-a văzut aici, că nu puteam fi în altă parte? Nu... nu... nu mă crede, nu mă crede!

– Am văzut! replică glacial Charny.

– Ah! strigă deodată regina. Știu, acum știu! N-am mai fost oare calomniată și altă dată? N-am fost oare văzută la balul Operei scandalizînd curtea? N-am fost oare văzută la Mesmer, căzînd în extaz, intrigîndu-i pe curioși și pe curtezane?... Dumneata știi foarte bine, dumneata care te-ai bătut pentru mine!

– Pe vremea aceea doamna, m-am bătut pentru că nu credeam. Astăzi m-aș bate deoarece cred.

Regina își ridică brațele spre cer cu disperare, și două lacrimi fierbinți îi alunecară de pe obraji pe piept.

– Dumnezeule! rosti ea. Trimite-mi un gînd care să mă salveze! Nu vreau, Doamne, ca omul acesta să mă disprețuiască!

Charny fu zguduit pînă în adîncul sufletului de rugăciunea ei atît de simplă, de convingătoare. Își ascunse fața în palme. Regina tăcea, apoi i se adresă, după ce chibzui o clipă:

– Domnule trebuie să-mi dai satisfacție. Iată ce-ți cer. Trei nopți la rînd m-ai văzut noaptea în parc, întovărășită de un bărbat. Cu toate astea, știi că s-a vorbit despre o asemănare: o femeie, nu știu cine este, seamănă la chip și la mers cu mine, cu mine, nefericita regină; dar pentru că-ți place mai mult să crezi că eu sînt aceea care hoinărește noaptea, pentru că susții că eu eram, să mergem în parc la aceeași oră, vino împreună cu mine. Dacă pe mine m-ai văzut ieri, cu siguranță nu mă vei vedea și astăzi, fiindcă voi fi lîngă dumneata. Dacă este o altă, de ce nu am vedea-o împreună? Și dacă o vedem... Ah, domnule, vei regreta oare că m-ai făcut să sufăr atîta?

Charny, cu mîna pe inimă, zise:

– Faceți prea mult pentru mine, doamnă. Merit să mor; nu mă striviți cu bunătatea dumneavoastră.

– Te voi strivi cu dovezi – spuse regina. Nu sufla un cuvînt nimănui. Astă-seară, la zece, așteaptă singur la ușa căsuței de vînătoare, căci am hotărît să te conving. Du-te, domnule, și nu lăsa să se observe nimic.

Charny îngenunchie fără să rostească un cuvînt și ieși. Străbătînd cel de-al doilea salon, trecu fără să vrea prin fața Jeannei, care-l sorbea din ochi și care, la prima chemare a reginei, se pregătea să intre la maiestatea sa împreună cu toată lumea.

FEMEIE ȘI DEMON

Jeanne observase tulburarea lui Charny, interesul reginei, grăbă amîndurora de a sta de vorbă. Pentru o femeie ca ea era mai mult decît îi trebuia ca să ghicească o mulțime de lucruri; este de prisos să mai adăugăm ceva la ceea ce a înțeles de mult toată lumea. După întîlnirea dintre doamna de La Motte și Oliva, pusă la cale, de fapt de Cagliostro, comedia ultimelor trei nopți se poate lipsi de comentarii.

Intrînd la regină, Jeanne asculta, observa, încerca să descifreze pe chipul Mariei-Antoaneta dovada bănuielilor sale. Dar de la un timp încoace, regina învățase să se ferească de oricine. Ea nu lăsa să se

vada nimic. Jeanne fu deci nevoita sa se mulțumeasca doar cu presupuneri. Îi și poruncise unuia dintre lachei să-l urmareasca pe domnul de Charny. Valetul se întoarse, anunțînd-o ca domnul conte dispăruse într-o casa la capatul parcului lîngă liziera de carpeni.

Nu mai încapea nici o îndoiala: tînarul era un îndragostit care vazuse totul. O auzi pe regina spunînd doamnei de Misery:

– Mă simt cam slabita, dragă Misery, așa ca asta-seara nu voi culca la opt. Cum doamna de onoare insista, regina adaugă: Nu voi primi pe nimeni.

– "E limpede – își zise Jeanne. Trebuie sa fii neban ca sa nu înțelegi!"

Regina, prada încă emoțiilor prin care trecuse după scena cu Charny, nu întîrzie sa-și concedieze suita. Jeanne se felicită pentru prima dată de la venirea ei la curte. "Cărțile sînt masluite – își zise ea. La Paris! E timpul să desfac ce am făcut."

Și parasi imediat Versailles-ul.

Ajunsa acasă, în strada Saint-Claude, gasi un splendid dar de argint, trimis din partea cardinalului chiar în dimineața aceea. După ce-și arunca ochii indiferenta asupra cadoului, cu toate ca era de preț, privi, ascunsă după perdele, spre locuința Olivei, ale carei ferestre nu se deschisesera încă. Oliva dormea, obosita desigur; era foarte cald în acea zi. Jeanne se duse la cardinal, pe care îl gasi radios, somnoros, mîndru și vesel pîna la insolență; așezat în fața prețiosului sau birou, opera a lui Boule, rupea și scria din nou neobosit o scrisoare care începea mereu la fel și nu se sfîrșea niciodată. Cînd valetul anunța vizita, domnul cardinal striga:

– Scumpă contesă! Și alerga în întîmpinarea ei.

Jeanne primi sarutarile cu care prelatul îi acoperea brațele și mîinile, apoi se așeza comod pe o canapea, gîndind sa susțina cît mai bine discuția ce avea sa urmeze.

Monseniorul începu cu exclamații de recunoștința, nu lipsite de o graitoare sinceritate. Jeanne îl întrerupse din efuziunile sale.

– Știți că sînteți un prieten foarte delicat, monseniore, și că va mulțumesc!

– Pentru ce?

– Pentru încîntatorul dar pe care mi l-ați trimis azi-dimineața; pentru grija pe care ați avut-o de a mi-l expedia acasa. Într-adevar, foarte delicat. Dumneavoastra nu va dramuiți niciuna, o dați în întregime.

– Cine altul a dovedit vreodată mai multa delicatețe, daca nu dumneavoastra! raspunse cardinalul.

– Nu sînteți numai un om fericit, sînteți un zeu triumfător – replica Jeanne.

– Vă mărturisesc că așa este și fericirea mă sperie, mă stînjenește, îmi face de nesuportat prezența celorlalți oameni. Îmi vine în minte fabula aceea păgînă cu Iupiter, obosit de propria sa strălucire. Jeanne zîmbi. Veniți de la Versailles? întreba el, lacom.

– Da.

– Ați... văzut-o?

– Tocmai... ne-am despărțit.

– N-a spus... nimic?

– Eh, ce voiați să spună?...

– Iertați-mă, n-am întrebat din curiozitate, ci din disperare.

– Nu mă mai întrebați nimic.

– Ah, contesa!...

– Nu, vă rog.

– Vai, cum rostiți aceste cuvinte! S-ar crede, după chipul dumneavoastră, că-mi aduceți o veste rea.

– Monseniore, nu mă faceți să vorbesc.

– Contesa, contesa... Și cardinalul păli. O prea mare fericire – zise el – seamănă, în momentul culminant, cu roată norocului: lîngă apogeu se află începutul declinului. Nu mă cruțați însă, dacă trebuie să aflu că s-a întîmplat vreo nenorocire... dar nu s-a întîmplat... nu-i așa?

– Aș numi-o, dimpotrivă, monseniore, o mare bucurie – replică Jeanne.

– Cum?... Despre ce-i vorba?... Ce vreți să spuneți?... Ce bucurie?...

– De a nu fi fost descoperit – zise răspicat Jeanne.

– Oh!... Și cardinalul zîmbi. Cu toate măsurile de precauție, cu inteligența a două inimi și a unei minți...

– O minte și două inimi, monseniore, nu pot împiedica doi ochi să vadă prin frunziș.

– Am fost văzuți?! strigă îngrozit domnul de Rohan.

– Am toate motivele să cred că da.

– Atunci... dacă am fost văzuți, am fost și recunoscuți?

– Asta nu, monseniore, nici gînd; dacă ați fi fost recunoscuți, dacă taina ar fi în puterea cuiva, Jeanne de Valois s-ar afla acum la capătul lumii, iar dumneavoastră, dumneavoastră ar trebui să fiți mort.

– Aveți dreptate. Toate șovăielile dumneavoastră, contesa, mă fac să mă perpelesc, însă la foc mic. Am fost văzuți, bun. Au fost văzuți însă niște oameni care se plimbau prin parc. Este interzis oare?

– Întrebați-l pe rege.

– Regele știe!

– E la mintea cocoșului ca, daca regele ar ști, dumneavoastra ați fi la Bastilia, eu într-un azil. Dar cum o nenorocire pe care o poți evita face cît doua fericiri promise, am venit sa va spun sa nu-l ispitiți pe Dumnezeu înca o data.

– Ce spui? striga cardinalul. Ce sens au cuvintele dumneavoastra, scumpa contesa?

– Nu pricepeți?

– Mi-e teama...

– Eu m-aș teme daca nu m-ați asigura.

– În ce privința?

– Ca nu vă veți mai duce la Versailles.

Cardinalul sari în sus.

– Ziua? întreba el, surîzînd.

– Mai întîi ziua, apoi și noaptea!

Domnul de Rohan tresari.

– Imposibil – spuse el.

– Acum este rîndul meu să va privesc drept în față – raspunse ea. Ați spus, cred, imposibil. De ce imposibil, rogu-va?

– Pentru ca port în inima o dragoste care nu se va sfîrși decît o data cu viața mea.

– Bag de seama – zise ea, cu ironie – ca, deoarece vreți sa ajungeți mai repede la acest rezultat, staruiți sa va reîntoarceți în parc. Da, daca va veți mai duce, dragostea dumneavoastra nu se va sfîrși decît o data cu viața și amîndoua vor fi retezate cu aceeași lovitura.

– De unde atîta spaima, contesa?! Dumneavoastra, atît de curajoasa ieri!

– Am curajul animalelor. Nu ma tem de nimic atîta vreme cît nu exista nici o primejdie.

– Iar eu am curajul stirpei mele. Nu ma simt fericit decît cînd simt primejdia..

– Foarte bine, atunci însa permiteți-mi sa va spun...

– Nu vreau s-aud nimic, contesa, nimic! striga prelatul. Am sacrificat totul, zarurile sînt aruncate, moartea daca trebuie, dar împreuna cu dragostea! Ma voi întoarce la Versailles.

– Singur? rosti întrebator contesa.

– Mă veți parasi? zise mustrator domnul de Rohan.

– Mai întîi eu.

– Ea însa va veni.

– Vă înșelați, nu va veni.

– Îmi spuneți asta din partea ei? întrebă cardinalul, tremurînd.

– Este lovitura pe care încerc s-o îndulcesc de o jumătate de oră.

– Nu vrea să mă mai vadă?

– Niciodată, și eu am sfătuit-o astfel.

– Doamna – rosti prelatul, cu glas solemn – este urît din partea dumneavoastră să împlîntați cuțitul într-o inimă pe care o știți cît este de iubitoare.

– Ar fi și mai urît din partea mea, monseniore, dac-aș lăsa două ființe fără minte să se distrugă, și nu le-aș da o povață bună. Eu le-o dau, cine vrea, să asculte.

– Contesa, contesa, mai bine moartea!

– Asta va privește pe dumneavoastră, e calea cea mai simplă.

– Să mor fără nici o noimă – zise cardinalul, cu glas sumbru. Prefer sfîrșitul renegatului. Binecuvîntat fie iadul în care-mi voi regăsi complicea.

– Sfinte părinte, blestemați! zise contesa. Ca supus, vă detronați regina! Ca bărbat, duceți la pierzanie o femeie!

Cardinalul apucă pe contesa de mînă și-i vorbi patimaș:

– Mărturisiți că nu v-a spus așa ceva – urlă el – și că nu mă va renega!

– Vă vorbesc în numele său.

– Îmi cere doar un răgaz.

– Luați-o cum vreți, dar respectați porunca.

– Parcul nu este singurul loc unde ne putem vedea, sînt mii de locuri mult mai sigure. În sfîrșit, regina a fost și la dumneavoastră acasă!

– Monseniore, nici un cuvînt mai mult; port pe umerii mei povara cumplită a acestei taine. Nu mă simt în stare s-o mai duc multă vreme. Ceea ce nu va face indiscreția dumneavoastră, întîmplarea sau răutatea unui dușman, o vor face remușcările. O cred capabilă, vedeți dumneavoastră, să mărturisească totul regelui, într-un moment de disperare.

– Dumnezeule! Este cu putință?! strigă domnul de Rohan. Ar face ea așa?

– Dacă ați vedea-o, v-ar fi milă de ea.

Cardinalul se ridică brusc.

– Ce este de făcut? întrebă el.

– Să o consolăm tăcînd.

– Va crede că am uitat-o, Jeanne ridică din umeri. Mă va acuza că sînt laș.

– Laș nu puteți fi dacă o salvați.

– [illegible] iarta o femeie cînd te poți lip si d[illegible] nț[illegible] i?

– [illegible] o judecați pe ea cum ma judecați pe mine.

– [illegible]re mare și ju[illegible]em că. [illegible]esd[illegible]gen tu [illegible]ra[illegible]l și în[illegible]e i nobi[illegible] [illegible]oate sa se încreada în mine, cum ma încred și eu în ea.[illegible]voi ve[illegible]en tu u tr[illegible]ata[illegible]a ști o [illegible]ce gîn es', șic ea ce va l otarî ea, [illegible]ug ce ma v[illegible]asculta, voi îrd e[illegible]ma p[illegible]enjurați înt[illegible]asnic. [illegible]

[illegible]nne se ri[illegible]ica.

– [illegible]aceți cum oriți – s[illegible]e ea[illegible] [illegible]ceți-vl[illegible] [illegible]ma[illegible]ea [illegible]vuești [illegible]uce sin[illegible]g [illegible] nie[illegible]ică, a[illegible]'mu[illegible]'ace [illegible]iae [illegible]ța [illegible]ța[illegible]ru[illegible]c u[illegible]in [illegible]a veți l uce[illegible] [illegible]rsai[illegible]g[illegible]' [illegible]oriți,în ti[illegible]nce [illegible]evoi [illegible]ca în [illegible]ța sau [illegible]n al Cu cit[illegible]voi i[illegible]ă [illegible]ărte e [illegible]a,[illegible]atît ma îvoi teme mai [illegible]u [illegible]a e[illegible]ozb

– [illegible]tesa, ma[illegible]ri[illegible]ți,în[illegible]?. [illegible]. l oa[illegible]he . . [illegible]ți[illegible]ce[illegible]ce voi vorbi l espre el'.

Aici Jeanne juca adevarate scene din Molière; niciodata un [illegible]a[illegible]è mai nesocotit nu a[illegible]ad[illegible]re[illegible]id[illegible]i[illegible]ai[illegible]oi[illegible]ve[illegible]urie[illegible]one mai vic[illegible]e.

– [illegible]u aveți [illegible]ri[illegible]ș[illegible]ico[illegible]'[illegible]z[illegible]s[illegible]e[illegible]me. Le veț[illegible]'nvați nu-me[illegible]ei.

– [illegible]tesa, aveți mi a[illegible]int[illegible]î[illegible] [illegible]s[illegible]ș[illegible]ți[illegible]tu, c[illegible]i[illegible] [illegible] [illegible]gom[illegible]t'[illegible]m[illegible]in a.

– [illegible]i bine – re[illegible] Je[illegible]ne[illegible]ce[illegible]'[illegible]ls[illegible]ui[illegible]ita[illegible]ce[illegible]urgu[illegible] care l otarăște am[illegible]ur[illegible]ae[illegible]u i[illegible] – c[illegible]ca [illegible]înțeți[illegible]is [illegible]rat[illegible]nnu[illegible] [illegible]n[illegible] face[illegible]ți co[illegible]i[illegible]ii cu re s[illegible]ă n'au [illegible]ri[illegible]as[illegible]e [illegible] [illegible]fa[illegible]e [illegible] [illegible]ur[illegible]ic u[illegible]as moartea![illegible]aca [illegible]ineți atît [illegible]mu t[illegible] a[illegible]asta [illegible]neie, [illegible]astrați-o în [illegible] s-o [illegible]erțe și l[illegible]ac[illegible]'[illegible]veți un[illegible]'[illegible]n[illegible]e ri[illegible]'mu[illegible]'[illegible]sm[illegible]ue, nu tîrîți, în ca[illegible]ea dumneavoastra, și pe cei care v-au s[illegible]ujit[illegible]' [illegible]id prie-tenie. Eu nu ma joc cu [illegible]u[illegible]. [illegible]mi jurați ca nu veți face un [illegible]as [illegible]en tu a o v[illegible]ea [illegible]ge regină?[illegible] o ve[illegible]a, am zis, reți[illegible]neți, nu a-i vorî i, [illegible]acum în cincis[illegible]rezece zi[illegible] Jura[illegible]ți? [illegible]ar[illegible]în și va[illegible]r[illegible]ai [illegible]ot face înca mu[illegible] [illegible]eser-vicii. [illegible]ți hotarît sa în ru[illegible]ți totu[illegible] [illegible]en[illegible] a te e [illegible]e e[illegible]asturi[illegible] me[illegible]e a[illegible]urire și a[illegible]er'. [illegible]oi a[illegible]l[illegible] zece minute mai tîrziu', [illegible]ce [illegible] veți [illegible]scurca cum veți [illegible]ute.

– [illegible]o zi[illegible]o – nu[illegible]mura cu[illegible]i[illegible]a[illegible] cu[illegible]e[illegible]'a[illegible]ra z[illegible]ș[illegible]te[illegible] [illegible] [illegible]ig[illegible]erz osamenea[illegible]ricire. [illegible] [illegible]am sa mor.

– [illegible]ai el[illegible]a[illegible]'[illegible]n[illegible]o[illegible]'i Je[illegible]nne[illegible]u[illegible]rec[illegible]e. [illegible]e [illegible]'[illegible]ea[illegible]mna ca nu in[illegible]ți [illegible]t [illegible]'[illegible]n[illegible]a[illegible]m r-[illegible]o..

– [illegible]cum iul[illegible]esc cu a[illegible]evarat – [illegible]asgun[illegible]se c[illegible]'[illegible]ina[illegible]. [illegible]

– [illegible]tunci tre[illegible]e[illegible] su[illegible]ferîți – re[illegible]ă[illegible]ne. Este con[illegible]ți[illegible]ă [illegible] reasca a acestei stări. [illegible]ăd[illegible]eți, monsenio[illegible]re, hotarîți-va: ramîn aici? [illegible]a a[illegible]în drum s[illegible]re Lausanne? [illegible]e[illegible]?

– Ramîneți, contesa, dar găsiți ceva ca să mă liniștească. Rana e prea dureroasă.

– Jurați să-mi dați ascultare?

– Aveți cuvîntul unui Rohan!

– Bine! Am și găsit cu ce să vă liniștesc. Vă interzic întîlnirile, dar nu vă interzic scrisorile.

– Adevărat?! exclamă nesocotitul, însufleținduse la această speranță. Voi putea să-i scriu?

– Încercați.

– Și... ea îmi va răspunde?

– Voi încerca...

Cardinalul acoperi cu sărutări mîna Jeannei, numind-o îngerul său păzitor.

Ce strașnic se mai distra diavolul ascuns în inima contesei!

NOAPTEA

În aceeași zi, la ceasurile patru după-amiaza, un bărbat călare se opri la marginea parcului, în spatele bălților lui Apolo. Cavalerul se plimba la pas; gînditor ca Hipolit, frumos ca acesta, mîna să lăsase frîul în voia armăsarului. Se opri, după cum am spus, acolo unde domnul de Rohan își strunise calul în ultimile trei zile. În locul acela, pămîntul era răscolit de copite, iar arbuștii din vecinătatea șteiarului, de al cărui trunchi fusese legat capăstrul, nu mai avea frunze: calul păscuse în voie.

Cavalerul descăleca, spunîndu-și: "Iată un loc ravășit de-a binelea. Și se apropie de zid. Iată urmele scăladării; iată o poartă deschisă de curînd. Este întocmai cum mi-am închipuit. Nu te lupți cu piei-roșii din savane fără să te pricepi la urme de cai și de oameni. Or, de cincisprezece zile, domnul de Charny s-a întors; de cincisprezece zile, domnul de Charny nu s-a arătat. Iată poarta pe care a folosit-o domnul de Charny ca să intre la Versailles".

Spunînd acestea, cavalerul suspină zgomotos, ca și cînd și-ar fi smuls sufletul o dată cu suspinul.

– Să lăsăm aproapelui nostru fericirea să – murmură el, privind, una cîte una, urmele ce vorbeau de la sine pe gazon și pe ziduri. Ceea

ce soarta dă unora refuză altora. Nu degeaba îi face pe unii fericiți, iar pe alții nenorociți!

"Ar trebui totuși o dovadă. Cu ce preț prin ce mijloace s-o obțin? Ah, nimic mai simplu! Stînd trîntit într-un tufiș, noaptea, un om nu poate fi descoperit, și din ascunzătoarea sa, el îi poate vedea pe cei care vin. Astă-seară mă voi piti în tufiș."

Cavalerul luă frîul calului, se urcă încet în șa și, fără să se grăbească sau să-și îmboldească armăsarul, dispăru la colțul zidului.

Cît despre Charny, acesta, ascultînd de ordinul reginei, se închisese în casă și aștepta un mesaj din partea ei. Coborî noaptea și nimic nu se întîmplă. Charny, în loc să stea la pîndă la fereastra căsuței ce dădea în parc, pîndea din aceeași cameră ce dădea pe străduță. Regina spusese: "La ușa căsuței de vînătoare"; dar fereastra sau ușa erau totuna, deoarece se aflau pe aceeași parte. Principalul era să poți vedea tot ce se întîmplă.

Charny privea întrebător în noaptea adîncă, sperînd dintr-o clipă în alta să audă galopul unui cal sau pasul grăbit al unui curier. Bătură orele zece și jumătate. Nimic. Regina îl păcălise. Îi făcuse o concesie, apoi, rușinată, îi făcuse o promisiune de care nu se putea ține; și, lucru îngrozitor, ea îi făgăduise știind că nu va veni. Cu acea ușurință de a da curs bănuielii care îi caracterizează pe îndrăgostiții înflăcărați, tînărul conte se mustra că fusese prea încrezător.

– Cum de-am putut – strigă el în gura mare – eu care am văzut-o cu ochii mei, să cred în niște minciuni și să-mi sacrific convingerea, certitudinea pentru o speranță stupidă?

Dădea cu furie frîu liber acestui gînd nefast, cînd zgomotul unui pumn de nisip aruncat în geamul celeilalte ferestre îi atrase atenția și-l făcu să alerge pînă acolo și să se uite în parc. Atunci văzu jos, sub știrul de carpeni, învăluită într-o uriașă mantie neagră, silueta unei femei care ridica spre el o față palidă și tulburată. Nu-și putu reține un strigăt de bucurie și de părere de rău în același timp. Femeia care-l aștepta, care-l chema era regina!

Dintr-un salt se aruncă pe fereastră și căzu la picioarele Mariei-Antoaneta.

– Ah, iată-te, domnule! În sfîrșit! spuse ea în șoaptă, foarte emoționată. Ce făceai?

– Dumneavoastră! Dumneavoastră, doamnă! Dumneavoastră însivă! Este oare cu putință? îngăimă Charny, prosternîndu-se.

– Așa mă așteptai?

– Așteptam la fereastra dinspre stradă, doamnă.

– De ce să vin pe stradă cînd este atît de simplu să vin prin parc?

– Nu mai speram să vă văd, doamnă – spuse Charny cu un accent de recunoștință pasionată.

Ea îl întrerupse:

– Să nu rămînem aici, e prea lumină; ai spada la dumneata?

– Da.

– Bun!... Pe unde zici că au intrat cei pe care i-ai văzut?

– Pe poarta aceasta.

– Și la ce oră?

– De fiecare dată la miezul nopții.

– Nu au nici un motiv ca să nu vina și în noaptea asta. Sper ca n-ai suflat nimănui vreun cuvînt?

– Nimănui.

– Să ne ascundem în desiș si sa așteptăm.

– Ah, maiestate...

Regina trecu înainte și, cu un pas hotărît, parcurse drumul în sens invers.

– Înțelegi, desigur – spuse ea deodată, ca pentru a veni în întîmpinarea gîndului lui Charny – că nu m-a amuzat sa-i povestesc istoria șefului poliției. De cînd m-am plîns și pînă acum, domnul de Crosne ar fi trebuit să descopere adevărul. Dacă ființa care îmi uzurpă numele, după ce mi-a uzurpat asemănarea, n-a fost încă arestată, dacă tot misterul acesta n-a fost încă lămurit, vezi și dumneata ca nu pot fi decît două cauze: sau incapacitatea domnului de Crosne – ceea ce n-ar fi nimic – sau ralierea lui cu dușmanii mei. Căci mi se pare greu de crezut ca în parcul meu, la mine, să-și permită cineva mîrșava comedie pe care dumneata mi-ai semnalat-o, fără a fi sigur de un sprijin direct sau de o tacita complicitate. Iată de ce aceia care s-au facut vinovați îmi par a fi destul de primejdioși pentru a nu mă încrede decît în mine însămi ca să-i demasc. Dumneata ce crezi?

– Cer permisiunea maiestății voastre de a nu spune nimic. Sînt disperat; acum nu mai am banuieli, am numai temeri.

– Cel puțin dumneata ești un om cinstit – zise cu însuflețire regina. Dumneata spui lucrurilor pe nume; este o calitate care uneori poate răni un nevinovat atunci cînd te înșeli în privința lui; dar o rana se vindecă.

– Oh, doamna, este ora unsprezece; tremur...

– Convinge-te că nu este nimeni aici – spuse regina ca să-l îndeparteze pe însoțitorul ei.

Charny ascultă. Străbătu în goană desișul pînă la zid.

– Nimeni – raporta el cînd se întoarse.

– Unde s-a petrecut scena pe care mi-ai descris-o?

– Chiar în clipa asta, doamnă, întorcîndu-mă din cercetările mele, am simțit ca un cuțit în inima. V-am zărit chiar în locul unde am văzut în ultimele trei nopți pe... pe falsa regina a Franței.

– Aici?! exclamă regina, îndepărtîndu-se repede de locul unde se afla.

– Da, doamnă, sub acest castan.

– Atunci să nu rămînem aici, domnule – spuse Maria-Antoaneta – fiindcă, dacă au fost, vor mai veni.

Charny o urma pe regina pe o altă alee. Inima îi batea atît de tare, încît se temea că nu va auzi zgomotul portiței cînd se va deschide. Ea, tăcută și dreaptă, aștepta ca dovada vie a nevinovăției sale să apară. Bătu miezul nopții. Poarta nu se deschise. Se scurse o jumătate de oră în care timp Maria-Antoaneta îl întrebă de cel puțin zece ori pe Charny dacă impostorii fuseseră punctuali la întîlnire.

Unu fără un sfert la capela Saint-Louis din Versailles. Regina bătu nerăbdătoare din picior.

– Ai să vezi că astăzi n-au să vină – zise ea. Numai mie mi se poate întîmpla asemenea nenorocire!

Și spunînd acestea, îl privi pe Charny, gata să se ia la hartă dacă ar fi surprins în ochii lui cea mai mică scînteie de triumf sau ironie. El însă, pălind pe măsură ce-l năpădeau din nou bănuielile, păstra o atitudine atît de gravă și melancolică, încît cu siguranță fața sa oglindea în acele clipe senina răbdare a martirilor și a îngerilor. Regina îl luă de braț și îl duse din nou sub castanul sub care se opriseră prima dată.

– Spui că aici i-ai văzut? murmură ea.

– Chiar aici, doamna.

– Aici femeia i-a dat un trandafir bărbatului.

– Da, maiestate.

Regina era istovită: obosise de atîta umblet prin parcul umed, așa că se rezemă cu spatele de trunchiul unui copac și-și lăsă capul în piept. Pe nesimțite, genunchii i se înmuiară; Charny nu o sprijini cu brațul și ea mai degrabă căzu decît se așeză pe iarbă. El rămase neclintit și posomorît. Ea își acoperi fața cu mîinile, așa că Charny nu putu să-i vadă lacrimile lunecîndu-i printre degetele lungi și albe. Deodată, ea înălță capul și zise:

– Domnule, ai dreptate; sînt condamnată. Am făgăduit să dovedesc astăzi că m-ai calomniat. Dumnezeu nu vrea, mă supun.

– Doamnă... – șopti Charny.

– Am făcut ceea ce nici o femeie n-ar fi făcut în locul meu – continuă ea. Nu vorbesc de regine. Ah, domnule, ce este o regină care nu poate să domnească nici asupra unei singure inimi? Ce este o

regina dacă nu se bucura nici măcar de respectul unui om cinstit? Haide, domnule, ajută-mă cel puțin să mă ridic, ca să plec; nu mă disprețui într-atît, încît să-mi refuzi mîna dumitale.

Ca un nebun, Charny, se aruncă la picioarele ei.

– Doamna – spuse el, lovindu-se cu fruntea de pămînt – dacă nu eram un nefericit care vă iubește, m-ați fi iertat, nu-i așa?

– Dumneata?! exclamă regina, cu un rîs amar. Dumneata mă iubești și mă crezi o ticăloasă?...

– Oh, doamnă...

– Dumneata, dumneata care ar trebui să ai memorie, mă acuzi de a fi dăruit aici o floare, colo un sărut, dincolo iubirea mea unui alt bărbat... domnule, fără minciuni; nu mă iubești!

– Doamnă, fantoma era acolo, fantoma reginei îndrăgostite. Și chiar aici unde sînt eu acuma, stătea fantoma iubitului. Smulgeți-mi inima, fiindcă aceste două imagini infernale sînt vii în inima mea și mi-o sfîșie.

Îi luă mîna și-l trase spre ea, cu un gest exaltat.

– Da, ai văzut! Ai auzit... eram eu, nu-i așa! rosti cu voce înăbușită. Da, eram eu, nu mai căuta altă dezlegare. Ei bine, dacă în același loc sub același castan, așa cum ședeam, cu dumneata la picioarele mele, cum stătea și celălalt, dacă îți strîng mîna, dacă mă apropii de dumneata, dacă te iau în brațe, dacă-ți spun... eu care am făcut același lucru cu celălalt, nu-i așa? Eu care am spus același lucru celuilalt, nu-i așa? Dacă-ți spun: "Domnule de Charny, nu am iubit, nu iubesc și nu voi iubi decît o singură ființă pe lumea asta... pe dumneata"... Doamne Dumnezeule! Astă oare te va convinge că nu pot fi o ticăloasă cînd port în inimă flacăra divină a unei asemenea iubiri?

Charny gemu ca un om care-și dă duhul.

Vorbindu-i, regina îl vrăjise cu răsuflarea ei; o simțise vorbindu-i, mîna ei se odihnea arzătoare pe umărul său, pieptul ei înfierbîntat îi fripsese inima, răsuflarea ei îi arsese buzele.

– Lăsați-mă să-i mulțumesc lui Dumnezeu – murmură el. Ah, dacă nu m-aș gîndi la Dumnezeu, m-aș gîndi prea mult la dumneavoastră! Ea se ridică încet și privi cu ochi pătimași, înotînd în lacrimi. Vreți viața mea? întrebă el, nauc.

Ea tăcea, privindu-l într-una.

– Dă-mi brațul dumitale – spuse – și du-mă peste tot unde au fost ceilalți. Mai întîi aici, aici unde a fost dăruit un trandafir. Ea își smulse de la piept un trandafir, fierbinte încă de focul ce o mistuia. Ia-l! zise. El respira mireasma parfumată a florii și o strînse la piept. Aici – continuă ea – *cealaltă* i-a dat mîna să i-o sărute?

– Amîndouă mîinile! spuse Charny, clătinîndu-se ca beat în clipa cînd își simți fața cuprinsă în palmele fierbinți ale reginei.

– Iată un loc purificat – zise regina, cu un surîs adorabil. Apoi nu s-au dus oare la băile lui Apolo? Charny, ca și cînd îi căzuse cerul în cap, se opri uluit, pe jumătate mort. Este un loc – rosti veselă regina – unde nu intru niciodată decît ziua. Hai să mergem să vedem împreună ușa pe unde dispărea acel iubit al reginei.

Ușoară, voioasă, la brațul celui mai fericit om de pe pămînt, ea străbătu aproape alergînd peluzele ce despărțeau crîngul de zidul rondului. Ajunseră astfel la poarta în spatele căreia se vedeau urmele copitelor de cai.

– Aici, afară... – zise Charny.

– Am toate cheile – răspunse regina. Deschide, domnule de Charny, să ne lămurim.

Trecură pragul porții și se aplecară ca să vadă: luna ieși dintr-un nor, vrînd parcă să-i ajute în cercetările lor.

Razele albe se plimbară blînd pe chipul frumos al reginei, care se sprijinea de brațul lui Charny, ascultînd și privind ierburile din jur. După ce se încredință, ea îi făcu semn gentilomului să intre din nou în parc, trăgîndu-l spre ea și strîngîndu-l afectuoasă.

Poarta se închise în urma lor. Bătu ora două.

– Adio! spuse ea. Du-te acasă. Pe mîine.

Ea îi strînse mîna și, fără a mai rosti un cuvînt, se îndepărtă repede pe sub carpeni, în direcția palatului.

În spatele porții pe care o închiseseră, un bărbat se ridică din mijlocul tufișurilor și dispăru în pădurea ce mărginea drumul.

Plecînd, acest om ducea cu el taina reginei.

DESPĂRȚIREA

A doua zi, regina ieși, zîmbitoare și frumoasă, și se duse să asiste la slujba religioasă. Gărzile aveau ordin să lase pe toată lumea să treacă. Era într-o duminică și maiestatea sa se trezise spunînd:

– Ce zi frumoasă! E plăcut să trăiești într-o asemenea zi.

Păru că respiră cu mai mare plăcere decît de obicei parfumul florilor preferate; fu mai mărinimoasă ca oricînd, făcînd daruri bogate;

se grabi mai mult decît altă dată să se apropie de oameni. Asculta întreaga liturghie în cea mai deplină reculegere, niciodată nu-şi plecase atît de mult capul ei maiestuos. În timp ce se ruga cu ardoare, curtenii se înghesuiau, ca şi în alte duminici pe porţiunea dintre apartament şi capelă, ba chiar şi scările erau ticsite de gentilomi şi doamne. Printre acestea din urmă stralucea, modest dar elegant îmbrăcata, doamna de La Motte. Şi în şirul dublu, format din gentilomi, se afla în dreapta domnul de Charny, pe care prietenii îl felicitau pentru că se însănătoşise, pentru că se afla din nou printre ei, dar mai ales fiindcă arăta atît de bine.

Favoarea este un parfum subtil care se împrăştie atît de iute în vazduh, încît, mult înainte de a fi deschis capacul cutiuţei cu dresuri, aroma este definita, recunoscută şi apreciata de către cunoscatori. Olivier era prietenul reginei doar de şase ore, dar de îndată toţi voiau să se numere printre prietenii lui Olivier.

În timp ce primea felicitarile, cu voia buna a unui om într-adevăr fericit, şi-n timp ce întregul şir din stînga trecea la dreapta pentru a-i dovedi cît de mult îl cinstea, Olivier, silit sa-şi plimbe privirile peste grupul ce forfotea în jurul lui, zari dinaintea sa, solitar, un chip a cărui sumbra paloare şi imobilitate îl izbiră. Îl recunoscu pe Filip de Taverney, cu trupul strîns în uniforma şi cu mîna pe spadă. De la vizitele de politeţe făcute de Taverney în anticamera adversarului său, după duel, de la sechestrarea lui Charny de către doctorul Louis, nici o relaţie nu mai existase între cei doi rivali.

Charny, vazîndu-l pe Filip cum îl priveşte liniştit, fără buna-voinţa, dar nici ameninţător, schiţa un salut, la care Filip răspunse de departe. Apoi îşi croi drum printre cei ce-l înconjurau, spunîndu-le:

– La o parte, domnilor, lăsaţi-ma sa-mi fac datoria la care mă obligă politeţea.

Şi traversînd spaţiul aflat între şirul din dreapta şi cel din stînga, se îndrepta spre Filip, care nici nu se clinti.

– Domnule de Taverney – îi spuse, salutîndu-l cu mai mare curtenie decît prima data – ar fi trebuit sa vă mulţumesc pentru interesul pe care aţi binevoit să-l arătaţi pentru sănătatea mea, dar de-abia ieri m-am întors. Filip roşi, îl privi ţintă, apoi plecă ochii. Voi avea onoarea, domnule – continuă Charny – sa va pot vizita de mîine şi sper ca nu mi-aţi purtat pica.

– Deloc, domnule – replica Filip.

Charny voia tocmai sa-i întindă mîna, cînd tobosarul anunţa sosirea reginei.

– Iat-o pe regină, domnule – rosti rar Filip, fără să răspundă gestului prietenesc al lui Charny.

Şi-şi sublinie cuvintele printr-o reverenţă mai mult melancolică decît glacială. Charny, oarecum surprins, se grăbi să se întoarcă în mijlocul prietenilor săi, în şirul din dreapta. Filip rămase la locul său, ca şi cînd ar fi pîndit ceva. Regina se apropie; fu văzută zîmbind multora, primind jalbe; de departe ea îl zări pe Charny şi, fără să-şi mai dezlipească ochii de la el, cu acea temerară sfidare pe care o punea în prietenie şi pe care duşmanii o numeau nerușinare, ea rosti cu glas tare:

– Astăzi puteţi cere, domnilor, cereţi, n-aş putea să refuz nimic.

Charny fu pătruns pînă în adîncul inimii de tonul şi sensul acestor cuvinte vrăjite. Tresări de mulţumire, şi în acest chip îi mulţumi în sufletul său reginei. Deodată, aceasta fu smulsă din dulcea dar primejdioasa sa contemplare de zgomotul unui pas, de sunetul unui glas necunoscut.

Pasul se făcea auzit dinspre stînga, glasul emoţionat dar profund o chemă:

– Doamnă!...

Regina în zări pe Filip; nu-şi putu stăpîni un gest de uimire, văzîndu-se din nou între cei doi bărbaţi dintre care pe unul se mustra că îl iubeşte prea mult, pe celălalt prea puţin.

– Dumneata, domnule de Taverney! exclamă ea, revenindu-şi. Dumneata?! Vrei să-mi ceri ceva? Vorbeşte!

– O audienţă de zece minute cînd doreşte maiestatea voastră – zise Filip, încleştîndu-şi fruntea palidă şi severă.

– Chiar acum, domnule – răspunse regina, privindu-l pe furiş pe Charny, de care, fără să vrea, se temea văzîndu-l atît de aproape de fostul său adversar. Urmează-mă!

Grăbi pasul cînd îl auzi pe Filip venind în urma ei şi trecu de Charny. După ce dădu cîteva porunci, se îndreaptă spre palat. Un sfert de oră mai tîrziu, Filip era introdus în bibliotecă, unde maiestatea sa primea duminica.

– Poftim, intră, domnule de Taverney – zise ea, cu glas voios – intră şi spune-mi ceva drăguţ. Trebuie să-ţi mărturisesc că sînt cuprinsă de nelinişte de cîte ori un Taverney doreşte să-mi vorbească. Familia dumitale este prevestitoare de rele. Linişteşte-mă repede, domnule de Taverney, şi spune-mi că n-ai venit să-mi aduci la cunoştinţă vreo nenorocire.

Filip, şi mai palid după acest preambul decît fusese după întîlnirea cu Charny şi văzînd cît de puţină căldură pune regina în vorbele ei, se mulţumi să răspundă:

– Doamna, am onoarea de a afirma în fața maiestății voastre că îi aduc de data aceasta o veste buna.

– Ah! Așadar, o veste! exclamă regina.

– Din pacate, da, maiestate.

– Doamne! raspunse ea, reluîndu-și acel aer vesel care-l facea pe Filip atît de nenorocit. Iata ca ai spus "din pacate". "Sarmanul de mine!" ar zice un spaniol. Domnul de Taverney a spus: "Din păcate!"

– Doamna – zise solemn Filip – doua cuvinte o vor liniști cu desavîrșire pe maiestatea voastră, și nu numai ca nobila sa frunte nu se va înnora astăzi la apropierea unui Taverney, dar niciodata nu se va mai înnora din vina unui Taverney Maison-Rouge. Începînd de astăzi, doamna, ultimul din aceasta familie, careia maiestatea voastra a binevoit să-i acorde o oarecare atenție, va dispare pentru totdeauna de la curtea Franței.

Parasind imediat voioșia pe care o arătase ca sa se apere și presimțind emoțiile ce s-ar putea ivi în urma acestei întrevederi, regina exclamă:

– Pleci!

– Da, maiestate.

– Și... dumneata?!

Filip se înclina.

– Sora mea, doamna, a avut înaintea mea regretul de a o parăsi pe maiestatea voastra – spuse el. Și eu eram, în felul meu, nefolositor reginei, așa ca plec.

Regina se așeza foarte tulburata, gîndindu-se ca Andreea o parasise a doua zi dupa întrevederea de la Louis, cînd domnul de Charny deslușise primul semn al afecțiunii ce i se purta.

– Ciudat! murmura ea, visătoare, și nu mai adaugă nici un cuvînt.

Filip ramase în picioare ca o statuie de marmura, așteptînd sa i se îngaduie sa se retraga. Ieșind din letargia sa, regina îl întrebă:

– Și unde te duci?

– Vreau sa-l întîlnesc pe domnul de La Pérouse, raspunse Filip.

– Domnul de La Pérouse se afla în Terra-Nova în clipa asta.

– Am făcut toate pregatirile ca sa-l ajung din urma.

– Știi ca i s-a prezis o moarte tragica?

– Tragica, n-am auzit – spuse Filip – subita, dupa cîte știu.

– Și cu toate acestea pleci...

El zîmbi, frumos, nobil și blînd, apoi zise:

– De aceea mă și duc sa-l întîlnesc pe La Pérouse.

Regina se cufundă în tăcerea ei îngrijorată. Filip aşteptă din nou, respectuos. Deodată ea se ridică, se apropie de tînăr şi, încrucişîndu-şi albele-i braţe pe piept, îl întrebă:

– De ce pleci?

– Fiindcă îmi place mult să călătoresc – răspunse el, paşnic.

– Dar ai făcut ocolul lumii – relua regina, înşelată o clipă de calmul acesta eroic.

– Al lumii noi, da, doamnă – preciză Filip – dar nu al lumii vechi şi noi laolaltă.

Regina făcu un gest de ciudă şi repetă ceea ce îi spusese şi Andreei:

– Oameni de fier, inimi de oţel aceşti Taverney! Sora dumitale şi dumneata sînteţi nişte oameni teribili, prieteni pe care ajungi să-i urăşti. Nu pleci ca să călătoreşti, te-ai săturat de atîtea drumuri, ci ca să mă părăseşti. Sora dumitale, care zicea că simte o chemare spre călugărie, ascunde o inimă în flăcări sub cenuşă. În sfîrşit, a vrut să plece, a plecat. Deie Domnul să fie fericită! Dumneata, dumneata, care puteai fi fericit, pleci şi dumneata! Cînd îţi spuneam adineauri că cei din familia Taverney îmi poartă nenoroc!

– Îndurare, doamnă! Dacă maiestatea voastră ar binevoi să privească mai atent în inimile noastre, n-ar vedea decît un devotament fără margini.

– Ascultă! strigă regina, mînioasă. Dumneata eşti un quaker şi ea o filozoafă, nişte creaturi imposibile; ea îşi închipuie lumea ca pe un paradis în care nu intri decît cu condiţia de a fi sfînt; dumneata, dumneata crezi că lumea este un infern în care nu trăiesc decît diavoli; şi amîndoi fugiţi de lume; unul pentru că găseşte ceea ce nu caută, celălalt pentru că nu găseşte ceea ce caută. N-am dreptate? Eh, draga domnule de Taverney, lasă-i pe oameni să fie imperfecţi, nu cere familiilor regale decît să fie cele mai puţin imperfecte dintre speciile umane; fii îngăduitor sau, mai exact, nu fi egoist!

Accentua cu prea multă pasiune ultimele cuvinte. Filip cîştigase.

– Doamnă – spuse el – egoismul este o virtute cînd îl foloseşti pentru a-i înălţa pe cei pe care-i iubeşti.

Ea se împurpură la faţă şi zise:

– Tot ce ştiu este că o iubeam pe Andreea şi ea m-a părăsit, că ţin la dumneata, şi totuşi mă părăseşti. Este umilitor pentru mine să văd cum două persoane atît de desăvîrşite – nu glumesc, domnule – se îndepărtează de casa mea.

– Nimic nu poate umili o augustă persoană ca domnia-voastră, doamna – zise cu răceala Taverney. Rușinea nu atinge frunțile care se ridică atît de sus, cum este a dumneavoastră.

– Încerc să aflu cu toată grija ce anume a putut să te jignească, continuă regina.

– Nu m-a jignit nimic, doamnă – protestă cu asprime Filip.

– Gradul dumitale a fost confirmat, averea este în creștere, te prețuiam...

– Repet maiestății voastre că nu-mi place nimic la curte.

– Și dacă ți-aș spune să rămîi... dacă ți-aș porunci?...

– Aș avea durerea de a o refuza pe maiestatea voastră.

Pentru a treia oară, regina se cufundă în tăcere. Și cum ieșea întotdeauna din aceste ragazuri printr-o nouă izbucnire, întrebă:

– Poate că este cineva care îți displace aici? Ești o fire ascunsă – spuse ea, privindu-l pe Filip cu ochii săi limpezi.

– Nimeni nu-mi displace.

– Credeam că nu te ai bine... cu un gentilom... cu domnul de Charny... pe care l-ai rănit în duel... – zise regina, înflăcărîndu-se încetul cu încetul. Și cum e simplu să fugi de cei care nu-ți plac, îndată ce ai văzut că domnul de Charny s-a întors, ai și vrut să părăsești curtea.

Filip nu răspunse. Regina, înșelîndu-se asupra acestui om atît de cinstit și de viteaz, crezu că are de-a face cu un gelos obișnuit. Îl execută fără nici o milă.

– Știi – continuă ea – că domnul de Charny s-a întors abia astăzi! Spun astăzi! Și chiar astăzi dumneata vrei să pleci?

Filip deveni livid. Atacat astfel, calcat în picioare, răspunse cu cruzime:

– Doamnă, este adevărat că de-abia astăzi am aflat despre întoarcerea domnului de Charny; numai că știam mai demult decît își închipuie maiestatea voastră, deoarece l-am întîlnit pe domnul de Charny, către ora două noaptea, la poarta parcului ce dă spre baile Apolo.

Regina păli la rîndul său; și după ce privi cu o admirație amestecată cu groază desăvîrșita curtenie pe care gentilomul o păstra în mînia lui, murmură cu voce stinsă:

– Bine, du-te domnule, nu te mai reții.

Filip salută pentru ultima oară și plecă cu pași măsurați.

Regina căzu fulgerată într-un fotoliu, spunînd:

– Franța, țara inimilor nobile!

GELOZIA CARDINALULUI

În acest timp, cardinalul văzu trecînd trei nopți cu totul diferite de cele pe care imaginația sa le reînvia neîncetat. Nici o veste de la nimeni, nici o speranță să primească vreo știre. Această desăvîrșită tăcere, după zbuciumul patimei, venea ca întunericul după lumina soarelui.

La început, cardinalul se legănase cu speranța că iubita sa, mai mult femeie decît regină, va dori să afle ce fel de dragoste îi poartă el și dacă o iubește tot atît de mult după mărturisire ca și înainte.

Prin urmare, văzînd că nu se întîmplă nimic și ascultînd întruna numai liniștea, cum zice domnul Delille[1], începu să se teamă, nefericitul, că a căzut în dizgrație. De aici, o spaimă, o groază, o neliniște pe care nimeni nu și le poate închipui dacă n-a suferit de acele nevralgii generale care fac din capătul fiecărei fibre nervoase un șarpe de foc ce se răsucește încoace și încolo, după cum are chef. Această stare îi deveni insuportabilă cardinalului; trimitea de zece ori, într-o jumătate de zi, acasă la doamna de La Motte, de zece ori la Versailles. Cel de-al zecelea curier i-o aduse, în sfîrșit, pe Jeanne, care îi supraveghea acolo pe Charny și pe regină și care se bucura în sinea ei de nerăbdarea cardinalului, căruia îi va datora curînd izbîndirea celor ce punea la cale.

Văzînd-o, cardinalul izbucni:

– Cum puteți fi atît de liniștită?! Cum?! Știți în ce hal mă chinui și dumneavoastră, dumneavoastră care ziceți că sînteți prietena mea, mă lăsați să mă perpelesc, să mor!...

– Eh, monseniore – replică Jeanne – răbdare, vă rog! Ceea ce făceam eu la Versailles, departe de dumneavoastră, este mult mai folositor decît ce faceți dumneavoastră aici, așteptîndu-mă.

– Doar nu puteți fi atît de crudă – spuse excelența sa, potolit de speranța că va primi vești. Vorbiți, ce zice, ce face lumea acolo?

– Absența este un rău îngrozitor, fie că suferi la Paris, fie că suferi la Versailles.

– Iată ceva care îmi place și vă mulțumesc, dar...

– Dar ce?...

---

[1] Delille (1736–1813) – poet francez, plin de delicatețe, traducător al operelor lui Virgiliu și Milton. (n.t.)

– Dovezi!

– Ah, Dumnezeule! strigă Jeanne. Ce tot spuneți, domnule! Dovezi! Ce înseamnă acest cuvînt? Dovezi!... Sînteți oare în toate mințile, monseniore, cînd îi cereți unei femei dovezi de vinovație?

– Nu cer o piesă de proces, contesă, cer o dovadă de dragoste.

– Mi se pare – făcu ea, după ce o privi pe excelența sa într-un anume fel – că începeți să fiți extrem de exigent, dacă nu chiar foarte uituc.

– Ah, știu ce-mi veți spune, știu că trebuie să fiu foarte fericit, foarte onorat; dar gîndiți-vă la inima mea ca și cînd ar fi a dumneavoastră, contesă! Ați accepta să fiți astfel aruncată deoparte, după ce se părea că vi s-au acordat toate favorurile?

– Am impresia că ați spus "se părea", nu? zise Jeanne, pe același ton batjocoritor.

– O, vezi bine, mă puteți certa pentru pretențiile mele nerușinate, contesă; vezi bine, nimic nu-mi dă dreptul să mă plîng, cu toate astea mă plîng...

– Atunci, monseniore, nu pot fi răspunzătoare de nemulțumirea dumneavoastră dacă nu are decît cauze frivole sau dacă n-are nici un fel de cauză.

– Contesă, ce urît vă purtați cu mine!

– Monseniore, repet cuvintele dumneavoastră. Urmăresc șirul lor.

– Mai bine v-ați gîndi la ce e de făcut decît să mă dojeniți pentru nebuniile mele; ajutați-mă, în loc să mă chinuiți.

– Nu vă pot ajuta acum pentru că nu cred că se poate face ceva.

– Nu credeți că se poate face ceva? repetă cardinalul, apăsînd pe fiecare cuvînt.

– Nu.

– Ei bine, doamnă – ripostă domnul de Rohan, cu vehemența – poate nu toată lumea este de acord cu dumneavoastră.

– Vai, monseniore, iată că v-ați înfuriat și nu ne mai înțelegem. Excelența voastră mă va ierta că îi atrag atenția.

– M-am înfuriat! Da... din cauză că sînteți atît de rauvoitoare, contesă.

– Nu credeți că sînteți nedrept?

– Deloc! Dacă nu vreți să-mi faceți servicii, este pentru că nu mai puteți, o văd prea bine.

– Aveți o părere bună despre mine; atunci de ce mă acuzați?

– Pentru că erați datoare să-mi spuneți întregul adevăr, doamnă.

– Adevărul?! V-am spus tot ce știam.

– Nu mi-ați spus că regina este o perfidă, că este o cochetă, că-i face pe oameni s-o adore și-i lasă apoi să înnebunească de disperare.

Jeanne îl privi, surprinsă.

– Explicați-vă – zise ea, tremurînd, dar nu de teamă, ci de bucurie.

Întrevedea în gelozia cardinalului o ieșire din situația dificilă în care se afla, pe care poate împrejurările nu i-ar fi pus-o la îndemînă.

– Mărturisiți – continua cardinalul, orbit de patimă – mărturisiți, vă implor, că regina refuză să mă vadă.

– Nu pot spune așa ceva, monseniore.

– Mărturisiți că, deși nu mă respinge de bunăvoie, ceea ce încă mai sper, mă îndepărtează că să nu neliniștească cine știe ce alt iubit căruia insistențele mele i-au trezit gelozia.

– Ah, monseniore!... exclamă Jeanne, pe un ton atît de mieros, încît lăsa să se bănuiască cu mult mai mult decît voia ea să ascundă.

– Ascultați-mă – relua domnul de Rohan – ultima dată cînd am văzut-o pe maiestatea sa, cred că am auzit pe cineva umblînd prin tufișuri.

– Curata nebunie!

– O să vă spun tot ce bănuiesc.

– Nu mai spuneți nici un cuvînt în plus, monseniore, o jigniți pe regină; și, de altfel, chiar dacă-i adevărat că era atît de nefericită, încît să se teamă că este pîndită de către un iubit, ceea ce nu cred, sînteți oare atît de nedrept încît să-i faceți o vină dintr-un trecut pe care îl părăsește pentru dumneavoastră?

– Trecutul! Trecutul! Iată un cuvînt mare care își pierde înțelesul, contesă, dacă acest trecut este, de fapt, prezent și va deveni viitor.

– Rușine, monseniore! Îmi vorbiți că unul mișit pe care îl acuzi că ți-a mijlocit o afacere proastă. Bănuielile dumneavoastră, monseniore, o jignesc atît de mult pe regină, încît se răsfrîng și asupra mea.

– Atunci, contesă, dovediți.

– Monseniore, dacă mai repetați aceste cuvinte, voi considera că mă insultați pe mine.

– În sfîrșit!... Mă iubește puțin?

– Dar este foarte simplu, monseniore – răspunse Jeanne, arătînd cardinalului masa lui de lucru și tot ce trebuia pentru scris. Așezați-vă și întrebați-o pe ea însăși.

Cardinalul, în al nouălea cer, îi strînse mîinile Jeannei, rostind:

– O să-i dați biletul?

– Dacă nu i-l dau eu, cine i-l va da?

– Şi... îmi făgăduiţi un răspuns?

– Dacă nu veţi avea răspuns, cum veţi şti ce să credeţi?

– Ah, să fie într-un ceas bun! Aşa îmi plăceţi, contesă.

– Nu-i aşa – făcu Jeanne, cu zîmbetul ei şagalnic.

El se aşeză, luă pana şi începu să scrie. Domnul de Rohan avea o pană înaripată, se exprima cu uşurinţa; cu toate astea rupse zece foi înainte de a fi mulţumit de sine.

– Dacă o să continuaţi în felul acesta, nu veţi termina niciodată.

– Ştiţi, contesa, mă tem de dragostea mea; ea se revarsă, oricît aş vrea s-o stăvilesc; n-aş vrea s-o obosesc pe regina.

– Ei – zise Jeanne, ironică – daca o să-i scrieţi ca un om politic, o să vă răspundă ca o diplomată. Vă priveşte.

– Aveţi dreptate şi sînteţi o adevărată femeie şi la suflet şi la minte. Spuneţi, contesă de ce să avem secrete faţă de dumneavoastră, care ştiţi totul?

Ea zîmbi şi raspunse:

– Adevărul este că nu aveţi ce sa-mi ascundeţi.

– Citiţi peste umărul meu – citiţi la fel de repede cum scriu, daca se poate; fiindcă inima mea arde şi pana alearga mistuind hîrtia.

Într-adevar, scrise; aşternu o scrisoare atît de înflăcarată, de nebunească, de plină de dojeni de dragoste şi asigurări compromiţătoare, încît, cînd isprăvi, Jeanne, care îl urmarise pînă la iscălitura, îşi zise în sinea ei: "A scris ceea ce eu n-aş fi îndraznit să-i dictez".

Cardinalul reciti şi o întrebă pe Jeanne:

– E bine aşa?

– Dacă vă iubeşte – răspunse trădătoarea – o să vedeţi mîine. Acum staţi liniştit.

– Pînă mîine, da.

– Nici nu cer mai mult, monseniore.

Luă biletul pecetluit şi, spre seara, se întoarse acasa. Aici, se dezbrăcă, îşi racori obrazul şi începu să se gîndeaca. Situaţia era cea la care voise chiar de la început să ajungă. Încă doi paşi, şi îşi va atinge ţelul. Pe care din doi să-l ia drept scut: pe regină sau pe cardinal?

Scrisoarea îl punea pe cardinal în imposibilitatea de a o acuza vreodată pe doamna de La Motte, în ziua cînd ea îl va sili să plătească sumele datorate în contul colierului. Admiţînd ca regina şi cardinalul s-ar vedea şi ar descoperi totul, cum ar îndrazni ei s-o compromită pe doamna de La Motte, care deţinea un asemenea scandalos secret? Regina nu va da lucrurile în vileag şi va crede ca prelatul o urăşte; cardinalul va crede că regina este o cochetă; dezbaterile însa,

daca vor fi, vor avea loc cu ușile închise, și doamna de La Motte, chiar dacă ar fi cît de cît bănuită, s-ar hotărî, sub acest pretext, să se expatrieze, realizînd frumoasa sumă de un milion și jumătate. Cardinalul va ști precis că Jeanne a luat diamantele, regina va ghici, desigur; la ce le-ar servi însă să facă zarvă în jurul unei împrejurări atît de strîns legata de cea din parc și de la baile lui Apolo?

Numai că nu era de ajuns o scrisoare ca să construiască tot acest sistem de aparare. Cardinalul avea o pana minunată, va mai scrie încă de șapte sau opt ori. În ceea ce o privește pe regină, cine știe daca în clipa asta nu făurește, împreună cu domnul de Charny, arma de care să se folosească Jeanne de La Motte!

Atîtea tulburari și discuții vor sfîrși în cel mai rau caz cu o fugă, și Jeanne își închipuia dinainte etapele. Mai întîi va fi scadența, bijutierii își vor cere banii. Regina se va duce drept la domnul de Rohan. Cum? Prin intermediul Jeannei, este inevitabil. Jeanne îl va preveni pe cardinal și-l va pofti să plătească. Daca va refuza, îl va amenința că publică scrisorile; el va plăti. Odată plata făcută, nici un pericol. În ce privește scandalul public, rămîne să se pună capăt intrigii. Asupra acestui punct, satisfacție deplina. Onoarea unei regine și a unui prinț al bisericii la prețul de un milion și jumătate este mult prea ieftin platita. Jeanne era aproape sigură că ar putea scoate trei milioane dacă ar vrea.

Pe ce se-ntemeia Jeanne în privința intrigii? Pe convingerea cardinalului că o vazuse trei nopți în șir pe regină în tufișurile de la Versailles, și nici o putere din lume nu putea să-i dovedească acum ca s-ar fi înșelat. Exista o singura marturie a escrocheriei, o dovada vie și zdrobitoare, și această dovada Jeanne o va face să nu poată intra în discuție.

Ajunsă la acest punct al meditațiilor sale, ea se apropie de fereastră și o văzu pe Oliva stînd pe balcon, neliniștită și curioasă.

"Între noi doua acum" – gîndi Jeanne, salutîndu-și cu toată afecțiunea complicea.

Contesa îi făcu Olivei semnul convenit ca să coboare diseară. Bucuroasă că primise aceasta comunicare oficiala Oliva intră din nou în camera; Jeanne își continuă meditațiile.

Să sfarmi instrumentul de care nu te mai poți folosi este obiceiul tuturor intriganților; numai ca cei mai mulți dau greș, fie că în clipa în care se sfarmă, unealta mai scoate un geamat care dezvaluie taine, fie ca nu o sfarmă de tot așa fel încît mai poate sluji și altora. Jeanne se gîndi că micuța Oliva, toată numai pofta de viața, nu se va

lăsa zdrobită fără să scoată un țipat. Era necesar să născocești pentru ea o poveste care s-o hotărască să fugă; alta care să o facă să fugă bucuroasă.

Greutățile apar la fiecare pas; unele minți însă găsesc în a birui aceste greutăți tot atîta plăcere ca alții în a rupe trândafiri.

Oliva, oricît de mult ar fi fost fermecată de tovarășia noii sale prietene, nu era decît relativ fermecată. Cu alte cuvinte, prin gratiile închisorii în care se afla, găsea această legătură delicioasă. Dar Nicole, foarte sinceră din fire, nu-i ascundea deloc prietenei sale că i-ar plăcea mai mult să trăiască la lumina zilei, să se plimbe la soare, să guste din toate bucuriile reale ale vieții decît să facă plimbări nocturne, îmbrăcînd haina unei fictive regalități.

Lucrurile în afara vieții obișnuite erau Jeanne, cu mîngîierile și confesiunile ei; realitatea însemna bani și Beausire.

Jeanne, care studiase în amănunt această teorie, își făgădui să o pună în aplicare la prima ocazie. Pe scurt, își propusese ca tema a întrevederii cu Nicole nevoia absolută de a face să dispară dovada criminalei escrocherii comise în parcul de la Versailles.

O dată cu venirea nopții, Oliva coborî. Jeanne o aștepta la poartă. Străbătură amîndouă strada Saint-Claude pînă la bulevardul pustiu, se suiră în trăsura care le aștepta și care, ca ele să poată discuta în voie, mergea la pas pe drumul ce duce la Vincennes. Nicole, deghizată într-o rochie simplă și purtînd o glugă mare, Jeanne îmbrăcată ca o femeiușcă oarecare, erau de nerecunoscut. De altfel, ca să le poți vedea, ar fi trebuit să intri în trăsură, și numai poliția avea acest drept. Nimic însă nu trezise curiozitatea poliției. Mai ales că trăsura nu era una oarecare, ci purta pe portiere armele familiei de Valois, respectabile sfintele cărora nici un agent n-ar fi îndrăznit să le nesocotească prezența.

Oliva începu prin a acoperi cu sărutări pe Jeanne, care i le întoarse însutit.

– Oh, ce tare m-am plictisit! strigă Oliva. Te-așteptam, mă rugam în gînd să vii.

– Era imposibil, scumpa mea, să vin să te văd; mă pîndea și, mai ales, te-ar fi pîndit pe tine o primejdie prea mare.

– Cum așa? întrebă Nicole, mirată.

– O primejdie teribilă, draga mea, de teama căreia mai tremur încă.

– Oh, povestește-mi, hai repede!

– Aici te plictiseai de moarte...

– Da din păcate.

– Şi ca să te distrezi puţin, ai vrut să ieşi.

– Şi m-ai ajutat ca o adevărată prietenă.

– De asemenea, ţi-am vorbit de acel ofiţer, niţel cam trăsnit, dar foarte politicos, care s-a îndrăgostit de regină, cu care semeni puţin.

– Da, ştiu.

– Am avut slăbiciunea să-ţi propun o distracţie nevinovată, şi anume să ne amuzăm pe seama bietului băiat şi să-l facem să creadă că regina îl place.

– Vai!... suspină Oliva.

– Nu-ţi voi mai aminti cele două plimbări pe care le-am făcut noaptea în grădina Versailles-ului, întovărăşite de acest sărman băiat. Oliva suspină din nou. De cele două nopţi în care ţi-ai jucat atît de bine rolişorul, încît cavalerul nostru a luat lucrurile în serios.

– N-a fost frumos din partea noastră – spuse încet Oliva – să-l înşelăm, n-o merita; e un cavaler cu adevărat fermecător.

– Nu-i aşa?

– O, da!

– Dar ia stai, nu aici e buba; să-i dai un trandafir, să te laşi numită maiestate, să întinzi mîinile să ţi le sărute, astea sînt simple şotii... Dar... micuţa mea Oliva se pare că n-a fost totul...

Oliva roşi atît de tare, încît, dacă noaptea n-ar fi fost atît de neagră, Jeanne ar fi fost silită să bage de seamă. Ce-i drept însă, ca o femeie binecrescută, privea drept înainte şi nicidecum spre tovarăşa sa.

– Cum adică... – se bîlbîi Nicole. Cum... cum n-a fost totul?

– A mai avut loc şi a treia întrevedere – spuse Jeanne.

– Da – zise Oliva, şovăitoare. Doar ştii, că erai acolo.

– Iertare, scumpa mea, mă aflam, ca de obicei, la oarecare distanţă, pîndind sau prefăcîndu-mă că pîndesc pentru ca rolul tău să fie cît mai veridic. Deci n-am văzut, nici n-am auzit ce s-a întîmplat în grotă. Nu ştiu decît ce mi-ai povestit. Or, la întoarcere, mi-ai spus că v-aţi plimbat, că aţi discutat, că aţi continuat jocul cu trandafirul şi cu sărutatul mîinilor. Eu cred tot ce mi se spune, draga mea.

– Păi... păi... – bîigui Oliva, tremurînd.

– Păi, drăguţa mea, se pare că nebunul pretinde că aşa-zisa regină i-a acordat mult mai mult.

– Ce?...

– Se pare că, beat de fericire, năuc, înnebunit, s-a lăudat că a obţinut de la regină o nedezminţită dovada de dragoste împărtăşită. Nu încape îndoială că sărmanul om este nebun de legat.

– Doamne Dumnezeule! murmura Oliva.

– E nebun, în primul rînd, pentru că minte, nu-i așa? întreba Jeanne, perfidă.

– Sigur ca minte... – se bîlbîi Oliva.

– Doar nu te-ai fi expus unei primejdii atît de îngrozitoare fara să-mi spui. Pe biata fata o trecu fiorii. Ce aparențe neplăcute – continuă teribila prietena – pentru tine, care-l iubești pe domnul Beausire și careia eu îi dedic timpul meu, tocmai tu, careia îi face curte domnul de Cagliostro și pe care îl refuzi, sa dai, dintr-un simplu capriciu, acestui nebun... dreptul... de... a spune... Nu, și-a pierdut mințile, parerea asta nu mi-o schimb.

– Și ce primejdie mă paște? striga Nicole. Sa vedem!

– Iat-o. Avem de-a face cu un nebun, deci cu un om care nu se teme de nimic și care nu ține seama de nimeni. Atîta timp cît era vorba numai de trandafiri și sarutari de mîini, nimeni n-avea ce spune: o regină are mulți trandafiri în parc și mîinile îi sînt la dispoziția supușilor sai; dar daca-i adevarat ca la cea de-a treia întîlnire... Ah, scumpa copilă, nu mai îmi vine deloc sa rîd de cînd ma framîntă gîndul asta.

Oliva simți cum îi clantăne dinții de frica.

– Și ce-o sa se întîmple, draga mea prietenă, întreba fata.

– În primul rînd, dupa cîte știu eu, cel puțin nu ești regina.

– Nu.

– Și uzurpînd această calitate a maiestații sale pentru a savîrși o... nesocotința ca asta...

– Ei, ei?...

– Ei bine, asta se numește lezmaiestate. Și odată rostit acest cuvînt, lucrurile pot ajunge departe. Oliva își ascunse fața în mîini. La urma urmei – continua Jeanne – cum n-ai făcut ce se laudă el că ai făcut, vei putea dovedi oricînd; celelalte nesocotințe vor fi pedepsite cu închisoare de la doi la patru ani și surghiunul.

– Închisoare?! Surghiun?! striga Oliva, îngrozită.

– Nu-i o nenorocire atît de mare; dar eu va trebui să-mi iau masuri de precauție și să ma pun la adăpost.

– Ești și dumneata nelinistita?

– Ba bine ca nu! N-o să ma denunțe imediat și pe mine nebunul ăsta? Ah, biata mea Oliva! Înșelătoria asta ne va costa scump.

Oliva începu să plîngă.

– Și eu, eu – spuse ea – care nu pot sa stau liniștită nici o clipa! Ah, minte nesăbuita! Ah, satană! Parcă a intrat dracu-n mine, nu vezi! După nenorocirea asta, sînt sigură c-am să m-arunc în ghearele alteia.

– Nu dispera, încearcă numai să eviți un scandal.

– Mă duc să mă închid imediat în casa protectorului meu. Dacă i-aș mărturisi totul?

– Grozava idee, n-am ce zice! Un om care te crește cu toată grija, încercînd să-și ascundă iubirea, un om care nu așteaptă decît un cuvînt ca să te adore și căruia tu îi vei spune că ai săvîrșit o astfel de imprudență cu un altul. Notează: spun imprudență... fără a mai pune la socoteală bănuielile ce se vor trezi în mintea lui.

– Dumnezeule, ai dreptate!

– Și mai e ceva: zvonul se va răspîndi, cercetările magistraților vor trezi scrupulele protectorului tău. Cine știe dacă, spre a se pune bine cu curtea, nu te va preda?

– Oh!

– Să admitem că te va goni, pur și simplu, ce se va alege de tine?

– Știu, sînt pierdută.

– Și cînd va afla totul domnul de Beausire... – spuse rar Jeanne, studiind efectul acestei ultime lovituri.

Oliva sări în sus. Cu gesturi repezite, începu să-și smulgă părul din cap.

– O să mă omoare! Ah, nu... – murmură ea – am să mă omor eu... Apoi, întorcîndu-se spre Jeanne, zise cu disperare: Nu mă poți salva pentru că ești și dumneata în primejdie.

– Am o bucată de pămînt în Picardia, undeva departe... o fermă – răspunse Jeanne. Dacă am putea s-o ștergem fără a fi văzute înainte să izbucnească scandalul, poate ne-ar mai rămîne o șansă?...

– Dar nebunul ăla te cunoaște, te va găsi oriunde te vei duce.

– Dacă tu pleci, te-ascunzi și nu te poate găsi, eu nu mă mai tem de smintit. O să-i spun sus și tare: "Ți-ai pierdut mințile de poți să afirmi așa ceva. Dovedește!" Or, lucrul ăsta îi va fi cu neputință și-atunci am să-i șoptesc la ureche: "Ești un laș!"

– Plec cînd vrei și unde vrei – hotărî Oliva.

– Cred că așa este mai cuminte – încuviința Jeanne.

– Trebuie să plec imediat?

– Nu, așteaptă să pregătesc totul, în așa fel încît reușita să fie sigură. Ascunde-te, nu te mai arăta nici măcar pentru mine. Deghizează-te chiar și cînd te uiți în oglindă.

– Da, da, bizuie-te pe mine, scumpă prietenă.

– Să începem prin a ne întoarce; nu mai avem ce ne spune.

– Să ne-ntoarcem. Cît timp îți trebuie să faci toate pregătirile?

– Nu știu; dar ia aminte ce-ți spun: de azi pînă în ziua plecarii tale n-am să mă mai arăt la fereastra. Dacă mă vezi, înseamna că vei pleca în aceeași zi, așa că fii gata!

– Da, îți mulțumesc, scumpă prietena.

Se întoarsera încet spre strada Saint-Claude, Oliva nemaiîndrăznind sa-i vorbeasca Jeannei, Jeanne cugetînd mult prea adînc ca sa-i mai vorbească Olivei. Cînd ajunseră, se îmbrățișară; Oliva îi ceru cu umilința iertare prietenei sale pentru toate nefericitele încurcaturi în care intrasera din cauza prostiei sale.

– Sînt femeie – replică doamna de La Motte, parodiindu-l pe poetul latin – și înțeleg slabiciunea femeii.

FUGA

Oliva se ținu de cuvînt. Chiar de-a doua zi, Nicole își tainui existența fața de toata lumea; nimeni n-ar fi putut bănui ca ea locuiește în casa din strada Saint-Claude. Stătea ascunsă tot timpul în dosul unei perdele sau a unui paravan, cu ferestrele veșnic închise, în ciuda razelor de soare care băteau în geam. Jeanne, care pregatea totul din umbra, știind că a doua zi aducea cu sine termenul primei plați a celor cinci sute de mii de livre, orîndui lucrurile în așa fel, încît sa nu existe nici o umbra în clipa cînd va exploda bomba. Acea clipa îngrozitoare era țelul final al cercetarilor sale.

Ea calculase cu înțelepciune alternativa de a fugi, lucru ușor, de altfel, dar fuga însemna o acuzație categorica. Sa rămînă, să rămînă neclintita, asemenea duelistului care îndura loviturile adversarului; contesa decise deci sa rămînă cu riscul de a cadea, dar și cu șansa de a-și ucide dușmanul.

Iata de ce, chiar a doua zi după întrevederea cu Oliva, se arată la fereastră către ora doua, semn pentru falsa regina ca e timpul să se pregătească s-o șteargă în aceeași seara. Sa descriem bucuria, sa descriem groaza Olivei, ar imposibil. Necesitatea fugii era determinata de primejdie; posibilitatea de a fugi însemna salvarea. Oliva îi trimise o

sărutare pătimașă Jeannei, apoi își facu pregătirile punînd în micul său pachet cîteva din lucrurile prețioase ale protectorului său.

După ce dăduse semnalul, Jeanne dispăru de acasă și se ocupă să găsească o trasură careia să-i încredințeze prețioasa soartă a domnișoarei Nicole.

Și asta a fost totul – tot ceea ce chiar cel mai atent observator ar fi putut descifra din semnele, de obicei, grăitoare, prin care comunicau cele două prietene.

Perdele trase, ferestre închise, lumini mișcătoare pînă tîrziu în noapte. Apoi unele foșnete, cîteva zgomote misterioase, o ușoară agitație căreia îi urmară întunericul și liniștea. Băteau orele unsprezece noaptea la Saint-Paul și vîntul sufla în rafale dinspre rîu, ajungînd pînă în strada Saint-Claude, cînd Jeanne ajunse în strada Saint-Louis, cu o trăsură de poștă la care erau înhămați trei cai zdraveni. Pe capra trăsurii, un om înfășurat într-o mantie îl îndruma pe surugiu. Jeanne îl trase pa acest om de poalele veșmîntului și-i spuse să oprească la colțul străzii Roi-Doré. Omul veni să vorbească cu stăpîna.

– Trăsura să rămîna aici, draga domnule Reteau – zise Jeanne. O jumatate de oră va fi de ajuns. Voi veni aici cu o persoană, care se va urca și pe care o vei duce, mînînd cît se poate de repede, la căsuța mea de la Amiens.

– Da, doamnă contesă.

– Acolo o vei preda arendașului meu Fontaine, care știe ce are de facut.

– Da, doamnă.

– Ah, uitam... ești înarmat, scumpul meu Reteau?

– Da, doamnă.

– Doamna este urmărită de un nebun... Poate o să vrea s-o oprească pe drum...

– Ce să fac?

– Vei trage asupra oricui te împiedica să mergi mai departe.

– Da, doamna.

– Mi-ai cerut o gratificație de douazeci de ludovici pentru ceea ce știi, îți voi da o sută și-ți plătesc și călătoria pe care o vei face la Londra, unde mă vei aștepta peste cel puțin trei luni.

– Da, doamnă.

– Iată cei o sută de ludovici. Fără îndoială că nu ne vom mai vedea, deoarece este mai prudent pentru dumneata să ajungi la Saint-Valéry și să te îmbarci imediat penru Anglia.

– Puteți conta pe mine.

– Este în folosul dumitale.

– Este în folosul nostru – zise domnul Reteau, sărutînd mîna contesei. Așa că aștept.

– Și eu ți-o trimit pe doamna.

Reteau se urcă în trăsură, în locul Jeannei, care, cu pas sprinten, ajunse în strada Saint-Claude și intră în casa. Totul dormea în acest nevinovat cartier. Jeanne aprinse lumînarea și o duse pe balcon: era semnalul convenit pentru ca Oliva să coboare.

"Este o fată extrem de precaută" – își spuse contesa, văzînd fereastra întunecată.

Jeanne ridică și coborî de trei ori lumînarea. Nimic. I se păru însă ca aude un fel de suspin sau un *da*, abia susurat prin văzduh, sub frunzișul de pe fereastră.

"Va coborî fără să aprindă lumînarea – își zise Jeanne. Nu-i nimic rău în asta." Și coborî și ea în stradă. Poarta nu se deschise. Oliva se încurcase fără îndoială în cine știe ce pachete grele și stînjenitoare.

– Proasta! bombăni contesa. Pierdem atîta vreme pentru niște cîrpe!

Nu venea nimeni. Jeanne se duse pînă la ușa din față. Nimic. Ascultă lipindu-și urechea de ghinturi. Trecu astfel un sfert de oră; bătu trei și jumătate. Jeanne se duse pe bulevard, să vadă de departe dacă ferestrele se luminau. I se păru că zărește strecurîndu-se o lumină blîndă prin golul lăsat de frunziș, de sub perdelele duble.

"Ce face, pentru Dumnezeu! Ce face nemernica asta? Poate n-a văzut semnalul? Haide, curaj, să urcăm din nou!"

Așadar, se duse din nou acasă și reîncepu jocul lumînărilor. La semnalele sale nu răspunse nimeni.

"Cu siguranță că e bolnavă – își spuse Jeanne, mototolindu-și furioasă manșetele. E bolnavă și nu se poate mișca ticăloasa asta. Dar ce importanță are! Vie sau moartă, va pleca astă-seară!"

Coborî încă o dată scara, grăbindu-se ca o leoaică urmărită. Ținea în mînă cheia care, de atîtea ori, îi dăduse Olivei libertatea nocturnă. În clipa cînd vîrî cheia în broască, se opri. "Și dacă este cineva sus, lîngă ea? gîndi contesa. Imposibil, voi auzi glasuri și voi avea timp să cobor dacă voi întîlni pe cineva pe scară... Oh!"

În fața acestei periculoase perspective fu gata să dea înapoi. Tropotul cailor pe pavajul sonor o făcu să se hotărască. "Fără primejdie, nu se înfăptuiește nimic mare! Îndrăzneala învinge primejdia!" își zise ea și răsuci cheia în broasca uriașă: poarta se deschise.

Jeanne cunoștea dispoziția încăperilor; datorită inteligenței sale, fără să-și dea seama, și le închipuise de multe ori cînd o aștepta seara pe Oliva. Scara fiind la stînga, Jeanne se îndreptă spre scară. Nici un zgomot, nici o lumină, nimeni. Ajunse astfel pe palierul de la apartamentul Nicolei. Acolo, sub ușă, se vedea o dungă de lumină; acolo, în dosul ușii, se auzea zgomotul unui pas fără odihnă.

Jeanne, gîfîind dar ținîndu-și răsuflarea, asculta. Nu vorbea nimeni. Oliva, singura deci, umbla de colo-colo: își făcea bagajele, fără îndoială. Așadar, nu era bolnavă și nu era vorba decît de o mică întîrziere.

Jeanne zgîrîie încetișor lemnul ușii, șoptind:

– Oliva! Oliva! Scumpa prietena! Draga mea!... Pașii de pe covor parură ca se apropie. Deschide! Deschide! o grăbi Jeanne.

Ușa se deschise și un val de lumină o scăldă pe Jeanne, din creștet pînă-n tălpi: în fața ei se afla un barbat ținînd în mîna un sfeșnic cu trei brațe. Contesa scoase un strigăt îngrozitor ascunzîndu-și fața.

– Oliva, nu ești tu? Zise bărbatul și ridică ușurel gluga contesei. Doamna contesă de La Motte! striga la rîndul său, jucînd admirabil rolul omului uimit la culme.

– Domnul de Cagliostro? murmura Jeanne, clatinîndu-se gata să leșine.

Dintre toate primejdiile pe care și le închipuise Jeanne numai asta nu-i trecuse prin minte. La prima vedere, nu parea ceva înspăimîntător, dar dacă te gîndeai puțin, daca luai seama cît de sumbru și ascuns era acest om straniu, primejdia trebuia sa fie cumplita. Jeanne aproape că-și pierdu cumpătul, se trase înapoi, mai-mai să se repeadă în jos pe scări și să nu se mai oprească pînă în stradă.

Cagliostro îi întinse politicos mîna și o pofti sa ia loc.

– Carui fapt datorez cinstea vizitei dumneavoastra, doamna? întrebă el, cu voce tăioasa.

– Domnule – bîigui intriganta, care nu-și putea lua ochii de la conte – venisem... căutam...

– Permiteți-mi, doamna, sa sun ca să-i pedepsesc pe servitorii mei care au avut neîndemînarea, grosolania de a lăsa să vină neanunțată o femeie de rangul dumneavoastră. Jeanne tremura. Opri mîna contelui. Nu încape îndoială – continuă acesta netulburat – că ați dat peste ticalosul acela de portar neamț care se îmbata. Nu v-a recunoscut. V-a deschis poarta fără să zică nimic, fără să facă nimic; o fi și adormit dupa ce v-a deschis.

– Nu-l certați, domnule – îngăima Jeanne, ceva mai stăpînă pe sine și fără a banui capcana. Va rog...

– El v-a deschis, nu-i așa, doamna?

– Cred ca da... Mi-ați fagaduit însa ca nu-l veți certa.

– Mă voi ține de cuvînt – spuse contele, zîmbind. Acum însă, doamnă, binevoiți și lamuriți-ma.

O data ce i se oferea aceasta portița de scapare, Jeanne, care nu mai era banuita de a fi deschis ea însași poarta, putea sa minta și asupra scopului vizitei sale. Nu pierdu prilejul.

– Am venit – zise ea repede – sa va consult, domnule conte, asupra unor zvonuri care circulă.

– Ce zvonuri, doamna?

– Nu ma zoriți, vă rog – spuse ea, alintîndu-se. Intervenția mea este delicata...

"Cauta, caută! gîndi Cagliostro. Eu am și gasit."

– Sînteți prieten cu eminența sa monseniorul cardinal de Rohan – începu Jeanne.

"Oho, nu-i rau deloc! își zise Cagliostro. Mergi pîna la capătul firului care este în mîna mea; mai departe însa, îți interzic".

– Sînt, într-adevar, în termeni buni cu eminența sa – raspunse el.

– Și am venit – continua Jeanne – sa mă informez la dumneavoastra despre...

– Despre?... repeta Cagliostro, cu o nuanța de ironie.

– V-am spus ca situația mea e delicata, domnule, vă rog să nu abuzați. Probabil nu va este necunoscut faptul ca domnul de Rohan are pentru mine oarecare afecțiune și aș fi vrut sa știu pîna unde pot conta... În fine, domnule, se spune ca dumneavoastra citiți în cele mai ascunse cute ale minții și sufletului...

– Lamuriți-ma încă puțin pentru a putea sa citesc în adîncurile minții și sufletului dumneavoastra.

– Domnule, se zice ca eminența sa iubește pe altcineva; că eminența sa iubește pe cineva cu o poziție foarte înalta... Se zice chiar...

Aici Cagliostro fixa asupra Jeannei, care simți ca-și pierde cumpătul, o privire încărcata de fulgere.

– Doamna, pot, într-adevar, sa descifrez tenebrele – zise el – dar ca s-o pot face bine, am nevoie sa fiu ajutat. Binevoiți sa raspundeți la urmatoarele întrebari: Cum de-ați venit sa ma cautați aici? Eu nu locuiesc aici. Jeanne tresari. Cum ați intrat aici, deoarece nu există nici un fel de portar beat sau valet în aceasta parte a palatului? Și daca nu pe mine mă căutați, atunci pe cine? Nu raspundeți? se adresa el contesei, care dîrdîia de frica. Am sa va ajut eu sa va aduceți aminte. Ați intrat cu o cheie pe care cred ca o aveți în buzunar: iat-o. Ați venit sa o căutați pe tînăra femeie pe care, din pura bunătate, o ascundeam aici.

Jeanne se clatina ca un pom smuls din rădăcină.

– Şi... dacă ar fi aşa? şopti ea. Ce crimă aş fi comis? Nu este îngăduit unei femei să viziteze o altă femeie? Chemaţi-o şi vă va spune că prietenia noastră nu are nimic de ascuns...

– Îmi spuneţi asta, doamnă, pentru că ştiţi că nu se mai află aici.

– Nu se mai află aici?!... strigă Jeanne, îngrozită. Oliva nu mai e aici?

– Oh! exclamă Cagliostro. Nu cumva nu ştiţi că a plecat, tocmai dumneavoastră care aţi ajutat să fie răpită?

– Să fie răpită?! Eu?! strigă Jeanne, care începu din nou să spere. A fost răpită şi mă acuzaţi pe mine?

– Fac chiar mai mult, vă conving – spuse Cagliostro.

– Dovediţi-o! zise imprudenta contesă.

Cagliostro luă o hîrtie de pe masă şi i-o arătă:

Monseniore şi generos protector – scria în biletul adresat lui Cagliostro – iertaţi-mă că vă părăsesc; da, îl iubesc mai mult decît orice pe domnul de Beausire; vine să mă ia, îl urmez. Adio! Primiţi expresia recunoştinţei mele.

– Beausire!... rosti Jeanne, înmărmurită. Beausire... El care nici nu ştia adresa Olivei!...

– A, ba da, doamnă – răspunse Cagliostro, arătîndu-i o a doua hîrtie, pe care o scoase din buzunar. Iată, am ridicat hîrtia asta de pe scară, venind aici să fac obişnuita mea vizită. Hîrtia o fi căzut din buzunarele domnului Beausire.

Contesa citi înfiorată:

Domnul de Beausire o va găsi pe domnişoara Oliva în strada Saint-Cloude, colţ cu bulevardul; o va lua cu el imediat. Este sfatul unei prietene sincere. A sosit momentul.

Oh, făcu contesa, mototolind hîrtia.

– Şi a luat-o cu el – conchise cu răceală Cagliostro.

– Cine a scris biletul? întrebă Jeanne.

– Dumneavoastră, după cît se pare, sincera prietenă a Olivei.

– Cum a intrat însă aici? strigă Jeanne, privindu-l cu furie pe impasibilul ei interlocutor.

– Nu cumva cu cheia dumneavoastră? zise Cagliostro.

– Dacă o am eu, nu putea s-o aibă domnul de Beausire.

– Cînd ai o cheie, poţi să ai şi două – răspunse Cagliostro, privind-o drept în ochi.

– Aveți dovezi – rosti rar contesa – în timp ce eu n-am decît bănuieli.

– Am și eu bănuieli, chiar mai temeinice decît ale dumneavoastră, doamnă.

Zicînd acestea, o concedie cu un gest abia schițat. Ea se grăbi să coboare, dar pe tot parcursul acestei scări pustii, întunecate, pe care o urcase, găsi douăzeci de lumînări și douăzeci de lachei așezați din loc în loc, dinaintea cărora Cagliostro strigă cu voce tare de zece ori: "Doamna contesa de La Motte".

Jeanne ieși pufnind de furie și de dor de răzbunare, așa cum suflă iguana flăcări și otravă.

SCRISOAREA ȘI CHITANȚA

A doua zi era ultimul termen de plata fixat de însăși regină bijutierilor Boehmer și Bossange. Cum misiva maiestății sale le recomanda discreție, ei așteptara să le fie aduse cele cinci sute de mii de livre. Și cum pentru toți negustorii, oricît de bogați ar fi, încasarea a cinci sute de mii de livre este o treaba serioasă, asociații pregatiră chitanța cu cea mai înflorita scriere a casei. Chitanța rămase nefolosită, căci nu veni nimeni s-o schimbe contra a cinci sute de mii de livre.

Noaptea trecu, chinuitoare pentru bijutieri, în așteptarea unui mesager ce nu mai aparea. Poate reginei îi venise vreo idee mai neobișnuită; avea poate nevoie să se ascunda, deci curierul său va sosi poate dupa miezul nopții.

Dar zorile zilei următoare îi încredințara pe Boehmer și pe Bossange ca era vorba de o himeră. Boehmer se hotărî să meargă la Versailles, într-o trasura în fundul căreia aștepta asociatul său. Ceru să fie introdus la regină. I se raspunse ca, daca nu are audiența, nu poate intra. Uluit, neliniștit, insistă; și cum cunoștea lumea, și cum avusese talentul sa lase ici și colo prin anticamere cîteva pietre nu prea grozave, fu protejat și i se permise să se așeze pe drumul pe care îl făcea maiestatea sa în plimbarea-i la Trianon.

Așadar, Maria-Antoaneta, încă tulburată în urma întîlnirii cu Charny, cînd îi devenise iubită fără a-i deveni amantă, se întorcea de la plimbare, cu inima plină de bucurie, cu cugetul curat, cînd zări chipul cam necăjit dar plin de respect al lui Boehmer. Ea îi zîmbi într-un fel pe care bijutierul îl interpretă ca pe un semn cît se poate de bun și îndrazni să ceară o scurtă audiență, pe care regina i-o promise pentru ora două, deci după masa de prînz. Boehmer se duse să-i ducă această veste minunată lui Bossange, care aștepta în trăsură și care, fiind suferind, nu dorise să arate reginei o față bolnavă.

– Nici o îndoială – își spusera ei, comentînd cele mai mici gesturi, cele mai neînsemnate cuvinte ale Mariei-Antoaneta – nici o îndoială că maiestatea sa are în sertar suma pe care nu a putut-o avea ieri; a spus la ora două pentru că la două va fi singură.

Și se întrebară, ca cei doi prieteni din fabulă, dacă vor lua suma în bilete, în aur sau în argint. Bătu ora două, bijutierul se afla la postul său; fu introdus în iatacul maiestății sale.

– Ce mai este, Boehmer – zise regina cum îl zări intrînd – iar vrei să-mi vorbești despre bijuterii? Să știi că ai picat prost.

Boehmer crezu că cineva stă ascuns prin apropiere, că regina se temea să nu fie auzită. Lua deci aerul că a priceput și răspunse privind în jur:

– Ce te uiți așa cercetător? îl întrebă regina mirată. Nu cumva ai o taină, hm? El nu răspunse nimic, naucit cum era de acest joc. Aceeași taină ca și altă dată: o bijuterie de vînzare – continuă regina – cine știe ce piesă rară? Nu-ți fie frică, nu e nimeni să ne audă.

– Atunci... – murmură Boehmer.

– Atunci...? Ce vrei să spui?

– Atunci pot să spun maiestății sale...

– Spune repede, dragă Boehmer.

Bijutierul se apropie, cu un surîs curtenitor.

– Pot să spun maiestății sale că regina ne-a uitat ieri – rosti el, arătîndu-și dinții puțin îngălbeniți, dar cu totul binevoitori.

– V-am uitat?! În ce privință? făcu regina, surprinsă.

– Fiindcă ieri... era termenul.

– Termenul?!... Ce termen?...

– Cer iertare, maiestate, dacă-mi permit... Știu că este o indiscreție. Poate că regina nu este pregătită. Ar fi o mare nenorocire, dar, în sfîrșit...

– Ascultă, Boehmer, nu pricep nici un cuvînt din tot ce-mi spui. Lămurește-mă deci, dragul meu.

– Mi se pare ca maiestatea voastra a uitat cu totul. Este foarte firesc, avînd atîtea preocupări.

– Încă o data te întreb: am uitat ce?

– Ieri a fost prinul termen de plata al colierului – zise timid Boehmer.

– Așadar, ați vîndut colierul? spuse regina.

– Păi... – îngaima Boehmer, privind-o uluit – păi... mi se pare ca da.

– Și cei cărora l-ai vîndut nu ți-au platit, bietul meu Boehmer! Cu atît mai rău! Trebuia ca acei oameni să facă așa cum am făcut eu: daca nu pot cumpara colierul, să ți-l înapoieze, lasîndu-ți acontul.

– Poftim?... bîigui bijutierul, clatinîndu-se asemenea călatorului neprevăzator, batut în cap de soarele Spaniei. Ce binevoiește maiestatea voastră să-mi spună?

– Spun, sărmanul meu Boehmer, că daca zece cumpărători îți înapoiază colierul, așa cum am făcut eu, lăsîndu-ți doua sute de mii de livre bacșiș, vei aduna doua milioane și-ți va rămîne și colierul.

– Maiestatea voastra zice ca mi-a înapoiat colierul? striga Boehmer, lac de năduşeala.

– Asta zic, bineînțeles – raspunse liniștita regina. Dar ce ai?

– Cum, maiestatea voastra tagaduiește ca a cumparat colierul?

– Ah, iarași!... Dar ce înseamna comedia asta? rosti cu asprime regina. Oare acest blestemat colier este sortit sa faca mereu pe cîte cineva să-și iasă din fire?

– Dar – reluă Boehmer, tremurînd din cap pîna în picioare – mi se pare ca am auzit chiar din gura maiestății voastre... că mi-a *înapoiat,* maiestatea voastră a spus ÎNAPOIAT colierul de diamante.

Regina îl privi pe Boehmer, încrucișîndu-și brațele.

– Din fericire, am cu ce să-ți împrospătez memoria, caci ești un om într-adevar uituc, domnule Boehmer, ca sa nu spun un cuvînt și mai neplacut. Se duse glonț la comoda, scoase o hîrtie pe care o despături, și plimba ochii peste ea și i-o întinse, calma, nefericitului Boehmer. Presupun că ți-e destul de limpede. Și se așează; astfel încît să-i vada mai bine pe bijutier în timp ce acesta citea.

Chipul lui Boehmer exprima întîi o totala neîncredere, apoi, din ce în ce mai mult, o groază de nedescris.

– Ei bine – reluă regina – recunoști chitanța care dovedește în modul cel mai clar ca ai primit colierul? Daca nu cumva ai uitat ca te cheama Boehmer...

– Doamna – țipa Boehmer, cu glas sugrumat de furie și de spaima în același timp – nu eu am semnat aceasta chitanța.

Regina făcu un pas înapoi, fulgerîndu-l cu privirea.

– Tăgăduiești?!

– Da, tăgăduiesc... chiar de ar fi să-mi luați libertatea sau chiar viața. N-am primit niciodată colierul; n-am semnat niciodată această chitanță. Chiar de-ar fi aici buturugul și călăul, am să repet mereu: "Nu, maiestate, chitanța nu e semnată de mine!"

– Așadar, domnule – rosti regina, pălind ușor – eu te-am furat, colierul este deci la mine?

Boehmer căuta înfrigurat în portofel și scoase o scrisoare pe care, la rîndul său, o întinse reginei...

– Nu cred, doamnă – zise el, cu o voce respectuoasă, dar schimbată de emoție – nu cred că, dacă maiestatea voastră mi-ar fi înapoiat colierul, mi-ar fi trimis această scrisoare.

– Ce-i cu peticul ăsta de hîrtie? strigă regina. N-am scris niciodată așa ceva! Nu vezi că nu e scrisul meu?

– E semnat! bolborosi Boehmer, distrus.

– *Maria-Antoaneta de Franța*... Ești nebun! Ce, eu sînt *de Franța?* Eu sînt arhiducesă de Austria! Nu, este absurd ca eu să fi scris așa ceva! Haide, domnule Boehmer, farsa este mult prea grosolană! Du-te și debitează-o falsificatorilor dumitale.

– Falsificatorilor mei... – bîigui bijutierul, care aproape leșina auzind aceste cuvinte. Maiestatea voastră mă bănuiește pe mine, Boehmer?

– Dumneata îndrăznești să mă bănuiești pe mine, Maria-Antoaneta! replică regina, cu trufie.

– Dar scrisoarea? obiectă el, arătînd hîrtia pe care ea încă o mai ținea în mînă.

– Dar chitanța? ripostă ea, arătînd hîrtia pe care el nu o lăsase din mînă.

Boehmer se văzu silit să se sprijine de un fotoliu; podeaua începu să se învîrtească cu el. Trăgea aer în piept cît mai adînc, și culoarea purpurie a apoplexiei înlocuia paloarea cadaverică a leșinului.

– Înapoiază-mi chitanța – zise regina – o iau de bună, și ia-ți scrisoarea semnată *Antoaneta de Franța*, primul procuror îți va spune că nu are nici o valoare.

Și zvîrlindu-i hîrtia, după ce-i smulse din mîna chitanța, ea îi întoarse spatele și trecu într-o cameră alăturată, lăsîndu-l singur pe nefericitul om, cu desăvîrșire buimac și care, împotriva oricărei etichete, se prăbuși pe un fotoliu. Totuși, după cîteva minute, mai venindu-și în fire, el se repezi, cu totul zdrobit, afară din apartament și

se duse să-l găsească pe Bossange, căruia în așa fel îi povesti cele petrecute, încît asociatul său bănui că-i ascunde ceva. Boehmer repetă însă atît de exact și de atîtea ori toata istoria, încît Bossange începu să-și smulgă peruca, în timp ce asociatul său își smulse părul, ceea ce pentru trecătorii care aruncau o privire în trăsură era un spectacol negrăit de trist și de comic totodată.

Cum însă nu se poate sta o zi întreaga într-o trăsură, cum, după ce și-au smuls părul sau peruca, au dat de craniu și, sub craniu, sînt, sau trebuie să fie, ideile, cei doi bijutieri ajunseră la concluzia că e neapărată nevoie să-și unească forțele pentru a încerca, de era cu putință, să-și croiască drum pînă la regina și să obțină ceva ce ar semăna cu o explicație. O luară deci înapoi spre palat, într-o stare demnă de milă, cînd se întîlniră cu unul dintre ofițerii reginei care îl chema pe unul dintre ei la ea. Ne putem închipui bucuria și graba lor de a se supune. Fură introduși fără întîrziere.

REGE NU POT FI, PRINȚ NU VREAU, RAMÎN UN ROHAN

Regina părea că așteaptă nerăbdătoare; așa că, imediat ce-i zări pe bijutieri, zise cu însuflețire:

– Ah, iată-l și pe domnul Bossange! Ți-ai adus întăriri, Boehmer! Cu atît mai bine!

Boehmer nu avea nimic de zis; el chibzuia adînc. Lucrul cel mai bun de făcut într-un asemenea caz este un gest grăitor, și Boehmer se aruncă la picioarele Mariei-Antoaneta. Gestul era într-adevăr expresiv. Bossange, ca un desăvîrșit asociat, îl imită.

– Domnilor – zise regina – m-am calmat și nu mă voi mai enerva. De altfel, mi-a venit o idee care îmi schimbă sentimentele față de voi. Nu încape nici o îndoială că în toată afacerea asta am fost, atît eu cît și voi, victimele unui mic mister... care nu mai este un mister pentru mine.

– Ah, doamnă! strigă Boehmer, entuziasmat de vorbele reginei. Așadar, nu mă mai bănuiți... că aș fi... Ah, ce cumplit sună cuvîntul falsificator!

– Vă rog să mă credeți că și mie mi-e la fel de greu să-l aud, cum vă este și vouă să-l rostiți – zise regina. Nu, nu vă mai bănuiesc.

– Maiestatea voastră bănuiește pe altcineva?

– Răspundeți la întrebările mele. Pretindeți deci că nu mai aveți diamantele?

– Nu le mai avem – răspunsera într-un glas cei doi bijutieri.

– Și nu vă interesează cui le-am dat că să vi le înapoieze, aceasta mă privește pe mine. N-ați văzut-o cumva... pe doamna contesa de La Motte?

– Iertare, doamnă, am văzut-o...

– Și nu v-a dat nimic... din partea mea?

– Nu, doamnă. Doamna contesa ne-a spus doar atît: "Așteptați".

– Dar scrisoarea semnată de mine cine v-a dat-o?

– Scrisoarea – răspunse Boehmer – cea pe care maiestatea voastră a avut-o în mînă, ne-a adus-o în timpul nopții un mesager necunoscut. Și arăta falsa scrisoare.

– Ah, ah! exclamă regina. Bun! Vedeți deci că n-a venit direct de la mine. Sună și se înființa un valet. Să fie chemată doamna contesa de La Motte – porunci liniștită regina. Și n-ați mai văzut și pe altcineva, nu l-ați văzut cumva pe domnul de Rohan? continuă ea, cu același calm.

– Pe domnul de Rohan? Bă da, doamnă, a venit și ne-a vizitat spre a ne informa...

– Foarte bine! răspunse regina. Să nu mergem prea departe; din moment ce și domnul de Rohan este amestecat în această afacere, n-aveți dreptul să disperați. Încep să ghicesc: doamna de La Motte, spunîndu-vă: *Așteptați*, a vrut... Nu, nu pot ghici nimic și nici nu vreau să ghicesc... Duceți-vă și căutați-l pe domnul cardinal și povestiți-i tot ce mi-ați spus mie; nu pierdeți timpul și adăugați că știu totul.

Reînsuflețiți de această mică scînteie de speranță, bijutierii schimbară între ei o privire ceva mai puțin îngrozită.

Bossange, vrînd doar să-și spună și el părerea, îndrăzni să șoptească:

– Totuși, regina are în mînă o chitanță falsă, și un fals este o fărădelege.

Maria-Antoaneta se încruntă și zise:

– Într-adevăr, dacă n-ați primit colierul, înscrisul acesta constituie un fals. Dar pentru a constata falsul, este absolut necesar să vă pun fața în față cu persoana pe care am însărcinat-o să vă înapoieze diamantele.

- Cînd vrea maiestatea voastră! exclama Bossange. Noi nu ne temem de lumină, noi sîntem negustori cinstiți.

– Atunci duceți-vă și căutați să vă lumineze domnul cardinal, el singur poate lămuri toate astea.

– Și maiestatea voastră ne va permite să o încunoștințăm de răspuns? întreba Boehmer.

– Îl voi afla înaintea voastră – spuse regina – tot eu va voi scoate din încurcătură. Duceți-vă.

Îi concedie și, după ce bijutierii plecară, lăsîndu-se prada tulburării de care era cuprinsă, trimise curier după curier la doamna de La Motte. Nu o vom mai urma în cercetările și bănuielile sale, dimpotrivă, o vom părăsi spre a alerga, împreună cu bijutierii, în întîmpinarea acestui adevăr atît de rîvnit.

Cardinalul era acasă, citind cu o furie imposibil de descris o scrisoare pe care tocmai i-o trimisese doamna de La Motte și care venea de la Versailles, după cum spunea. Scrisoarea era crudă, îi lua cardinalului orice speranță; îl soma să nu mai spere nimic; îi interzicea să mai apară, după obicei, la Versailles; făcea apel la loialitatea lui de a nu încerca să reia relații *devenite imposibile*. Recitind aceste cuvinte, prințul sări în sus; cîntărea fiecare silabă, părea să ceară cont hîrtiei de duritățile care fuseseră așternute de o mînă crudă.

– Cochetă, capricioasă, perfidă! striga el, în disperarea care îl cuprinsese. Ah, mă voi răzbuna!...

Îngrămădi în mintea sa, una după alta, toate învinuirile care alină sufletele slabe de durerile iubirii, dar nu le vindecă de dragostea însăși.

– Iată – zise el – cele patru scrisori pe care mi le-a trimis, una mai nedreaptă, și mai despotică decît alta. N-am fost pentru ea decît un capriciu! Este o umilință pe care n-am să i-o iert cu una cu două, dacă nu cumva mă sacrifică unui capriciu mai nou.

Sărmanul amăgit recitea cu fervoarea speranței scrisorile, care, cu toată asprimea lor, aveau o nemiloasă armonie. Ultima era o capodoperă de rautate. Inima nefericitului cardinal era răscolită pînă în cele mai ascunse unghere, dar cu toate astea el iubea în asemenea măsură, încît, din spirit de contradicție, se delecta citind și recitind aceste rînduri tăioase și reci trimise, după cum pretindea doamna de La Motte, de la Versailles.

În acest moment cei doi bijutieri se prezentară la palatul său. Fu extrem de surprins, văzînd insistența cu care cereau să fie primiți. Îl alungă de trei ori pe valetul său, care reveni a patra oară, spunînd că

Boehmer și Bossange declaraseră că nu vor pleca decît dacă vor fi siliți s-o facă.

– Ce să însemne asta? zise cardinalul. Lăsați-i să intre!

Și cei doi intrară. Fețele lor răvășite dovedeau cît de grea fusese lupta morală și fizică pe care o dăduseră. Chiar dacă ar fi fost învingători într-una din aceste lupte, ar fi fost biruiți în cealaltă. Niciodată capete mai buimace nu trebuiseră să stea să judece în fața unui prinț al bisericii.

– În primul rînd – strigă cardinalul, văzîndu-i – ce înseamnă o asemenea barbarie, domnilor bijutieri! Vă purtați de parcă vi s-ar datora ceva în această casă!

Tonul acesta îi îngheță de spaimă pe cei doi asociați.

– Nu cumva scenele de dincolo reîncep? murmură Boehmer, trăgînd cu coada ochiului spre asociatul său.

– A, nu, nicidecum – răspunse acesta din urmă, înfundîndu-și peruca, cu un gest războinic. Eu sînt hotărît să rezist la orice.

Și făcu un pas amenințător, în timp ce Boehmer, mai prudent, rămase în spate. Cardinalul îi crezu nebuni și le-o spuse răspicat.

– Monseniore – zise Boehmer, disperat, punctîndu-și fiecare silabă cu un suspin – făceți-ne dreptate, aveți milă, nu vă supărați și nu ne obligați să fim nerespectuoși față de cel mai mare, cel mai ilustru prinț.

– Domnilor, ori sînteți în toate minților, și atunci veți fi aruncați pe fereastră – replică prelatul – ori nu sînteți în toate minților, și atunci veți fi pur și simplu dați afară. Alegeți!

– Monseniore, nu sîntem nebuni, am fost prădați!

– Și ce-mi pasă mie – răspunse monseniorul de Rohan. Nu sînt ofițer de poliție.

– Dar ați avut colierul în mînă, monseniore – spuse Boehmer, hohotind. Veți putea depune mărturie în fața justiției, monseniore, veți...

– Am avut colierul? repetă prințul. Deci colierul a fost furat?!

– Da, monseniore.

– Ei bine, și ce spune regina? strigă cardinalul, foarte curios.

– Regina ne-a trimis la dumneavoastră, monseniore.

– Este foarte amabil din partea maiestății sale. Dar ce pot face în privința asta, bieții de voi?

– Puteți totul, monseniore; puteți spune ce s-a făcut cu colierul.

– Eu?

– Sigur că da.

– Dragă Boehmer, ai fi fost îndreptățit să-mi vorbești astfel dacă aș fi făcut parte din banda de tîlhari care i-a furat reginei colierul.

– Nu reginei i-a fost furat colierul.

– Atunci cui, Doamne sfinte?!

– Regina tăgăduieşte să-l fi avut.

– Cum tăgăduieşte? zise cardinalul, şovăind. Doar aveţi o chitanţă de la dînsa.

– Regina spune că această chitanţă e falsă.

– Haida-de! se stropşi la ei cardinalul. Nu mai ştiţi ce vorbiţi, domnilor!

– Aşa a spus – şi Boehmer se întoarse către Bossange, care încuviinţă dînd din cap de trei ori.

– Regina a tăgăduit, fiindcă era cineva la ea cînd i-aţi vorbit – spuse cardinalul.

– Nimeni, monseniore; dar asta nu e totul.

– Ce mai e?

– Nu numai că regina a tăgăduit, nu numai că a pretins că scrisoarea era falsă, dar ne-a arătat şi o chitanţă din partea noastră prin care se dovedeşte că am primit colierul.

– O chitanţă din partea voastră? repetă cardinalul. Şi ce e cu ea?

– Este falsă, ca şi cealaltă, domnule cardinal, ştiţi foarte bine.

– Falsă... Două falsuri... Şi spuneţi că eu ştiu foarte bine?

– Cu siguranţă, de vreme ce aţi venit să confirmaţi cele ce ne spusese doamna de La Motte; dumneavoastră ştiaţi foarte bine că am vîndut colierul şi că se afla în mîinile reginei.

– Staţi să vedem – rosti cardinalul, trecîndu-şi mîna peste frunte. Iată nişte lucruri nespus de grave, după cît mi se pare. Să ne înţelegem. Haideţi să recapitulăm cele petrecute.

– Da, monseniore.

– Mai întîi cumpărarea de către mine, în contul maiestăţii sale, a unui colier pe care l-am acontat cu două sute cincizeci de mii de livre.

– Este adevărat, monseniore.

– Apoi vînzarea lui direct reginei... aşa mi-aţi spus, cel puţin... la termenele fixate de ea şi avînd garanţia semnăturii sale, da?

– A semnăturii sale... Aţi spus că este semnătura reginei, nu-i aşa, monseniore?

– Arătaţi-mi-o.

– Iat-o.

Bijutierii scoaseră scrisoarea din portofelul lor. Cardinalul o cercetă dintr-o aruncătură de ochi.

– Ei, dar sînteţi nişte copii!... strigă el. *Maria-Antoaneta de Franţa*... Păi regina este o fiică a casei de Austria! Aţi fost prădaţi; scrisul şi semnătura sînt amîndouă false!

– Atunci, doamna de La Motte trebuie s-o cunoască pe falsificator și pe tîlhar! țipara bijuteriilor, în culmea exasperării.

Adevărul acestei afirmații îl izbi pe cardinal.

– S-o chemăm pe doamna de La Motte – hotărî el, tulburat.

Și sună, cum făcuse și regina. Slujitorii săi porniră în urmărirea Jeannei, a cărei trăsură nu putea fi prea departe. Cu toate astea, Boehmer și Bossange, cuibărindu-se în promisiunile reginei ca iepurele în culcuș, repetau neîncetat: "Unde este colierul? Unde este colierul?"

– O să mă asurziți! – rosti supărat cardinalul. Ce știu eu unde-i colierul? L-am dat eu însumi reginei, iată tot ce știu.

– Colierul! Dacă n-avem banii... colierul! repetau cei doi negustori.

– Domnilor, nu mă privește – mai spuse cardinalul, ieșindu-și din fire, gata să-i dea afară pe cei doi creditori.

– Doamna de La Motte! Doamna contesă! strigară Boehmer și Bossange, răgușiți de atîtea țipete. Numai ea ne-a pierdut!

– Vă interzic să suspectați probitatea doamnei de La Motte, altfel o să pun să vă snopească în bătaie!

– În sfîrșit, trebuie să existe un vinovat – îngăimă Bochmer, cu o voce jalnică. Cele două falsuri au fost făcute de cineva.

– Nu cumva de mine? se oțărî trufaș domnul de Rohan.

– Vai de mine, monșeniore, nu așa vrem să spunem!

– Atunci ce?

– Pentru Dumnezeu, monșeniore, trebuie să existe o explicație!

– Așteptați să mă lămuresc întîi eu însumi.

– Ce să-i spunem însă reginei, monșeniore, deoarece maiestatea sa ne învinuiește tot pe noi?

– Și ce spune?

– Spune că dumneavoastră sau doamna de La Motte aveți colierul, nu dînsa.

– Ei bine! ripostă cardinalul, palid de rușine și de furie. Duceți-vă și spuneți-i reginei că... Nu, nu-i spuneți nimic. Destul scandal și așa. Mîine însă... mîine, auziți, țin slujba în capela de la Versailles; veniți. O să mă vedeți apropiindu-mă de regina, îi vorbesc, o întreb dacă n-are colierul și veți auzi ce-mi va răspunde; dacă neagă și în fața mea... atunci, domnilor, eu sînt un Rohan și voi plăti!

Și după ce rosti aceste cuvinte cu o măreție ce nu poate fi descrisă, prințul îi concedie pe cei doi asociați, care plecară de-a-ndaratelea, cot la cot.

– Pe mîine, deci – bîigui Boehmer – nu-i așa, monșeniore?

– Pe mîine, la unsprezece dimineața, la capela de la Versailles – răspunse cardinalul.

SCRIMĂ ŞI DIPLOMAŢIE

A doua zi către ora zece intra la Versailles o trăsură cu blazonul domnului de Breteuil. Domnul de Breteuil, rival şi duşman personal al domnului de Rohan, pîndea de mult ocazia de a da o lovitură mortală duşmanului său.

Diplomaţia este superioară scrimei deoarece în această din urmă ştiinţă o ripostă bună sau rea trebuie să fie dată într-o secundă, în timp ce diplomaţii au cincisprezece ani şi chiar mai mult dacă trebuie ca să combine lovitura pe care o dau şi ca s-o facă cît mai nimicitoare cu putinţă. Domnul de Breteuil ceruse, o oră mai înainte, audienţă regelui, şi o găsi pe maiestatea sa îmbrăcîndu-se ca să meargă la slujbă.

– E o vreme splendidă – spuse Ludovic al XVI-lea binę dispus, văzînd sosindu-l pe diplomat intrînd în cabinetul său. Aşa cum se cuvine pentru sărbătoarea Adormirii Maicii Domnului. Priviţi, nici urmă de nor pe cer.

– Sînt extrem de dezolat, sire, dar trebuie să aduc o înnorare seninătăţii voastre – răspunse ministrul.

– Oh, Doamne! exclamă regele, posomorîndu-se. Văd că ziua începe prost. Ce este?

– Sînt cam încurcat, sire, că trebuie să vă istorisesc toate astea, cu atît mai mult cu cît, la prima vedere, nu este o afacere de resortul ministerului meu. Este un fel de furt, aşa că îl priveşte pe şeful poliţiei.

– Un furt?! făcu regele. Sînteţi ministru de justiţie şi, în ultimă instanţă, tîlharii ajung în faţa justiţiei. Deci îl priveşte şi pe ministrul de justiţie. V-ascult!

– Sire, iată despre ce este vorba. Maiestatea voastră a auzit vorbindu-se despre un colier de diamante?

– Cel al domnului Boehmer?

– Da, sire.

– Cel pe care l-a refuzat regina?

– Exact.

– Refuz datorită căruia au putut cumpăra un minunat vas: pe *Suffren* – spuse regele, frecîndu-şi mîinile.

– Ei bine, sire – continuă baronul de Breteuil, nesimţitor la tot răul pe care îl declanşa – acel colier a fost furat.

– Ah, cu atît mai rău, cu atît mai rău! rosti regele. Era preţios;

diamantele însă, pot fi recunoscute. A le separa ar însemna să pierzi roadele furtului. Colierul va fi lăsat așa cum este și poliția îl va găsi.

– Sire – interveni baronul de Breteuil – nu este un furt oarecare. A stîrnit unele zvonuri.

– Zvonuri?! Ce vreți să spuneți?

– Sire, se susține că regina a păstrat colierul.

– Cum? L-a păstrat? Doar l-a refuzat în prezența mea, chiar fără să-l privească. Prostii, absurdități, baroane! Regina n-a păstrat colierul.

– Sire, nu am folosit cuvîntul cel mai potrivit; calomniile la adresa suveranilor pot fi complet lipsite de temei, iar expresiile folosite rănesc prea tare urechile regale... Cuvîntul *a păstrat*...

– Ah, domnule de Breteuil – spuse regele, zîmbind – sper că nu se spune că regina a furat colierul de diamante!

– Sire – vorbi apăsat domnul de Breteuil – se spune că regina a reluat pe ascuns tîrgul rupt în fața domniei-voastre; se spune, și nu este nevoie să repet maiestății voastre, că respectul și devotamentul meu resping aceste infame presupuneri, se spune deci că giuvaergiii au primit, din partea maiestății sale regina, o chitanță prin care atestă că păstrează colierul.

Regele păli.

– Se spune așa ceva?! repetă el. Dar cîte lucruri nu se spun? Totuși mă mir. Chiar dacă regina ar fi cumpărat pe ascuns colierul, tot n-aș învinui-o. Regina este femeie, colierul este o piesă rară și superbă! Mulțumesc lui Dumnezeu, dacă vrea, regina poate cheltui un milion și jumătate pentru toaletele ei. Voi fi de acord; n-ar avea decît o vină: aceea de a nu-mi fi spus. Dar nu regele trebuie să se amestece în asemenea treburi: ele îl privesc pe soț. Soțul o va certa pe soția sa, dacă vrea sau dacă poate: nu recunosc nimănui dreptul de a se amesteca nici măcar bîrfind.

Baronul se înclină în fața cuvintelor atît de hotărîte ale regelui. Ludovic al XVI-lea nu era însă nici pe departe atît de hotărît cum părea. O clipă mai tîrziu redevenise neliniștit, șovăitor.

– Și-apoi – relua el – despre ce furt vorbeați?... Ați spus furt, mi se pare?... Dacă s-a furat colierul, atunci nu poate fi la regină. Nu e logic.

– Am încremenit, văzînd-o pe maiestatea voastră atît de mînioasă – zise baronul – și n-am mai putut să termin.

– Oh, mînia mea!... Eu să fiu mînios!... Despre asta însă, baroane... baroane... Și regele începu să rîdă în hohote. Haide, continuați, spuneți-mi absolut tot; spuneți-mi chiar că regina a vîndut

colierul unor cămătari. Biata femeie are adesea nevoie de bani şi eu nu-i pot da întotdeauna.

– Este exact ce voiam să spun maiestăţii voastre. Regina ceruse acum două luni cinci sute de mii de livre prin domnul de Calonne, şi maiestatea voastră a refuzat să semneze.

– Este adevărat.

– Ei bine, sire, cu banii aceştia, SE SPUNE, trebuia plătită prima rată a datoriei contractate la cumpărarea colierului. Regina, neavînd bani, a refuzat să plătească.

– Şi mai departe? zise regele, care, încetul cu încetul, devenise interesat, aşa cum se întîmplă cînd printre îndoieli apar şi lucruri ce par a fi adevărate.

– Ei bine, sire, aici începe povestea pe care datoria îmi ordonă s-o aduc la cunoştinţa maiestăţii voastre.

– Cum?! Spuneţi că povestea de-abia începe? Ce mai e, pentru Dumnezeu?! strigă regele, trădîndu-şi neliniştea în faţa baronului, care începînd din acest moment, păstră avantajul.

– Sire, se spune că regina a cerut bani de la cineva.

– De la cine? De la un cămătar, nu-i aşa?

– Nu, sire, nu de la un cămătar.

– Ei, pentru Dumnezeu, mi-o spuneţi cu un aer bizar, Breteuil. Mai departe, ghicesc: trebuie să fie ceva în legătură cu amestecul străinilor: regina a cerut bani fratelui său, familiei sale. Simt că aici este amestecată casa de Austria.

Se ştie cît de susceptibil era regele faţă de curtea de la Viena.

– Ar fi fost mai bine – replică domnul de Breteuil.

– Cum ar fi fost mai bine?! Cui a putut regina sa ceara bani?

– Sire, nu îndrăznesc...

– Mă uluiţi, domnule – rosti regele, bravînd. Vă rog să vorbiţi imediat şi să-mi spuneţi numele acestui domn care împrumută bani.

– Domnul de Rohan, sire.

– Mă mir că nu roşiţi rostind numele domnului de Rohan, omul cel mai ruinat din întregul regat!

– Sire... – reluă domnul de Breteuil, lăsînd ochii în jos.

– Nu-mi place tonul dumneavoastră – spuse regele. Vă rog să vă explicaţi imediat, domnule ministru de justiţie.

– Nu, sire, pentru nimic în lume, deoarece nimic pe lume nu mă poate sili să las să-mi iasă din gură vreun cuvînt care ar compromite onoarea regelui meu şi pe cea a reginei.

Regele se încruntă.

– La ce mahalagisme ne coborîm, domnule de Breteuil! exlamă el. Raportul dumneavoastră răspîndeşte miasmele din cloaca de unde a ieşit.

– Orice calomnie răspîndeşte miasme otrăvitoare, sire, şi iată de ce regii sînt datori să intervină, fie chiar şi prin mijloace radicale, dacă nu vor ca onoarea lor să fie ucisă de aceste otrăvuri ajunse pînă la tron.

– Domnul de Rohan! murmură regele. Dar ce legătură este?... Cardinalul spune deci?...

– Maiestatea voastră se va convinge, sire, că domnul de Rohan a dus tratative cu bijutierii Boehmer şi Bossange, că afacerea a fost încheiată de el şi că el a stipulat şi reglementat condiţiile de plată.

– Nu mai spuneţi! strigă regele, muşcat de gelozie şi furie.

– Este un fapt pe care îl va dovedi cel mai simplu interogatoriu. Îmi iau această însărcinare în faţa maiestăţii voastre.

– Spuneţi că vă luaţi această însărcinare?

– Fără nici o rezervă, îmi asum întreaga responsabilitate, sire.

Regele începu să măsoare cabinetul în lung şi-n lat.

– Ce lucruri îngrozitoare! repeta el. Dar în toate acestea nu văd ce caută furtul.

– Sire, bijutierii au primit o chitanţă semnată, spun ei, de către regină, deci regina trebuie să aibă colierul.

– Ah! izbucni regele, plin de speranţă. Ea neagă! Vedeţi bine că neagă, Breteuil!

– Sire, am lăsat-o eu vreodată pe maiestatea voastră să creadă că nu cunosc nevinovăţia reginei? Sînt atît de neghiob, încît maiestatea voastră nu vede tot respectul, toată dragostea pe care le port în suflet celei mai curate dintre femei?!...

– Nu-l acuzaţi decît pe domnul de Rohan, deci?

– Sire, aparenţele ne impun...

– Gravă acuzaţie, baroane!

– Care va cădea, poate cu prilejul unei anchete; ancheta însă este indispensabilă. Imaginaţi-vă, sire, că regina pretinde că n-are colierul; că bijutierii susţin că l-au vîndut reginei; că diamantele nu sînt găsite şi că în popor se rosteşte cuvîntul *furt*, legat de numele domnului de Rohan şi de numele sacru al reginei.

– Aveţi dreptate, aveţi dreptate – zise regele, foarte tulburat – aveţi dreptate, Breteuil! Trebuie ca întreaga afacere să fie clarificată.

– Negreşit, sire.

– Dumnezeule! Cine trece acolo jos, prin galerie? Nu este domnul de Rohan, care se duce la capelă?

– Nu încă, sire, domnul de Rohan nu poate să se ducă la capelă. Nu este încă ora unsprezece, şi-apoi domnul de Rohan, care predică

astazi, ar fi îmbrăcat în veșminte pontificale. Nu e el. Maiestatea voastra dispune de încă o jumătate de oră.

– Dar ce să fac? Să-i vorbesc? Să-l chem la mine?

– Nu, sire. Permiteți-mi să dau un sfat maiestății voastre: nu faceți cunoscută povestea înainte de a discuta cu maiestatea sa regina.

– Da, încuviință regele – ea îmi va spune adevărul.

– Să nu ne îndoim nici o clipă, sire.

– Haide, baroane, așezați-vă colo și spuneți-mi, fără nici o rezervă, fără nici un menajament, tot ce s-a întîmplat, tot ce se comentează.

– Am expus totul cît se poate de amănunțit, cu dovezile cele mai graitoare.

– La treaba, atunci! Așteptați numai să spun să se închidă ușa cabinetului. Aveam două audiențe în dimineața asta, le voi amîna. Regele dădu poruncile necesare și, așezîndu-se, aruncă o ultimă privire pe fereastră. De data asta este chiar cardinalul, priviți!

Breteuil se ridică, se apropie de fereastră și, din dosul perdelei, îl zări pe domnul de Rohan, care, în mare ținută de cardinal și arhiepiscop, se îndrepta spre apartamentul care îi era rezervat de fiecare dată cînd venea să țină solemna slujbă de la Versailles.

– În sfîrșit, iată-l ca vine! izbucni, ridicîndu-se.

– Cu atît mai bine – spuse domnul de Breteuil. Explicația nu va fi amînată.

Și începu să-l informeze pe rege, cu zelul celui hotărît să-și distrugă adversarul. Cu o artă infernală, adunase în geanta lui tot ce putea să-l zdrobească pe cardinal. Regele vedea îngramadindu-se, una după alta, dovezile vinovăției domnului de Rohan, dar fu disperat văzînd că nu sosesc tot atît de repede și dovezile nevinovăției reginei. Îndura nerăbdător de un sfert de oră acest chin, cînd niște țipete răsunară în coridorul alăturat. Regele trase cu urechea. Breteuil își întrerupse lectura. Un ofițer veni să ciocănească la ușa cabinetului.

– Ce este? întreba regele, ai cărui nervi erau încordați la culme de cînd domnul de Breteuil îi adusese totul la cunoștință.

Ofițerul se prezentă:

– Sire, maiestatea sa regina roagă pe maiestatea voastră să binevoiți a veni pînă la dînsa.

– S-a mai întîmplat ceva – spuse regele, pălind.

– Poate – zise Breteuil.

– Mă duc la regina – declară regele. Așteptați-mă aici, domnule de Breteuil.

– Cu atît mai bine, înseamnă că ne apropiem de deznodămînt – murmură ministrul de justiție.

GENTILOM, CARDINAL ȘI REGINĂ

La ora la care domnul de Breteuil intrase la rege, domnul de Charny, palid, tulburat, ceruse o audiență reginei. Aceasta se îmbraca; văzu pe fereastra budoarului său, care dădea spre terasă, pe Charny insistînd să fie primit. Dădu ordin să fie introdus chiar înainte ca el să-și fi formulat pînă la sfîrșit cererea.

Regina ceda dorinței inimii sale; își spunea că o dragoste curată ca a lui, cu desăvîrșire dezinteresată, avea dreptul să intre la orice oră chiar și în palatul reginelor. Charny intră, atinse tremurînd mîna pe care i-o întindea regina și spuse cu glas înăbușit:

– Ah, doamnă, ce nenorocire!

– Dar ce ai? strigă ea, văzîndu-l atît de palid.

– Doamna, știți ce am aflat? Știți ce se spune? Știți ce știe și regele, poate, sau ce va ști, în orice caz, mîine?

Ea se înfiora, gîndindu-se la acea noapte de plăceri nevinovate cînd, poate, o privire plină de invidie sau dușmănie o văzuse în parcul de la Versailles cu Charny.

– Spune-mi totul, sînt tare – răspunse ea, apăsîndu-și o mînă pe inimă.

– Doamna, se spune că ați cumpărat un colier de la Boehmer și Bossange.

– L-am dat înapoi – zise ea repede.

– Ascultați! Se spune că v-ați prefăcut numai că-l restituiți, că ați contat că-l puteți plăti, că regele v-a împiedicat refuzînd să semneze cererea domnului de Calonne; că atunci v-ați adresat altcuiva ca să vă procure banii și că acea persoană este... ibovnicul dumneavoastră.

– Dumneata! exclamă regina, făcînd un gest de totală și sublimă încredere. Dumneata, domnule, lasă-i să vorbească pe cei ce spun așa ceva. Titlul de ibovnic nu este pentru ei o insultă atît de plăcută de aruncat cum titlul de prieten este o dulce realitate consacrată pentru totdeauna între noi doi.

Charny se opri, tulburat de această declarație energică și atît de sinceră care izvorăște întotdeauna dintr-o dragoste adevărată.

Pauza pe care o făcu însă spori neliniștea reginei. Ea strigă:

– Despre ce vorbești, domnule de Charny? Calomnia se servește de un limbaj pe care nu-l înțeleg niciodată. Dumneata ai înțeles ceva?

– Doamna, binevoiți a-mi acorda toată atenția, circumstanțele sînt grave. Ieri am fost cu unchiul meu, domnul de Suffren, la bijutierii curții. Boehmer și Bossange. Unchiul meu a adus diamante din India și dorea să le evalueze. S-a vorbit despre o mulțime de lucruri. Bijutierii au povestit domnului amiral o istorie îngrozitoare, răspîndită de dușmanii maiestății voastre. Doamna, sînt disperat! Dacă ați cumpărat colierul, spuneți-mi; dacă nu l-ați plătit, spuneți-mi, dar nu mă lăsați să cred că l-a plătit domnul de Rohan pentru dumneavoastră!

– Domnul de Rohan?! strigă regina.

– Da, domnul de Rohan, cel ce trece drept ibovnicul reginei, cel de la care regina împrumută bani, cel pe care un nefericit cu numele de Charny l-a văzut în parcul de la Versailles, zîmbind reginei, îngenunchind în fața reginei și sărutîndu-i mîinile, cel care...

– Domnule, strigă Maria-Antoaneta – dacă ești în stare să crezi toate cîte se spun în spatele meu, înseamnă că nu mă iubești îndeajuns nici cînd sînt în fața dumitale.

– Oh! exclamă tînărul. Ne pîndește o mare primejdie; nu vă cer nici să fiți sinceră, nici curajoasă, vă rog să-mi faceți un serviciu.

– Mai întîi – spuse regina – despre ce primejdie este vorba, dacă ești bun?

– Primejdia?! Dar bine, doamna, numai un nesocotit nu o întrevede! Răspunzînd în locul reginei, plătind în locul reginei, cardinalul o distruge pe regină. Nu vreau să vă vorbesc despre teribilele suferințe pe care i le pot pricinui domnului de Charny o încredere asemănătoare cu cea pe care v-o inspiră domnul de Rohan. Nu. Durerea aceasta te ucide, dar nu te plîngi.

– Ești nebun! izbucni Maria-Antoaneta, supărată.

– Nu sînt nebun, doamna, dumneavoastră sînteți nefericită, pierdută. V-am văzut în parc... Nu m-am înșelat, sînt sigur. Astăzi s-a aflat oribilul, fiorosul adevăr... Domnul de Rohan poate se laudă...

Regina îl apucă de braț pe Charny.

– Nebun! nebun! repetă ea, cu o spaimă nemaipomenită. N-ai decît să urăști, n-ai decît să vezi fantome, n-ai decît să crezi într-un lucru imposibil, dar, pentru numele lui Dumnezeu, după tot ce ți-am spus, nu mă socoti vinovată... Vinovată! Acest cuvînt mă face să mă simt de parc-aș sta pe cărbuni aprinși... Vinovată... eu... Eu care nici o singură dată nu m-am gîndit la dumneata fără să-l rog pe Dumnezeu să-mi ierte chiar și acest gînd pe care îl numeam o crimă! Ah, domnule de Charny, dacă nu vrei să mă vezi astăzi zdrobită, mîine poate moartă, nu-mi mai spune că mă banuiești, sau fugi atît de departe, încît să nu auzi zgomotul căderii mele în clipa cînd voi muri.

Olivier își frîngea mîinile, înspaimîntat.

– Ascultați-ma – spuse el – daca vreți sa va fac un adevarat serviciu...

– Un serviciu... dumneata?... striga regina. Dumneata, care ești mai crud chiar decît dușmanii mei... caci ei doar ma acuza în timp ce dumneata, dumneata ma banuiești. Un serviciu din partea omului care ma disprețuiește? Niciodata... domnule, niciodata!

Olivier se apropie și lua mîna reginei.

– Veți vedea – spuse el – ca nu sînt un om care geme și plînge; clipele sînt prețioase; diseara va fi prea tîrziu ca sa facem ceea ce ne mai ramîne de facut. Vreți sa ma salvați de disperare, salvîndu-va de oprobiu?

– Domnule!

– În fața morții, n-am sa-mi dramuiesc cuvintele. Dacă nu ma ascultați asta-seara, mîine, va spun, vom fi amîndoi morți, dumneavoastra de rușine, eu vazîndu-va murind. Țineți-va dreapta în fața dușmanului, doamna, ca în bataliile noastre! Dreapta în fața primejdiei! Dreapta în fața morții! Sa mergem împreuna, eu ca soldat obscur, cum și sînt, dar viteaz, veți vedea; dumneavoastra cu maiestate, cu forța, în focul bataliei. Daca veți cadea, ei bine, nu veți fi singura. Doamna, priviți-ma ca pe un frate... Aveți nevoie... de bani ca sa... platiți colierul?

– Eu?

– Nu mai tagaduiți.

– Îți spun...

– Nu-mi spuneți ca n-aveți colierul.

– Îți jur...

– Nu jurați daca vreți sa va mai pot iubi.

– Olivier!

– Va mai ramîne un mijloc sa va salvați și onoarea, și dragostea ce va port. Colierul face un milion șase sute de mii de livre, ați platit pîna acum doua sute cincizeci de mii. Iata un milion și jumatate, luați-l.

– Ce este asta?

– Nu va uitați, luați și platiți.

– Ți-ai vîndut proprietațile? Moșiile pe care eu ți le-am daruit, scoase la mezat? Olivier! Ai ajuns sarac pentru mine! Inima dumitale este buna și nobila și nu mai vreau sa-mi dramuiesc declarațiile în fața unei asemenea iubiri. Olivier, te iubesc!

– Așadar, acceptați.

– Nu, dar te iubesc!

– Va plăti deci domnul de Rohan? Gîndiți-vă bine, doamnă, nu mai este vorba, din partea dumneavoastră, de generozitate, ci de o cruzime zdrobitoare... Acceptați din partea cardinalului...

– Eu? Dar bine, domnule de Charny, eu sînt regina, și dacă dau supușilor mei dragoste sau bogății, nu accept niciodată nimic.

– Atunci ce veți face?

– Numai dumneata îmi poți dicta ce să fac. Ce spuneai că gîndește domnul de Rohan?

– Crede că sînteți iubita lui.

– Ești crud, Olivier...

– Vorbesc cum vorbești în fața morții.

– Ce spuneai că gîndesc bijutierii?

– Că dacă regina nu va putea plăti, domnul de Rohan va plăti pentru ea.

– Ce spuneai că gîndește lumea cu privire la colier?

– Că este la dumneavoastră, că l-ați ascuns, că veți mărturisi totul doar după ce va fi plătit, fie de cardinal, din dragoste pentru dumneavoastră, fie de către rege, de teama unui scandal.

– Bine! Și dumneata, Charny, la rîndul dumitale, te privesc în față și te întreb: ce crezi despre scenele pe care le-ai văzut în parcul de la Versailles?

– Cred, doamnă, că e nevoie să-mi dovediți nevinovăția dumneavoastră – răspunse hotărît gentilomul.

Regina își șterse sudoarea care îi șiroia pe tîmple.

– Prințul Louis, cardinalul de Rohan, mare prelat al Franței! striga un ușier pe coridor.

– El! murmură Charny.

– Iată-te servit la cerere – spuse regina.

– Îl veți primi?

– Mă pregăteam să-l chem.

– Dar eu...

– Intră în iatacul meu și lasă ușa întredeschisă ca să auzi mai bine.

– Doamnă!

– Repede, vine cardinalul!

Îl împinse pe domnul de Charny în camera pe care i-o arătase, trase ușa cum spusese și porunci să intre cardinalul. Domnul de Rohan apăru în prag. Era strălucitor îmbrăcat în odăjdii... În spatele său se ținea, la distanță, o suită numeroasă, ale cărei veșminte sclipeau ca și cele ale stăpînului lor. Printre cei care i se-nchinau în cale puteau fi

zariți Boehmer și Bossange, oarecum stînjeniți în hainele lor de ceremonie.

Regina ieși în întîmpinarea cardinalului, încercînd să-i surîdă, dar zîmbetul i se stinse pe buze. Louis de Rohan era serios, trist chiar. Avea calmul omului curajos care merge la lupta, și aerul vag amenințător al preotului care poate va trebui să ierte. Regina îi arată un taburet; cardinalul rămase în picioare.

– Doamna – începu el, dupa ce se înclinase tremurînd vizibil – aveam mai multe lucruri importante sa comunic maiestații voastre, care se straduiește mereu sa ma evite.

– Eu va evit atît de puțin, domnule cardinal, încît tocmai trimiteam sa va cheme – replica regina.

Cardinalul arunca o privire spre iatac.

– Voi fi singur cu maiestatea voastră? întrebă el cu voce scăzută. Am dreptul sa vorbesc în voie?

– În toată voia, domnule cardinal; nu vă rețineți, sîntem singuri.

Și cu glas ferm, parea ca trimite cuvintele gentilomului ascuns în camera vecină. Se bucura, mîndra de curajul ei și sigură că încă de la primele cuvinte domnul de Charny era, fara îndoială, foarte atent. Cardinalul se hotarî. Apropie taburetul de fotoliul reginei, în așa fel încît să se țina cît mai departe cu putința de ușa cu doua canaturi.

– Iata o introducere cam lunga – spuse regina, prefacîndu-se vesela.

– Aș vrea... începu cardinalul.

– Ați vrea... repetă regina.

– Nu va veni regele? întreba domnul de Rohan.

– Nu vă temeți nici de rege, nici de altcineva – vorbi tare Maria-Antoaneta.

– Ah, numai de dumneavoastră ma tem – șopti emoționat cardinalul.

– Atunci, cu atît mai mult, eu nu prea sînt de temut; spuneți în cîteva cuvinte și cu glas tare ca să se înțeleaga, fiinca îmi place franchețea și dacă ma veți lua pe ocolite, voi crede că nu sînteți un om de onoare. A, va rog să nu faceți nici un gest; mi s-a spus că vă plîngeți împotriva mea. Vorbiți, îmi place lupta, sînt dintr-un neam care nu se sperie! Și dumneavoastra la fel, știu. Ce aveți să-mi reproșați?

Cardinalul suspina și se ridică parînd ca vrea să aspire mai profund aerul încaperii. În sfîrșit, stapîn pe el, începu în felul următor.

EXPLICAȚII

După cum am spus, regina și cardinalul se aflau, în sfîrșit, fața în fața. Charny, din iatac, putea să audă cel mai mic cuvînt al interlocutorilor, și explicațiile așteptate cu atîta nerăbdare de ambele părți aveau să aibă, în sfîrșit, loc.

– Doamnă – spuse cardinalul, înclinîndu-se – știți ce se întîmplă în legătura cu colierul nostru?

– Nu, domnule, nu știu și de-abia aștept să aflu de la dumneavoastră.

– De ce maiestatea voastră mă obligă de atîta vreme să comunic cu ea doar prin intermediar? De ce, dacă are vreun motiv să mă urască, nu mi-l mărturisește, lămurindu-mă?

– Nu știu la ce vă referiți, domnule cardinal, n-am nici un motiv să vă urăsc; dar nu cred că acesta este obiectul discuției noastre. Binevoiți deci să-mi dați despre acel nenorocit de colier informații mai exacte și spuneți-mi mai întîi unde este doamna de La Motte.

– Tocmai voiam s-o întreb pe maiestatea voastră.

– Iertați-mă, dar dacă există cineva care să știe unde se află doamna de La Motte, cred că acela sînteți numai dumneavoastră.

– Eu, doamnă? În ce calitate?

– Nu sînt aici să vă ascult confesiunile, domnule cardinal, am avut nevoie să-i vorbesc doamnei de La Motte, am trimis să o cheme, a fost căutată acasă de zece ori și n-a fost găsită. Trebuie să recunoașteți și dumneavoastră că dispariția ei este bizară.

– Și eu, de asemenea, doamnă, sînt uimit de această dispariție, fiindcă am trimis la doamna de La Motte, cu rugămintea să treacă pe la mine; nu mi-a răspuns nici mie, așa cum n-a răspuns nici maiestății voastre.

– Atunci, domnule, să lăsăm povestea cu contesa și să vorbim despre noi.

– Ba nu, doamnă, mai întîi să vorbim despre dînsa, deoarece unele cuvinte ale maiestății voastre m-au făcut să am o îngrozitoare bănuială, și anume mi se pare că maiestatea voastră mă învinuiește de o prea mare insistență față de contesă.

– Domnule, încă nu v-am adus nici o învinuire, răbdare însă!...

– Doamnă, o asemenea bănuială mi-ar explica toate susceptibilitățile dumneavoastră, și atunci aș înțelege, deși aș fi disperat, severitatea, pînă acum inexplicabilă, de care ați dat dovadă față de mine.

– Iată ca începem să nu ne mai înțelegem – spuse regina. Ceea ce spuneți mi se pare de neînțeles, și doar nu ca să apara neînțelegeri și mai mari va cer explicații. Să trecem la obiect!

– Doamna! striga cardinalul, împreunîndu-și mîinile și apropiindu-se de regina. Faceți-mi favoarea și nu schimbați subiectul: înca doua cuvinte asupra celor ce am discutat adineauri și totul se va lamuri.

– Într-adevar, domnule, vorbiți un limbaj pe care nu-l înțeleg; să folosim din nou limbajul obișnuit, va rog. Unde se afla colierul pe care l-am restituit bijutierilor?

– Colierul pe care l-ați restituit?! striga domnul de Rohan.

– Da, ce-ați facut cu el?

– Eu?! Nu știu nimic, doamna!

– Un moment, faptele sînt simple: doamna de La Motte a luat colierul și l-a restituit în numele meu; bijutierii pretind că nu l-au primit. Eu am o chitanța care arata contrariul; bijutierii spun că aceasta chitanța este falsa. Doamna de La Motte ar putea, cu un cuvînt, să lamurească totul... Nu e de gasit. Ei bine, lasați-ma să fac presupuneri în locul acestor fapte atît de încîlcite. Doamna de La Motte a vrut să înapoieze colierul. Dumneavoastra, care ați avut întotdeauna mania, binevoitoare, fara îndoiala, să ma faceți să cumpar colierul, dumneavoastra, care mi l-ați adus, oferindu-vă să platiți în locul meu, ofertă...

– Pe care maiestatea voastra a respins-o atît de energic – îi lua vorba din gura cardinalul, suspinînd.

– Ei bine, da, dumneavoastra ați perseverat în aceasta idee fixa ca eu să pastrez colierul, și nu l-ați înapoiat bijutierilor pentru a ma face să-l iau cu o alta ocazie. Doamna de La Motte a fost slabă, cunoscîndu-mi împotrivirea și știind foarte bine ca-mi era imposibil să platesc și că luasem ferma hotarîre să nu primesc colierul fără bani; doamna de La Motte a conspirat cu dumneavoastra din devotament fața de mine, și acum, de teama ca mi-a stîrnit mînia, nu are curajul să vina. Nu-i așa? Nu-i așa ca am reconstituit totul, exact, din mijlocul acestor tenebre? Lasați-ma să va dojenesc pentru ca ați fost ușuratic și n-ați ascultat ordinele mele; am să va dojenesc și totul se va sfîrși. Fac chiar mai mult, vă promit iertarea pentru doamna de La Motte, spuneți-i să iasa din locul unde își ispașește greșeala. Dar, pentru Dumnezeu, lumina, lumina, domnule, nu vreau ca în clipa asta să existe o pata în viața mea, nu vreau, înțelegeți?!

Regina rostise aceste cuvinte cu atîta patima, le accentuase cu atîta ardoare, încît cardinalul nu îndraznise, nici nu putuse s-o întrerupa, dar îndata ce ea se opri, spuse înabușindu-și un suspin:

– Doamnă, voi răspunde tuturor presupunerilor dumneavoastră. Nu, nu am perseverat în ideea ca trebuie să aveți colierul, întrucît eram sigur că el se afla în mîinile domniei-voastre. Nu, n-am conspirat absolut nimic împreună cu doamna de La Motte în privința colierului. Nu, nu se afla nimic la mine, cum nu se afla nici la bijutieri și, după cum spuneți, nici la dumneavoastră.

– Nu este posibil! exclamă regina, uluită. Nu aveți colierul?

– Nu, doamnă.

– Nu ați sfătuit-o dumneavoastră pe doamna de La Motte să se țină pentru moment departe?

– Nu, doamnă.

– Nu o ascundeți dumneavoastră?

– Nu, doamnă.

– Nu știți unde se află?

– Tot atît de puțin cît și dumneavoastră, doamnă.

– Atunci cum va explicați toate astea?

– Doamnă, mă văd silit să mărturisesc că nu mi le explic în nici un fel. Mai mult decît atît, nu este prima dată cînd mă plîng reginei că nu mă înțelege.

– Cum așa, domnule? Nu-mi amintesc...

– Fiți bună, doamnă – spuse cardinalul – și recitiți în esență scrisorile mele.

– Scrisorile dumneavoastră?! zise regina, mirată. Mi-ați scris dumneavoastră?

– Foarte rar, doamnă, față de ce era în sufletul meu.

Regina se ridică.

– Am impresia – spuse ea – că ne înșelăm și unul, și celălalt; să isprăvim cît mai repede această glumă. Despre ce scrisori e vorba? Ce scrisori și ce aveți pe inimă sau în inimă, nu prea știu cum ați zis?

– Dumnezeule, doamnă, poate nu m-am stăpînit îndeajuns și am spus prea tare taina sufletului meu.

– Ce taină?! Sînteți în toate mințile, domnule cardinal?

– Doamnă!

– A, să n-o mai lungim atîta! Vorbiți ca un om care vrea să-mi întindă o cursă sau care vrea să mă facă să mă simt stînjenită în fața unor martori.

– Vă jur, doamnă, că n-am spus nimănui nimic... ne ascultă oare cineva?

– Nu, domnule, de o mie de ori nu, nu este nimeni! Vă rog să-mi explicați totul și, dacă aveți mintea întreagă, demonstrați-o.

– Oh, doamnă, de ce nu este aici doamna de La Motte? Ea, prietena noastră, m-ar ajuta să trezesc, dacă nu afecțiunea, cel puțin amintirile maiestății voastre.

– Prietena *noastră?* Afecțiunea mea? Amintirile mele? Sînt picată din nori!

– Doamnă, vă rog – replică prelatul, revoltat de tonul acru al reginei – cruțați-mă. Sînteți liberă să încetați de a iubi, dar nu mă insultați.

– Dumnezeule! strigă regina, pălind. Ah, Doamne!... Ce tot îndrugă omul acesta!

– Foarte bine! continuă domnul de Rohan, care se înflăcăra pe măsură ce începea să clocotească de mînie. Foarte bine! Doamnă, cred că am fost destul de discret și de rezervat, ca să nu vă purtați astfel cu mine; nu vă învinuiesc decît că ați fost frivolă. Greșesc cînd stărui într-una. Ar fi trebuit să știu că, dacă o regină spune: "Nu mai vreau", este o hotărîre la fel de imperioasă ca și a unei femei care spune "Vreau".

Regina scoase un țipăt sălbatic și-l apucă pe cardinal de mîneca de dantelă.

– Domnule, spuneți-mi repede – rosti ea, cu voce tremurătoare. Am spus eu: *Nu mai vreau* după ce spusesem: *Vreau?* Cui i-am spus una sau alta?

– Mie, mie, și una, și alta.

– Sînteți un om de nimic, domnule de Rohan, sînteți un mincinos!

– Eu?

– Sînteți un laș, calomniați o femeie.

– Eu?

– Sînteți un trădător, o insultați pe regină.

– Și dumneavoastră sînteți o femeie fără inimă, o regină nedemnă.

– Nefericitule!

– M-ați făcut ca, puțin cîte puțin, să ajung să vă iubesc ca un nebun. M-ați lăsat să mă hrănesc cu speranțe...

– Speranțe?! Dumnezeule! Nu cumva sînt nebună? Sau acest om este un scelerat?

– Aș fi îndrăznit eu să vă cer întîlnirile nocturne pe care mi le-ați acordat? Regina scoase un răcnet de furie, căruia îi răspunse din iatac un lung suspin. Aș fi îndrăznit eu să vin singur în parcul de la Versailles, dacă n-ați fi trimis-o la mine pe doamna de La Motte?

– Dumnezeule!

– Aș fi îndrăznit eu să fur cheia care deschide poarta de lîngă căsuța de vînătoare?

– Dumnezeule!

– Aș fi îndrăznit eu să vă cer acest trandafir, pe care-l port la mine? Trandafir adorat! Trandafir blestemat! Ofilit, ars de sărutările mele?!...

– Dumnezeule!

– V-am silit eu să veniți a doua zi și să mă lăsați să vă sărut amîndouă mîinile, ale căror parfum îmi tulbură fără încetare mintea și mă face să înnebunesc? Aveți dreptate să-mi imputați toate acestea.

– Oh, destul, destul!

– În sfîrșit, sînt eu acela care, stăpînit de un nemărginit orgoliu, am îndrăznit să visez la acea a treia noapte cu cer limpede, cu tăceri mîngîietoare, cu manifestări de dragoste mincinoase?

– Domnule! Domnule! striga regina, îndepărtîndu-se de cardinal. Afirmați niște nelegiuiri!

– Dumnezeule! răspunse cardinalul, ridicîndu-și ochii spre cer. Mi-ești martor că pentru a păstra dragostea acestei femei înșelătoare mi-aș fi dat averea, libertatea, chiar și viața!

– Domnule de Rohan, dacă vreți să vă păstrați libertatea, averea și viața, va trebui să declarați imediat că nu căutați decît să mă distrugeți, că ați născocit toate aceste orori, că nu v-ați dus noaptea la Versailles...

– Am fost – replica taios cardinalul.

– Sînteți ca și mort dacă continuați să vorbiți astfel.

– Un Rohan nu minte. Am fost!

– Domnule de Rohan, domnule de Rohan, în numele cerului, spuneți că nu m-ați văzut în parc...

– Voi muri dacă va fi nevoie, cum m-ați amenințat adineauri, dar numai pe dumneavoastră v-am văzut în parcul de la Versailles, unde veneam condus de doamna de La Motte.

– Iarăși! striga regina lividă, tremurînd toată. Retrageți-vă cuvintele!

– Nu!

– Pentru a doua oară vă întreb: recunoașteți că ați pus la cale împotriva mea această infamie?

– Nu!

– Pentru ultima oară, domnule de Rohan, recunoașteți că v-au putut înșela și pe dumneavoastră, că toate astea sînt calomnii, o

închipuire, ceva imposibil sau mai știu eu ce; recunoașteți ca sînt sau ca aș putea fi nevinovata?

– Nu!

Regina se ridica amenințatoare:

– Veți avea de-a face cu justiția regelui, deoarece recuzați justiția lui Dumnezeu.

Cardinalul se înclina fără sa spuna nimic. Regina suna atît de energic, încît mai multe dintre doamnele sale intrara buluc.

– Sa fie anunțata maiestatea sa ca o rog sa-mi faca cinstea sa vina aici.

Un ofițer plecă să îndeplinească ordinul. Cardinalul, hotarît sa mearga pînă la capat, ramase curajos într-un colț al camerei. Maria-Antoaneta se duse de zece ori pînă la ușa iatacului, fara sa intre, ca și cum de fiecare data, pierzîndu-și mințile, le-ar fi regasit dinaintea acelei uși. Nu trecura nici zece minute de la acest fioros joc de scena, ca regele și aparu în prag, cu mîna pe jaboul de dantela.

În tot acest timp puteau fi vazute, în ultimele rînduri ale grupului de curteni, fețele speriate ale lui Boehmer și Bossange, care presimțeau furtuna.

ARESTAREA

De-abia se ivi regele în pragul cabinetului, ca regina îl și interpela, cu o nemaipomenita vioiciune:

– Sire – zise ea – iata-l pe domnul cardinal de Rohan, care spune niște lucruri de necrezut; binevoiți și rugați-l sa vi le repete.

La auzul acestor cuvinte neașteptate, a unei mustrari atît de directe, cardinalul păli. Situația era atît de bizara, încît prelatul nu mai înțelegea nimic. El, pretinsul iubit, putea oare sa repete regelui sau, el, supusul respectuos, putea oare sa declare soțului tot ceea ce îl facea sa creada ca are drepturi asupra reginei și femeii?

Regele însa, întorcîndu-se catre cardinal, absorbit în gîndurile sale, spuse:

– În legătură cu un oarecare colier, nu-i așa, domnule, aveți să-mi spuneți niște lucruri de necrezut, iar eu va trebui să aud asemenea lucruri de necrezut, nu? Vorbiți, va ascult.

Domnul de Rohan se hotărî pe loc; dintre două rele, îl alegea pe cel mai mic; dintre două atacuri, va ripostă celui mai onorabil pentru rege și regină; și dacă, din imprudență, va trebui să înfrunte și cea de-a doua primejdie, ei bine, va cauta să iasă ca un om curajos și ca un cavaler.

– Da, în legătura cu colierul, sire – murmură el.

– Domnule – întrebă regele – deci ați cumpărat colierul?

– Sire...

– Da sau nu?

Cardinalul o privi pe regină și nu răspunse.

– Da sau nu? repetă și ea. Adevărul, domnule, adevărul; nu vi se cere nimic mai mult.

Domnul de Rohan întoarse capul și nu răspunse.

– Deoarece domnul de Rohan nu vrea să răspundă, răspundeți dumneavoastră, doamnă – zise regele. Trebuie să știți ceva din toate acestea. Ați cumpărat colierul, da sau nu?

– Nu! rosti categoric regina.

Domnul de Rohan tresări.

– Iată cuvîntul unei regine! exclamă regele, solemn. Fiți atent, domnule cardinal!

Pe buzele domnului de Rohan trecu un zîmbet de dispreț.

– Nu spuneți nimic? zise regele.

– Care este acuzația care mi se aduce, sire?

– Bijutierii pretind că au vîndut colierul, dumneavoastră sau reginei. Arată o chitanță dată de maiestatea sa.

– Chitanța este falsă! interveni regina.

– Bijutierii – continuă regele – spun ca dumneavoastră ați garantat și v-ați luat angajamente în numele reginei, domnule cardinal...

– În privința plății, nu discut, sire – rosti domnul de Rohan. Acesta trebuie să fie adevărul de vreme ce regina îi lasă să vorbească.

Și își sfîrși fraza și gîndul, cu o altă privire și mai disprețuitoare decît prima. Regina se înfioră. Disprețul cardinalului nu era o insultă pentru ea fiindcă nu o merita, dar simțea ca este răzbunarea unui om cinstit și se sperie.

– Domnule cardinal – reluă regele – aceasta nu schimbă faptul că e la mijloc un fals care a compromis semnătura reginei Franței.

– Un alt fals – strigă regina – și acesta poate fi imputat unui gentilom: este falsul care pretinde că bijutierii au primit înapoi colierul.

– Regina este liberă – zise domnul de Rohan, cu același ton – să-mi atribuie ambele falsuri; daca am comis unul sau două, ce mai conteaza!

Regina aproape se sufoca de indignare, regele îi făcu semn sa se stăpînească.

– Băgați de seamă – i se adresă el cardinalului – vă agravați situația, domnule... Eu va spun: justificați-va, iar dumneavoastră aveți aerul de a acuza.

Cardinalul se gîndi o clipă, apoi, ca și cînd ar fi fost zdrobit de greutatea acestei misterioase calomnii ce îi pata onoarea, spuse:

– Să ma justific? Cu neputință!

– Domnule, unii oameni afirmă că un colier a fost furat; propunînd să-l plătiți, recunoașteți că sînteți vinovat.

– Cine va crede? rosti cardinalul, semeț.

– Chiar dacă presupuneți că nu va crede nimeni, totuși se va crede.

Și regele tresări de mînie.

– Sire, nu știu nimic din ceea ce s-a spus – relua cardinalul – nu știu nimic din ceea ce s-a facut; tot ce pot spune este ca n-am avut colierul; tot ce pot afirma este că diamantele sînt în posesia cuiva care ar trebui să recunoască acest lucru, dar care nu vrea s-o facă și ma silește să rostesc cuvintele sfintei scripturi: răul se abate asupra capului celui ce l-a săvîrșit.

La aceste cuvinte, regina vru să-l ia pe rege de braț, dar acesta îi spuse:

– Lupta se dă între dumneavoastră și el, doamnă! Pentru ultima oară: aveți colierul?

– Nu! Pe onoarea mamei mele, pe viața fiului meu! răspunse regina.

Vesel și liniștit dupa această declarație, regele se întoarse spre cardinal:

– Deci este o afacere între justiție și dumneavoastră, domnule. Dacă nu cumva preferați să vă adresați milei mele.

– De mila regilor au nevoie vinovații – răspunse cardinalul. Prefer justiția oamenilor.

– Nu vreți să mărturisiți nimic?

– N-am nimic de spus.

– Dar bine, domnule – strigă regina – tacerea dumneavoastră pune onoarea mea în joc! Cardinalul tacu. Ei bine, eu n-am să tac – continuă regina. Această tăcere mă arde, dovedește o generozitate de

care n-am nevoie. Aflați, sire, ca domnul cardinal nu se face vinovat doar de vînzarea sau de furtul colierului.

Domnul de Rohan ridică fruntea și păli.

– Adică? făcu regele, neliniștit.

– Doamnă... – murmură cardinalul, înspăimîntat.

– Nici o rațiune, nici o teamă, nici o slăbiciune nu-mi va închide gura; am aici, în inima mea, motive care mă împing să-mi strig nevinovăția chiar și într-o piață publică.

– Nevinovăția dumneavoastră?! rosti regele. Doamnă, cine ar putea fi atît de îndrăzneț sau de laș ca să oblige pe maiestatea voastră să rostească acest cuvînt?!

– Doamnă, vă implor! spuse cardinalul.

– Aha! Ați început să tremurați! Deci am ghicit; comploturile pe care le puneți la cale au nevoie de întuneric! Mie îmi place lumina! Sire, somați-l pe domnul cardinal să vă spună ce mi-a spus mie adineauri, aici, în acest loc.

– Doamnă, doamnă! se precipită domnul de Rohan. Luați seama, depășiți orice limită!

– Ce-ați spus? rosti regele, cu trufie. Cine vorbește astfel reginei? Presupun că n-am vorbit eu?

– Într-adevăr, sire – zise Maria-Antoaneta. Domnul cardinal vorbește astfel reginei pentru că pretinde că are dreptul.

– Dumneavoastră, domnule?! murmură regele, devenind livid.

– El! strigă regina, cu dispreț. El!...

– Domnul cardinal are dovezi? relua regele, făcînd un pas către prinț.

– Domnul de Rohan are scrisori, sau cel puțin așa pretinde! făcu regina.

– Haide, domnule! insistă regele.

– Scrisorile! strigă regina, înfuriată. Scrisorile!

Cardinalul își trecu mîna peste fruntea scăldată de o sudoare rece și păru că întreabă cerul cum de-a putut să dea unei ființe atîta îndrăzneală și perfidie. Tăcu însă.

– A, și asta nu-i totul – continuă regina, care se înflăcăra încetul cu încetul, mînată de propria-i impetuozitate. Domnul cardinal a obținut și întîlniri.

– Doamnă, fie-vă milă! făcu regele.

– În numele pudoarei! spuse cardinalul.

– În fine, domnule – încheie regina – dacă nu sînteți ultimul dintre oameni, dacă aveți ceva sfînt pe lume, aveți dovezi, arătați-le!

Domnul de Rohan ridica încet capul și rosti:

– Nu, doamna, nu am.

– Nu veți adăuga și aceasta crimă celorlalte – continuă regina – nu mai veți copleși cu infamie după infamie. Aveți o ajutoare, o complice, un martor la toate astea: rostiți-i numele.

– Cine este? strigă regele.

– Doamna de La Motte, sire – răspunse regina.

– Ah! exclamă regele, triumfător, văzînd că presimțirile sale în privința Jeannei se adeveriseră. Va să zică așa... Ei bine, să fie adusă și interogată.

– Bine ar fi – vociferă regina – numai că a dispărut. Întrebați-l pe domnul ce s-a întîmplat cu ea. Avea cel mai mare interes să nu fie găsită.

– Alții, care aveau un și mai mare interes, au făcut-o să dispară – răspunse cardinalul. De aceea probabil că n-o vom mai regăsi.

– Dar deoarece sînteți nevinovat, domnule, ajutați-ne să-i găsim pe vinovați – spuse regina.

Însă cardinalul de Rohan, după ce aruncase o ultimă privire, întoarse spatele și încrucișă brațele.

– Domnule, rosti regele, jignit. Vă voi trimite la Bastilia.

Cardinalul se înclină, apoi zise cu îndrăzneală:

– Îmbrăcat astfel? În veșminte pontificale? În fața întregii curți? Binevoiți să vă gîndiți, sire, scandalul va fi uriaș. Va fi cu atît mai zdrobitor pentru capul asupra căruia va cădea.

– Așa vreau! hotărî regele, nespus de agitat.

– Este o nemeritată durere pe care un prelat o îndură mult prea devreme, sire, și tortura nu este legală înainte de a se formula acuzarea.

– Trebuie să procedez astfel – răspunse regele, deschizînd ușa camerei ca să caute din ochi pe cineva căruia să-i transmită ordinul.

Domnul de Breteuil era acolo; ochii săi arzători ghicise ră, în exaltarea reginei, în tulburarea regelui, în atitudinea cardinalului, distrugerea dușmanului său. Nici nu terminase regele să-i vorbească în șoaptă, ca ministrul justiției, uzurpînd funcția căpitanului gărzilor, strigă din răsputeri, cu un glas ce răsuna pînă în fundul coridoarelor:

– Arestați-l pe domnul cardinal!

Domnul de Rohan tresări. Murmurele pe care le auzea pe sub bolți, agitația curtenilor, sosirea grabnică a gărzilor dădeau scenei un caracter de rău augur. El trecu prin fața reginei fără s-o salute, ceea ce o făcu să spumege pe mîndra prințesă. Se înclină cu toată umilința

în fața regelui și, trecînd pe lîngă domnul de Breteuil, se prefăcu atît de bine că-l privește cu milă, încît baronul trebui să-și spună că nu se răzbunase îndeajuns. Un locotenent al gărzilor se apropie timid și păru că cere însuși cardinalului confirmarea ordinului pe care îl auzise.

– Da, domnule – îi spuse domnul de Rohan – da, eu sînt cel arestat.

– Îl veți conduce pe domnul în apartamentele sale în așteptarea hotărîrii pe care o voi lua în timpul slujbei – zise regele în mijlocul unei tăceri de moarte.

Regele rămase singur la regină, cu ușile închise, în timp ce cardinalul se îndepărta încet pe coridor, în urma locotenentului gărzilor, cu pălăria în mînă.

– Doamnă – spuse regele, gîfîind, deoarece se stăpînise cu mare greutate – știți că totul va sfîrși cu o judecată publică, deci cu un scandal în care vinovații vor fi dezonorați?

– Vă mulțumesc! strigă regina, strîngînd entuziasmată mîinile regelui. Ați ales singura cale de a-mi face dreptate.

– Îmi mulțumiți?

– Din tot sufletul. V-ați purtat ca un rege! Eu, ca o regină! Credeți-mă!

– Foarte bine – răspunse regele, copleșit de o mare bucurie. Cel puțin vom pune capăt tuturor acestor josnicii. După ce șarpele va fi, odată pentru totdeauna strivit, atît eu cît și dumneavoastră sper să putem trăi liniștiți.

O sărută pe regină pe frunte și se întoarse în apartamentele sale. În acest timp, la capătul coridorului, domnul de Rohan îi găsi pe Boehmer și Bossange, pe jumătate leșinați, unul în brațele celuilalt. Apoi, cîțiva pași mai încolo, cardinalul îl zări pe omul său de încredere, care, înspăimîntat de întreaga nenorocire, pîndea o privire a stăpînului său.

– Domnule – se adresă cardinalul ofițerului care-l conducea – petrecînd toată ziua aici, voi neliniști o mulțime de lume; n-aș putea să anunț acasă că sînt arestat?

– Monseniore, numai să nu vă vadă nimeni – spuse tînărul ofițer.

Cardinalul mulțumi, apoi, vorbind în germană cu omul său de încredere, scrise cîteva cuvinte pe o foaie din cartea sa de rugăciuni, pe care o rupse. Și în spatele ofițerului, care stătea de pază pentru a nu fi descoperiți, cardinalul răsuci foaia și o lăsă să cadă.

– Vă urmez, domnule – îi spuse el apoi ofițerului.

După aceea, dispărura amîndoi. Omul de încredere se aruncă asupra hîrtiei, ca un vultur asupra prăzii, alergă afară din palat, încăleca și goni spre Paris. Cardinalul îl văzu alergînd peste cîmpuri, uitîndu-se pe una dintre ferestrele scării pe care o cobora împreună cu călăuza lui.

– Ea mă distruge – murmură el – eu o salvez! Fac asta pentru tine, Doamne! Îndură-te de mine!

RAPOARTELE

Regele de-abia se înapoiase radios în apartamentele sale, de-abia semnase ordinul ca domnul de Rohan să fie dus la Bastilia, că și apăru domnul conte de Provence, care intră în cabinet făcînd domnului de Breteuil semne pe care acesta, cu tot respectul și bunăvoința sa, nu le înțelese. Dar nu ministrului de justiție îi erau adresate semnele, prințul le făcea în scopul de a atrage atenția regelui, care privea într-o oglindă în timp ce redacta ordinul. Manevrele își atinseră scopul: regele le observă și, după ce-l concedie pe domnul de Breteuil, îl întrebă pe fratele său:

– De ce-i făceai semne lui Breteuil?

– Oh, sire...

– Ce trebuie să înțeleg din toată agitația asta, din aerul tău preocupat?

– Fără îndoială... trebuie să... însă...

– Ești liber să taci, scumpul meu frate – zise regele, înțepat.

– Sire, am aflat despre arestarea domnului cardinal de Rohan.

– Ei, și! Întrucît această știre te face să te frămînți în halul acesta, dragă frate? Ai impresia că domnul de Rohan nu e vinovat? Fac rău să pedepsesc chiar pe unul dintre cei puternici?

– Rău? Desigur că nu, frate. Nu faci rău. Nu asta vroiam să zic.

– M-ar surprinde foarte mult, domnule conte de Provence, dacă ați da cîștig de cauză, împotriva reginei, omului care încearcă să o dezonoreze. Am vorbit cu regina, scumpul meu frate, și cu un singur cuvînt, m-a convins...

– Sire, Doamne ferește, nu o acuz pe regina! Știți foarte bine. Maiestatea sa, scumpa mea soră, n-are alt prieten mai devotat decît pe mine. De cîte ori nu mi s-a întîmplat să fiu nevoit s-o apar, v-o spun fără imputare, chiar în fața dumneavoastră?

– Deci, draga frate, este acuzată deseori?

– Sînt nefericit, sire: nu stăruiți fiecare cuvînt pe care îl scot... Voiam să spun că nici regina n-ar crede că mă îndoiesc de nevinovăția sa.

– Atunci vă bucurați împreună cu mine de umilința la care-l supun pe cardinal, de procesul care va urma, de scandalul care va pune capăt tuturor calomniilor pe care nu ar îndrăzni să și le permită nici chiar fața de o simplă doamnă de onoare și pe care atîția le repetă cu nerușinare, pentru că regina, după cum spuneam, stă deasupra acestor josnicii?

– Da, sire, aprob întru totul conduita maiestății voastre și spun că totul este spre a lămuri lucrurile cît mai bine în afacerea colierului.

– Pe naiba, scumpul meu frate, nimic mai limpede! Nu se vede oare nici mîna domnului de Rohan, care își face un titlu de glorie din relațiile lui amicale cu regina, încheind, în numele său, un tîrg cu diamantele refuzate de ea și lăsînd să se spună că diamantele au fost luate de regina și că se află la dînsa? O monstruozitate... și cum spunea și ea: "Ce s-ar crede dacă aș fi avut drept complice în acest trafic misterios pe domnul de Rohan?"

– Sire...

– Și-apoi, draga frate, nu știi că o calomnie nu se oprește niciodată la jumătatea drumului, că ușurința domnului de Rohan o compromite pe regina, iar darea în vileag a acestei ușurințe o dezonorează.

– O, desigur, scumpul meu frate, desigur, o repet, ai avut perfectă dreptate în ce privește afacerea colierului.

– Cum – spuse regele, uluit – mai este și altceva?

– Sire, dar... regina v-a spus, fără îndoială...

– Să-mi spună?... Ce anume?

– Sire, sînt de-a dreptul încurcat. Este imposibil ca regina să nu vă fi spus...

– Vorbește, domnule! Ce anume?

– Sire...

– Ah, laudaroșeniile domnului de Rohan, prefăcătoriile, pretinsa corespondență?

– Nu, sire, nu.

– Atunci, ce? Întîlnirile pe care regina i le-ar fi acordat domnului de Rohan în vederea afacerii colierului în chestiune?

– Nu, sire, nu despre asta e vorba.

– Tot ce știu – reluă regele – este că am în regină o încredere absolută, pe care o merită prin noblețea caracterului său. Îi era ușor maiestății sale să nu spună nimic din tot ce se întîmplă. Îi era ușor să plătească sau să-i lase pe alții să plătească, să plătească sau să lase lumea să vorbească; curmînd brusc toate aceste mistere care deveniseră scandaloase, mi-a dovedit că apelează la mine înainte de a apela la marele public. Pe mine m-a chemat regina, mie mi-a încredințat grija de a-i răzbuna onoarea. M-a luat drept confident, drept judecător, deci regina mi-a spus totul.

– Ei bine – răspunse contele de Provence, mai puțin stînjenit decît ar fi trebuit să fie, fiindcă simțea că regele nu este atît de convins cum vrea să pară – iată că iar începeți să puneți la îndoială prietenia și respectul pe care-l port scumpei mele surori, regina. Dacă sînteți atît de susceptibil față de mine, nu vă mai spun nimic, fiindcă mă tem ca eu, care o apar, să nu trec drept dușmanul sau acuzatorul ei. Și cu toate astea, vedeți bine că nu judecați cu chibzuială. Mărturisirile reginei v-au făcut să aflați adevărul care dă dreptate scumpei mele surori. De ce nu vreți să vi se dezvăluie și alte lucruri care să aducă și mai multă lumină în privința nevinovăției reginei noastre?

– Scumpe frate... – spuse regele, stînjenit – începi întotdeauna prin niște ocolișuri în care mă pierd.

– Introduceri oratoricești, sire, lipsite de patimă. Cer, vai! iertare maiestății voastre; este un viciu de educație. Am fost răsfățat de Cicero.

– Scumpe frate, Cicero nu este echivoc decînt atunci cînd apără o cauză rea; dumneavoastră vă aflați de partea unei cauze bune, fiți clar, pentru Dumnezeu!

– A-mi critica felul de a vorbi, înseamnă a mă reduce la tăcere.

– Haide, iată *irritabile genus rhetorum* care se înfurie! strigă regele, supărat de toate sforăriile contelui de Provence. La obiect, domnule avocat, la obiect! Ce știți mai mult decît mi-a spus regina?

– Dumnezeule, sire, nimic și totul! Să precizăm mai întîi ce v-a spus regina.

– Regina mi-a spus că nu are colierul.

– Bun!

– Mi-a spus că n-a semnat chitanțe bijutierilor.

– Bun!

– Mi-a spus că orice părea un aranjament făcut cu domnul de Rohan era fals și născocit de dușmanii săi.

– Foarte bine, sire!

– Mi-a mai spus ca niciodata n-a dat domnului de Rohan dreptul sa creadă ca este altceva decît unul dintre supușii sai, o ființă oarecare, un necunoscut.

– Ah... a spus așa ceva?...

– Și cu un ton care nu admitea nici o replică, iar cardinalul, într-adevăr, n-a replicat.

– Atunci, sire, deoarece cardinalul n-a replicat, înseamnă că recunoaște ca este un mincinos și, prin aceasta, îndreptățește alte zvonuri cu privire la unele preferințe acordate de regina anumitor persoane.

– Ei, Doamne! Ce mai e? rosti regele, descurajat.

– Nimic altceva decît niște absurdități, după cum veți vedea. Din moment ce s-a constatat că domnul de Rohan nu s-a plimbat cu regina...

– Cum?! strigă regele. Se spune ca domnul de Rohan s-a plimbat cu regina?

– Ceea ce a fost dezmințit de însași regina, sire, și tăgăduit de domnul de Rohan; în sfîrșit, din moment ce s-a constatat, va dați seama ca a trebuit să se cerceteze – rautatea oamenilor nu s-a putut stăpîni – cum se face atunci că regina se plimba noaptea în parcul de la Versailles?

– Noaptea?! În parcul de la Versailles?! Regina?...

– Și cu cine se plimba? continua cu raceală contele de Provence.

– Cu cine?... murmură regele.

– Fără îndoială!... Oare nu toți ochii sînt îndreptați asupra faptelor unei regine? Oare acești ochi, pe care nu-i orbește nici strălucirea zilei, nici strălucirea maiestății, nu sînt mai clarvăzători atunci cînd e vorba să vadă noaptea?

– Dar, draga frate, fii atent, spui niște infamii!

– Sire, repet, și repet cu o asemenea indignare, încît, sînt sigur, o voi constrînge pe maiestatea voastra sa descopere adevărul.

– Cum, domnule?! Se spune ca regina s-a plimbat noaptea... însoțită... în parcul de la Versailles?!

– Nu însoțită, sire, ci doar în doi... Dacă nu s-ar spune decît *însoțită*, chestiunea n-ar merita sa-i dam atenție.

Deodată regele izbucni:

– Va trebui sa dovediți ceea ce repetați – zise el – și de asemenea sa dovediți că s-a spus așa ceva.

– E foarte ușor, mult prea ușor – replică domnul de Provence. Sînt patru mărturii: prima, cea a căpitanului meu de vînătoare, care a vazut-o pe regina doua zile la rînd, sau mai bine zis, două nopți la

rînd, ieșind din parcul de la Versailles prin poarta de lîngă căsuța de vînătoare. Iată raportul: este semnat. Citiți. Regele luă hîrtia tremurînd, o citi și o înapoie fratelui său. Sire, veți vedea unul și mai ciudat; este al gărzii de noapte care veghează la Trianon. Omul declară că noaptea a trecut cu bine, că în pădurea de la Satory s-a tras un foc, fără îndoială de către braconieri; că în parc a domnit liniștea, în afara zilei în care maiestatea sa regina a făcut o plimbare împreună cu un gentilom căruia îi oferea brațul. Raportul, vedeți, este limpede. Regele citi, îl trecură fiorii și brațele îi căzură de-a lungul trupului. Al treilea – continuă imperturbabil domnul conte de Provence – este al elveția-nului de la poarta dinspre răsărit. Acesta a văzut-o și a recunoscut-o pe regină în clipa cînd ieșea pe poarta căsuței de vînătoare. Descrie felul în care era îmbrăcată regina... vedeți, sire; scrie că, de departe, n-a putut să-l recunoască pe gentilomul *de care se despărțea maiestatea sa*, dar că, după ținută, părea să fie un ofițer. Și acest raport este semnat. În raport este menționat un lucru interesant de reținut, și anume că prezența reginei nu poate fi pusă la îndoială, deoarece maiestatea sa era însoțită de doamna de La Motte, prietena reginei.

– Prietena reginei! strigă regele, furios. Da, asta e: prietena reginei!

– Nu-i purtați pică acestui slujitor cinstit, sire; nu poate fi vinovat decît de exces de zel. Este însărcinat să păzească și păzește; să vegheze, și veghează. Ultimul – continuă contele de Provence – mi se pare cel mai clar dintre toate. Este al lăcătușului-șef, însărcinat să verifice dacă toate porțile sînt închise după ce a sunat stingerea. Omul acesta, maiestatea voastră îl cunoaște, declară că a văzut-o pe regină intrînd la băile lui Apolo, în grotă, împreună cu un gentilom...

Palid, înăbușindu-și mînia, regele smulse hîrtia din mîinile contelui și o citi.

Cu toate acestea, în timp ce regele citea, domnul de Provence continua:

– Este adevărat că doamna de La Motte a rămas afară, la vreo douăzeci de pași, și că regina a zăbovit doar un ceas înăuntru.

– Numele gentilomului? strigă regele.

– Sire, în raport nu este trecut numele. De aceea trebuie ca maiestatea sa să-și dea osteneala să parcurgă acest ultim document. Este a unui pădurar care se afla în spatele zidului ce înconjoară băile lui Apolo.

– Poartă data zilei următoare – obiecta regele.

– Da, sire, și el a văzut-o pe regină ieșind din parc pe portiță și privind afară; dădea brațul domnului de Charny?

– Domnul de Charny?!... striga regele, pe jumatate turbat de furie și rușine. Bine... bine... Așteptați-ma aici, conte, vom ști, în sfîrșit, care este adevarul.

Și regele ieși valvîrtej din cabinet.

O ULTIMĂ ACUZAȚIE

După ce regele părăsi camera reginei, aceasta alerga în iatac, de unde domnul de Charny putuse sa auda totul. Deschise ușa și se întoarse ca sa închida ea însăși pe cea a apartamentului său; apoi, cazînd într-un fotoliu ca și cînd s-ar fi simțit prea slaba ca sa reziste acestor șocuri, aștepta în tacere parerea pe care și-o facuse despre ea domnul de Charny, judecatorul cel mai de temut. Nu aștepta însa mult timp; contele ieși din iatac, mai trist și mai palid ca niciodată.

– Ei bine?.. zise ea, întrebator.

– Doamna – raspunse el – vedeți ca totul se împotrivește ca noi sa fim prieteni. Daca de acum înainte nu va vor mai jigni parerile mele, o vor face zvonurile publice; dupa scandalul de astazi, eu nu voi mai avea liniște, iar dumneavoastra veți fi hărțuita fara încetare. Dușmanii, și mai îndîrjiți dupa ce-au facut prima rana, se vor napusti asupra dumneavoastra sa va soarba tot sîngele, așa cum fac mustele cu gazela ranita...

– Vad ca nu găsești acea vorba pornita din inima pe care o cauți – rosti regina, melancolica.

– Nu cred sa fi dat vreodata prilej maiestații voastre sa se îndoiasca de sinceritatea mea – raspunse Charny. Daca uneori am izbucnit cu prea multa brutalitate, va cer iertare.

– Atunci – spuse regina, foarte tulburata – tot ce am facut eu, toata zarva, tot razboiul primejdios declanșat împotriva unuia dintre cei mai puternici seniori ai regatului, ostilitatea mea declarata bisericii, reputația mea la cheremul zîzaniilor parlamentului, toate acestea nu sînt de ajuns. Nu mai vorbesc despre încrederea regelui, zdruncinata pentru totdeauna: probabil ca asta nu-ți spune nimic, nu-i așa?... Regele, ce poate sa însemne... un soț?!

Şi ea zîmbi cu amaraciune şi deznadejde, şi lacrimi îi izvorîră din ochi.

– Oh! striga Charny. Sînteţi cea mai nobilă, cea mai generoasă dintre femei. Dacă nu vă răspund pe loc, aşa cum îmi dictează inima, este pentru că mă simt inferior şi că nu îndrăznesc să profanez acest suflet sublim cerînd un loc într-însul.

– Domnule de Charny, mă crezi vinovată.

– Doamnă!...

– Domnule de Charny, ai dat crezare cuvintelor cardinalului.

– Doamnă!...

– Domnule de Charny, te somez să-mi spui ce impresie ţi-a făcut atitudinea domnului de Rohan.

– Trebuie să spun, doamnă, că domnul de Rohan nu mi s-a părut a fi un om cu minţile rătăcite, cum îl credeţi dumneavoastră, şi nici slab, cum s-ar putea presupune; este un om convins, un om care va iubea, care va iubeşte şi care, în clipa aceasta, este victima unei erori menită să-l ducă pe el la pierzanie, pe dumneavoastră...

– Pe mine?

– Pe dumneavoastră, în mod inevitabil, la dezonoare.

– Dumnezeule!

– În faţa mea se ridică ameninţător un spectru, o femeie odioasă, doamna de La Motte, dispărută în momentul cînd mărturia ei ne-ar reda pe viitor totul: liniştea, onoarea, siguranţa. Această femeie este geniul dumneavoastră rău, este flagelul regalităţii, această femeie căreia cu atîta imprudenţă i-aţi împărtăşit secretele şi, poate, din nenorocire, chiar secrete intime...

– Secrete... secrete intime, oh, domnule, vă rog! replică regina.

– Doamnă, cardinalul v-a spus destul de clar şi a şi dovedit în chip convingător că aţi pus la cale împreună cu el cumpărarea colierului.

– Ah... din nou acest lucru, domnule de Charny! spuse regina, roşind.

– Iertare, iertare, vedeţi bine că sufletul meu este mai puţin generos decît al dumneavoastră, vedeţi bine că sînt nedemn să vă cunosc gîndurile. Încerc să mîngîi şi jignesc.

– Domnule – rosti regina, cu orgoliu amestecat cu mînie – ceea ce crede regele, poate crede oricine; nu vreau să fiu mai binevoitoare cu prietenii mei decît cu soţul meu. Mi se pare că un bărbat nu poate să iubească o femeie dacă nu o şi stimează. Nu vorbesc de dumneata domnule – se întrerupse ea brusc – eu nu sînt o femeie, sînt regină; dumneata nu eşti un bărbat, ci un judecător pentru mine. Charny se

înclina atît de adînc, încît regina fu satisfăcută de umilința acestui devotat *supus*. Te-am sfătuit – continuă ea – să rămîi la moșia dumitale; era un sfat înțelept. Să fi stat departe de curtea ale cărei obiceiuri te dezgustă, dumneata care ești atît de cinstit și, permite-mi să ți-o spun, atît de lipsit de experiență. Departe de curte, spuneam, ai fi putut să apreciezi mai bine peresonajele care joacă un rol în acest teatru. Iluzia optică trebuie menajată, domnule de Charny, în fața mulțimii trebuie să-ți păstrezi fardul și tocurile înalte. Regina preaplină de bunăvoință, nu m-am îngrijit destul să întreținlacei care mă iubesc prestigiul orbitor al regalității. Ah, domnule de Charny, aureola pe care o desenează coroana pe fruntea reginelor le dispensează de castitate, căldură, inteligență și, mai adesea, le dispensează de suflet. Cînd ești regina, domnule, domnești; la ce servește să te faci iubită?

– Nu pot să vă spun, doamnă – rosti Charny, foarte emoționat – cît de rău îmi face asprimea maiestății sale. Am putut uita că sînteți regina, dar recunoașteți că n-am uitat că sînteți prima femeie demnă de respectul și de...

– Nu mai continua, eu nu cerșesc. Da, am spus, ar fi fost bine să lipsești un timp. Ceva îmi spune că și numele dumitale va fi rostit în toate astea.

– Imposibil, doamnă!

– Spui imposibil! Ei bine, gîndește-te la puterea celor care de șase luni se joacă cu reputația mea, cu viața mea. Nu spuneai chiar dumneata că domnul cardinal este convins și acționează în virtutea unei *erori* la care a fost împins? Cei care sînt capabili să opereze asemenea convingeri, domnule conte, cei care pun la cale asemenea *erori* vor avea și forța să-ți dovedească dumitale că ești un supus neloial față de rege și un prieten imoral al meu. Cei care născocesc falsuri atît de reușite vor descoperi cu ușurința adevărul! Nu pierde timpul, primejdia este mare; retrage-te la moșiile dumitale, fugi de scandalul cu care se va sfîrși procesul ce mi se va intenta: nu vreau să fii amestecat în destinul meu, nu vreau să-ți distrugi cariera. Eu, care, mulțumesc lui Dumnezeu, sînt nevinovată și puternică, eu, care am o viață fără pată, eu, care sînt hotărîtă să-mi deschid pieptul dacă trebuie pentru a arăta dușmanilor curățenia inimii mele, eu voi rezista. Pentru dumneata ar însemna ruina, defăimarea, poate chiar închisoarea; ia cu dumneata banii pe care mi i-ai oferit cu atîta noblețe, precum și asigurarea că nu mi-a rămas necunoscută nici una din frămîntările sufletului dumitale generos; să știi că nici una dintre îndoielile dumitale nu m-a jignit, că nici una dintre suferințele dumitale nu m-a lăsat indiferentă. Pleacă și caută în altă parte ceea ce regina Franței nu-ți mai poate da: încredere,

speranță, fericire. Pînă cînd întregul Paris va afla vestea arestării cardinalului, pînă cînd va fi convocat parlamentul, pînă cînd se vor face cercetările, cred că vor trece cincisprezece zile. Pleacă! Alege unul dintre cele două vase pe care unchiul dumitale le are la Cherbourg și la Nantes; îndepărtează-te însă de mine. Eu aduc nenorocire; fugi departe de mine! Nu țineam decît la un singur lucru pe lume și, deoarece îmi lipsește, mă simt pierdută.

Spunînd acestea, regina se ridică brusc și păru că-l concediază pe Charny, așa cum se obișnuiește la sfîrșitul audiențelor. El se apropie de ea, cu același respect, dar mai repede.

– Maiestatea voastră – spuse el, cu o voce schimbată – mi-a ordonat ce trebuie să fac. Nu la moșia mea, nu în afara Franței este primejdie, ci la Versailles, unde apasă bănuiala asupra dumneavoastră, ci la Paris, unde veți fi judecată. Important este, doamnă, să dispară orice bănuială pentru ca sentința să fie o dezvinovățire, și cum nu puteți avea un martor mai loial, un sprijin mai hotărît, rămîn. Cei ce știu atîtea lucruri, doamnă, le vor spune. Dar cel puțin vom avea cinstea, de neprețuit pentru cei cu inima tare, de a ne vedea dușmanii în față. Să tremure în fața unei regine nevinovate și în fața curajului unui om mai bun decît ei! Da, doamnă, rămîn și, credeți-mă, maiestatea voastră nu mai trebuie să-mi ascundă gîndurile sale; ceea ce este clar este că nu voi fugi; ce trebuie să știți este că nu mă tem de nimic; ceea ce trebuie să știți este că nu trebuie să mă exilați ca să nu mă mai vedeți niciodată. Doamnă, de departe, inimile se înțeleg de departe, dorințele sînt mai arzătoare decît de aproape. Vreți să plec pentru dumneavoastră, nu pentru mine; nu vă temeți de mine, voi fi aproape ca să vă ajut, ca să vă apăr, nu ca să vă insult și să vă dăunez. Așa-i că nu m-ați văzut vreme de opt zile cînd am locuit la o sută de stînjeni de dumneavoastră, urmărindu-vă toate gesturile, numărîndu-vă pașii, trăind doar ca un reflex al vieții voastre?... Ei bine, la fel va fi și acum, deoarece nu pot să mă supun voinței voastre, nu pot pleca! De altfel, ce vă pasă!... Parcă vă veți gîndi la mine?

Regina făcu o mișcare, îndepărtîndu-se de tînăr.

– Cum vrei – spuse ea – dar... m-ai înțeles, nu trebuie să te înșeli asupra mea, nu sînt o cochetă, domnule de Charny; să spună ce gîndește, să gîndească ce spune, iată privilegiul unei adevărate regine: eu așa sînt. Într-o zi, domnule, te-am ales dintre toți. Nu știu ce mă atrăgea la dumneata. Eram însetată de o prietenie puternică și curată și te-am lăsat să vezi asta destul de limpede, nu? Astăzi nu mai este același lucru, nu mai gîndesc ce gîndeam. Sufletul dumitale nu mai este frate cu al meu. Ți-o spun la fel de deschis: să ne cruțăm unul pe celălalt.

– Bine, doamnă – răspunse Charny – n-am crezut niciodată că m-ați ales, n-am crezut niciodată... Ah, doamnă, nu suport gîndul de a vă pierde. Doamnă, sînt înnebunit de gelozie și de teamă. Doamnă, nu voi putea suporta să-mi smulgeți inima pe care mi-ați dăruit-o; este a mea, mi-ați dăruit-o, nimeni nu mi-o va lua decît o dată cu viața. Fiți femeie, fiți bună, nu abuzați de slăbiciunea mea, deoarece mi-ați reproșat chiar adineauri îndoielile mele în timp ce acum mă zdrobiți cu ale dumneavoastră.

– Inimă de copil, inimă de femeie – spuse ea... Vrei să contez pe dumneata! Grozavi apărători mai sîntem unul pentru celălalt! Slab, oh, da, ești slab, și eu, din păcate, nu sînt mai tare decît dumneata!

– Nu v-aș iubi dacă ați fi altfel decît sînteți – murmură el.

– Cum – rosti ea, cu pasiune – această regină blestemată, această regină pierdută, această femeie care va fi judecată în parlament, pe care opinia publică o va osîndi, pe care un soț, regele sau o va alunga poate, această femeie găsește o inimă care o iubește?

– Un slujitor care o venerează și care îi oferă tot sîngele său în schimbul unei lacrimi pe care a vărsat-o adineauri.

– Această femeie – exclamă regina – se simte binecuvîntată! Este mîndră, este cea dintîi dintre femei, cea mai fericită dintre toate. Această femeie este mult prea fericită, domnule de Charny, nu știu cum de a putut să se plîngă, te rog s-o ierți!

Charny căzu la picioarele Mariei-Antoaneta, pe care le îmbrățișă într-un elan sfînt de dragoste. În clipa aceea ușa coridorului secret se deschise și regele rămase ca fulgerat în prag: îl surprinsese pe cel pe care îl acuza domnul de Provence la picioarele Mariei-Antoaneta.

CEREREA ÎN CĂSĂTORIE

Regina și Charny schimbară o privire atît de speriată, încît și celui mai crud dintre dușmanii lor i-ar fi fost milă de ei. Charny se ridică încet și-l salută pe rege, cu un profund respect. Sub dantela jaboului se vedea cît de tare bate inima lui Ludovic al XVI-lea.

– Ah, exclamă el, cu voce surdă. Domnul de Charny!... Contele nu răspunse decît printr-un alt salut. Regina simți că nu poate deschide

gura și că este pierduta. Regele continua, cu un calm de necrezut: Domnule de Charny, nu prea este onorabil pentru un gentilom sa fie prins în flagrant delict de furt.

– De furt?! murmura Charny.

– De furt?! repetă regina, careia i se părea ca aude din nou șuierînd la ureche îngrozitoarele acuzații cu privire la colier și închipuindu-și că va fi amestecat și contele' alaturi de ea.

– Da – continuă regele – sa îngenunchezi în fața soției altuia este un furt; și cînd aceasta femeie este o regina, se numește crimă de lezmaiestate, domnule. O să vi se spună acest lucru de către ministrul de justiție.

Contele vru să vorbeasca, vru să se disculpe, dar regina, în generozitatea ei, nu suporta sa fie acuzat de necinste omul pe care îl iubea; îi veni în ajutor.

– Sire – se repezi ea – sînteți, dupa cum mi se pare, pe cale sa credeți tot felul de lucruri urîte și sa faceți presupuneri neplacute; banuielile acestea sînt false, va previn. Vad ca, din respect, contele nu este în stare sa deschidă gura! eu însa, care îl cunosc pîna în adîncul sufletului, nu-l voi lasa sa fie acuzat fara sa-l apar.

Ea se opri, sfîrșita de emoție înspaimîntata de minciuna pe care trebuia neaparat s-o gaseasca și pe care, ratacita, vedea că n-o găsește. Dar ezitarea aceasta a fost pur și simplu mîntuirea femeii.

– O sa-mi spuneți cumva – replica Ludovic al XVI-lea, cazînd, din rolul de rege, în rolul de soț neliniștit – ca nu l-am vazut pe domnul de Charny îngenuncheat în fața dumneavoastră, doamnă? Or, ca sa îngenuncheze, trebuie...

– Trebuie, domnule – replica regina – ca un supus al reginei Franței să aiba o favoare de cerut... Este, pare-mi-se, un lucru destul de frecvent la curte.

– Să va ceara o favoare?! striga regele.

– Și înca o favoare pe care nu o puteam acorda – continua regina. Fara de care, domnul de Charny n-ar fi insistat, va jur, și i-aș fi spus sa se ridice repede, bucuroasa sa pot să îndeplinesc dorințele unui gentilom pe care îl stimez în mod deosebit.

Charny respira. Privirea regelui deveni nehotarîta, fruntea i se descreței puțin cîte puțin și amenințarea ce plutise în aer din clipa cînd îl surprinsese disparea. În tot acest timp Maria-Antoaneta cauta sa gaseasca ceva, furioasa de a fi silita sa mînta și chinuita de a nu putea nascoci nimic. Crezuse ca, marturisindu-și neputința de a acorda contelui favoarea pe care acesta o solicita, va stavili curiozitatea

regelui. Sperase că interogatoriul se va opri aici. Se înșela: orice altă femeie ar fi fost mai îndemînatica, arătîndu-se mai puțin rigidă; pentru ea însa era un supliciu îngrozitor să mintă în fața omului pe care îl iubea. A se arăta în lumina asta urîta și falsa, jucînd o asemenea comedie, însemna să întărească toate neadevărurile, viclenііle, toate manevrele intrigii din parc printr-un deznodamînt pe măsura acestor infamii; însemna aproape sa arate ca o vinovata; era mai rau decît moartea.

Mai șovăia încă. Și-ar fi dat viața ca Charny sa găsească minciuna; el însă, gentilom loial, nu putea, nici nu se gîndea măcar. În delicatețea lui, se temea prea mult chiar și să pară că apară onoarea reginei. Maria-Antoaneta aștepta, neputîndu-și desprinde privirea de buzele regelui, și întrebarea veni în cele din urma.

– Haideți, doamnă, spuneți-mi ce favoare a solicitat zadarnic domnul de Charny și care l-a făcut să îngenuncheze în fața dumneavoastra Și, ca și cum vroia sa îndulcească brutalitatea unei întrebari atît de ranuitoare, regele adauga: Voi fi poate mai norocos decît dumneavoastră, doamna, și nu va fi nevoie ca domnul de Charny sa îngenuncheze și în fața mea.

– Sire, v-am spus că domnul de Charny cerea ceva imposibil.

– Cel puțin vreau sa știu ce!

"Ce poate fi cerut în genunchi?... se întreba în gînd regina. Ce poate sa-mi fie implorat și eu să nu pot acorda?... Iata! Ah, da..."

– Aștept – adăugă regele.

– Sire, cererea domnului de Charny este un secret de familie.

– În fața regelui nu exista secrete, el e stăpîn în regatul său și tata de familie, care se ocupa de onoarea și siguranța supușilor, care sînt copiii sai... chiar și-atunci cînd – adauga Ludovic al XVI-lea, cu o voce care inspira teama – chiar și atunci cînd acești copii denaturați ataca onoarea și liniștea părintelui lor.

La aceasta ultimă amenințare a primejdiei, regina sari imediat.

– Domnul de Charny – striga ea, cu mintea rătăcită, cu mîinile tremuratoare – domnul de Charny vroia sa obțina de la mine...

– Ce anume, doamnă?

– Îngaduința de a se casatori.

– Adevarat?! striga regele, liniștindu-se. Apoi, simțind din nou chinurile geloziei, el zise, fara sa bage de seama cît de mult suferea biata femeie ca trebuise sa rostească acele cuvinte și cît de palid era Charny, vazînd suferința reginei: Ei bine, și de ce, mă rog, este atît de imposibil ca domnul de Charny să se casătorească? Nu este de viță nobila? Nu are avere? Nu este viteaz și frumos? Într-adevar, de ce să

nu fie primit într-o familie? Ca să fie refuzat de o femeie, trebuie ca aceasta să fie ori dintr-o casă princiară, ori să fie măritată. Nu văd decît aceste două motive care ar face imposibilă căsătoria. Așa că spuneți-mi mie, doamna, numele celei cu care vrea să se căsătorească domnul de Charny, și dacă nu este vorba de nici unul din cazurile amintite, vă promit că voi înlătura dificultatea... spre a vă face plăcere.

Împinsă de primejdia mereu mai mare, antrenată în mod firesc de prima minciună, regina reluă cu toată forța:

– Nu, domnule, nu; sînt greutăți pe care nu le puteți învinge. Cea de care ne ocupăm este de acest fel.

– Un motiv în plus ca să aflu ce anume este imposibil pentru rege – replică Ludovic al XVI-lea, stăpînindu-și mînia.

Charny o privi pe regină, care părea gata să se prăbușească. Era cît pe ce să facă un pas spre ea; regele însă nu se mișca, ceea ce îl făcu să se oprească. Cu ce drept el, care nu era nimic pentru această femeie, i-ar fi oferit brațul, ca să se sprijine, celei pe care regele și soțul său o abandonau?

"Care este – se întreba ea – puterea împotriva căreia regele n-are nici un drept? Doamne, mai ajută-mă o dată, trimite-mi un gînd salvator!" Deodată, o rază de lumină îi trecu fulgerător prin minte.

– Ah, Dumnezeu însuși îmi trimite acest ajutor – murmură ea. Cele care aparțin lui Dumnezeu nu-i pot fi luate nici chiar de către rege. Așa că, ridicînd capul, îi răspunse, în sfîrșit regelui: Domnule, cea cu care vrea să se căsătorească domnul de Charny se află într-o mînăstire.

– Ah! exclamă regele. Iată un motiv grav, este, într-adevăr, foarte greu să răpești ce este al Domnului și să-l dăruiești oamenilor. Ciudat este că domnul de Charny s-a îndrăgostit așa, deodată; nimeni nu mi-a spus nimic pînă azi, nici chiar unchiul său, care poate obține orice de la mine. Cine este femeia pe care o iubești, domnule de Charny? Spune-mi, te rog.

Regina simți o durere sfîșietoare. Va auzi un nume rostit de buzele lui Olivier; va îndura chinurile acestei minciuni. Și cine știe dacă Charny nu va rosti fie un nume pe care îl iubise cîndva, amintire a trecutului, care încă mai sîngera, fie un nume, ofrandă a dragostei, speranța nedeslușită a viitorului? Ca să nu prunească această lovitură îngrozitoare, Maria-Antoaneta se grăbi să spună:

– Sire, dar dumneavoastră o cunoașteți pe cea pe care domnul de Charny vrea s-o ceară în căsătorie, este... domnișoara Andreea de Tavemey.

Charny scoase un strigăt și-și ascunse fața în mîini. Regina își apăsă mîna pe inimă și căzu aproape leșinată pe fotoliu.

– Domnișoara de Taverney! repetă regele. Domnișoara de Taverney, care s-a retras la Saint-Denis?

– Da, sire... – de-abia reuși să îngaime regina.

– Dar încă n-a făcut legămîntul, după cîte știu?

– Trebuie să-l facă în curînd.

– O vom împiedica – zise regele. Nu înțeleg însă – adăugă el, cu un ultim grăunte de îndoială – de ce a trebuit să se ducă la mînăstire?

– Este săracă – răspunse Maria-Antoaneta – nu i-ați dat avere decît tatălui său – adăugă ea, cu asprime.

– Este o greșeală pe care o voi repara, doamnă. Domnul de Charny o iubește...

Regina se-nfioră și-i aruncă tînărului o privire rătăcită, ca și cînd l-ar fi implorat să nege. Charny o privi țintă pe Maria-Antoaneta și nu răspunse.

– Bine! spuse regele, luînd tăcerea contelui drept o respectuoasă încuviințare. Și fără îndoială că și domnișoara de Taverney îl iubește pe domnul de Charny? Îi voi face o dotă domnișoarei de Taverney, îi voi dărui cele 500 000 de livre pe care am fost nevoit să vi le refuz zilele trecute prin domnul de Calonne. Mulțumește-i reginei, domnule de Charny, pentru că a binevoit să-mi povestească totul, asigurînd astfel fericirea vieții dumitale.

Charny făcu un pas înainte și se înclină asemenea unei palide statui care, printr-un miracol, învie o clipă.

– Merită osteneala de a mai îngenunchea o dată – spuse regele, cu o ușoară nuanță zeflemitoare.

Regina tresări și-i întinse tînărului, cu un gest spontan, amîndouă mîinile. El îngenunche în fața sa și depuse pe frumoasele-i mîini înghețate un sărut în care implora cerul să-i îngăduie să-și dea sufletul.

– Haide – zise regele – s-o lăsăm acum pe doamna să se ocupe de treburile dumitale. Vino, domnule, vino.

Și părăsi atît de repede încăperea, încît Charny putu să se întoarcă din prag și să vadă durerea de nedescris a acestui rămas bun pentru totdeauna pe care i-l trimiteau ochii reginei.

Și așa se închise între ei, barieră de netrecut în viitor pentru dragostea lor nevinovată.

Regina rămase singură și deznădăjduită. Primise atîtea lovituri dintr-o dată, încît nici nu mai știa care dintre ele îi pricinuise durerea cea mai mare. După ce rămase o oră pradă îndoielii și descurajării, își spune ca era timpul sa gaseasca o soluție. Primejdia crescuse.

Mîndru de victoria sa împotriva aparențelor, regele se va grăbi să răspîndească zvonul. Se putea întîmpla ca zvonul să fie primit în afară în așa fel, încît tot beneficiul înșelătoriei pe care o săvîrșise să se piardă.

Și înșelătoria asta! Ah, cum se mai mustra regina! Cum ar fi vrut sa-și ia înapoi cuvîntul, cum ar fi vrut sa-i smulga chiar și Andreei fericirea nemăsurată, pe care poate, ea o va refuza! Aici se ivi însă o alta dificultate. Numele Andreei salvase totul în fața regelui. Dar cine putea sa garanteze cît de cît în privința acelei ființe capricioase, independente, voluntare care era domnișoara de Taverney? Cine putea fi sigur ca acea persoana mîndră își va pierde libertatea, viitorul pentru o regina pe care, cu cîteva zile în urmă, o parasise ca pe o dușmanca.

Ce se va întîmpla atunci? Andreea va refuza mai mult ca sigur; tot eșafodajul cladit din minciuni se va prăbuși. Regina se transforma într-o intrigantă de duzina, Charny într-un filfizon banal, într-un mincinos, și calomnia, preschimbată în acuzație, va lua proporțiile unui adulter incontestabil. Maria-Antoaneta simți ca începe să-și piardă mințile la aceste gînduri; trebui sa admita posibilitatea lor de a deveni o realitate; își sprijini în palme fruntea arzatoare și aștepta. În cine sa aiba încredere? Cine oare era prietena reginei? Doamna de Lamballe? Rațiune pura, recea și inflexibila rațiune! De ce să apeleze la această minte virginala, de altfel neînțeleasă de doamnele de onoare, servile adulatoare ale prosperității, tremurînd sa nu cada în dizgrație, dispuse poate să dea o lecție reginei, care acum avea nevoie de ajutor?

Nu mai rămînea decît însași domnișoara de Taverney. Era o inima de diamant cu care puteai sa tai sticla, dar numai ea singura, cu seriozitatea ei fără egal, cu cinstea-i nemaipomenită, putea să înțeleagă marile dureri ale unei regine. Maria-Antoaneta se va duce deci s-o caute pe Andreea. Îi va arăta cît este de nenorocita și o va implora

să se sacrifice. Andreea va refuza, fără îndoială, fiindcă nu era dintre acele ființe cărora le poți impune ceva; încetul cu încetul însă, înduioșata de rugămințile sale, va consimți. Cine știe dacă nu vor obține astfel o amînare, și dacă, odată trecut primul șoc, regele, liniștit de consimțamîntul aparent al celor doi logodnici, nu va sfîrși prin a uita?... În acest caz, o călătorie va aranja totul. Andreea și Charny se vor îndepărta pentru cîtăva vreme pînă cînd hidra calomniei se va potoli și vor putea spune că se despărțeau prin bună înțelegere; nimeni nu va ghici că acest proiect de căsătorie fusese un joc. Astfel, libertatea domnișoarei de Taverney nu va fi compromisă și nici Charny nu și-o va pierde pe a sa. Iar regina nu va mai avea acele îngrozitoare remușcări de a fi sacrificat două vieți egoismului de a-și păstra onoarea; și această onoare, care era și onoarea soțului și a copiilor săi, nu va fi pusă în discuție.

Va fi transmisă fără pată viitoarei regine a Franței. Acestea erau gîndurile sale.

Așa credea ea că a împăcat totuși și convenințe, și interese particulare. Trebuia să raționeze cît mai bine, cît mai ferm și logic în fața unui pericol atît de crîncen. Trebuia să se înarmeze cu toate armele împotriva unui adversar atît de dificil de combătut cum era domnișoara de Taverney, atunci cînd ea își asculta orgoliul, și nu inima.

Cînd se simți pregătită Maria-Antoaneta se hotărî să plece. Ar fi vrut să-l prevină pe Charny, ca să nu facă nici un demers nepotrivit, dar se abținu la gîndul că este, fără îndoială pîndită de spioni; că, din partea sa, totul ar fi greșit interpretat într-un asemenea moment; și; de altfel, cunoștea destul de bine cinstea, devotamentul și hotărîrea lui Olivier spre a fi convinsă că el va accepta tot ce va găsi ea de cuviință.

Se făcu ora trei; dineul ceremonios, prezentările, vizitele. Regina primi pe toată lumea, cu o figură senină și o amabilitate ce nu răpea nimic binecunoscutului său orgoliu. Fața de cei pe care-i considera dușmanii săi se arăta mult mai fermă, ceea ce nu prea se potrivește în mod obișnuit cu sentimentul de vinovație. Niciodată nu fusese atîta lume la curte; niciodată curiozitatea nu scormonise atît de adînc trăsăturile unei regine în primejdie. Maria-Antoaneta făcu fața tuturor, își zdrobi dușmanii și își vrăji prietenii; îi preschimbă pe indiferenți în zeloși, pe zeloși în entuziaști; și păru atît de frumoasă și de puternică, încît însuși regele îi adresă felicitări în public. Apoi, cînd totul se sfîrși cu bine, lasînd să-i piară de pe buze zîmbetul de comandă, întorcîndu-se la amintirile sale, adică la zbuciumul său, singură, cu

totul singura pe lume, își schimbă îmbracamintea, luă o pălărie cenușie cu panglici și flori albastre, o rochie cenușiu-închis, se urcă în trasura și, fără garda, cu o singură doamna de onoare, ceru să fie condusă la Saint-Denis.

Era ceasul la care călugărițele, înapoindu-se la chiliile lor, treceau de la zgomotul stins al sălii de mese la tacerea meditațiilor ce preced rugaciunea de seara.

Regina ceru sa vina la vorbitor domnișoara Andreea de Taverney. Aceasta, îngenuncheata, înfășurata în veșmîntul sau de lînă albă, privea pe fereastra cum se ridica luna în spatele teilor uriași și, în armonia nopții ce pogorîse, ea gasi subiectul rugilor sale fierbinți, arzatoare, pe care le trimitea cerului ca sa se îndure de sufletul său. Își sorbea cu înghițituri lungi durerea iremediabila a izolării pe care singură și-o hărazise.

Andreea parasise de bunavoie curtea, rupsese chiar ea cu tot ce putea sa-i harazeasca dragostea. Trufașa ca și Cleopatra, n-a îndurat nici măcar ideea ca domnul de Charny sa se gîndeasca la altă femeie, nici chiar daca acea femeie era însăși regina. Nu avusese nici o dovadă în legatura cu aceasta iubire fierbinte pentru o alta. Cu siguranța, geloasa Andreea ar fi scos din aceasta dovadă toate pricinile care fac sa sîngereze o inimă. Nu-l vazuse oare pe Charny trecînd indiferent pe lîngă ea? N-o bănuise ea pe regină ca atrage – fără sa vrea, bineînțeles – omagiile și preferințele lui Charny?

La ce bun, din acea clipa, sa mai ramîna la Versailles? Ca sa cerșească complimente? Să colecționeze zîmbete? Să i se ofere din cînd în cînd brațul, sa i se strînga mîna, cînd, în timpul plimbarilor, regina îi va împrumuta atențiile lui Charny, neputînd în acel moment sa le păstreze pentru ea? Nu, aceasta inimă stoica nu avea nici o slăbiciune lașă, nu înțelegea sa faca nici un fel de tranzacție. Viața – cu dragostea și întîietatea în inima celui iubit; mînastirea – cu dragostea și orgoliul ranit.

"Niciodata, niciodata! își repeta trufașa Andreea. Cel pe care îl iubesc din umbra, cel care nu este pentru mine decît un nor, un portret, o amintire, acela nu ma insultă, îmi zîmbește mereu, îmi zîmbește doar mie!"

Iată de ce ea petrecuse atîtea nopți chinuite dar libere, iata de ce era fericita să plîngă atunci cînd se simțea slaba, să blesteme cînd se exalta. Andreea prefera sa dispara cu totul, așa cum îi cerea integritatea iubirii și demnității sale, decît sa revada un om pe care-l ura fiind constrînsă să-l iubească.

De altfel, aceste contemplații mute ale iubirii pure, acest extaz al visului solitar însemnau mult mai multă viața pentru sălbatica Andreea decît serbările luminoase de la Versailles, cu obligația de a se apleca în fața rivalelor și cu teama de a lăsa să-i scape taina ferecată în inimă.

Am spus că în seara Sfîntului Ludovic, regina a venit s-o caute pe Andreea la Saint-Denis și a găsit-o visătoare în chilia sa.

Așadar, i se spuse Andreei că a sosit regina, că a fost primită de consiliul canonicilor în marele vorbitor și că maiestatea sa, după primele cuvinte de politețe, a întrebat dacă poate să vorbească cu domnișoara de Taverney.

Ce lucru ciudat! Atît i-a trebuit Andreei, inima copleșită de dragoste, ca să țîșnească în întîmpinarea acelui parfum care venea de la Versailles – parfum blestemat încă în ajun, și cu atît mai prețios cu cît se îndepărta mai mult, prețios ca tot ce se evaporă, ca tot ce se uită, prețios ca iubirea!

– Regina! murmură Andreea. Regina la Saint-Denis! Regina mă cheamă!

– Repede, grăbește-te! i se răspunse.

Prin urmare, se grăbi: își aruncă pe umeri lunga mantie de calugăriță, își strînse cingătoarea de lînă peste rochia largă și, fără să-și arunce măcar ochii în micuța oglindă, o urmă pe călugărița care venise s-o cheme. Dar de-abia făcuse o sută de pași, că se simți umilită fiindcă simțise atîta bucurie.

"De ce mi-a tresărit inima? se întrebă în sinea ei. Întrucît o privește pe Andreea de Taverney că regina Franței vizitează mînăstirea Saint-Denis? Îmi satisface orgoliul? Regina nu se află aici pentru mine. Sînt fericită? Nu o mai iubesc pe regină. Haide! Calm, călugărița proastă care nu aparții nici lui Dumnezeu, nici oamenilor; încearcă cel puțin să-ți aparții ție însăți..."

Andreea se mustră astfel, coborînd marea scară și stăpînă pe voința sa, făcu să i se stingă din obraji roșeața trecătoare a grabei, își domoli mișcările. Dar ca să reușească, îi trebui mai mult timp să coboare ultimele șase trepte decît îi trebuise ca să le străbată pe primele treizeci. Cînd ajunse în spatele corului, în vorbitorul de zile mari unde strălucirea candelabrelor și a lumînărilor creștea sub îngrijirea înfrigurată a cîtorva surori gospodine. Andreea era rece și palidă. Cînd își auzi numele rostit de către maica portăreasă care o conducea, cînd o zări pe Maria-Antoaneta, așezată în jilțul abațial, în timp ce lîngă ea se înclinau îngrămădindu-se, frunțile cele mai nobile

ale sfîntului lacaș, bătaile grăbite ale inimii o sili să stea pe loc mai multe secunde.

– Ah, în sfîrșit, ai venit și putem vorbi, domnișoara – spuse regina, schițînd un zîmbet. Andreea se apropie și plecă fruntea. Îngăduiți, doamna – spuse regina, întorcîndu-se către maica stareța.

Aceasta răspunse printr-o reverență și părăsi vorbitorul, urmată de toate maicile. Regina rămase singură cu Andreea, a cărei inimă bătea atît de tare, încît puteai s-o auzi dacă n-ar fi fost ticăitul bătrînei pendule.

O INIMĂ MOARTĂ

Regina vorbi prima, cum era și firesc.

– Iată-te deci, domnișoară – spuse ea, cu un zîmbet blînd – știi ca, așa, călugărița, îmi faci o impresie ciudată. Andreea nu răspunse. Să vezi o veche prietenă – continuă regina – pierdută pentru lumea în care noi încă trăim, este ca un avertisment sever de dincolo de mormînt. Nu ești de aceeași părere, domnișoară?

– Doamna – replică Andreea – cine și-ar permite să dea sfaturi maiestății voastre? Moartea însăși nu o va avertiza pe regină decît în ziua în care o va lua. Într-adevăr, cum ar putea face altfel?

– De ce nu?

– Pentru că, doamna, o regină este sortită, prin însăși felul în care este crescută, să nu suporte pe lumea asta decît ceea ce nu se poate evita. Are tot ce poate face viața mai plăcută; spre a-și înfrumuseța existența, o regină poate lua tot ce posedă un altul. Regina schiță un gest de mirare. Și este drept așa – se grăbi să adauge Andreea. Pentru o regină, ceilalți înseamnă o colecție de supuși ale căror bunuri, onoare și viață aparțin suveranilor. Viața, onoare și bunuri morale sau materiale sînt deci proprietatea reginelor.

– Iată niște teorii care mă miră – rosti rar Maria-Antoaneta. În țara asta faceți dintr-o suverană un fel de capcaun din basme care înghite averea și fericirea muritorilor de rînd. Sînt eu o asemenea femeie, Andreea? Te-ai putut plînge în mod serios de mine pe vremea cînd erai la curte?

– Maiestatea voastră a avut bunătatea să-mi mai pună această întrebare atunci cînd am părăsit-o – răspunse Andreea. Am răspuns ca şi astăzi: "Nu, doamnă".

– Uneori – reluă regina – ne mîhneşte o greşeala săvîrşită faţă de cineva. Am jignit oare pe careva dintre ai dumitale şi, prin urmare, merit să-mi vorbeşti atît de aspru? Andreea, refugiul pe care l-ai ales este un adăpost împotriva tuturor pornirilor rele din lume. Dumnezeu te învaţă să fii blîndă, calmă, să uiţi insultele, virtuţi a căror pildă desăvîrşită este el însuşi. Trebuie oare să găsesc, venind aici, o frunte încruntată şi cuvinte veninoase? Trebuie oare ca eu, care. vin ca prietenă, să întîlnesc mustrările şi duşmănia de-abia ascunsă a unei potrivnice pe viaţă?

Andreea ridică ochii, uluită de atîta îngăduinţă cu care Maria-Antoaneta nu-şi răsfăţase supuşii. De obicei era trufaşă şi nu suporta să i se împotrivească nimeni. Să asculte, fără să se enerveze, cuvintele pe care le rostise Andreea, era un efort de răbdare şi o dovadă de prietenie care o impresionară profund pe sălbatica solitară.

– Maiestatea sa ştie foarte bine – spuse ea în şoaptă – că cei din familia de Taverney nu pot fi duşmanii săi.

– Înţeleg – răspunse regina – nu mă poţi ierta că am fost rece cu fratele dumitale şi el însuşi mă acuză de uşurinţă, poate chiar ca sînt capricioasă?

– Fratele meu este un supus mult prea cinstit ca s-o acuze pe regină – replică Andreea, silindu-se sa-şi păstreze tonul îngheţat.

Regina pricepu că devenea suspectă arătînd prea multă blîndeţe destinată să îmblînzească cerberul. Se opri în mijlocul avansurilor.

– Venind la Saint-Denis să mă rog Sfintei Fecioare, am vrut să te văd şi să te asigur că, de aproape sau de departe, rămîn prietena dumitale.

– Andreea simţi nuanţa; se temea, la rîndul său, că jignise pe cea care venise s-o mîngîie; se temea şi mai mult să nu dezvăluie dureroasa-i rană ochiului întotdeauna pătrunzător al unei femei.

– Maiestatea voastră mă copleşeşte cu prea multă cinste şi bucurie – răspunse ea, cu tristeţe.

– Nu vorbi astfel, Andreea – zise regina, strîngîndu-i mîna. Îmi sfîşii inima. Cum, nu se poate oare ca o regină nefericită să aibă o prietenă, să fie sigură de inima cuiva, să-şi odihnească, încrezătoare, privirea într-o privire plină de farmec, aşa cum este a dumitale, fără să bănuiască în adîncul acestor ochi interesul sau ura?! Da, da, Andreea,

invidiaza-le pe aceste regine, pe aceste stăpîne ale averilor, ale onoarei și ale vieții tuturor. Oh, da, sînt regine! Da, posedă aurul și sîngele popoarelor lor, sufletul însă, niciodată, niciodată! Nu-l pot lua, trebuie să li se dăruiască.

– Vă asigur, doamnă – murmura Andreea, zguduită de aceste cuvinte atît de calde – că am iubit-o pe maiestatea voastră mai mult decît aș putea iubi pe oricine pe lumea asta.

Și spunînd acestea, roși și plecă fruntea.

– M-ai... iubit! exclama regina, prinzînd din zbor cuvintele. Deci nu mă mai iubești?

– Oh, doamnă!

– Nu te întreb nimic, Andreea... Blestemată fie mînăstirea care stinge atît de repede amintirea din unele inimi!

– Nu-mi învinuiți inima – rosti cu patimă Andreea – ea este moartă.

– Inima dumitale este moartă?! Dumneata, Andreea, atît de tînără, de frumoasă, spui că inima dumitale este moartă? Ah, nu te juca cu aceste cuvinte nefaste. Inima unei ființe care are un asemenea zîmbet, o asemenea frumusețe nu poate muri; nu spune așa ceva, Andreea.

– Vă repet, doamna, pentru mine nu mai există nimic, nici la curte, nici pe lume. Aici trăiesc ca iarba sau altă plantă; am bucurii pe care numai eu le înțeleg; iată de ce adineauri, cînd v-am revăzut în toată splendoarea voastră, n-am înțeles imediat, eu care sînt o timidă și obscură călugăriță; ochii mei s-au închis, orbiți de strălucirea voastră; vă implor să mă iertați; nu este o crimă prea mare aceea de a uita vanitoasele glorii ale lumii; duhovnicul meu mă felicită în fiecare zi, doamna, nu fiți, vă rog, mai severă decît el.

– Cum?! Îți place la mînăstire? întrebă regina.

– Mă cufund cu bucurie în singurătate.

– Nu-ți mai rămîne nimic pe lume care să te atragă?

– Nimic.

"Dumnezeule! gîndi regina. Nu cumva voi da greș?" Și o spaimă de moarte o cuprinse. "Să încercăm s-o ispitim – își spuse ea. Dacă nici acest mijloc nu reușește, am să recurg la rugăminți. Ah, s-o rog așa ceva, s-o rog să-l accepte pe domnul de Charny! Cerule, să fiu atît de nefericită!"

– Andreea – reluă Maria-Antoaneta, stăpînindu-și emoția – ți-ai exprimat mulțumirea în cuvinte care înlătură speranțele pe care mi le făcusem.

– Ce speranțe, doamna?

– Să nu mai vorbim, daca ești atît de hotarîtă cum pari... ce păcat! Ar fi fost pentru mine o umbra de bucurie, a dispărut. Pentru mine, toate sînt umbre! Să nu ne mai gîndim.

– Cu toate astea, doamna, mai ales ca ar fi trebuit sa fie pentru dumneavoastra o bucurie, explicați-mi...

– La ce bun? Te-ai retras din lume, nu-i așa?

– Da, doamnă.

– De bunăvoie?

– Da, din toata inima!

– Și te feliciți ca ai făcut așa?

– Mai mult ca oricînd.

– Vezi bine deci că este în zadar sa mai vorbesc. Cu toate astea, Dumnezeu mi-e martor, am vrut o clipa sa te fac fericita.

– Pe mine?

– Da, pe dumneata, nerecunoscatoare care ma învinuiești. Astazi însă ai găsit alte bucurii, știi mai bine decît mine care îți sînt gusturile și vocația. Renunț...

– Dar, doamna, faceți-mi cinstea unui amanunt.

– Foarte simplu, vroiam să te aduc înapoi la curte.

– Ah! exclama Andreea, zîmbind cu amaraciune. Eu să mă întorc la curte?... Dumnezeule!... Nu! Nu!... Niciodată, doamnă!... Oricît de greu mi-ar fi sa nu dau ascultare maiestații voastre.

Regina se înfiora. Sufletul i se umplu de o durere fără margini. Ea, o corabie atît de puternică, eșua pe un atom de granit.

– Refuzi? murmura.

Și pentru a nu-și arata tulburarea, își ascunse obrazul în mîini. Andreea, crezînd-o zdrobita, veni lînga ea și îngenunche spre a îndulci, prin respectul sau, rana pe care o pricinuise prieteniei sau orgoliului.

– Gîndiți-va – spuse ea – ce-ați putea face cu mine la curte, trista cum sînt, fara viața, saraca, blestemata, cu mine, pe care o ocolesc toți fiindca n-am știut sa inspir, femeilor obișnuite, neliniștea rivalității, iar barbaților, obișnuita simpatie a diferenței dintre sexe?... Ah, doamnă și scumpă stapîna, lasați-o pe aceasta calugarița, încă neprimita de Dumnezeu, care o găsește prea pacatoasa, el, care primește atîția infirmi ai trupului și sufletului. Lasați-ma în mizeria și izolarea mea, lasați-ma!

– Ah! Ceea ce vroiam sa-ți propun – relua regina, ridicînd ochii – dezminte toate umilințele de care te plîngeai! Casatoria despre care este vorba te face una dintre cele mai mari doamne ale Franței.

– O... casatorie?! bîigui Andreea, uluita.

– Refuzi – spuse regina, din ce în ce mai descurajata.

– Da, refuz, refuz!

– Andreea... – mai încerca regina.

– Refuz, doamnă, refuz!

Cu o cumplita strîngere de inima, Maria-Antoaneta se pregati s-o implore. În clipa cînd se ridica, nehotarîta, tremurînd, neştiind cum sa-şi înceapa rugămintea, Andreea i se aşeza în drum.

– Cel puţin, doamnă – zise ea, apucînd-o de rochie deoarece credea că vrea să plece – faceţi-mi deosebita favoare şi spuneţi-mi numele celui care ar accepta sa-i fiu tovarăşa de viaţa. Am suferit atîtea umilinţe în viaţa mea, încît numele acestui barbat generos... – şi zîmbi cu o ironie sfîşietoare – ... va fi balsamul pe care îl voi pune de-acum înainte pe toate rănile orgoliului meu.

Regina paru nehotarîta, însa dorea să mearga pînă la capat.

– Domnul de Charny – rosti cu o voce trista, indiferenta.

– Domnul de Charny?! ţipa Andreea, cu o patimă cumplita. Domnul Olivier de Charny?!...

– Domnul Olivier, da – repeta regina, privind-o uimita pe tînara fata.

– Nepotul domnului de Suffren? continua Andreea, cu obrajii în flăcări şi ochii scînteind ca nişte stele.

– Nepotul domnului de Suffren – zise Maria-Antoaneta, din ce în ce mai uluita de schimbarea petrecuta pe chipul Andreei.

– Cu domnul Olivier voiaţi sa ma casatoriţi, doamna?

– Cu el...

– Şi... el consimte?...

– Te cere în casatorie.

– Ah, accept, accept! izbucni Andreea, ca nebuna, cu desavîrşire transportata. Deci pe mine ma iubeşte! Ma iubeşte aşa cum îl iubesc şi eu! Regina se trase înapoi livida, clatinîndu-se cu un geamat surd; cazu zdrobita într-un fotoliu în timp ce Andreea, cu mintea ratăcita, îi săruta genunchii, rochia, îi scalda mîinile în lacrimi şi le acoperea cu sărutări fierbinţi. Cînd plecam? întreba fata cînd, în sfîrşit, putu să articuleze şi altceva decît strigate sugrumate şi suspine.

– Vino! murmura regina, sunţind ca-şi da sufletul şi vrînd sa-şi salveze onoarea înainte de a muri.

Se ridica şi se sprijini de Andreea, ale carei buze fierbinţi îi cautau obrajii înghetaţi; şi în timp ce tînara fata se pregatea de plecare, nefericita regină, în mîinile careia se afla viaţa şi onoarea a treizeci de milioane de supuşi, rosti suspinînd cu amaraciune:

– Doamne, ajung atîtea suferințe pentru o singură inimă! Și cu toate astea trebuie să-ți mulțumesc, Dumnezeule! adăugă ea. Căci îmi salvezi copiii de oprobiu și îmi dai dreptul să mor sub mantia mea regală!

ÎN CARE SE EXPLICĂ DE CE SE ÎNGRĂȘA BARONUL

În timp ce la Saint-Denis regina hotăra soarta domnișoarei de Taverney, Filip, cu inima sfîșiată de tot ce aflase, de tot ce descoperise, grăbea pregătirile plecării. Un soldat obișnuit să străbată lumea e mai tot timpul gata să-și facă bagajele și să îmbrace mantaua de călătorie. Filip avea însă motive mai puternice decît oricare altul ca să se îndepărteze în cea mai mare grabă de Versailles: nu voia să fie martorul dezonoarei, aproape sigure și de neînlăturat, a reginei, unica sa iubire.

Astfel încît fu văzut mai zelos ca oricînd înșeuîndu-și caii, încărcîndu-și armele, îndesînd în valize ceea ce îi era necesar pentru viața cu care se obișnuise; cînd isprăvi toate astea, îl anunță pe domnul de Taverney-tatăl că dorește să-i vorbească.

Bătrînelul se întorcea de la Versailles, mișcîndu-și pe cît putea picioarele subțiri ce purtau o burtă rotunjoară. De trei sau patru luni baronul se îngrășa, ceea ce-i dădea o mîndrie ușor de înțeles dacă ne gîndim că, pentru el, obezitatea era semnul unei mulțumiri desăvîrșite.

Or, la domnul de Taverney, mulțumirea desăvîrșită însemna ceva ce cuprindea o mulțime de lucruri.

Baronul se întorcea deci foarte bine dispus din plimbarea sa la palat. Seara luase cuvenita parte la scandalul din timpul zilei. Zîmbise domnului de Breteuil împotriva domnului de Rohan; domnilor de Soubise și de Guéménée împotriva domnului de Breteuil; domnului de Provence împotriva reginei; domnului d'Artois împotriva domnului de Provence; la o sută de persoane care erau împotriva altor o sută de persoane; nimănui care susținea pe cineva. Își făcuse provizii de răutate, de mici infamii. Cu coșul plin, se întorcea fericit.

Cînd valetul îi spuse că fiul său dorește să-i vorbească, în loc să aștepte vizita lui Filip, el fu cel care străbătu întregul palier spre a

veni să-l vadă pe călător. Intră, fără să se anunțe, în camera unde domnea neorînduiala, ca de obicei înaintea unei plecări.

Filip nu se aștepta nici la izbucniri tandre din partea tatălui său cînd îi va comunica hotărîrea pe care o luase, dar nici nu se aștepta la un exces de indiferență. Andreea părăsise casa părintească, deci o ființă mai puțin de chinuit; bătrînul baron trebuie că simțea golul, și atunci cînd golul se va mări prin plecarea ultimului martir, baronul, asemenea copiilor cărora li se ia cîinele și pasărea cu care se jucau, ar putea să scîncească, chiar dacă ar face-o numai din egoism.

Filip fu însă de-a dreptul mirat cînd îl auzi pe baron izbucnind într-un rîs plin de satisfacție:

– Ah, Doamne, pleacă, pleacă... Filip se opri, uitîndu-se uluit la baron. Eram sigur – continuă baronul. Aș fi pus rămășag. Bine jucat, Filip, bine jucat!

– Poftim? Ce spuneți, domnule? întrebă tînărul. Ce este bine jucat, vă rog?

Bătrînul începu să fredoneze, sărind într-un picior și ținîndu-și începutul de burtă cu amîndouă mîinile. Totodată, îi făcea lui Filip cu ochiul, ca acesta să-și concedieze valetul. Înțelegînd, tînărul se supuse. Baronul îl împinse afară pe Champagne și închise imediat ușa după el; apoi, întorcîndu-se lîngă fiul său, șopti:

– Admirabil, admirabil!

– Mă lăudați atîta, domnule – zise cu răceală Filip – fără să știu întrucît o merit...

– Ah! Ah! Ah! exclamă bătrînul, făcînd cîțiva pași, cu mersul său legănat.

– Dacă nu cumva toată această veselie, domnule, nu este pricinuită de plecarea mea, care vă scapă de mine.

– Oh! Oh! Oh!... exclamă din nou bătrînul, rîzînd într-un alt registru. Lasă, lasă, nu te mai preface față de mine, nu te mai osteni; doar pe mine nu mă poți păcăli... Ah, ah, ah!...

Filip își încrucișă brațele, întrebîndu-se dacă bătrînului nu-i sărise vreo doagă.

– Să vă păcălesc? În ce privință? întrebă el.

– În privința plecării tale, ce naiba! Nu cumva îți închipui că am să cred în plecarea ta?

– Nu credeți?

– Champagne nu mai este aici, îți repet. Nu te mai preface! De altfel, mărturisesc că nici nu aveai altă cale de ales, așa că faci foarte bine.

– Domnule, mă uluiți peste măsură!...

– Este destul de uluitor ca am ghicit totul; ce vrei însă, Filip, nu există om mai curios ca mine, și cînd sînt curios, cercetez; nu există om care să găsească mai ușor ceea ce caută decît mine; deci am aflat ca te prefaci numai ca pleci și te felicit.

– Mă prefac?! striga Filip, intrigat.

Bătrînul se apropie, atinse pieptul tînarului cu degetele-i osoase ca ale unui schelet și, din ce în ce mai confidențial, îi spuse:

– Pe cuvînt de onoare, cred că, fără acest truc, mai mult ca sigur ca totul ar fi fost descoperit. O faci la timp. Uite, chiar și mîine ar fi fost prea tîrziu. Pleacă repede, fiule, pleacă repede!

– Domnule – rosti Filip, pe un ton de gheață – va asigur ca nu înțeleg nici un cuvînt, dar absolut nici unul din tot ce-mi faceți cinstea de a-mi spune.

– Unde-ți vei ascunde caii? continuă bătrînul, fără să-l ia în seamă. Ai o iapă care poate fi ușor recunoscută. Fii atent să nu fie văzută aici cînd se va crede că ești în... Fiindcă veni vorba, încotro te prefaci că pleci?

– Mă duc la Tavernev-Maison-Rouge, domnule.

– Bine... foarte bine... te faci că mergi la Maison-Rouge... Nimeni nu se interesa exact... Foarte bine... Cu toate astea fii prudent: o mulțime de ochi vă privesc pe amîndoi.

– Pe amîndoi?!... Care amîndoi?

– *Ea* este prea înfloărată, vezi tu – continuă bătrînelul – *ea* are nesabuințe care pot zădărnici totul. Fii atent! Fii tu mai chibzuit decît ea...

– Cred, într-adevar, domnule – strigă Filip, cu o mînie surdă – ca vă distrați pe socoteala mea, ceea ce nu este deloc frumos, va jur; ceea ce nici nu este bine, pentru că mă faceți, mîhnit și enervat cum sînt, să uit respectul pe care vi-l datorez.

– Ah, bine, da, respectul... te scutesc; ești un baiat destul de mare ca să te ocupi de treburile noastre și-o faci atît de bine, încît îmi inspiri respect chiar și mie. Tu ești Bătrînul, eu sînt Zăpacitul. Haide, lasă-mi o adresă unde să te pot anunța dacă se-ntîmplă ceva important.

– La Tavernev, domnule – spuse Filip, crezînd că, în sfîrșit, bătrînul își mai venise în fire din nebunia lui.

– Ei, frumos îți stă!... La Tavernev? La optzeci de leghe?! Îți închipui ca, daca am un sfat important, grabnic să-ți trimit, o să m-apuc să-mi omor curierii pe drumul spre Tavernev, nu-i așa? Haide, nu-ți cer să-mi dai adresa casuței tale din parc, fiindcă s-ar putea ca trimișii

mei sa fie urmariți sau va fi recunoscuta livreaua casei mele, dar caută o a treia adresa, la distanța de un sfert de ora; doar ai imaginație, ce dracu! Cînd ai făcut în dragoste ceea ce faci tu, înseamnă că ești capabil sa te descurci, la naiba!

– O casa în parc? Dragoste? Imaginație, domnule?! Ne jucăm de-a enigmele. Numai ca sînteți singurul care cunoașteți și dezlegarea.

– Nu cunosc animal mai afurisit și mai ascuns decît tine! striga tatal, înciudat. Nu știu pe altul a carui discreție sa fie mai jignitoare. S-ar spune ca ți-e teama sa nu te tradez? Foarte, foarte ciudat!

– Domnule! striga Filip, exasperat la culme.

– Bine, bine! Păstrează-ți secretele, păstrează secretul fostei căsuțe de vînatoare pe care ai închiriat-o!

– Eu am închiriat căsuța de vînatoare, eu?

– Păstrează secretul plimbarilor nocturne pe care le-ai făcut însoțit de doua încîntatoare prietene.

– Eu?!... M-am plimbat, eu? murmura Filip, palind.

– Păstrează secretul acestor sarutari dulci ca mierea din florile împrospătate de roua.

– Domnule! urlă Filip, turbat de gelozie. Domnule, n-aveți de gînd sa tăceți?

– Bine, bine, tot ce-ai făcut, știam, nu ți-am spus doar? Banuiai că știam? La naiba, acest lucru ar trebui să te faca sa ai mai multă încredere. Intimitatea ta cu regina, favorurile acordate, excursiile la băile lui Apolo, Doamne! Dar bine, e vorba despre viața și averea noastra, a tuturor! Nu-ți fie teama de mine, Filip... Încrede-te în mine!

– Domnule, îmi faceți sila! strigă Filip, ascunzîndu-și fața în mîini.

Și, într-adevar, silă simțea nefericitul Filip pentru cel care-i zgîndarea rănile și, nemulțumit de a le zgîndări, le și adîncea, le sfîșia cu un fel de furie. Simțea într-adevăr silă pentru omul care-i atribuia lui fericirea altuia și care, crezînd că-l mîngîie, îl zdrobea arătîndu-i norocul rivalului său.

Tot ceea ce aflase tatal, tot ce ghicise, tot ce rauvoitorii puneau în seama domnului de Rohan, iar cei mai bine informați, în seama domnului de Chamy, baronul punea în seama fiului său. În ochii lui, pe Filip îl iubea regina și-l împingea încetul cu încetul, din umbră, pe cele mai înalte culmi ale favorurilor. Iata desavîrșita mulțumire care, de cîteva saptamîni, îl făcea pe domnul de Taverney sa se îngrașe.

Cînd Filip descoperi ca e din nou tîrît în noroiul imfamiei, se înfioră vazînd că e singurul care ar fi trebuit sa lupte alaturi de el,

pentru onoarea sa, îl afundă mai adînc; lovitura fusese însă atît de brutală, încît Filip rămase buimac, mut, în timp ce baronul pălăvrăgea, mai plin de vervă ca oricînd.

– Vezi tu – zicea el – ai realizat o adevarata capodoperă, ai zăpăcit pe toata lumea; astă-seară, cincizeci mi-au spus: "Este Rohan". O sută mi-au spus: "Este Charny". Doua sute mi-au spus: "Este și Rohan, și Charny!" Nici unul, ascultă-ma bine, nici unul n-a spus: "E Taverney". Îți repet că este o capodoperă, așa ca lasă-mă, cel puțin, să-ți prezint felicitările mele... În rest, atît ție cît și ei, va face cinste, dragul meu. Ei, fiindcă te-a ales; ție, pentru că este a ta.

În clipa cînd Filip, înnebunit de ultimele cuvinte, îl fulgera cu privirea pe nemilosul bătrîn, o privire care prevestea furtuna, în curtea palatului răsuna huruitul unei trăsuri, și zgomotul, alergătura, ciudatul du-te-vino atrasera atenția lui Filip spre ceea ce se întîmpla afara. Îl auzi pe Champagne țipînd:

– Domnișoara! Este chiar domnișoara!

Și mai multe voci repetara:

– Domnișoara!...

– Cum domnișoara? zise bătrînul Taverney. Ce domnișoară este acolo?

– Sora mea! murmură Filip, cuprins de uimire cînd o recunoscu pe Andreea, care cobora din trăsură, luminată de torța portarului.

– Sora dumitale?! repetă bătrînelul. Andreea... este cu putință?

Și Champagne, sosind ca să confirme ceea ce anunțase Filip, îi spuse acestuia:

– Domnule, domnișoara sora dumneavoastră, se află în iatacul de lîngă salonul cel mare; îl așteapta pe domnul ca sa-i vorbeasca.

– Să mergem în întîmpinarea ei! striga baronul.

– Cu mine vrea sa vorbeasca – precizà Filip, salutîndu-l pe bătrîn. Ma voi duce primul, dacă n-aveți nimic împotrivă.

În acea clipă, o a doua trăsura intră cu zgomot în curte.

– Cine dracu mai vine? murmură baronul. Este seara surprizelor.

– Domnul conte Olivier de Charny! strigă portarul catre valet.

– Să fie condus domnul conte în salon – îi spuse Filip lui Champagne. Îl va primi domnul baron. Eu mă duc în iatac să vorbesc cu sora mea.

Cei doi coborîra încet scara.

"De ce vine contele?" se întrebă Filip.

"De ce-a venit Andreea?" se gîndea baronul.

TATĂL ŞI LOGODNICA

Salonul palatului era aşezat în primul corp al clădirii, la parter. La stînga se afla iatacul avînd ieşire spre scara ce ducea către apartamentul Andreei. La dreapta, un alt salon mai mic prin care se intra în cel mare.

Filip ajunse primul în iatac, unde îl aştepta sora lui. Traversînd vestibulul, grăbise pasul pentru a se afla mai repede în braţele acestei dragi prietene. Nici nu apucă să închidă bine uşa dublă a iatacului, că Andreea îi şi sări de gît şi-l sărută, cu o veselie cu care nu mai era obişnuit de multă vreme acest îndrăgostit fără noroc, acest frate nefericit.

– Cerul fie lăudat! Ce ţi s-a întîmplat? o întrebă tînărul pe Andreea.

– O mare bucurie! Ah, o foarte mare bucurie, frate!

– Şi vii ca să mi-o spui?

– Vin pentru totdeauna! exclamă Andreea, cu o izbucnire de fericire care preschimba exclamaţia ei într-un strigăt triumfător.

– Mai încet, surioară, mai încet! zise Filip. Pereţii acestei case nu sînt obişnuiţi cu bucuria şi, în plus, în salonul de alături se află sau se va afla imediat cineva care te-ar putea auzi.

– Cineva? repetă Andreea. Cine?

– Ascultă – răspunse Filip.

– Domul conte de Charny! anunţă valetul, introducîndu-l pe Olivier din micul salon în salonul cel mare.

– El! El! strigă Andreea, mîngîindu-l cu şi mai multă înflăcărare pe fratele său. Ah, ştiu foarte bine de ce se află aici.

– Ştii?

– Uite! Ştiu atît de bine, încît, cum îmi dau seama că îmbrăcămintea mea e în neorînduială şi cum prevăd clipa cînd va trebui, la rîndul meu, să intru în acest salon şi să aud cu urechile mele ceea ce va spune domnul de Charny...

– Vorbeşti serios, scumpa mea Andreea?

– Ascultă, ascultă, Filip, şi lasă-mă să urc în apartamentul meu. Regina m-a adus cam prea repede, trebuie să-mi schimb cămaşa de călugăriţă cu veşmintele unei... logodnice.

Şi cu aceste cuvinte pe care i le şopti lui Filip, însoţindu-le de o veselă sărutare, Andreea, plutind de fericire, se avîntă, uşoară ca un

fulg, pe scara ce ducea în apartamentul său. Filip rămase singur și-și lipi obrazul de ușa care făcea legătura între iatac și salon: asculta. Contele de Charny intrase. Măsura cu pași mari uriașa încăpere pardosită cu parchet și părea că mai curînd meditează decît așteaptă. Domnul de Taverney-tatăl intră, la rîndul său, și-l salută pe conte, cu o politețe aleasă, deși prefăcută.

– Cărui fapt – rosti el – datorez cinstea acestei vizite neașteptate, domnule conte? Oricum, vă asigur că sînt copleșit de bucurie.

– Am venit, domnule, după cum vedeți, în ținuta de ceremonie și vă rog să mă iertați că nu l-am adus și pe unchiul meu, domnul amiral de Suffren, așa cum ar fi trebuit s-o fac.

– De ce? se bîlbîi baronul. Bineînțeles că va iert, scumpe domnule de Charny.

– Așa s-ar fi cuvenit, știu, pentru cererea pe care mă pregătesc să v-o prezint.

– O cerere? zise baronul.

– Am onoarea – rosti Charny, cu un glas pe care emoția îl făcea să vibreze – să vă cer mîna domnișoarei Andreea de Taverney, fiica dumneavoastră.

Baronul tresări în fotoliul său. Privea cu ochi scînteietori, părînd că soarbe fiecare cuvînt rostit de contele de Charny.

– Fiica mea!... murmură el. Mi-o cereți pe Andreea în căsătorie?

– Da, domnule baron: numai dacă domnișoara de Taverney nu are ceva împotriva acestei căsătorii.

"Ah, așa deci – gîndi bătrînelul. Favorurile acordate lui Filip sînt atît de nemaipomenite, încît chiar unul dintre rivali vrea să profite căsătorindu-se cu sora lui! Pe legea mea, joci și dumneata tare, domnule de Charny!"

Și adăuga tare, zîmbind:

– Această alegere este o cinste atît de mare pentru familia noastră, domnule conte, încît accept cu mare bucurie în ceea ce mă privește. Dar, cum țin să plecați de aici avînd un consimțămînt total, voi trimite să fie chemată și fiica mea.

– Domnule – îl întrerupse contele cu răceală – n-aveți nici o grijă. Regina a binevoit s-o consulte pe domnișoara de Taverney în această privință și răspunsul fiicei dumneavoastră îmi este favorabil.

– Ah! exclamă baronul, din ce în ce mai încîntat. Așadar, regina...

– Da, domnule, și-a dat osteneala de a merge la Saint-Denis.

Baronul se ridică.

– Nu-mi mai rămîne, domnule conte – spuse el – decît să vă aduc la cunoștință situația materială a domnișoarei de Taverney. Am aici sus titlurile averii mamei sale. Nu vă căsătoriți cu o fată bogată, domnule conte, și înainte de a lua hotărîrea...

– Inutil, domnule baron – rosti sec Charny. Sînt bogat pentru amîndoi și domnișoara de Taverney nu este dintre femeile pentru care te tîrguiești.

De-abia sfîrși aceste cuvinte, că ușa iatacului se deschise și Filip se ivi, palid, desfigurat, cu o mînă la piept și cu cealaltă încleștată.

Charny îl salută ceremonios și i se răspunse la fel.

– Domnule – spuse Filip – tatăl meu avea dreptate să vă propună o discuție asupra bunurilor familiei; dorim amîndoi să vă dăm anumite lămuriri. În timp ce domnul baron va urca în apartamentul său să aducă hîrtiile despre care va vorbea, eu voi avea cinstea de a discuta cu dumneavoastră unele amănunte.

Și Filip, cu o privire plină de autoritate, îl concedie pe baron, care ieși cam stînjenit, presimțind că ceva nu era în regulă. Filip îl conduse pe baron pînă la ușa micului salon pentru a fi sigur că acea încăpere rămîne goală. Se duse și aruncă o privire și în iatac și, după ce se încredință că nu putea fi auzit de nimeni în afară de cel cu care vorbea, zise încrucișîndu-și brațele la piept dinaintea contelui:

– Cum se face, domnule de Charny, că îndrăzniți să veniți aici și s-o cereți pe sora mea în căsătorie? Olivier se dădu înapoi și roși. Nu cumva că să va ascundeți mai bine dragostea pentru femeia pe care o urmăriți neîncetat, femeia care va iubește? Nu cumva pentru că, fiind căsătorit, nu se va mai putea spune că aveți o iubită?

– Adevărul, domnule, este că... – îngînă Charny, clătinîndu-se, zdrobit.

– Nu cumva – continua Filip – pentru că, devenit soțul unei femei care va putea fi în preajma iubitei dumneavoastră la orice oră, va va fi mai ușor s-o vedeți pe adorata dumneavoastră iubită?

– Domnule, depășiți orice limită!

– Sau poate, și cred că mai curînd așa este – vorbi mai departe Filip, apropiindu-se de Charny – fără îndoială, pentru că, devenind cumnatul dumneavoastră, nu mai pot da în vileag ceea ce știu în privința iubirii din trecut?

– Ceea ce știți?! zise Charny, tulburat. Băgați de seamă!

– Da – rosti Filip, înflăcărîndu-se – căsuța de vînătoare pe care ați închiriat-o, plimbările tainice în parcul de la Versailles... noaptea... strîngerile de mînă, suspinele și, mai ales, acele afectuoase priviri schimbate la portița parcului.

– Domnule, în numele cerului, domnule, nu știți nimic, spuneți ca nu știți nimic.

– Nu știu nimic! strigă Filip, cu o ironie biciuitoare. Cum să nu știu nimic eu, care eram ascuns în tufișurile din spatele bailor lui Apolo, cînd ați ieșit de acolo la braț cu regina?

Charny făcu doi pași, ca un om care a primit o lovitură de moarte, și caută să se sprijine de ceva. Filip îl privi într-o tăcere cumplită. Îl lăsa să sufere, îl lasa să-și ispășească cu un chin trecător toate clipele de neînchipuită bucurie pe care i le reproșase.

Charny își învinse disperarea.

– Ei bine, domnule – i se adresa el lui Filip – chiar după tot ce mi-ați spus, va cer și dumneavoastră mîna domnișoarei de Taverney. Dacă n-aș fi decît un laș calculator, cum presupuneați adineauri, dacă m-aș căsători numai pentru mine, aș fi destul de nemernic încît să-mi fie frică de omul care deține taina mea și a reginei. Regina însă trebuie salvată, domnule, trebuie!

– Și care sînt prejudiciile pe care le sufera regina? întrebă Filip. Fiindcă domnul de Taverney a văzut-o ținînd strîns brațul domnului de Charny și ridicînd spre cer ochii umeziți de fericire? Ce suferință îi poate pricinui reginei faptul că eu știu că va iubește? Ah, nu este un motiv ca sora mea să fie sacrificată, domnule, și nu voi permite să fie!

– Domnule – răspunse Olivier – știți de ce regina este pierdută dacă aceasta căsătorie nu se face? Pentru că azi-dimineață, chiar în timp ce era arestat domnul de Rohan, regele m-a surprins la picioarele reginei.

– Dumnezeule!

– Și regina, la întrebările regelui gelos, a răspuns că îngenunchease m ca să-i cer mîna sorei dumneavoastră. Iată de ce, domnule, dacă nu mă căsătoresc cu sora dumneavoastră, regina este pierdută. Acum înțelegeți?...

Două zgomote curmară fraza lui Olivier: un țipăt și un suspin. Amîndouă se auziră în aceeași clipă, unul din iatac, celălalt din salonaș. Olivier alergă într-acolo de unde venise suspinul; o văzu în iatac pe Andreea de Taverney, îmbrăcată în rochie albă de logodnică. Auzise totul și leșinase.

Filip alergase spre salonașul de unde venise țipătul. Zări trupul baronului de Taverney, pe care dezvăluirea dragostei reginei pentru Charny îl lovi ca un trăsnet, nimicindu-i toate speranțele. Lovit de apoplexie, baronul își dăduse suflarea. Filip, care înțelese totul, chiar și rușinea acestei morți, se îndepărtă în tăcere de cadavru și se întoarse în salon, la Charny, care o contempla tremurînd și fără să încerce a o atinge pe frumoasa și tînăra fată, zăcînd rece și neînsuflețită.

Cele două uși deschise lăsau să se vadă cele două trupuri așezate paralel, simetric, fiecare în locul unde primise lovitura revelației.

Filip, cu ochii ieșiți din orbite, cu inima clocotind de mînie, avu curajul să vorbească și să-i spună domnului de Charny:

– Domnul baron de Taverney a murit. După el, eu sînt capul familiei. Dacă domnișoara de Taverney supraviețuiește, v-o dau în căsătorie.

Charny privi cu spaima cadavrul baronului, cu disperare trupul Andreei.

– Conte de Charny – adăuga el, după ce reuși să se stăpînească – îți promit, în numele sorei mele, care nu mă aude: își va dărui fericirea reginei și poate că într-o zi și eu voi fi destul de fericit ca să-i pot dărui viața. Adio, domnule Charny, adio, cumnate!

Și salutîndu-l pe Olivier, care nu știa cum să plece fără să treacă pe lîngă una dintre victime, Filip o ridică pe Andreea, o strînse în brațe și lăsă astfel cale liberă contelui, care dispăru prin iatac.

DUPĂ BALAUR, VIPERA

Timpul să ne întoarcem la acele personaje pe care, ca să ne putem continua firul povestirii și să respectăm adevărul istoric, le-am trecut pe planul al doilea.

Oliva se pregătea să fugă, sfătuită de Jeanne, tocmai cînd Beausire, prevenit de un bilet anonim, Beausire, gîfîind de disperare că Nicole dispăruse, se pomeni condus pînă în brațele acesteia și o răpi de la Cagliostro în timp ce domnul Reteau de Villette aștepta zadarnic la capătul străzii Roi-Doré. Ca să-i găsească pe fericiții îndrăgostiți, pe care domnul de Crosne avea atîta interes să-i descopere, doamna de La Motte, care se socotea înșelată, puse la treabă toți oamenii săi de încredere.

Îi plăcea mai mult, nu încape îndoială, să vegheze ea însăși asupra tainei sale, decît s-o lase la bunul plac al altora, și pentru că afacerea pe care o punea la cale să nu dea greș, era absolut necesar ca Nicole să nu poată fi găsită.

Este imposibil să descriem spaimele pe care le îndura cînd toți trimișii săi o anunțară, întorcîndu-se, că toate căutările fusesera zadarnice. Chiar în acel moment primea, stînd ascunsă, ordinele reginei de a se prezenta și de a da socoteală de tot ce făcuse în legătura cu colierul. Îndată ce coborî noaptea, înfășurată în voaluri, plecă la Bar-sur-Aube, unde avea o căsuță, și ajungînd acolo pe căi ocolite, fără să fie recunoscută, se opri să studieze în adevărata ei lumină situația în care se afla.

Cîștiga astfel două sau trei zile, față în față cu ea însăși, și avu timp, iar datorită timpului, forța de a susține printr-o argumentare solidă edificiul calomniilor sale.

Regina și regele, care o căutau, nu aflară că este la Bar-sur-Aube decît în clipa cînd era pregătită să se războiască. Un trimis special urma s-o aducă. În acel moment află de arestarea cardinalului. Oricare altă, în locul ei, ar fi fost zdrobită de această ofensivă energică, Jeanne însă nu mai avea nimic de pierdut. Ce mai însemna libertatea pe lîngă problemele de viață și de moarte care se înmulțeau zilnic?

Aflînd de întemnițarea cardinalului și de scandalul pe care îl iscase regina, își zise: "Regina și-a scufundat singură corăbiile; ei îi este cu neputință să mai modifice trecutul. Refuzînd să cadă la învoiala cu cardinalul și să-i plătească pe bijutieri, ea s-a hotărît să joace totul pe-o carte. Asta dovedește că-și face socotelile fără mine și că nu bănuiește ce forțe voi arunca în bătălie."

Iată ce armură își pregătea Jeanne, cînd un om, pe jumătate polițist, pe jumătate mesager, se prezentă în fața ei și anunță că este însărcinat *s-o aducă la curte*. Trimisul însărcinat s-o aducă la curte vru s-o conducă direct la rege; Jeanne însă, cu abilitatea pe care i-o cunoaștem, îl întrebă:

– Domnule, o iubiți pe regină, nu-i așa?

– Vă mai îndoiți, doamnă contesă?! răspunse mesagerul.

– Ei bine, în numele acestei afecțiuni sincere și a respectului pe care-l purtați reginei, vă conjur să mă conduceți întîi la regină. Ofițerul vru să se împotrivească. Cu siguranță că știți mai bine decît mine despre ce este vorba – reluă contesa. Iată de ce cred că vă dați seama că o discuție secretă între mine și regină este absolut necesară. Trimisul, care auzise și el multe dintre calomniile care înveninau atmosfera de la Versailles în ultimele luni, crezu că, într-adevăr, îi face un serviciu reginei, ducînd-o pe doamna de La Motte întîi la ea, și apoi la rege.

Să ne imaginăm trufia, orgoliul, mîndria reginei în fața acestui demon pe care încă nu-l cunoștea, dar asupra căruia începuse să aibă

unele banuieli referitoare la perfidia amestecului său în unele treburi. Să ne-o închipuim pe Maria-Antoaneta văduva încă neconsolată a dragostei sale sfărîmate de un scandal, Maria-Antoaneta zdrobită de jignirea unei acuzații pe care n-o putea respinge, să ne-o închipuim, după atîtea suferințe, pregătindu-se să pună piciorul pe capul șarpelui care o mușcase.

Disprețul nemărginit, mînia rău ascunsă, ura femeii față de altă femeie, sentimentul unei superiorități incomparabile datorită poziției, iată care erau armele adversarilor. Regina începu prin a chema ca martore două dintre doamnele sale de onoare: una cu ochii plecați, mută, făcînd reverențe solemne; o inimă plină de ascunzișuri, o minte plină de gînduri, disperarea ca ultim resort, iată cum se prezenta cel de-al doilea campion. Imediat ce le zări pe cele două femei, doamna de La Motte își spuse: "Iată doi martori care vor fi repede expediați!"

– Ah, în sfîrșit, iată-te doamnă! strigă regina. În sfîrșit, ai fost găsită! Jeanne se înclină pentru a doua oară. Te ascundeai deci? rosti nerăbdătoare Maria-Antoaneta.

– Să mă ascund?! Nu, doamnă – replică Jeanne, cu o voce dulce și slabă, ca și cînd emoția pe care i-o producea maiestatea regală îi schimba timbrul obișnuit. Nu mă ascundeam; dacă m-aș fi ascuns, n-aș fi fost găsită.

– Cu toate astea ai fugit? Fie, să-i zicem cum vrei.

– Da, am părăsit Parisul, doamnă.

– Fără învoirea mea?

– Mă temeam că maiestatea voastră nu-mi va acorda micul concediu de care aveam nevoie pentru a pune în ordine unele treburi la Bar-sur-Aube, unde mă aflam de șase zile, cînd am primit ordinul maiestății sale. De altfel, trebuie să vă spun că nu mă credeam atît de necesară maiestății voastre, încît să fiu obligată s-o anunț că voi lipsi opt zile.

– Ai dreptate, doamnă. Și de ce te-ai temut că voi refuza să te las să pleci? De ce să-mi ceri voie să pleci? De ce trebuie să-ți acord eu permisiunea? Ai oare vreo treabă aici?

Era, în aceste cuvinte, un dispreț fără margini. Jeanne se simți jignită, dar se stăpîni, cum fac tigrii atinși de săgeată.

– Doamnă – răspunse ea, cu umilință – este adevărat că n-am la curte nici o însărcinare. Maiestatea voastră însă îmi făcea cinstea unei încrederi atît de prețioase, încît mă consideram mult mai angajată față de dînsa, din recunoștința ce i-o purtam, decît se simțeau multe altele din datorie.

Jeanne căutase îndelung, găsise cuvîntul încredere și se slujea de el.

– Despre încredere – repeta regina cu un dispreț și mai zdrobitor decît prima dată – vom mai vorbi. L-ai văzut pe rege?

– Nu, doamnă.

– O să-l vezi.

Jeanne se înclină:

– Va fi o mare cinste pentru mine.

Regina încerca să se calmeze ca să poată obține ce vroia prin întrebările sale. Jeanne profită de acest răgaz, ca să adauge:

– Dar, pentru Dumnezeu, doamna! Cît de severă este maiestatea voastră cu mine! Am început să tremur!

– Încă n-ai ajuns la capăt – o bruscă regina. Știi că domnul de Rohan se află la Bastilia?

– Mi s-a spus, doamna.

– Cred că bănuiești pentru ce?

Jeanne o privi țintă pe regina și, întorcîndu-se către doamnele de onoare, a căror prezență părea s-o stînjenească răspunse:

– Nu știu, doamna.

– Știi totuși că mi-ai vorbit despre un colier de diamante, nu?

– Despre un colier de diamante, da, doamnă.

– Și că mi-ai propus, din partea cardinalului, un aranjament ca să plătesc acest colier?

– Adevărat, doamna.

– Am acceptat sau am refuzat acel aranjament?

– Maiestatea voastră a refuzat.

– Ah! exclamă regina, cu bucurie amestecată cu uimire.

– Maiestatea voastră a dat chiar un acont de două sute de mii de livre – adăuga Jeanne.

– Întocmai... și-apoi?

– Apoi, maiestatea voastră, neputînd să plătească, fiindcă domnul de Calonne a refuzat să-i dea banii, a înapoiat cutia bijutierilor Boehmer și Bossange.

– Prin cine l-am înapoiat?

– Prin mine.

– Și dumneata ce-ai făcut?

– Eu – răspunse rar Jeanne, simțind toată greutatea cuvintelor pe care le rostea – eu am dat diamantele domnului cardinal.

– Domnului cardinal?! izbucni regina. Și de ce, mă rog, în loc să le înapoiezi bijutierilor?

– Pentru că, doamnă, domnul de Rohan se ocupase de toată chestiunea spre a fi pe placul maiestății voastre și l-aș fi jignit dacă nu-i lăsam prilejul s-o ducă el însuși pînă la capat.

– Cum se face însă că ai primit o chitanța de la bijutieri?

– Domnul de Rohan mi-a dat chitanța.

– Și scrisoarea pe care ai dat-o bijutierilor și pe care o aveai, chipurile, de la mine?

– Domnul de Rohan m-a rugat s-o transmit.

– Așadar, peste tot și în toate este amestecat domnul de Rohan! strigă regina.

– Nu știu ce vrea să spună maiestatea voastră – zise Jeanne, cu un aer absent – și nici în ce este amestecat domnul de Rohan.

– Spun că chitanța bijutierilor, dată sau trimisă de mine dumitale, este falsa!

– Falsă?! se miră Jeanne cu candoare. O, doamna!

– Spun ca pretinsa scrisoare de primire a colierului, semnată, chipurile, de mine, e falsa!

– Oh! exclama Jeanne, prefăcîndu-se și mai uimită decît prima data.

– În sfîrșit spun – continua regina – ca va fi nevoie să fii confruntata cu domnul de Rohan ca să lămurim toată chestiunea.

– Confruntată?! spuse Jeanne. Dar de ce este nevoie, doamnă, să fiu confruntată cu domnul cardinal?

– O cere el însuși.

– El?

– Te caută peste tot.

– Bine, doamnă, dar este imposibil!

– Spunea că vrea să dovedească ca l-ai înșelat.

– A, daca-i așa, doamnă, atunci cer eu sa fim confruntați.

– Veți fi, doamna, poți fi convinsă. Deci spui ca nu știi unde este colierul?

– De unde sa știu?!

– Negi ca l-ai ajutat pe domnul cardinal în unele combinații?...

– Maiestatea voastra are tot dreptul sa mă arunce în dizgrație, dar n-are nici un drept să ma jignească. Sînt o Valois, doamna.

– Domnul cardinal a susținut în fața regelui niște calomnii pe care spera sa le și dovedească.

– Nu înțeleg.

– Cardinalul a declarat că mi-a scris. Jeanne o privi pe regina drept în ochi și nu raspunse. Ma auzi? o întrebă regina.

– Da, aud, maiestate.

– Și ce ai de spus?

– Voi răspunde cînd voi fi confruntată cu domnul cardinal.

– Pînă atunci, dacă știi adevărul, ajută-ne!

– Adevărul, doamnă, este că maiestatea voastră mă învinuiește fără motiv și mă jignește degeaba.

– Nu este un răspuns.

– Altul nu voi da aici, doamnă.

Și Jeanne le privi încă o dată pe cele două femei. Regina înțelese, dar nu ceda. Curiozitatea nu fu mai mare decît respectul față de om.

În reticențele Jeannei, în atitudinea sa în același timp umilă și insolentă, străbătea siguranța pe care ți-o dă deținerea unei taine. Poate că regina ar fi reușit să obțină acea taină prin blîndețe. Respinse însă ca nedemnă această posibilitate.

– Domnul de Rohan a fost trimis la Bastilia pentru că a vrut să vorbească prea mult – spuse Maria-Antoaneta. La seamă, doamnă, să n-ai aceeași soartă pentru că te-ai încăpățînat să taci.

Jeanne își înfipse unghiile în carne, dar zîmbi:

– Ce poate să facă împotriva unei conștiințe curate persecuția? Bastilia mă va convinge oare să recunosc o fărădelege pe care n-am săvîrșit-o?

Regina o privi pe Jeanne, încruntată.

– Vei vorbi? întrebă ea.

– N-am nimic de spus, doamnă, decît numai dumneavoastră.

– Mie? Dar nu vorbești cu mine?

– Nu sînteți numai dumneavoastră.

– Ah, va să zică, așa! strigă regina. Vrei să discutăm în taină. Te temi de scandalul unei mărturisiri publice, după ce m-ai amestecat în scandalul unei bănuieli publice.

Jeanne își înălță capul.

– Să nu mai discutăm – spuse ea – tot ce-am făcut a fost numai pentru dumneavoastră.

– Ce îndrăzneală!

– Îndur cu respect insultele reginei mele – replică Jeanne, fără să roșească.

– Vei dormi astă-seară la Bastilia, doamna de La Motte.

– Fie, doamnă. Înainte de a adormi, ca de obicei, îl voi ruga pe Dumnezeu să păstreze onoarea și bunăvoința maiestății voastre – răspunse acuzata.

Ridicîndu-se furioasă, regina trecu în camera vecină, trîntind ușile cu violență.

– După ce l-am răpus pe balaur – spuse ea – o voi stîrvi și pe viperă!

"Știu pe de rost tot ce va face – gîndi Jeanne – cred că am cîștigat."

CUM SE-NTÎMPLĂ CĂ DOMNUL DE BEAUSIRE CREZÎND CĂ VÎNEAZĂ UN IEPURE, A FOST VÎNAT EL ÎNSUȘI DE CĂTRE AGENȚII DOMNULUI DE CROSNE

Doamna de La Motte fu încarcerată, așa cum ordonase regina. Nimic nu i-ar fi făcut mai multă plăcere regelui, care o ura instinctiv pe această femeie. Începu instrucția în afacerea colierului, cu toată furia pe care o pot pune niște negustori ruinați care speră să iasă din încurcătură, niște acuzați care vor să fie scoși de sub acuzație și niște judecători din popor care au în mîna onoarea și viața unei regine, fără să mai punem la socoteală amorul-propriu și spiritul de castă.

Întreaga Franță se porni să strige. Acum puteai să deosebiți partizanii de dușmanii reginei.

De cînd fusese închis, domnul de Rohan cerea neîncetat să fie confruntat cu doamna de La Motte. I se îndeplini această dorință. Prințul trăia la Bastilia ca un mare senior, într-o casă pe care o închiriase. În afară de libertate, totul i se punea la dispoziție.

Acest proces aruncase chiar de la început o lumină extremă de urîtă asupra tuturor persoanelor incriminate. Toată lumea era uluită că un Rohan putea fi acuzat de furt. Ofițerii și guvernatorii Bastiliei arătau față de cardinal toată condescendența și respectul pe care le ai față de o nenorocire. Pentru ei, el nu era un acuzat, ci un om în dizgrație.

Cu totul altceva se petrecu însă atunci cînd se răspîndi în public vestea că domnul de Rohan căzuse victimă intrigilor de la curte. Prințul nu mai trezi numai simpatie, ci un adevărat entuziasm. Și domnul de Rohan, unul dintre cei dîntîi nobili ai regatului, nu înțelese că dragostea poporului îi venea numai din faptul că era persecutat de

către un nobil mai mare decît el. Deci domnul de Rohan era considerat o victimă a despotismului.

Întrevederea sa cu doamna de La Motte fu marcată de un incident remarcabil. Contesa, careia i se permisese sa vorbească în șoaptă de cîte ori se pomenea de regina, reuși sa-i spuna cardinalului:

– Îndepartați pe toată lumea și va voi da lamuririle pe care le doriți.

Așa ca domnul de Rohan ceru sa ramîna singur și s-o chestioneze pe șoptite. I se refuza cererea; consilierul sau fu însa lăsat sa discute cu contesa. În privința colierului, Jeanne răspunse că nu știe ce se întîmplase cu el, dar că se putea prea bine să i-l fi dat chiar ei. Și cum consilierul începu sa țipe, naucit de îndrazneala acestei femei, ea îl întreba daca serviciul pe care-l făcuse reginei și cardinalului nu valora un milion. Avocatul îi repeta cuvintele cardinalului, care pali, pleca fruntea și-și dădu seama ca picase în cursa întinsa de acest infernal uliu. Dar daca el se gîndea sa înăbușe scandalul care o compromitea pe regina, dușmanii și prietenii îl sfatuiau sa nu întrerupa ostilitățile. I se argumenta ca este în joc onoarea lui, ca fusese vorba despre un furt, că, fără o hotarîre a parlamentului, nu-și putea dovedi nevinovăția. Or, ca sa-și poată dovedi nevinovația, trebuia sa dovedească raporturile pe care le avusese cu regina, prin urmare, sa arate crima pe care o făptuise aceasta.

Jeanne raspunse ca nu o va acuza niciodata pe regina sau pe cardinal; dar ca, daca va mai fi trasă la raspundere în privința colierului, va face ceea ce nu dorea sa faca, adica va dovedi că regina și cardinalul aveau interesul s-o acuze de minciuna.

După ce fura comunicate cardinalului aceste concluzii, prințul îi arăta întregul sau dispreț aceleia care spunea ca va trebui să-l trădeze. Adăuga chiar ca înțelegea pînă la un punct purtarea Jeannei, dar că nu o înțelegea deloc pe cea a reginei.

Aceste cuvinte raportate Mariei-Antoaneta și comentate, o făcura sa spumege și sa sara în sus. Ceru sa se procedeze la un interogatoriu special care sa limpezească anumite părți ale procesului. Și atunci ieși la iveală marea gogoriță a întîlnirilor nocturne, îngroșate de către calomniatori și zvoniști. Din acea clipă, regina începu să fie amenințata. În fața trimișilor reginei, Jeanne afirma ca nu știe nimic despre asemenea lucruri; dar fața de oamenii cardinalului, nu era deloc atît de discretă și repeta într-una:

– Să fiu lăsată în pace, altfel voi vorbi.

Toate aceste reticențe și tăceri pline de modestie îi dădeau aerul unei eroine și încurcau atît de bine procesul, încît chiar și cei mai

bravi cercetători de dosare dîrdîiau cînd consultau mărturiile şi nici un judecător de instrucţie nu îndrăznea să continue interogatoriile contesei.

Cardinalul a fost oare mai slab, mai sincer? O fi mărturisit vreunui prieten ceea ce el considera taina lui de dragoste? Nu se ştie; şi nici nu e de crezut, deoarece prinţul avea o inimă nobilă şi credincioasă. Dar oricît de loială fu tăcerea sa, se răspîndi totuşi zvonul întrevederilor sale cu regina. Tot ceea ce spusese contele de Provence, tot ceea ce Charny şi Filip ştiau sau văzuseră, toate misterele indescifrabile pentru oricare altul în afara unor oameni ca fratele regelui sau a unor rivali în dragoste ca Charny şi Filip, toate tainele acestei iubiri atît de calomniate şi de nevinovate se evaporară ca un parfum, căpătară un iz de vulgaritate, pierdură aroma ilustră de la început. Toată lumea se gîndea dacă regina va găsi înfocaţi apărători, dacă domnul de Rohan va găsi partizani devotaţi.

Întrebarea nu mai era: regina a furat sau nu un colier de diamante? O asemenea întrebare, destul de dezonorantă prin ea însăşi, nu mai era însă suficientă. Ea suna acum aşa: regina a fost oare nevoită să lase să fie furat colierul de către cineva care i-a aflat taina dragostei sale adulterine?

Iată unde reuşise doamna de La Motte să aducă lucrurile. Iată cum ajunsese regina pe o cale de unde nu putea ieşi decît dezonorată. Dar ea nu se lăsă doborîtă şi hotărî să lupte; regele o susţinu. Ministerul, de asemenea, o sprijini din toate puterile. Regina îşi aminti că domnul de Rohan era un om cinstit, incapabil să dorească distrugerea unei femei. Îşi aminti cît de convins era cînd jurase că avuseseră întîlniri nocturne la Versailles. Trase concluzia că nu cardinalul era duşmanul său direct şi că totul nu era pentru el decît o chestiune de onoare ca şi la ea. Din acest moment, cercetările procesului se îndreptară asupra contesei şi a urmelor colierului dispărut.

Regina, acceptînd dezbaterile asupra acuzaţiei de adulter, aruncă Jeannei zdrobitoarea acuzaţie de furt fraudulos.

Totul vorbea împotriva contesei, antecedentele, sărăcia de la început, parvenirea neobişnuită.

Jeanne constată că greşise şi că regina, îndurînd acuzaţia ce i se aducea, necedînd spaimei de scandal, îl obliga şi pe cardinal s-o imite; că loialitatea amîndurora îi va face să înţeleagă şi să limpezească totul, şi chiar dacă vor fi zdrobiţi, va fi o cădere atît de înfiorătoare, încît va strivi sub ea pe biata şi neputincioasa Valois, prinţesa unui milion furat, pe care nici măcar nu-l avea la îndemînă ca să-i corupă pe judecători.

Așa stateau lucrurile, cînd se produse un nou episod care schimba situația.

Domnul de Beausire și domnișoara Oliva duceau fericiți un trai îmbelșugat într-o casă de țara, cînd, într-o zi, domnul, care o lăsase acasă pe doamna și plecase la vînătoare, căzu în ghearele a doi dintre agenții cu care domnul de Crosne împînzise întreaga Franța în scopul de a clarifica odată toată povestea.

Cei doi îndrăgostiți nu știau nimic din cele ce se petreceau la Paris; nu se gîndeau decît la ei înșiși. Domnișoara Oliva se îngrășase ca o nevăstuică în hambar, iar domnul de Beausire, fiind fericit, pierduse acea neliniștitoare curiozitate, semn caracteristic al păsărilor hoațe ca și al oamenilor de pradă, însușire pe care natura a dat-o și unora, și altora ca să se poată apăra.

Spuneam deci că Beausire ieșise în ziua aceea ca să vîneze iepuri. Dădu peste un stol de potîrnichi din care pricină trebui să treacă drumul. Iată cum, căutînd altceva decît ar fi trebuit să caute, găsi ceea ce nu căuta. Agenții o căutau mai ales pe Oliva, dar îl găsiră pe Beausire. Acestea sînt capriciile obișnuite ale vînătorii.

Unul dintre copoi era un băiat inteligent. Cînd îl recunoscu pe Beausire, în loc să-l aresteze în mod brutal, ceea ce n-ar fi rezolvat nimic, făcu următorul plan împreună cu însoțitorul său.

"Beausire vînează, trăiește deci liber și are destui bani; are poate cinci sau șase ludovici în buzunar, dar e foarte posibil să aibă două sau trei sute de ludovici acasă. Să-l lăsăm să se întoarcă acolo; intrăm și-i luăm tot. Dacă-l predăm pe Beausire la Paris, nu vom primi decît o sută de livre, ca de obicei; ba or să ne și mustruluiască strașnic că procopsim închisoarea cu un individ atît de neînsemnat. Să facem din Beausire afacerea noastră personală."

Începura să vîneze potîrnichi, ca și domnul Beausire, iepuri, cum făcea și domnul Beausire, și tot asmuțindu-și cîinii după iepuri, și tot doborînd potîrnichile în lucerna, nu-și slăbiră deloc omul.

Beausire, văzînd că niște străini se amestecă în vînătoarea lui, fu mai întîi extrem de uimit și după aceea, nemaipomenit de supărat. Era gelos pe vînătul său, ca orice boiernaș care se respectă; deci se posomorî la vederea acestor noi veniți. În loc să-i chestioneze chiar el pe tovarășii pe care întîmplarea îi scosese în cale, se duse întins la unul din paznicii de pe cîmp și-l puse să-i întrebe pe cei doi domni de ce vînau pe-acolo.

Paznicul îi răspunse că nu-i cunoștea pe acești domni ca fiind de prin părțile locului și că se gîndise și el să le spună să nu mai

vîneze, ceea ce și facu. Cei doi străini răspunseră însă că ei vînau împreună cu prietenul lor, domnul de colo. Și-l arătară pe Beausire. Paznicul îi conduse la el, cu tot necazul pe care confruntarea i-o pricinuia nobilului vînător.

– Domnule de Linville – spuse paznicul – domnii pretind că vînează împreună cu dumneavoastră.

– Împreună cu mine? strigă Beausire, scos din fire. Asta-i bună!

– Ia te uită! îi șopti la ureche unul dintre agenți. Te numești deci domnul de Linville, drăga Beausire?

Beausire tresări fiindcă aici își ascunsese cu multă grijă adevăratul nume. Îl privi îngrozit pe agent, apoi pe însoțitorul său și i se păru că recunoaște vag chipurile lor; că pînă la urmă să nu înrăutățească lucrurile și mai și, îl concedie pe pîndar, spunîndu-i că domnii vor vîna împreună cu el.

– Va să zică știați cine sînt? se stropși paznicul.

– Da, acum ne-am recunoscut unul pe altul – răspunse unul dintre agenți.

Așa că Beausire se trezi în prezența celor doi vînători, destul de stînjenit la gîndul că, orice-ar spune, s-ar putea compromite.

– Poftește-ne acasă la masă, Beausire – zise cel mai isteț dintre agenți.

– Acasă?! păi... – se bîlbîi Beausire.

– N-ai să fii atît de nepoliticos cu noi, drăgă Beausire.

Beausire își pierdu capul; nu mai era stăpîn pe situație și se lăsă condus. Cum zări căsuța, agenții îi lăudară eleganța, poziția, arborii din jur și perspectiva, cum era normal să facă orice om de gust și, într-adevăr, Beausire găsise un loc încîntător ca să-și cuibărească dragostea.

Era o vale împădurită, tăiată de un rîuleț; casa era așezată pe o pantă spre răsărit. Un fel de clopotniță fără clopot îi servea de observator lui Beausire, și de acolo putea cuprinde cu privirea tot cîmpul, în zilele de plictiseală, atunci cînd visele sale trandafirii începeau să se veștejească și cînd vedea spionii poliției în fiecare agricultor aplecat asupra plugului său. Locuința, plăcută și veselă, putea fi privită dintr-o singură parte; din celelalte dispărea printre pomi și denivelările de teren.

– Ce bine te poți ascunde într-un asemenea loc! îi spuse cu admirație unul din agenți.

Beausire se înfioră auzind gluma și intră primul în casă, întovărășit de lătratul cîinilor de curte. Polițiștii îl urmară cu tot respectul.

TURTURELELE SÎNT BĂGATE ÎN COLIVIE

Intrînd pe poartă, Beausire avea planul lui: voia să facă zgomot ca s-o prevină pe Oliva să se păzească. Fără să știe nimic despre afacerea colierului, Beausire știa destule lucruri despre povestea balului Operei și cea a hîrdăului lui Mesmer, ca să se teamă s-o arate pe Oliva unor necunoscuți.

Și proceda foarte înțelept; tînăra femeie, care citea romane ușoare pe o canapea din salonașul său, auzind latratul cîinilor, privi în curte și-l văzu pe Beausire că vine însoțit, ceea ce o împiedică să-i iasă în întîmpinare ca de obicei. Din nenorocire, cele două turturele nu erau cu totul la adăpost de ghearele vulturului. A trebuit pusă masa, și un valet neîndemînatic – oamenii de la țară nu sînt niște Frontin[1] – a venit de două sau de trei ori să întrebe care sînt dispozițiile doamnei.

Cuvîntul îi făcu pe sticleți să ciulească urechile. Îl luară amical peste picior pe Beausire, cu privire la doamna pe care o ținea ascunsă și a cărei tovarășie era, pentru un sihastru care avea bani berechet, tot ce-i mai trebuia ca să fie fericit. Beausire îi lăsă să rîdă de el, dar nu le-o arătă pe Oliva.

Li se servi o masă grozavă din care cei doi agenți se-nfruptară pe cinste. Se bău mult și se ridică adesea paharul în sănătatea doamnei absente. La desert, capetele se cam înfierbîntaseră și domnii de la poliție se gîndiră că ar fi inuman să prelungească chinurile gazdei lor. Aduseră cu îndemînare discuția asupra plăcerii pe care o au inimile generoase de a-și regăsi vechile cunoștințe. În acest moment, Beausire, destupînd o sticlă cu lichior, îi întrebă pe cei doi necunoscuți în ce loc și împrejurare îi întîlnise.

– Eram – zise unul dintre ei – prietenii unuia dintre asociații dumitale, în clipa cînd a avut loc o mică afacere pe care ați pus-o la cale împreună cu mai mulți, afacerea de la ambasada Portugaliei.

Beausire păli. Cînd te atingi de asemenea treburi, ai întotdeauna senzația unui capăt de funie în faldurile jaboului.

– Ah, da! exclamă el, înfiorat. Și veniți să-mi cereți din partea prietenului vostru...

---

[1] Tipul valetului îndrăzneț și spiritual în vechile comedii franceze. (n.t.).

– Într-adevăr, e o idee – replica polițaiul tovarășului său. Intram în subiect mai ușor. A cere drepturile unui prieten care lipsește este un lucru cum nu se poate mai moral.

– Ba mai mult, aceasta rezervă drepturi asupra restului – răspînse prietenul moralistului, cu un zîmbet dulce-acrișor care-l făcu pe Beausire să se-nfioare din creștet pînă-n talpi.

– Deci?... relua el.

– Deci, scumpe domnule Beausire, ne-ați îndatora mult dacă ați înapoia unuia dintre noi partea prietenului nostru. Zece mii de livre, cred.

– Cel puțin, pentru că nu vrem să ne gîndim la dobînzi – adăuga apăsat celălalt agent.

– Domnilor – replica Beausire, sufocat de îndrăzneala unei asemenea cereri – nu țin acasă, la țară, zece mii de livre.

– Se înțelege de la sine, scumpul meu domn, și noi nu cerem imposibilul. Cît poți să ne dai imediat?

– Am cincizeci sau șaizeci de ludovici, nimic mai mult.

– Îi luăm și vă mulțumim pentru amabilitatea dumneavoastră.

"Ah! se gîndi Beausire, încîntat de ușurința cu care aceștia priveau lucrurile. Sînt destul de înțelegători. Nu cumva le este și lor tot atît de frică de mine cît îmi este și mie de ei? Să încercăm." Începu să-și spună că acești domni, tot strigînd în gura mare, vor sfîrși prin a mărturisi că sînt complicii săi și că, pentru autoritățile locale, n-ar fi o recomandare prea grozavă. Beausire trase concluzia că acești indivizi se vor declara satisfăcuți și că vor păstra tăcerea. Merse atît de departe cu imprudența sa încredere, încît se căi că nu le-a oferit treizeci de ludovici în loc de șaizeci; își făgădui însă că, după ce le-o da banii, să scape de ei cît mai repede. Numai că își făcea socotelile fără să țină seama de oaspeții săi; aceștia din urmă se simțeau foarte bine la el acasă; gustau acea satisfacție senină pe care ți-o dă o digestie plăcută; în acea clipă erau buni fiindcă i-ar fi obosit să se arate răi.

– Este un prieten încîntător acest Beausire – rosti cel cu vocea poruncitoare prietenului său. E plăcut să iei cei șaizeci de ludovici pe care ni-i dă.

– Vi-i dau imediat! strigă gazda, înspăimîntată că-i vede pe invitații săi izbucnind în familiarități bahice.

– N-avem de ce să ne grăbim... – spusera cei doi prieteni.

– Ba da, ba da, n-am să am conștiința împăcată decît după ce voi plăti. Ori ești delicat, ori nu ești.

Și vru să iasă ca să aducă banii. Acești domni aveau însă obiceiuri de portărel, obiceiuri prea înrădăcinate și pe care nu le pierzi

cu una cu două, cînd ai apucat să le ai. Domnii aceştia nu ştiau să lase prada din mînă o dată ce o înhăţaseră; ca şi cîinele de vînătoare, care nu lasă potîrnichea rănită decît în mîna vînătorului.

Portărelul care îşi cunoaşte meseria este cel care, o dată ce a pus mîna pe pradă, nu o pierde nici din mînă, nici din ochi. Ştie foarte bine cît de capricios este destinul vînătorilor şi cît de departe este ceea ce nu mai ţii în mînă. Astfel că, amîndoi, ameţiţi cum erau, începură să strige într-un singur glas:

– Domnule Beausire! Dragă Beausire!

Şi îl opriră, tragîndu-l de poalele veşmîntului său de postav verde.

– Ce este? întrebă Beausire.

– Făceţi-ne favoarea şi nu ne părăsiţi – spusera ei, silindu-l curtenitor să se aşeze din nou.

– Păi, cum vreţi să vă dau banii dacă nu mă lăsaţi să urc?

– Te vom însoţi – răspunse cel cu glas poruncitor, plin de o tandreţe înspăimîntătoare.

– Bine... dar... este camera soţiei mele – răspunse gazda.

Cuvîntul, care domnului Beausire i se părea că-i va opri, fu pentru zbiri scînteia ce dădu foc la pulbere. Nemulţumirea lor care mocnea – un portărel este întotdeauna nemulţumit de ceva – luă o formă, un corp, o raţiune de a fi.

– Dar, la urma urmei – striga primul agent – de ce-ţi ascunzi nevasta?

– Chiar aşa! Nu cumva nu sîntem destul de prezentabili? zise al doilea.

– Dacă-ai şti ce facem pentru dumneata, ai fi mai cinstit cu noi – reluă primul.

– Şi ne-ai da tot ce-ţi vom cere – adăuga curajos al doilea.

– Hm! Vorbiţi cam de sus, domnilor! replica Beausire.

– Vrem să-ţi vedem nevasta – rosti zbirul cu glas poruncitor.

– Şi eu vă jur c-am să vă dau afară! striga Beausire, săturul de beţia lor.

Ei îi răspunseră printr-un hohot de rîs, care ar fi trebuit să-l pună pe gînduri. Nu ţinu seama şi se încăpăţînă.

– Uite ce este – zise el – acum nu vă dau nici banii pe care vi i-am făgăduit şi-o să vă luaţi imediat tălpăşiţa. Ceilalţi hohotiră şi mai tare decît prima dată. Beausire, tremurînd de furie, spuse cu voce înăbuşită: Pricep eu ce vreţi: o să faceţi zgomot şi-o să vorbiţi; dar dacă vorbiţi, pierdeţi şi voi o dată cu mine.

Musafirii continuară să rîdă între ei; gluma li se părea strașnică. A fost singurul lor răspuns. Beausire crezu că-i înspăimîntă, arătîndu-și forța, și se repezi spre scară, nu ca un om care vrea să aducă ludovicii, ci ca unul furios care caută o armă. Zbirii se ridicară de la masă și, credincioși principiilor lor, alergară după Beausire, pe care îl înhățară. Acesta țipă, o ușă se deschise și, în pragul ce dădea spre camerele de la etajul întîi, apăru o femeie înspăimîntată.

Văzînd-o, cei doi îi dădură drumul lui Beausire și scoaseră și ei un țipăt, dar de bucurie, de victorie, de exaltare sălbatică. O recunoscură pe cea care semăna atît de uluitor cu regina Franței. Beausire, care îi crezu o clipă dezarmați de apariția unei femei, văzu repede că se înșelase. Cel cu vocea poruncitoare se apropie de domnișoara Oliva și zise cu un ton nu prea politicos, neavînd ochi decît pentru uluitoarea asemănare.

– Ah, ah! Te arestez!

– S-o arestați? strigă Beausire. De ce?

– Pentru că așa ne-a poruncit domnul de Crosne – replică celălalt agent. Și noi în serviciul domnului de Crosne sîntem.

Dacă între cei doi îndrăgostiți ar fi căzut trăsnetul, ei ar fi fost mai puțin înspăimîntați decît de această declarație.

– Iată ce înseamnă, Beausire, să nu fi vrut să fii amabil – îi spuse cel cu vocea poruncitoare.

Agentul n-avea nici un fel de logică, iar însoțitorul său îi atrase atenția:

– N-ai dreptate, Legrigneux, fiindcă, dacă Beausire ar fi fost amabil și ne-ar fi arătat-o pe doamna, noi tot am fi arestat-o.

Beausire își cuprinse în palme fruntea înfierbîntată. Nici nu se gîndea măcar că cei doi servitori, soț și soție, ascultau jos, la piciorul scării, ciudata scenă ce se petrecea pe trepte. Deodată îi veni o idee, care îi surîse, și el se învioră numaidecît.

– Ați venit să mă arestați pe mine? îi întrebă pe polițiști.

– Nu, întîmplarea a vrut așa – răspunseră ei, cu naivitate.

– N-are importanța, ați fi putut să m-arestați, dar pentru șaizeci de ludovici, ați vrut să mă lăsați liber.

– A, nu; intenția noastră era să mai cerem încă șaizeci.

– Și nu ne luăm cuvîntul înapoi – continuă celălalt. Așa că, pentru o sută douăzeci de ludovici, te lăsăm liber.

– Dar... doamna? întrebă Beausire, tremurînd.

– A, cu doamna este altceva – răspunse cel cu vocea poruncitoare.

– Doamna face doua sute de ludovici, nu-i așa? se grabi sa spuna Beausire.

Cei doi agenți începura din nou sa rîdă în felul acela înfiorator, pe care, din pacate, de data aceasta Beausire îl înțelese.

– Trei sute... – zise el – patru sute, o mie de ludovici, lasați-o însa libera! Ochii lui Beausire scînteiau în timp ce vorbea. Vad ca nu-mi raspundeți. Știți ca am bani și vreți sa ma siliți sa platesc. Foarte bine. Va voi da doua mii de ludovici, patruzeci și opt de mii de livre, va îmbogățiți amîndoi, numai lasați-i libertatea!

– Va sa zica o iubești pe femeia aceasta? vorbi cel cu glas poruncitor.

Fu rîndul lui Beausire sa rîda, și rîsul lui ironic fu atît de fioros, arata atît de bine cît de disperata era dragostea ce-i mistuia inima împietrita, încît celor doi zbiri li se facu frica și hotarîra sa-și ia toate precauțiile ca sa înlature izbucnirea deznadejdii pe care o citeau în privirea lui ratacita. Fiecare scoase din buzunar cîte doua pistoale și, apasîndu-le în pieptul lui Beausire, îi spusera:

– Nici pentru o suta de mii de scuzi nu ți-o înapoiem pe aceasta femeie. Domnul de Rohan ne-o va plati cu cinci sute de mii de livre, iar regina un milion.

Beausire ridica ochii spre cer, cu o expresie care ar fi îmblînzit poate și o fiara, dar nu un polițai.

– Sa mergem! zise cel cu vocea poruncitoare. Probabil ca ai o brișca, ceva cu care sa plecam. Poruncește sa se înhame caii la trasura pentru doamna, trebuie sa faci asta pentru ea.

– Și cum sîntem baieți buni – adauga celalalt – n-o sa întindem prea mult coarda. Te luam și pe dumneata, așa, de forma; pe drum, întoarcem capul, sari jos din brișca și noi n-o sa bagam de seama decît după ce vei fi la o distanța de vreo mie de pași. Îți convine, da?

Beausire raspunse doar atît:

– Unde merge ea, merg și eu. Cît voi trai pe lumea asta, n-am s-o parasesc!

– Oho! Nici pe cealalta! adauga Oliva, înghețata de spaima.

– Cum vrei... Cu atît mai bine! îi raspunse cel cu vocea poruncitoare. Cu cît îi ducem mai mulți prizonieri domnului de Crosne, cu atît se veselește mai tare.

Un sfert de ora mai tîrziu, brișca lui Beausire pleca de acasa, ducîndu-i pe cei doi îndragostiți captivi și pe paznicii lor.

Ne putem închipui efectul pe care îl produse asupra domnului de Crosne capturarea celor doi. Agenții nu primiră probabil milionul la care sperau, dar se poate presupune că au fost pe deplin satisfăcuți. În ceea ce-l privește pe șeful poliției, după ce-și frecă bine mîinile în semn de mulțumire, se duse la Versailles într-o trăsură, urmată de o alta cu perdelele trase și bine ferecate.

Era a doua zi după ce agentul cu glas poruncitor și amicul său o predaseră pe Nicole în mîinile șefului poliției.

Domnul de Crosne porunci ca ambele trăsuri să intre la Trianon, coborî din cea pe care o ocupase și o lăsă pe cealaltă în paza primului său aghiotant. Ceru să fie introdus la regina, căreia îi ceruse în prealabil o audiență la Trianon. Regina, care de o lună urmărea cu sufletul la gură cercetările poliției, acceptă pe loc audiența înaltului funcționar; veni dis-de-dimineață, cu o suită restrînsă, în această locuință pe care o iubea mai mult decît pe oricare alta, zicîndu-și că poate i se va comunica un secret ce trebuia păstrat.

Îndată ce domnul de Crosne fu introdus, regina, văzîndu-i chipul strălucitor de bucurie, își dădu seama că aducea vești bune. De atîta vreme vedea în jurul ei numai fețe posomorîte și reci. Simți izvorîndu-i din inimă rănită de moarte o mare bucurie, prima din ultimele treizeci de zile infernale. Magistratul, după ce-i sărută mîna, spuse:

– Doamnă, se află la Trianon o sală unde maiestatea sa să poată vedea ce se întîmplă fără a fi văzută?

– Biblioteca mea – răspunse regina. În spatele rafturilor am amenajat un mic salon, unde să poți lua o gustare, și uneori, mîncînd acolo, mă distrau cu doamna de Lamballe sau cu domnișoara de Taverney, pe vremea cînd o aveam lîngă mine, să privesc strîmbăturile hazlii ale abatelui Vermond cînd îi cădea în mîna vreun pamflet în care era vorba despre el.

– Foarte bine, doamnă – răspunse domnul de Crosne. Acum aș vrea să intre în castel trăsura pe care am lăsat-o jos, fără ca ceea ce se află în trăsură să fie văzut de altcineva decît de către maiestatea voastră.

– Nimic mai simplu – zise regina. Unde se află trăsura?

– În prima curte, doamnă.

Regina sună și porunci celui care se înfățișă:

– Duceți trăsura pe care v-o va arăta domnul de Crosne în vestibulul cel mare și închideți cele două uși, în așa fel încît să fie cu desăvîrșire întuneric și nimeni să nu poată vedea mai înainte de a vedea eu curiozitățile pe care mi le-a adus domnul de Crosne.

Ordinul fu executat întocmai. Știau să respecte cu mult mai bine capriciile reginei decît poruncile sale. Trăsura intră sub bolta de lîngă sala gărzilor și-și descarcă conținutul în coridorul întunecos.

– Acum, doamnă – zise domnul de Crosne – binevoiți să veniți cu mine în salonul amintit și porunciți să fie lăsat să intre în bibliotecă aghiotantul meu împreună cu ceea ce aduce.

Zece minute mai tîrziu, regina pîndea emoționată din spatele rafturilor. Văzu intrînd în bibliotecă o formă înfășurată în valuri și care, cînd aghiotantul le dădu la o parte, o făcu să scoată un țipăt de spaimă. Era Oliva, îmbrăcată într-unul din costumele cele mai îndrăgite de Maria-Antoaneta. Purta rochia verde cu dungi late negro-moarat, pieptănătura înaltă care-i plăcea reginei, inele asemănătoare cu ale ei, pantofi de casă din satin verde cu tocuri uriașe: era Maria-Antoaneta însăși, dar fără sîngele cezarilor care era înlocuit de fluidul plebeian, țintă tuturor voluptăților domnului Beausire. Reginei i se păru că se vede într-o oglindă; sorbi din ochi această apariție.

– Ce spune maiestatea voastră de o astfel de asemănare? întrebă domnul de Crosne, jubilînd de efectul pe care îl produsese.

– Spun... spun... domnule... bîigui regina, năucită. "Ah, Olivier – își zise în gînd – de ce nu ești aici?"

– Ce vrea maiestatea voastră?

– Nimic, domnule, nimic, doar ca regele să afle cît mai curînd.

– Și că domnul de Provence să vadă, nu-i așa, doamnă?

– Ah, îți mulțumesc, domnule de Crosne, îți mulțumesc. Ce i se va face acestei femei?

– Ei i se atribuie tot ce s-a întîmplat, nu-i așa, doamnă? întrebă domnul de Crosne.

– Ai dat, fără îndoială, de firul complotului?

– Aproape, doamnă.

– Și domnul de Rohan?

– Domnul de Rohan nu știe încă nimic.

– Ah! exclamă regina, prinzîndu-și fruntea în palme. Îmi dau seama că aceasta este femeia care l-a îndus în eroare pe cardinal!

– Poate că așa este, doamnă, dar dacă domnul de Rohan a greșit, este cineva care a săvîrșit în mod intenționat această crimă.

– Cercetați cît mai bine, domnule; aveți în mîinile dumneavoastră onoarea dinastiei Franței.

– Şi fiţi convinsă, doamna, că se află pe mîini bune – răspunse domnul de Crosne.

– Procesul? întrebă regina.

– Continuă. Toată lumea neagă; aştept însă momentul potrivit ca să arunc în joc această mărturie convingătoare care se află acolo, în biblioteca dumneavoastră.

– Şi doamna de La Motte?

– Nu ştie c-am găsit-o pe fată şi-l acuză pe domnul de Cagliostro că l-a aţîţat în asemenea hal pe cardinal, cu licorile lui, încît l-a făcut să-şi piardă minţile.

– Şi domnul de Cagliostro?

– Domnul de Cagliostro, pe care l-am interogat, mi-a promis că vine să mă vadă chiar în dimineaţa asta.

– Este un om periculos.

– Ne va fi de folos. Muşcat de o viperă ca doamna de La Motte, va lua veninul şi ne va da contraotrava.

– Speraţi să vă facă mărturisiri neaşteptate?

– Sînt sigur.

– Cum aşa, domnule? Ah, vă rog spuneţi-mi dacă este ceva care m-ar putea linişti!

– Iată motivele mele, doamnă: doamna de La Motte locuia în strada Saint-Claude.

– Ştiu, ştiu – spuse regina, roşind.

– Da, maiestatea voastră îi făcea acestei femei cinstea de a fi mărinimoasă cu ea.

– M-a răsplătit cum trebuie, nu-i aşa? Deci locuia pe strada Saint-Claude...

– Şi domnul de Cagliostro locuieşte exact peste drum.

– Şi presupuneţi?...

– Că dacă a existat un secret pentru unul sau altul dintre cei doi, secretul a devenit al amîndurora. Vă rog să mă iertaţi, doamnă, văd că s-a apropiat ora la care trebuie să-l întîlnesc, la Paris, pe domnul de Cagliostro, şi pentru nimic în lume n-aş vrea să întîrzii de a-i asculta explicaţiile...

– Duceţi-vă, domnule, duceţi-vă şi fiţi încă o dată convins de recunoştinţa mea. Iată deci – strigă ea, izbucnind în plîns după ce plecă domnul de Crosne – iată că începe să existe o explicaţie! Îmi voi citi izbînda pe toate feţele. Numai pe faţa singurului prieten căruia ţin să-i dovedesc nevinovăţia mea, n-o voi vedea!

În timpul acesta, domnul de Crosne zbură spre Paris şi ajunse acasă, unde îl aştepta domnul de Cagliostro. Acesta ştia totul de cu

seară. Se dusese la Beausire, al cărui bîrlog îl cunoștea, ca să-l îndemne să părăsească Franța, cînd deodată îl văzuse pe escroc între doi polițiști. Oliva era ascunsă în fundul trăsurii, disperată și scăldată în lacrimi.

Beausire îl văzu și el pe conte venind spre ei, într-o trăsură de poștă, și-l recunoscu. Gîndul că acest senior misterios și puternic i-ar putea fi de folos îi schimbă cu desăvîrșire hotărîrea de a nu o părăsi niciodată pe Oliva. El reînnoi propunerea de evadare făcută polițiștilor, aceștia acceptară cei o sută de ludovici pe care Beausire îi avea la el și-l lăsară să fugă, cu toate plînsetele Nicolei. Îmbrățișîndu-și iubita, el îi șopti la ureche:

– Nu pierde nădejdea, mă voi strădui să te salvez.

Și mărșălui cu convingere pe drumul urmat de Cagliostro. Acesta se oprise, neștiind ce să facă: nu mai era nevoit să se ducă să-l caute pe Beausire, deoarece Beausire venea... Mai bine să-l aștepte pe Beausire, dacă cumva acesta ar fi alergat după el. Cagliostro aștepta deci de o jumătate de oră la cotitura drumului, cînd îl văzu apărînd palid, cu răsuflarea tăiată, mai mult mort decît viu, pe nefericitul iubit al Olivei.

Văzînd trăsura oprită, Beausire scoase un strigăt de bucurie asemănător cu cel pe care-l scoate un naufragiat cînd se agață de o scîndură.

– Ce se întîmplă, copile? întreba contele, ajutîndu-l să se urce alături de el.

Beausire îi povesti toată jalnica lui poveste, pe care Cagliostro o ascultă în tăcere.

– E pierdută – îi spuse el apoi.

– Cum așa? strigă Beausire.

Cagliostro îi povesti ceea ce el nu știa, aventurile din strada Saint-Claude și cele de la Versailles. Beausire aproape că leșină.

– Salvați-o, salvați-o! repeta el, căzînd în genunchi în trăsură. Și dacă tot o mai iubiți, vă fi a dumneavoastră.

– Prietene – răspunse Cagliostro – greșești, n-am iubit-o niciodată pe domnișoara Oliva; n-aveam decît un scop: acela de a o sustrage vieții de pierzanie pe care o obligai s-o duc.

– Dar... – îngăimă surprins Beausire.

– Te miri? Află că sînt unul dintre conducătorii unei societăți de reformă morală care și-a propus să smulgă din ghearele viciului tot ce mai poate avea șanse de îndreptare. N-o puteam vindeca pe Oliva decît numai răpindu-ți-o, iată de ce ți-am răpit-o. Să spună ea dacă a auzit din gura mea măcar o vorbă galantă; să spună dacă nu i-am făcut servicii fiind absolut dezinteresat!

– Un motiv în plus, domnule! Salvați-o, salvați-o!

– Voi încerca, depinde însă de dumneata, Beausire.

– Va dau și viața.

– Nu-mi trebuie chiar atît. Întoarce-te la Paris cu mine și, daca urmezi pas cu pas instrucțiunile mele, poate o vom salva pe iubita dumitale. Pun însa o singura condiție.

– Care, domnule?

– O sa ți-o spun dupa ce ne vom întoarce la Paris.

– Ah, consimt dinainte! Numai s-o vad... s-o vad!...

– Chiar la asta ma gîndeam; o vei vedea înainte de a trece doua ceasuri.

– Și o voi îmbrațișa?

– Așa cred! Ba mai mult, îi vei spune ceea ce o sa-ți spun eu.

Cagliostro își continua împreuna cu Beausire drumul spre Paris. Dupa doua ore, spre seara, prinsera din urma brișca. Un ceas mai tîrziu, Beausire cumpara de la cei doi agenți, cu cincizeci de ludovici, dreptul de a o îmbrațișa pe Nicole și de a-i strecura la ureche recomandările contelui.

Polițiștii erau în admirația acestei iubiri patimașe și-și fagaduiau sa faca rost în felul acesta de cîte cincizeci de ludovici, la fiecare a doua oprire. Dar Beausire nu mai aparu și trasura lui Cagliostro îl duse iute la Paris, unde se pregateau atîtea evenimente.

Iata ce trebuia sa afle cititorul înainte de a-l vedea pe domnul de Cagliostro într-o convorbire de afaceri cu domnul de Crosne.

Acum îl putem introduce în cabinetul șefului poliției.

CABINETUL ȘEFULUI POLIȚIEI

Domnul de Crosne știa despre Cagliostro tot ceea ce un destoinic șef de poliție poate sa știe despre un om care locuiește în Franța, ceea ce nu era puțin lucru. Îi cunoștea toate numele pe care le purtase, toate secretele de alchimist, de magnetism, de prezicator, de falsificator de bani; îi cunoștea pretențiile de ubicuitate, de regenerare veșnica; îl considera un mare senior șarlatan.

Era o minte pătrunzătoare acest domn de Crosne, care își cunoștea meseria, era bine văzut la curte, indiferent la favoruri, orgolios; un om pe care nu-l putea duce nimeni de nas. Acestuia, ca și domnului de Rohan, Cagliostro nu-i putea oferi niște ludovici, încă fierbinți, din cuptorul lui ermetic; acestuia, Cagliostro nu i-ar fi putut arăta țeava pistolului cum făcuse Balsamo cu domnul de Sartine; acestuia, Balsamo nu i-o putea cere pe Lorenza, dimpotrivă, Cagliostro trebuia să-i dea lui socoteală. Iată de ce contele, în loc să aștepte desfășurarea evenimentelor, crezuse de cuviință să ceară el o audiență magistratului.

Domnul de Crosne își simțea avantajul și se pregătea să tragă toate foloasele. Cagliostro simțea că nu prea este la largul său și se pregătea să iasă din încurcătură.

Această partidă de șah, jucată pe față, avea o miză pe care unul dintre participanți nici nu o bănuia măcar, și acest jucător, trebuie s-o mărturisim, nu era domnul de Crosne. El nu vedea în Cagliostro, am mai spus, decît șarlatanul, și nu-l lua deloc în seamă.

Domnul de Crosne aștepta din partea lui Cagliostro vești în privința colierului și a ițelor doamnei de La Motte. Acesta era dezavantajul său. Dar, în sfîrșit, avea dreptul de a interoga, de a întemnița, aici era superioritatea lui. Îl primi pe conte ca un om care își cunoaște importanța, dar care nu vrea să fie nepoliticos cu nimeni, nici măcar cu un fenomen. Cagliostro se supraveghea. Dorea să rămînă neapărat un mare senior, aceasta fu singura slăbiciune pe care o lăsă să se vadă.

– Domnule – îi spuse șeful poliției – mi-ați cerut o audiență. Vin anume de la Versailles ca să v-o acord.

– Domnule, m-am gîndit că veți avea poate curiozitatea de a mă chestiona în privința celor ce se întîmpla și, ca un om care vă apreciază calitățile și își dă seama de importanța funcțiilor dumneavoastră, am venit eu la dumneavoastră. Iată-mă.

– Să vă chestionez? replică magistratul, prefacîndu-se foarte surprins. În ce privință, domnule, și în ce calitate?

– Domnule – răspunse direct Cagliostro – vă ocupați îndeaproape de doamna de La Motte și de dispariția colierului.

– Nu cumva l-ați găsit dumneavoastră? întrebă domnul de Crosne, aproape batjocoritor.

– Nu – răspunse grav contele. Dacă însă n-am găsit colierul, cel puțin știu că doamna de La Motte locuia în strada Saint-Claude.

– Chiar vizavi de dumneavoastră, domnule. Știam și asta – spuse magistratul.

– Atunci, domnule, știți ce facea doamna de La Motte... Să nu mai vorbim deci.

– Dimpotrivă – spuse domnul de Crosne, cu un aer indiferent – să vorbim.

– A, n-ar avea nici un rost, dacă n-ar fi vorba despre micuța Oliva – aruncă într-o doară Cagliostro. Dar pentru ca știți totul în privința doamnei de La Motte, nu mai am ce să vă spun.

La auzul numelui Olivei, domnul de Crosne tresări.

– Ce spuneați despre Oliva? întreba el. Cine este Oliva?

– Nu știți?! O, domnule, era o curiozitate pe care aș fi vrut să v-o arăt. Închipuiți-vă o fată foarte drăguță, un mijlocel... niște ochi albaștri, ovalul feței perfect; un gen de frumusețe care amintește oarecum pe cea a maiestății sale regina.

– Oho!... exclama domnul de Crosne. Și?...

– Și fata aceasta își strica viața, lucru ce-mi făcea rău; a fost cîndva în serviciul unui vechi prieten al meu, domnul de Taverney...

– Baronul care a murit zilele trecute?

– Da, cel care a murit. În afara de asta, a mai aparținut unui alt savant pe care dumneavoastra nu-l cunoașteți, domnule ministru al poliției, și care... ah, am început să fac cale întoarsă și bag de seamă că încep să vă sîngheresc.

– Ba dimpotrivă, vă rog, binevoiți și continuați, domnule. Ce spuneați despre Oliva?

– Ducea o viața dezordonata, dupa cum am avut cinstea de a vă spune. Trăia aproape în mizerie, cu un ticălos oarecare, iubitul ei, care-i fura totul și o mai și bătea: făcea parte din vînatul dumneavoastră cel mai ieftin, domnule, un escroc pe care, desigur nu-l cunoașteți...

– Un oarecare Beausire, poate? zvîrli magistratul, bucuros că poate să para bine informat.

– Va să zică îl cunoașteți! Este surprinzător! rosti Cagliostro, cu admirație. Foarte bine! Domnule. sînteți și mai știutor decît mine. Or, într-o zi în care Beausire a bătut-o și a prădat-o pe biata fată, ca de obicei, ea s-a refugiat la mine, cerîndu-mi s-o ocrotesc. Sînt bun la suflet, i-am cedat un colț într-unul din palatele mele.

– La dumneavoastră?!... Era la dumneavoastră? strigă magistratul, surprins.

– Fără îndoiala – răspunse Cagliostro, prefăcîndu-se mirat la rîndul său. De ce n-aș fi adăpostit-o la mine? Sînt holtei. Și începu să rîdă cu o bonomie atît de desăvîrșită, încît domnul de Crosne căzu cu totul în cursă.

– La dumneavoastră!... repetă el. De aceea agenții mei au căutat-o în zadar.

– Au căutat-o?! întrebă Cagliostro. Au căutat-o pe biata micuța? Nu cumva a făcut ceva ce nu știu?...

– Nu, domnule, nu; continuați, vă rog.

– Eu am terminat. Locuia la mine; asta e tot.

– Ba nu, domnule conte, nu, nu poate să fie totul, pentru că, pare-mi-se chiar adineauri asociați numele Olivei cu cel al doamnei de La Motte.

– Din cauza vecinătății – spuse Cagliostro.

– Asta este altceva, domnule conte... N-ați spus nici o clipă că doamna de La Motte și domnișoara Oliva erau vecine.

– Aceasta ține însă de o împrejurare pe care ar fi inutil să v-o mai istorisesc. Doar nu-i povestești primului magistrat al regatului despre trăsnăile unui rentier trîndav.

– Domnule, mă interesează mai mult decît credeți; am găsit-o pe această Oliva, pe care spuneți că ați adăpostit-o la dumneavoastră, undeva în provincie.

– Ați găsit-o?...

– Cu domnul de Beausire...

– Ei bine, bănuiam! strigă Cagliostro. Era cu Beausire? O, foarte bine, foarte bine! Trebuie să-i cer scuze doamnei de La Motte.

– Cum?! Ce vreți să spuneți? întrebă domnul de Crosne.

– Spun, domnule, că, după ce am bănuit-o o clipă pe doamna de La Motte, simt că trebuie să-i cer scuzele cele mai sincere.

– Ați bănuit-o?! De ce?

– Doamne sfinte, aveți răbdare să ascultați toate bîrfelile? Ei bine, atunci aflați că, în clipa cînd trăgeam nădejde s-o aduc pe Oliva pe calea cea bună, s-o conving să muncească și să fie cinstită... știți, mă preocupă morala, domnule... în clipa aceea cineva mi-a răpit-o.

– Cine v-a răpit-o?! De la dumneavoastră de acasă?

– Da, de la mine de-acasă.

– Ciudat!

– Nu-i așa? Și mă tot blestemam, zicîndu-mi că numai doamna de La Motte putea s-o facă. Ce relative sînt judecățile noastre!

Domnul de Crosne se apropie de Cagliostro.

– Vă rog să fiți mai precis – spuse el.

– Domnule, acum că ați găsit-o pe Oliva cu Beausire, nimic nu mă mai obligă să mă gîndesc la doamna de La Motte, la insistențele sale, la semnele și biletele sale.

– Pentru Oliva?

– Desigur.

– Doamna de La Motte și Oliva se înțelegeau?

– Perfect.

– Se vedeau?

– Doamna de La Motte găsise mijlocul de a o scoate în oraș pe Oliva în fiece noapte.

– În fiece noapte? Sînteți sigur?

– Atît cît poate fi un om sigur de ce a văzut și a auzit.

– Domnule, dar îmi spuneți lucruri pe care le-aș plăti cu o mie de livre cuvîntul! Ce fericire pentru mine că fabricați aur!

– Nu mai pot face, domnule, costă prea scump.

– Sînteți prietenul domnului de Rohan?

– Așa cred.

– Atunci trebuie să știți cît de mult contează în această afacere scandaloasă intriganta care poartă numele de doamna de La Motte?

– Nu, nu vreau să știu.

– Cunoașteți însă poate urmările acelor plimbări făcute de Oliva și doamna de La Motte?

– Domnule, sînt lucruri pe care un om prudent trebuie să încerce să nu le afle – răspunse sentențios Cagliostro.

– Nu vreau decît să-mi faceți cinstea de a-mi răspunde la o întrebare – adăugă repede domnul de Crosne. Aveți dovezi că doamna de La Motte a corespondat cu Oliva?

– O sută.

– Care?

– Biletele doamnei de La Motte pe care le arunca Olivei cu o arbaletă, găsită, fără îndoială, în locuința sa. Mai multe din aceste bilete înfășurate în jurul unei bucățele de plumb nu și-au atins scopul. Au căzut în stradă și unele au fost adunate de mine sau de oamenii mei.

– Le veți pune la dispoziția justiției, domnule?

– O, domnule, sînt atît de nevinovate, încît n-am nici o ezitare și nu cred ca pentru atîta lucru să merit reproșurile doamnei de La Motte.

– Și... aveți și dovezi că s-au înțeles amîndouă, că s-au întîlnit?...

– O mie.

– Numai una singură, vă rog.

– Pe cea mai convingătoare. Se pare că doamna de La Motte reușise să intre în casa mea ca s-o vadă pe Oliva, fiindcă am văzut-o chiar eu în ziua cînd a dispărut tînara femeie.

– În aceeași zi?

– Împreună cu mine au văzut-o și toți servitorii mei.

– Ah!... Și ce vroia să facă, din moment ce Oliva dispăruse?...

– Aceeași întrebare mi-am pus-o și eu, mai întîi, și nu mi-am putut explica. O văzusem pe doamna de La Motte coborînd dintr-o trăsură de poștă care aștepta în strada Roi-Doré. Slujitorii mei au văzut trăsura staționînd îndelung, și mărturisesc că m-am gîndit că doamna de La Motte vroia s-o ia pe Oliva.

– Ați fi lăsat-o?

– De ce nu?! Această doamnă de La Motte este o persoană milOasă și pe care soarta o favorizează. Este primită la curte. De ce aș fi împiedicat-o eu să mă scape de Oliva? Aș fi greșit, după cum vedeți, deoarece mi-a răpit-o un altul ca s-o facă să ducă iarăși acea viață de pierzanie.

– Așadar – murmură domnul de Crosne, căzînd pe gînduri – domnișoara Oliva locuia la dumneavoastră?

– Da, domnule.

– Așadar, doamna de La Motte și domnișoara Oliva se cunoșteau, se vedeau, ieșeau împreună?

– Da, domnule.

– Așadar, doamna de La Motte a fost la dumneavoastră acasă cînd a fost răpită Oliva?

– Da, domnule.

– V-ați gîndit că doamna contesă voia s-o răpească pe fată?

– La ce altceva m-aș fi putut gîndi?

– Și ce-a spus doamna de La Motte cînd a văzut că Oliva nu mai este la dumneavoastră?

– Mi s-a părut că e foarte tulburată.

– Bănuiți că Beausire a venit s-o ia?

– Bănuiesc, numai pentru că mi-ați spus dumneavoastră că el a răpit-o, altfel n-aș avea de ce să bănuiesc. Individul nu știa unde locuiește Oliva. Cine putea să-i spună?

– Oliva însăși.

– Nu cred, pentru că, în loc să-l facă pe el să vină s-o ia de la mine, ar fi fugit ea la el, și vă rog să mă credeți că n-ar fi putut să intre la mine în casă decît dacă doamna de La Motte i-ar fi dat cheia.

– Dînsa avea o cheie?

– Fără îndoială.

– În ce zi a fost răpită, vă rog? întrebă domnul de Crosne, luminat deodată de torța pe care i-o întindea cu atîta iscusință Cagliostro.

– Domnule, în privința aceasta nu mă pot înșela; era exact în ajunul Sfîntului Ludovic.

– Asta este! exclamă șeful poliției. Asta este! Domnule, ați făcut statului un serviciu deosebit!

– Sînt nespus de fericit, domnule.

– Și vi se va mulțumi cum se cuvine.

– În primul rînd, pentru că voi avea conștiința împăcată – spuse contele.

Domnul de Crosne se înclină.

– Pot conta pe furnizarea dovezilor despre care am vorbit? întreba el.

– Domnule, voi fi mereu la dispoziția justiției.

– Ei bine, contez, domnule, pe cuvîntul dumneavoastră. Sper să am cinstea de a va revedea.

Și îl concedie pe Cagliostro, care, ieșind, își zise în sinea lui: "Ah, contesa, ah, vipera, ai vrut să mă acuzi; cred că ai mușcat din momeala; ferește-ți dinții!"

INTEROGATORIILE

În timp ce domnul de Crosne discuta cu Cagliostro, domnul de Breteuil se prezenta din partea regelui la Bastilia ca să ia interogatoriul domnului de Rohan. Întrevederea acestor doi adversari putea să fie furtunoasă. Domnul de Breteuil cunoștea mîndria domnului de Rohan: se răzbunase îngrozitor pentru a se ține de aici înainte în limitele unor procedee politicoase. Fu mai mult decît politicos. Dar domnul de Rohan refuză să răspundă. Ministrul de justiție insistă; domnul de Rohan declară că se va supune măsurilor pe care le vor lua parlamentul și judecătorii. Domnul de Breteuil trebui să se retragă în fața voinței neclintite a acuzatului.

Trimise să fie chemată la el doamna de La Motte, care redactă într-una memorii; veni în grabă. Domnul de Breteuil îi explică limpede situația sa, pe care ea o cunoștea mai bine decît oricine. Răspunse că are dovada nevinovăției sale și că o va furniza atunci cînd va fi nevoie. Domnul de Breteuil îi atrase atenția că nimic nu e mai urgent. Jeanne îi recită istoria pe care o compusese; erau aceleași

insinuări împotriva tuturor, aceeași afirmație că nu știa de unde porneau acele false învinuiri. Declară, de asemenea că, deoarece parlamentul era însărcinat cu această afacere, nu va spune nimic important decît în prezența cardinalului și în funcție de acuzațiile pe care acesta i le va aduce.

Domnul de Breteuil îi răspunse atunci că domnul de Rohan pune totul în seama ei.

– Totul? întrebă Jeanne. Chiar și furtul?

– Chiar și furtul!

– Binevoiți și aduceți-i la cunoștință domnului cardinal – ripostă cu răceală Jeanne – că îi atrag atenția să nu mai continue cu un sistem de apărare atît de prost.

Și asta fu tot. Domnul de Breteuil însă nu era satisfăcut. Îi mai trebuiau niște amănunte mai intime. Îi trebuiau, ca să înțeleagă totul, motivele care-l determinaseră pe cardinal să fie atît de îndrăzneț față de regină, și pe regină atît de furioasă pe cardinal. Îi trebuia explicația logică a tuturor rapoartelor adunate de domnul conte de Provence și care se transformaseră în zvonuri care circulau în mulțime.

Ministrul de justiție era un om inteligent, știa să se poarte cu o femeie; îi promise totul doamnei de La Motte dacă ea ar acuza pe cineva în mod deschis.

– Luați seama – îi spuse el – nedezvăluind nimic, o acuzați, de fapt, pe regină; dacă insistați în sensul acesta, băgați de seamă, veți fi condamnată pentru crimă de lezmaiestate: înseamnă dezonoarea și ștreangul!

– Eu nu o acuz pe regină – spuse Jeanne. Dar eu de ce sînt acuzată?

– Acuzați atunci pe altcineva – replică inflexibil Breteuil. N-aveți alt mijloc de a ieși din încurcătură.

Ea se ferecă într-o tăcere prudentă, și această primă întrevedere dintre ea și ministrul de justiție nu avu nici un rezultat. Cu toate astea se răspîndiră unele zvonuri cum că au apărut niscai dovezi, că diamantele s-ar fi vîndut în Anglia, unde domnul de Villette fu arestat de către agenții domnului de Vergennes.

Primul asalt împotriva căruia Jeanne fu silită să se apere fu cumplit. Confruntată cu Reteau, pe care îl credea aliatul său pînă la moarte, îl auzi, îngrozită, cum declară umil că era un falsificator, că scrisese o chitanță pentru diamante, o scrisoare ca din partea reginei și că falsificase atît semnăturile bijutierilor cît și pe cea a maiestății sale. Întrebat asupra motivelor care-l determinaseră să săvîrșească toate aceste crime, răspunse că îi fuseseră cerute de către doamna de La Motte. Speriată, furioasă, ea negă, se apără ca o leoaică; pretinse că

nu-l vazuse și nu-l cunoscutse niciodata pe acest domn Reteau de Villette. În aceasta privința primi însa doua lovituri grele: doua mărturii o zdrobira.

Prima a fost cea a unui birjar, pe care îl gasise domnul de Crosne și care declara ca dusese, în ziua și la ora declarate de Reteau, o doamna îmbracata într-un anume fel, în strada Montmartre. Acea doamna atît de misterioasa care fusese luata de catre birjar din cartierul Marais, cine alta putea sa fie daca nu doamna de La Motte, care locuia în strada Saint-Claude? Cît despre familiaritatea ce exista între acești doi complici, cum sa mai poata fi tagaduita cînd un martor declara ca a vazut în ajunul Sfîntului Ludovic, pe bancheta unei trasuri din care coborîse doamna de La Motte, pe domnul Reteau de Villette, care putea fi ușor recunoscut dupa fața sa palida și neliniștita?

Martorul era unul dintre slujitorii cei mai devotați ai domnului de Cagliostro. Acest nume o scoase din fire pe Jeanne și o împinse la disperare. Se napusti asupra lui Cagliostro, acuzîndu-l ca-i tulburase mințile cardinalului de Rohan cu vrajile și farmecele lui, ca-i insuflase *gînduri necurate față de maiestatea regala*.

Aceasta era prima veriga a acuzației de adulter.

Domnul de Rohan se apara aparîndu-l pe Cagliostro. El nega cu atîta încapațînare, încît Jeanne, exasperata, formulă pentru prima oară acuzația unei iubiri demente a cardinalului pentru regina. Domnul de Cagliostro ceru și obținu imediat sa fie întemnițat spre a se putea dezvinovați în fața tuturor. Acuzatorii și judecatorii se înflacarara, cum se întîmpla la prima pîlpîire a adevarului; opinia publica lua imediat în brațe cauza cardinalului și a lui Cagliostro împotriva reginei.

Așa se întîmpla ca regina, pentru ca să se înțeleaga limpede perseverența ei în a continua procesul, lasa sa fie publicate rapoartele facute regelui asupra plimbarilor nocturne și, apelînd la domnul de Crosne, îl soma sa declare tot ce știa. Lovitura, bine calculata, cazu asupra Jeannei și o zdroni definitiv.

Cel ce lua interogatoriul domnului de Rohan îl soma să declare, în plin consiliu de instrucție, tot ce știa despre plimbarile în gradinile de la Versailles. Cardinalul raspunse ca nu știe sa mintă și ca cere marturia doamnei de La Motte. Aceasta nega ca ar ști ceva despre asemenea plimbări. Ea califică drept mincinoase rapoartele și marturiile care denunțau ca fusese în gradina, fie însoțind-o pe regina, fie pe cardinal. Declarația contesei o dezvinovația pe Maria-Antoaneta, daca se putea crede în vorbele unei femei acuzate de fals și furt. Venind din aceasta parte, dezmințirea parea sa fie un act de complezență, și regina nu suporta așa ceva.

Astfel încît, tocmai cînd Jeanne striga mai tare că nu fusese niciodată noaptea în grădina de la Versailles și că niciodată nu văzuse și nu știuse nimic despre treburile particulare ale reginei și cardinalului, în clipa aceea apăru Oliva, mărturie vie, care schimbă toate părerile și rupse tot eșafodajul de minciuni puse una peste alta de contesă.

Cum de n-a fost îngropată sub dărîmături? Cum de s-a ridicat, cu o ură și mai cumplită, și mai teribilă? Nu ne explicăm fenomenul.

Oliva confruntată cu cardinalul! Ce lovitură cumplită! Domnul de Rohan dîndu-și, în sfîrșit, seama că a fost înșelat într-un chip josnic! Acest bărbat, ale cărui sentimente erau nobile, descoperind că o aventuriera, asociată cu o escroacă, îl făcuseră să o dispreţuiască cu glas tare pe regina Franței, o femeie pe care o iubea și care era nevinovată!

Efectul pe care această apariție îl produse asupra domnului de Rohan a fost, după părerea noastră, scena cea mai dramatică și cea mai importantă a evenimentelor petrecute, dacă ele nu ar fi sfîrșit, după cum ne arată istoria, în noroi, sînge și groază.

Cînd domnul de Rohan o văzu pe Oliva, această regină de bîlci, și cînd își aminti trandafirul, strîngerea de mînă și băile lui Apolo, păli și și-ar fi vărsat sîngele la picioarele Mariei-Antoaneta dacă ar fi văzut-o alături de cealaltă în clipa aceea. De cîte ori nu și-ar fi cerut iertare, cîte remușcări nu-i copleșeau inima! Dar chiar și această consolare îi era interzisă, nu putea să recunoască faptul că existase Oliva, fără a mărturisi că o iubea pe adevărata regină; mărturisirea greșelii sale era o acuzație, o murdărie. O lăsă pe Jeanne să nege totul. Tăcu. Cînd domnul de Breteuil, împreună cu domnul de Crosne, vru să o forțeze pe Jeanne să explice totul amănunțit, ea spuse:

– Cel mai bun mijloc de a demonstra că regina nu s-a plimbat noaptea în parc este să arăți o femeie care seamănă cu regina și care pretinde că ea a fost în parc. O arăți și e foarte bine!

Diabolica insinuare prinse. Acest lucru infirma încă o dată adevărul.

Cum însă Oliva, în naivitatea sa, dădea toate amănuntele și toate dovezile, cum nu omitea nimic, cum era crezută mult mai mult decît contesa, Jeanne recurse la un mijloc disperat: mărturisi. Mărturisi că îl dusese pe cardinal la Versailles, că excelența sa dorise cu orice preț s-o vadă pe regina și s-o asigure de afecțiunea lui cea mai respectuoasă; mărturisi pentru că simțea că în spatele său se formase un grup pe care nu-l putea cîștiga dacă se încăpățîna să nege; mărturisi pentru că, acuzînd-o pe regină, însemna să și-i alieze pe toți dușmanii acesteia, și erau mulți. Așa că, pentru a zecea oară, în acest proces infernal, se inversară rolurile: cardinalul păru cel pacalit, Oliva o

prostituată fără poezie și fără minte, Jeanne o intrigantă; nici nu putea să aleagă ceva mai potrivit.

Dar cum pentru a face să reușească acest plan nedemn era necesar ca regina să joace și ea un rol, i-l repartiză pe cel mai odios, cel mai abject, cel mai compromițător pentru demnitatea regală, cel al unei cochete fluturatice, al unei femeiuști care unelteste și înșală. Maria-Antoaneta deveni Dorimène care conspiră cu Frosine împotriva domnului Jourdain[1], cardinalul. Jeanne declară că plimbările se făceau cu consimțământul Mariei-Antoaneta, care, ascunsă în spatele carpenilor, asculta rîzînd în hohote discursurile pasionate ale îndrăgostitului domn de Rohan.

Iată ce alese, ca o ultimă soluție, această hoață care nu mai știa unde să-și ascundă furtul.

Regina fu zdrobită de această ultimă acuzație, deoarece nu putea dovedi că este falsă. Nu putea pentru că Jeanne declara că va publica toate scrisorile de dragoste scrise de către domnul de Rohan reginei și pentru că, într-adevăr, avea acele scrisori înflăcărate de o patimă nebună. Nu putea, pentru că domnișoara Oliva, care afirma că fusese împinsă de către Jeanne în parcul de la Versailles, nu putea dovedi că cineva asculta sau nu asculta în spatele carpenilor.

În sfîrșit, regina nu-și putea dovedi nevinovăția pentru că prea mulți erau aceia care aveau interes să ia aceste minciuni infernale drept adevăr.

ULTIMA SPERANȚĂ PIERDUTĂ

După felul în care Jeanne încurcase lucrurile, era aproape imposibil, după cum vedem, să se descopere adevărul. Dîndu-și seama că este acuzată în mod irecuzabil de douăzeci de mărturii provenind de la persoane demne de încredere că și-a însușit diamantele, Jeanne nu se putu hotărî să treacă drept o hoață oarecare. Avea nevoie să mai tîrască pe cineva în noroi, după ea. Își spuse că zgomotul scandalului de la Versailles îi

[1] Personaj din piesa "Burghezul gentilom" (1670) de Molière (n.t).

va acoperi atît de bine faradelegea, încît, chiar daca contesa de La Motte va fi condamnata, sentința o va lovi pe regina înaintea oricui.

Socotelile sale însa dadura greș. Regina, acceptînd deschis sa discute ambele probleme, și cardinalul, îndurînd interogatoriile, judecatorii și scandalul, îi smulsera adversarei lor aureola de nevinovație pe care și-o faurise printr-o mie de subterfugii ipocrite.

Dar, lucru ciudat! Publicul avea sa vada desfașurîndu-se în fața sa un proces în care nimeni nu era nevinovat, nici chiar cei pe care justiția îi va absolvi. Dupa nenumarate confruntari în timpul carora cardinalul fu în mod constant calm și politicos chiar cu Jeanne, iar Jeanne se arata violenta și dornica sa distruga pe toata lumea, opinia publica, în general, și cea a judecatorilor, în particular, se formara definitiv.

Orice neprevazut devenise aproape imposibil, revelațiile fusesera epuizate. Jeanne își dadu seama ca nu reușise sa-i influențeze pe judecatori. În tacerea închisorii își aduna toate forțele, toate speranțele. Toți cei ce erau în jurul și în serviciul domnului de Breteuil o sfatuiau pe Jeanne sa o cruțe pe regina și sa-l acuze fara mila pe cardinal. Toți cei ce aveau vreo legatura cu cardinalul, familia puternica, judecatorii care aparau cauza poporului, clerul cu bogatele sale resurse, toți vroiau s-o convinga pe doamna de La Motte sa spuna întregul adevar, sa demaște intrigile de la curte și sa împinga scandalul atît de departe, încît sa clatine de moarte capetele încoronate. Grupul acesta cauta s-o intimideze pe Jeanne; cautau s-o faca sa-și dea seama de ceea ce ea știa foarte bine, și anume ca majoritatea judecatorilor erau de partea cardinalului, ca va fi zdrobita fara nici un folos în aceasta lupta și adaugau ca, pe jumatate distrusa cum era, poate ar fi mai bine sa se lase condamnata pentru afacerea cu diamantele decît sa readuca pe tapet crime de leznaiestate, un mîl însîngerat adormit în fundul stravechilor legi feudale, și pe care un proces nu le poate scoate niciodata la suprafața fara ca moartea însași sa nu-și arate chipul.

Acest grup parea sigur de victorie. Și era. Entuziasmul mulțimii era de partea sa și se manifesta în favoarea cardinalului. Barbații îi admirau rabdarea, femeile discreția. Barbații erau indignați ca fusese înșelat în mod laș; femeilor li se parea de necrezut. Pentru nenumarați oameni, Oliva, în carne și oase, cu asemanarea sa nemaipomenita și cu destainuirile pe care le facuse, nu existase niciodata, sau daca existase, a fost numai pentru ca, avînd absoluta nevoie de ea, regina o inventase anume.

Jeanne se gîndea la toate acestea. Chiar avocații sai o parasisera, iar judecatorii nu-și ascundeau repulsia; cei din grupul

Rohan o acuzau din toate puterile; opinia publica o disprețuia. Se hotarî sa loveasca pentru ultima oara ca sa-i neliniștească pe judecatori, sa le inspire teama prietenilor cardinalului și sa dea un nou impuls urii generale împotriva Mariei-Antoaneta.

Mijlocul prin care trebuia sa faca toate astea era urmatorul: curtea trebuia sa creada ca ea a menajat-o tot timpul pe regina și ca va desarinui totul daca nu o lasau în pace.

Cardinalul trebuia sa creada ca ea a pastrat tacerea doar ca sa imite delicatețea lui; dar ca, în clipa cînd el ar vorbi, s-ar simți și ea dezlegata și ar putea, de asemenea, sa vorbeasca, astfel ca amîndoi ar dezvălui adevarul, precum și nevinovatia lor.

Toate acestea erau, de fapt, un rezumat al comportarii sale din timpul instrucției procesului. Se știe însa ca orice fel de mîncare poate fi împrospatat daca îi pui alte condimente. Iata ce nascoci contesa ca sa împrospateze cele doua stratageme ale sale.

Îi scrise reginei o scrisoare ai carei termeni, ei înșiși, dezvaluie caracterul și scopul:

Doamna,

Cu toate că situația mea este îngrozitoare și greu de suportat, nu m-am plîns nici măcar o dată. Toate încercările de care s-a uzat pentru a mi se smulge mărturisiri n-au făcut decît să-mi întărească hotărîrea de a nu-mi compromite *niciodată suverana.*

Cu toate astea, oricît de convinsă aș fi ca devotamentul și discreția mea *ar trebui să-mi ușureze mijlocul de a ieși din încurcătura în care mă aflu, trebuie să mărturisesc că eforturile familiei* sclavului *(așa îi spunea regina cardinalului în zilele cînd se împăcaseră) mă fac să mă tem că voi deveni victima sa.*

Îndelungata întemnițare, confruntări care nu se mai termină, rușinea și disperarea de a mă vedea acuzată de o crimă pe care n-am comis-o mi-au zdruncinat curajul și tremur de spaimă ca devotamentul meu să nu se năruie în fața atîtor lovituri concomitente.

Doamna poate cu un singur cuvînt să pună capăt acestei nefericite afaceri, prin intermediul domnului de Breteuil, care poate să-i dea, în ochii ministrului *(regele), întorsătura pe care o va crede de cuviință prieceperea sa,* fără ca doamna sa fie compromisa în nici un fel! *Numai teama de a mă vedea silită* să dau totul în vileag *mă împinge să fac demersul ăsta, convinsă fiind că doamna va ține seama de motivele care mă silesc să recurg la el și că va da ordin ca să fiu scoasă din situația penibilă în care mă aflu.*

Sînt, cu cel mai profund respect, a doamnei cea mai umilă și plecată supusă.

Contesa de VALOIS de LA MOTTE

Dupa cum se vede, Jeanne calculase totul. Sau scrisoarea ajunge la regina și o tulbura prin hotărîrea nestramutata ce se desprinde din ea, după atîtea insinuări, și atunci regina, care trebuia să fie obosită de lupta, se va hotărî sa termine, eliberînd-o pe Jeanne pentru ca, oricum, întemnițarea și procesul nu duseseră la nimic. Sau, mult mai probabil, cum o dovedește chiar sfîrșitul scrisorii, Jeanne nu sconta ca scrisoarea să aibă vreo eficiență, lucru ușor de demonstrat: fiind atît de implicată în proces, regina nu mai putea să împiedice desfășurarea evenimentelor fără să se condamne pe sine. Este deci evident ca Jeanne nu sperase nici o clipă ca scrisoarea să fie înmînată reginei.

Știa că toți gardienii sînt devotați guvernatorului Bastiliei, deci domnului de Breteuil. Știa că în Franța toata lumea făcea din afacerea colierului o chestiune politică, ceea ce nu se mai întîmplase de pe timpul ședințelor de parlament ale domnului de Maupeou. Era sigură că mesagerul pe care îl însărcinase, daca nu o va da guvernatorului, o va păstra pentru el sau pentru judecătorii care îi împărtășeau părerile. Aranjase așa fel lucrurile, încît scrisoarea, căzînd în orice mînă, să semene ura, neîncrederea și lipsa de respect față de regina.

În timp ce-i scria Mariei-Antoaneta, redactă o alta scrisoare pentru cardinal.

Nu-mi pot da seama, monseniore, de ce vă încăpățînați și nu vorbiți clar. Mi se pare că nu aveți nimic mai bun de făcut decît să acordați o încredere fără margini judecătorilor noștri; soarta noastră ar fi mai fericită. Iar eu sînt hotărîtă să tac dacă nu vreți să mă imitați. De ce nu vorbiți? Explicați toate împrejurările în care s-au petrecut aceste întîmplări misterioase și vă jur că voi confirma tot ce veți declara; gîndiți-vă bine, domnule cardinal, că dacă iau asupra mea hotărîrea de a vorbi prima și că dacă veți dezminți cele ce voi spune, sînt pierdută și nu voi scăpa de răzbunarea celei care urmărește să ne sacrifice.

Din partea mea însă, nu trebuie să vă temeți de nimic, îmi cunoașteți devotamentul. Chiar de s-ar întîmpla să aveți o soartă crudă, cauza voastră va fi întotdeauna și a mea; voi sacrifica totul ca să vă pot feri de ura sa sau vă voi urma în nenorocire.

P.S. I-am *scris o scrisoare care o va hotărî, sper, dacă nu să spună adevărul, cel puțin să nu ne învinuiască pe noi, care n-avem să ne reproșăm altă crimă decît aceea de a fi greșit sau de a fi tăcut.*

Această scrisoare ipocrită i-o dădu chiar ea cardinalului la ultima confruntare din marele vorbitor al Bastiliei și cardinalul fu văzut cum roșește, pălește și se cutremură de o asemenea îndrăzneală. Ca să-și recapete respirația, fu nevoit să iasă.

Scrisoarea pentru regina fu înmînată de către contesă tot atunci abatelui Lekel, duhovnicul Bastiliei, care îl întovărășise pe cardinal la vorbitor și care era devotat cauzei Rohan-ilor.

– Domnule – îi spuse ea – luîndu-vă îndatorirea de a preda acest mesaj, puteți face să se schimbe soarta domnului de Rohan și a mea. Puteți să-l citiți. Îndatoririle dumneavoastră vă obligă să păstrați secretul. Va veți convinge că am bătut la singura ușă de unde mie și domnului cardinal ne poate veni vreun ajutor.

Duhovnicul refuză.

– Sînt singurul om al bisericii pe care îl puteți vedea – îi replică el. Maiestatea sa va crede că i-ați scris, în urma sfaturilor mele, și că mi-ați mărturisit totul; pentru mine ar însemna pieirea.

– Ei bine – rosti Jeanne, văzînd că nu-i reușește viclenia și vrînd prin intimidare să-l constrîngă pe cardinal – spuneți domnului de Rohan că-mi mai rămîne un mijloc de a-mi dovedi nevinovăția; acela de a da citire scrisorilor pe care le-a trimis reginei. Îmi repugnă să recurg la acest mijloc; nu-l voi alege decît dacă depinde de el salvarea noastră a amîndurora.

Văzînd că abatele este speriat de amenințări, contesa încercă pentru ultima dată să-i vîre în mînă scrisoarea adresată reginei.

"Dacă ia scrisoarea – își spuse ea – sînt salvată, pentru că atunci, de față cu toată lumea, am să-l întreb ce a făcut cu ea, dacă a dat-o reginei și dacă i-a cerut să răspundă; dacă nu i-a dat-o, regina este pierdută: șovăiala Rohan-ilor va fi pentru ea o acuzare, pentru mine dovada nevinovăției".

Dar abatele Lekel de-abia atinse scrisoarea, că i-o și înapoie, de parcă l-ar fi ars.

– Ascultați-mă cu atenție – spuse Jeanne, palidă de mînie – doar nu riscați nimic, fiindcă am ascuns scrisoarea reginei într-un plic adresat doamnei de Misery.

– Cu atît mai mult! se împotrivi abatele. Vor fi două persoane care vor ști secretul. Regina va avea de două ori mai multe motive că să se supere. Nu, nu, refuz.

Şi îndepărtă mîna contesei.

– Vă atrag atenţia – repetă ea – că mă siliţi să mă folosesc de scrisorile domnului de Rohan.

– Folosiţi-le, doamnă – răspunse abatele.

– Dar – adăugă Jeanne, tremurînd de furie – vă declar că dovada unei corespondenţe secrete cu maiestatea sa poate face să cadă pe eşafod capul cardinalului, iar dumneavoastră spuneţi "V-am prevenit".

În momentul acela, uşa se deschise şi în prag apăru cardinalul, mîndru şi încruntat:

– Faceţi să cadă pe eşafod capul unui Rohan, doamnă – zise el – n-ar fi pentru prima oară că Bastilia ar vedea un asemenea spectacol. Şi fiincă aşa stau lucrurile, la rîndul meu vă declar că nu voi avea nimic împotriva eşafodului pe care se va rostogoli capul meu, cu condiţia să văd eşafodul unde dumneata vei fi înfierată ca hoaţă şi falsificatoare! Să mergem, domnule abate, să mergem!

După ce o fulgeră cu aceste cuvinte, îi întoarse spatele şi, ieşind însoţit de abate, o lăsă pe nefericita creatură să turbeze de furie şi disperare, deoarece contesa vedea că nu poate face măcar un pas fără a se cufunda din ce în ce mai adînc în mocirla cumplită unde avea să se afunde în întregime.

BOTEZUL MICUŢULUI BEAUSIRE

Doamna de La Motte se înşelase în toate calculele pe care le făcuse, Cagliostro nu greşise nici unul.

De-abia ajuns la Bastilia, îşi dădu imediat seama că i se oferea, în sfîrşit, prilejul de a lucra pe faţă la căderea monarhiei, pe care de atîţia ani o ura şi o săpa în taină.

Neavînd nici o vină, victimă care asistă la deznodămîntul cel mai bun al planurilor sale, el îşi ţinu cu sfinţenie cuvîntul faţă de toată lumea.

Cagliostro se ţinu de cuvînt şi faţă de Oliva. Aceasta, la rîndul său, îi fu devotată cu sfinţenie. Nu-i scăpă nici un cuvînt care l-ar fi putut compromite pe binefăcătorul său. Nu făcu nici o mărturie gravă

decît în privința doamnei de La Motte și își arata clar și de netăgăduit nevinovata participare la pacalirea, așa credea ea, a unui gentilom necunoscut care-i fusese prezentat sub numele de Louis.

În timpul care pentru întemnițați se scursese îndaratul lacatelor și în nesfîrșite interogatorii, Oliva nu-l mai vazuse pe scumpul sau Beausire, ea însă nu fusese deloc parasita de el și, dupa cum vom vedea, avea de la iubitul sau amintirea pe care și-o dorea Didona cînd rostea visînd: "Ah, daca mi-ar fi dat sa vad saltîndu-mi pe genunchi un micuț Ascanio!"

În luna mai a anului 1786, un barbat aștepta în mijlocul săracilor, pe scarile bisericii Saint-Paul, în strada Saint-Antoine. Era tulburat, gîfîia și privea ținta în direcția Bastiliei. Lînga el se ivi un om cu o barba lungă, unul din servitorii lui Cagliostro. Acesta potoli nerăbdarea și neliniștea lui Beausire, șoptindu-i:

– Stați liniștit, stați liniștit, vor veni!

– Ah! exclama barbatul, îngrijorat. Dumneata ești!

Și cum parea ca acel *vor veni* nu-l mulțumea în nici un fel pe barbatul neliniștit, care continua sa gesticuleze și mai și, slujitorul îi șopti la ureche:

– Domnule Beausire, o sa faceți atîta zarva, ca poliția o sa ne ia la ochi... Stapînul meu v-a fagaduit vești, am venit sa vi le aduc.

– Vorbește, vorbește, prietene!

– Mai încet. Mama și copilul sînt sanatoși.

– Ah, Dumnezeule! izbucni Beausire, într-un elan de bucurie cu neputința de zugravit. A nascut! E salvata!

– Da, domnule; haideți însa mai la o parte, va rog...

– O fata?

– Nu, domnule, un baiat.

– Cu atît mai bine! Ah, prietene, cît sînt de fericit! Mulțumește-i din suflet stapînului dumitale; spune-i ca viața mea, tot ce am este al lui...

– Bine, domnule Beausire da, o sa-i spun cînd îl voi vedea.

– Prietene, ține... ia acești doi ludovici... Dar ce-mi spuneai mai adineauri?

– Domnule, nu iau nimic decît de la stapînul meu.

– Ah, iarta-ma, n-am vrut sa te jignesc!

– Cred, domnule. Ce m-ați întrebat?

– Ah, da, te întrebam de ce adineauri ai strigat: "Vor veni"? Cine va veni, daca nu te superi?

– Medicul Bastiliei și matușa Chopin, moașa care a ajutat-o sa nasca pe domnișoara Oliva.

– Vor veni aici? De ce?

– Ca să boteze copilul.

– Îmi voi vedea fiul! strigă Beausire, țopăind ca lovit de streche. Spui ca în curînd îl voi vedea pe baiatul Olivei?

– Aici și foarte curînd. Liniștiți-va, va implor. Astfel, cei doi sau trei agenți ai domnului de Crosne, pe care mi se pare ca i-am ghicit sub zdrențele cerșetorilor de acolo, va vor descoperi și-și vor da seama că ați fost în legatura cu prizonierul de la Bastilia. Dumneavoastră va veți da de gol, iar pe stapînul meu îl veți compromite.

– Ah! exclamă Beausire, cu un sentiment de adînc respect și recunoștința. Mai bine mor decît sa rostesc, fie și o singura silaba care ar putea să-i faca vreun rău binefacatorului meu drag! Mai bine mă strangulez, dacă trebuie, dar n-am sa suflu un cuvînt. Vad ca nu vin!...

– Rabdare!...

Beausire se apropie de servitor.

– Acolo unde este, are macar parte de un strop de fericire? întreba el, împreunîndu-și mîinile.

– Este foarte fericita – raspunse celalalt. Iata c-a aparut o trasura.

– Da, da...

– Vad ceva alb, e dantela...

– Scutecul copilului.

– Dumnezeule!

Și Beausire trebui sa se sprijine de o coloana ca sa nu se clatine pe picioare cînd vazu coborînd din trasura pe medic, pe moașă și pe unul dintre paznicii de la Bastilia, care slujea de martor în aceste împrejurari. La trecerea celor trei, cerșetorii se apropiara și, cu glas tînguitor, ceruri de pomana. Lucru ciudat, nașul și nașa fura vazuți croindu-și drum cu coatele printre acești bieți nenorociți, în timp ce un strain le împartea bani, plîngînd de bucurie. Apoi, micul cortegiu intră în biserica; Beausire intra în urma lui și-și cauta un loc printre preoți și cei cîțiva curioși, cel mai bun loc în sacristia unde trebuia sa aibă loc botezul. Preotul, recunoscîndu-i pe moașa și pe medic, care apelaseră de mai multe ori la serviciile lui în împrejurari asemanatoare, le adresa un mic salut prietenesc, însoțit de un zîmbet. Beausire saluta și zîmbi odata cu preotul. Ușa sacristiei se închise și preotul, luîndu-și pana, începu sa scrie în registrul său cuvintele solemne care alcatuiesc actul de declarare. Cînd se ajunse la numele și prenumele copilului, medicul spuse:

– Este un baiat, asta-i tot ce știu.

Și patru hohote de rîs, care nu i se parura prea respectuoase lui Beausire, subliniara replica.

– Trebuie să aibă un nume, chiar dacă ar fi numele unui sfînt – adăuga preotul.

– Da, domnișoara vrea să-l cheme Toussaint[1].

– Așadar, sînt toți sfinții prezenți aici! replica preotul, amuzîndu-se de jocul său de cuvinte, și sacristia răsuna de noi hohote de rîs.

Beausire începu să-și cam piardă răbdarea, însă înțeleptele sfaturi ale servitorului îl făcură să se stăpînească. Și se abținu.

– Ei bine – rosti preotul – cu un asemenea prenume, punîndu-se sub ocrotirea tuturor sfinților, pruncul poate să se lipsească de tată. Să scriem: "Astăzi ne-a fost adus un copil de sex masculin, născut ieri la Bastilia, fiul Olivei Nicole Legay și... tată necunoscut."

Beausire țîșni furios și într-o clipă fu lîngă preot, apucîndu-l de mînă:

– Toussaint are un tată, după cum are o mamă! strigă el. Are un tată care îl iubește și care n-o să-și renege propriul sînge. Scrieți, vă rog, că Toussaint, născut ieri de domnișoara Nicole-Oliva Legay, este fiul lui Jean-Baptiste Toussaint de Beausire, aici de față!

Închipuiți-vă uluirea preotului, a nașului, a nașei. Preotului îi căzu pana din mînă, iar moașa mai-mai să scape copilul din brațe. Beausire lua pruncul în brațe și, acoperindu-l de nesfîrșite sărutări, lăsă să cadă pe fruntea bietului micuț primul botez, cel mai sacru din lume după cel al Domnului, botezul lacrimilor paterne. Cei de față, cu toate că erau obișnuiți cu scene dramatice și aveau scepticismul firesc al volterienilor acestei epoci, se simțiră înduioșați. Singur preotul își păstra sîngele rece și păru că se îndoiește de această paternitate; poate era nemulțumit că trebuia să scrie din nou.

– V-aș ruga, domnule, întrucît declarația domnului medic al Bastiliei și a matușei Chopin a fost formală, să înscrieți chiar dumneavoastră declarația și să va recunoașteți a fi tatăl acestui copil.

– Eu?! strigă Beausire, în culmea bucuriei. Aș scrie chiar cu sîngele meu! Și luă plin de entuziasm pana.

– Atenție! îi șopti paznicul Guyon, care nu-și uitase rolul său de om cu ochii în patru. Cred, scumpul meu domn, că numele dumneavoastră poate fi supărător în unele locuri. E primejdios să-l înscrieți în registrele oficiale cu o dată care dovedește în același timp că ați fost aici, de față, și că aveți legături cu o acuzată.

– Îți mulțumesc pentru sfat, prietene – răspunse Beausire, cu mîndrie. Se vede că ești un om de treabă și meriți acești doi ludovici; dar ca să-mi reneg fiul și soția...

---

[1] Ceea ce în românește s-ar traduce cu Toți sfinții (în franceză: tous saints).

– E soția dumneavoastră? strigă medicul.

– Legitimă?! i se alătură și preotul.

– Domnul să-i redea libertatea – spuse Beausire, frenatînd de bucurie – și chiar mîine Nicole Legay se va numi Beausire, ca mine și ca fiul său.

– Așteptînd clipa aceea, riscați mult – interveni Guyon. Cred că sînteți căutat.

– Nu eu vă voi trăda – zise medicul.

– Nici eu – zise moașa.

– Nici eu – zise preotul.

– Și dacă voi fi trădat – continuă Beausire, cu exaltarea unui martir – voi îndura să mă tragă și pe roată ca să am bucuria că mi-am recunoscut fiul.

– Dacă va fi tras pe roată – îi șopti moașei domnul Guyon, pe care îl mînca limba – nu va fi în nici un caz pentru că s-a declarat tatăl micului Toussaint.

Și după această glumă, care o făcu să zîmbească pe mătușa Chopin, se procedă la înregistrarea și la recunoașterea tînărului Beausire, îndeplinindu-se toate formele. Beausire își scrise declarația în termeni magnifici, dar puțin cam pompoși, așa cum erau redactate toate ispravile cu care se lăuda autorul lor. O reciti, o sublinie, o semnă și-i puse pe toți cei patru de față să contrasemneze. Apoi, după ce citi totul și mai verifică încă o dată, își îmbrățișă fiul, botezat cum se cuvine, îi strecură vreo zece ludovici în scutece, îi agață de gît un inel, un dar pe care-l trimitea lauzei, și, țanțoș ca un Xenofon[1] în timpul faimoasei sale retrageri, deschise ușa sacristiei, hotărît să nu folosească nici o stratagemă ca să scape de copoi, dacă s-ar găsi unii atît de haini ca să-l aresteze într-un asemenea moment.

Grupurile de cerșetori nu părăsiseră biserica. Beausire, dacă i-ar fi privit mai atent, ar fi putut să-l recunoască printre ei pe faimosul agent cu glas poruncitor, cel de la care i se trăgea nefericirea; dar nimeni nu se mișcă. Beausire împărți din nou bani, primiți cu strigăte de: "Dumnezeu să vă aibă în pază!" și după ce dădu în dreapta și-n stînga, fericitul tată dispăru de la Saint-Paul, păstrînd aparențele unui gentilom venerat, răsfățat, binecuvîntat și iubit de săracii din parohia sa.

Martorii care participaseră la botez se retrăseră și ei și se suiră în trăsură, minunîndu-se de cele întîmplate.

---

[1] Xenofon (427–355 î.e.n.) – istoric, filozof și general atenian. S-a distins în războaiele peloponesiace, cînd a condus retragerea celor Zece Mii. (n.t.).

Beausire îi pîndi din colțul străzii Culture-Sainte-Catherine, îi văzu urcîndu-se în trăsură, trimise două-trei sărutări fierbinți fiului său și, după ce-și simți inima împăcată și trăsura dispăru din ochii săi, se gîndi că nu trebuie să-l ispitească nici pe Dumnezeu, nici poliția și se retrase într-un loc pe care nu-l cunoștea decît el, Cagliostro și domnul de Crosne.

Asta însemna că și domnul de Crosne își ținuse făgăduiala făcută lui Cagliostro de a nu-l tulbura pe Beausire.

După ce copilul fu adus la Bastilia și mătușa Chopin îi povesti Olivei toate nemaipomenitele întîmplări, aceasta, punîndu-și pe degetul cel mai gros inelul lui Beausire, începu să plîngă și, îmbrățișîndu-și fiul, căruia i se căuta o doică, spuse:

– Nu, cîndva domnul Gilbert, elevul domnului Rousseau, pretindea că orice mamă bună trebuie să-și hrănească singură copilul; așa voi face și eu cu fiul meu; vreau cel puțin să fiu o mamă bună și lucrul acesta înseamnă ceva.

BANCA ACUZAȚILOR

Veni și ziua cînd, după nesfîrșite dezbateri, urma să se pronunțe, în ședința parlamentului, sentința care reprezenta concluziile procurorului general. Acuzații, cu excepția domnului de Rohan, fuseseră transferați la Conciergerie ca să fie mai aproape de sala de judecată, ce se deschide în fiecare dimineață la ora șapte. În fața judecătorilor, prezidați de către primul prezident domnul d'Aligre, atitudinea acuzaților a continuat să fie aceeași ca și în timpul instrucției.

Oliva, sinceră și timidă; Cagliostro, liniștit, reținut, strălucitor, învăluit în aerul său misterios pe care îi plăcea să-l afecteze. Villette, rușinat, josnic și plîngăreț, Jeanne, insolentă, cu privirea arzătoare, amenințătoare și veninoasă. Cardinalul, simplu, visător, absent.

Jeanne învață repede obiceiurile de la Conciergerie și fermecă, prin laudele sale mieroase și micile secrete, intrînd în grațiile portăresei, ale soțului și fiului ei. În felul acesta își făcuse viața mai

ușoara și putea comunica mai în voie. Maimuța are întotdeauna nevoie de mai mult spațiu decît cîinele, intrigantul decît omul de treaba.

Dezbaterile nu adusera nimic nou pentru francezi. Era mereu vorba despre același colier, furat cu îndrăzneala de către una sau alta dintre cele două persoane care erau acuzate și care se acuzau reciproc. A hotărî care dintre cei doi este vinovatul, la aceasta se limita întregul proces.

O stare proprie francezilor și, mai ales, acelei epoci de a împinge lucrurile la extrem, făcuse să se grefeze un alt proces deasupra celui inițial. Era vorba să se afle dacă regina avusese dreptate să ordone arestarea cardinalului și să-l acuze de purtare necuviincioasă. Pentru orice om din Franța care se pricepea la politică, aceasta era adevărata cauză a procesului. Domnul de Rohan crezuse el într-adevăr că poate să-i spună reginei ceea ce-i spusese, să acționeze în numele său, așa cum făcuse? Fusese el împuternicitul tainic al Mariei-Antoaneta, împuternicit de care ea se lepădase îndată ce afacerea, devenise scandaloasă?

Într-un cuvînt, în acest caz, cardinalul inculpat acționase el fiind de bună-credință, ca un prieten intim, față de regină? Dacă fusese de bună-credință, atunci regina era vinovată, și toate amănuntele intime, pe care ea le negase, dar doamna de La Motte insinuase că au existat, erau adevărate chiar dacă inocente. Și-apoi, ceea ce părea ciudat în ochii opiniei publice, care nu cruță pe nimeni: sînt oare inocente niște intimități pe care ești silită să le ascunzi soțului, miniștrilor, supușilor?

Acesta era procesul la care se așteptau concluziile procurorului general menite să scoată în evidență un scop și o morală.

Procurorul general luă cuvîntul. El era reprezentantul curții, el vorbea în numele demnității regale călcate în picioare, ultragiate, pleda pentru marele principiu al inviolabilității regale. Procurorul general se ocupă de adevăratul proces numai privind unii acuzați; el discută, piesă cu piesă, situația cardinalului; nu putea permite ca în această afacere a colierului regina să aibă nici cea mai mică vină. Dacă ea nu avea nici una, era limpede că toate cădeau în capul cardinalului.

Conchise deci inflexibil:

Villette să fie condamnat la galere;

Jeanne de La Motte la stigmatizare, biciuire și închisoare pe viață într-un azil;

Cagliostro să fie scos din cauză;

Oliva, pur și simplu, eliberată;

Cardinalul să fie constrîns să declare că a avut o îndrăzneală jignitoare față de maiestatea regală, declarație în urma căreia să i se ia dreptul să apară în prezența regelui și a reginei și să fie lipsit de toate onorurile și funcțiile.

În fața unui asemenea rechizitoriu, parlamentul rămase înlemnit, neștiind ce atitudine să ia, iar acuzații se înfiorară. Voința regală se impunea cu o asemenea forță, încît dacă lucrurile s-ar fi petrecut cu un sfert de secol în urmă, atunci cînd parlamentele începuseră să scuture jugul și să-și revendice prerogativele, aceste concluzii ale procurorului regelui ar fi fost depășite doar de zelul și respectul judecătorilor pentru principiul încă venerat al infailibilității tronului.

Dar numai paisprezece consilieri adoptară pe de-a-ntregul opinia procurorului general, și din acel moment se produse o diviziune în adunare. Se proceda la ultimul interogatoriu, o formalitate aproape inutilă, avînd în vedere asemenea acuzați, mai ales fiindcă avea drept scop să provoace unele mărturisiri înainte de a se da sentința și ca nu te puteai aștepta să obții nici armistițiu, nici pace de la înverșunații adversari care luptau de atîta timp. Ei căutau mai degrabă condamnarea celuilalt decît propria lor absolvire.

Se obișnuia ca acuzatul să apară în fața judecătorului stînd pe un scăunel de lemn, un scăunel umil, scund, rușinos, dezonorat de contactul cu acuzații care de pe scăunul acesta urcaseră pe eșafod.

Aici se așeză falsificatorul Villette, care ceru iertare rugîndu-se cu lacrimi fierbinți. Declară tot ceea ce știm, și se stabili că este vinovat de fals și de complicitate cu Jeanne de La Motte. Mărturisi că se căiește foarte tare și că remușcările lui sînt un supliciu care ar trebui să-i impresioneze pe judecători. Tot ce spunea nu interesa pe nimeni; nu era și nu păru nimic altceva decît un țicălos. Curtea îl concedie și el se întoarse smiorcăindu-se în celula sa de la Conciergerie.

După el apăru, la intrarea în sală, doamna de La Motte, condusă de grefierul Frémyn. Era îmbrăcată cu o pelerină și o bluză de linon, iar pe cap avea o boneta străvezie, fără panglici; un văl alb îi acoperea fața; nu-și pudrase părul. Apariția ei făcu senzație.

Tocmai îndurase ultimul ultragiu: fusese obligată să treacă pe scara mică, asemenea criminalilor de rînd. Căldura, rumoarea din sală, capetele ce se mișcau neîncetat în toate părțile o tulburară la început; ea clipi din ochi, vrînd parcă să se obișnuiască cu acest freamăt. Apoi grefierul care o ținea de braț o duse destul de repede spre banca acuzaților, aflată în centrul amfiteatrului, și care semăna cu acel mic obiect sinistru care se numește butuc cînd se înalță pe un eșafod în loc să se afle într-o sală de judecată.

La vederea acestui scaun dezonorant pregatit pentru ea, care avea trufia de a se numi Valois și de a ține în mîna soarta unei regine a Franței, Jeanne de La Motte păli deodată, privi încruntată jur împrejur, vrînd parcă să-i intimideze pe judecătorii care își îngăduiseră o asemenea insultă; dar, întîlnind pretutindeni numai o voință de fier și curiozitate, în loc de milă, își stăpîni indignarea plină de furie și se așeză ca să nu aibă aerul că se prăbușește pe banca acuzaților.

Se văzu limpede că în timpul interogatoriilor dădea răspunsuri vagi din care adversarii reginei puteau să tragă maximum de profit spre a-și apăra opiniile. Ea nu preciza nimic în afară de faptul că era nevinovată și îl obligă pe președinte să-i pună o întrebare în privința acelor scrisori despre care spunea că erau adresate de cardinal reginei, precum și a celor pe care regina le-ar fi scris cardinalului. În răspunsul la această întrebare puse tot veninul de viperă pe care-l putea vărsa. Jeanne începu prin a-și manifesta dorința de a nu o compromite pe regină; adăugă apoi că la această întrebare cel mai indicat să răspundă era că. însuși.

– Rugați-l să vă arate scrisorile sau copiile – spuse ea – ca să le puteți citi și să vă puteți în felul acesta satisface curiozitatea. Eu n-aș putea să susțin că scrisorile sînt ale cardinalului către regină sau ale reginei către cardinal; le găsesc prea intime și familiare ca să fie ale unei suverane, către un supus; și sînt mult prea lipsite de respect ca să fie ale unui supus către o regină.

Tăcerea adîncă, înfioratoare care întîmpină atacul îi dovedi Jeannei că nu trezise decît oroare în sufletele dușmanilor, groază la cei care o simpatizau și neîncredere judecătorilor imparțiali. Nu părăsi banca acuzaților decît cu dulcea speranță de a-l ști pe cardinal așezat pe același loc. Îi era de ajuns și această răzbunare. Ce va fi simțit însă cînd, întorcîndu-se să mai privească o dată acel scaun rușinos unde îl silea pe un Rohan să se așeze, după ea, văzu că banca acuzaților dispăruse, din ordinul curții, și în locul ei se afla un fotoliu. Un răcnet de furie îi scăpă din piept; ea fugi din sală mușcîndu-și nebunește mîinile. Chinurile sale de-abia începeau.

Cardinalul înaintă cu pas măsurat. Tocmai coborîse din trăsură: pentru el se deschisese marea poartă. Era însoțit de doi ușieri și doi grefieri; alături se afla guvernatorul Bastiliei. La intrare fu întîmpinat de un murmur de simpatie și respect din partea reprezentanților curții. De afară se auziră puternice aclamații. Era mulțimea care îl saluta pe acuzat, recomandîndu-l astfel judecătorilor.

Prințul Louis era palid și nespus de emoționat. Îmbrăcat cu o haină lungă de ceremonie, se prezentă, cu respectul și condescendența datorate unor judecători de către un acuzat care acceptă judecata lor și

chiar o cere. I se arată acuzatului, ai cărui ochi se feriseră să privească spre centru, fotoliul, iar președintele, după ce-i adresă un salut și un cuvînt încurajator, îl ruga, împreună cu întreaga curte, să ia loc, făcînd acest lucru cu o bunăvoință care accentua paloarea și emoția acuzatului.

Cînd luă cuvîntul, vocea nesigură, întretăiată de suspine, ochii rătăciți, ținuta lipsită de trufie mișcară profund auditoriul. Vorbea rar, prezentă mai multe scuze decît dovezi, mai mult rugăminți decît raționamente și, oprindu-se brusc, el, bărbatul elocvent, înzestrat cu darul oratoriei, produse, prin această paralizie a gîndirii și a curajului său, un efect mai puternic decît toate pledoariile și argumentele.

Apoi aparu Oliva; pentru sărmana fată fu adus din nou scaunelul infamant. Toată lumea tresări văzînd această imagine vie a reginei aflată pe locul rușinos unde statuse Jeanne de La Motte; acea fantomă a Mariei-Antoaneta, regină a Franței pe banca acuzării pe care erau aduși tîlharii și falsificatorii!

Se știa însă că biata Oliva își lăsase la grefă copilul, ca alapta, iar cînd se deschise ușa, urletele fiului domnului Beausire pledară dureros în favoarea mamei sale.

După Oliva fu adus Cagliostro, cel mai nevinovat dintre toți. Nu fu invitat să se așeze, cu toate că fotoliul rămăsese lîngă scaunel. Curtea se temea de pledoaria lui Cagliostro. Un simulacru de interogatoriu întrerupt de un *foarte bine!* al președintelui d'Aligre a fost de ajuns pentru a îndeplini formalitatea.

Apoi curtea anunță că dezbaterile au luat sfîrșit și că începea deliberarea. Mulțimea se risipi încet pe străzi și de-a lungul cheiurilor, hotărîtă să se întoarcă la căderea nopții pentru a auzi sentința care, se spunea, nu va întîrzia să fie pronunțată.

DESPRE UN GRILAJ ȘI UN ABATE

După încheierea dezbaterilor, cînd ultimele interogatorii răsunară și trecură emoțiile pricinuite de banca acuzaților, toți prizonierii fură închiși peste noapte la Conciergerie. Spre seară, mulțimea, după cum am spus, reveni și, în grupuri tăcute, deși destul de însuflețite, împînzi Piața Palatului ca să audă sentința imediat ce va fi dată.

Deci mulțimea aștepta, rontăind cu plăcere zahăr candel, cumpărat de la vînzătorii ambulanți, care-l aduceau de la Pont-au-Change.

Era cald. Norii de iunie se rostogoleau greoi unii după alții, ca niște panașe de fum gros. La orizont, cerul strălucea cu scînteieri palide în toate culorile.

În timp ce cardinalul, căruia i se acordase favoarea de a se plimba pe terasele care legau donjonurile, discuta cu Cagliostro asupra succesului probabil al apărării lor nutuale; în timp ce Oliva, în celula sa, își mîngîia copilașul și-l legăna; în timp ce Reteau, în celula lui, cu ochii uscați, rozîndu-și unghiile, socotea în gînd scuzii făgăduiți de domnul de Crosne și-i compara cu lunile de captivitate pe care i le făgăduia parlamentul; în tot acest timp, Jeanne, retrasă în camera portăresei, doamna Hubert, încerca să-și mai potolească mintea înfierbîntată, ascultînd zgomotele, mișcarea.

Camera, cu tavanul înalt, vastă ca o sală, pardosită cu dale ca o galerie, avea spre chei o uriașă fereastră ogivală ce primea lumina în cea mai mare parte a zilei; însă, ca și cum chiar și în această cameră unde locuiau oameni liberi, trebuia strivită libertatea, un grilaj enorm, aplicat pe afară, înnegrea geamurile datorită drugilor de fier ce se întretăiau și a panglicilor de plumb care încadrau fiecare romb de sticlă. De altfel, lumina filtrată de această sită dublă era scăzută ca pentru ochii unor prizonieri. Nu mai avea nimic din strălucirea îndrăzneață a soarelui, nu jignea pe cei ce nu puteau ieși.

De cînd fusese închisă la Conciergerie, doamna de La Motte trăia în această cameră în tovărășia portăresei, a fiului și a soțului acesteia. Am amintit că avea mintea sprințară și un farmec deosebit. Se făcuse iubita de acești oameni; găsise mijlocul de a le dovedi că regina era marea vinovată. Avea să vină o zi cînd în aceeași cameră, o altă portăreasă se va îndupleca de nenorocirile unei prizoniere, o va crede nevinovată, văzînd cît este de blîndă și de bună, și acea prizonieră va fi regina.

Doamna de La Motte uita – așa spunea chiar ea – în compania portăresei și a cunoștințelor sale, gîndurile sale triste și o răsplătea cu felul său plăcut de a fi pentru delicatețea purtării față de ea. În acea zi, ziua încheierii procesului, cînd Jeanne se întoarse lîngă acești oameni buni, îi găsi îngrijorați și strînjeniți.

Femeia aceasta vicleană nu putea să fie indiferentă la nuanțe; era capabilă să spere din nimic, să se alarmeze din orice. În zadar încercă să-i smulgă adevărul doamnei Hubert; atît ea cît și ai săi nu-i spuseră nimic altceva decît generalități banale. În ziua aceea, spuneam, Jeanne zări în colțul căminului un abate, unul dintre invitații obișnuiți. Era un fost secretar al preceptorului domnului conte de Provence; un

oni cu purtari simple, cu ironie masurata, la locul lui, și care, dupa ce nu mai venise o vreme în casa doamnei Hubert, o frecventa cu asiduitate de la sosirea doamnei de La Motte la Conciergerie. Mai erau acolo și doi sau trei funcționari superiori ai Palatului; toți o priveau pe doamna de La Motte; se vorbea puțin. Vesela, ea prelua inițiativa, spunînd:

– Sînt sigura ca sus se vorbește cu mai multa înflacarare decît o facem noi aici.

Un murmur slab de încuviințare al portarului și soției sale fu singurul raspuns la aceasta provocare.

– Sus? facu abatele, prefacîndu-se ca nu înțelege. Unde, doamna contesa?

– În sala unde delibereaza judecatorii – raspunse Jeanne.

– Ah, da, da – spuse abatele.

Tacerea se lasa din nou.

– Cred – relua ea – ca atitudinea mea de astazi a facut o buna impresie. Sînt sigura ca ați și aflat, nu?

– Da, doamna – îngaima timid portarul. Și se ridica, încercînd parca sa întrerupa discuția.

– Dumneavoastra ce parere aveți, domnule abate? azvîrli Jeanne. Nu credeți ca, în cazul meu, totul merge bine? Gîndiți-va ca nu s-a gasit nici o dovada.

– Aveți dreptate, doamna – rosti abatele. Aveți dreptul sa sperați.

– Nu-i așa? striga ea.

– Cu toate acestea – adauga abatele – închipuiți-va ca regele...

– Ei bine, ce va face regele? zise întarîtata Jeanne.

– Doamna, s-ar putea ca regele sa nu suporte sa fie contrazis.

– Deci s-ar putea și ceara condamnarea domnului de Rohan, ceea ce este imposibil.

– Da, ar fi foarte greu – spusera cu toții.

– Și – se grabi sa strecoare Jeanne – în acest proces, ori dominul de Rohan, ori eu este același lucru.

– Ba nu, ba nu – replica abatele – va faceți iluzii, doamna. Unul dintre acuzați va fi achitat... Eu cred și sper ca dumneavoastra veți fi. Dar nu va fi decît unul. Regele are nevoie de un vinovat, altfel ce se va întîmpla cu regina?

– Este adevarat – zise cu voce surda Jeanne, suparata ca este contrazisa chiar daca ea însași se prefacea doar ca are speranțe. Regelui îi trebuie un vinovat. Ei bine, atunci domnul de Rohan este tot atît de bun ca și mine pentru așa ceva.

O liniște, înspaimîntatoare pentru contesa, urma dupa aceste cuvinte. Abatele o rupse primul:

– Doamna, regele nu poarta pica nimanui și, după ce-și va potoli furia, nu se va mai gîndi la trecut.

– Ce numiți să-și potolească furia? întrebă ironica Jeanne. Furii aveau și Nero, și Titus.

– O condamnare... oarecare – se grăbi să precizeze abatele – i-ar da satisfacție.

– Oarecare... domnule?! strigă Jeanne. Iată un cuvînt îngrozitor... Este prea vag... Oarecare poate să însemne mult!

– Ah, nu refer la surghiunirea la o mînăstire, de pildă – replică abatele, cu ton glacial. Circulă zvonuri că regele s-ar gîndi la așa ceva în privința dumneavoastră.

Jeanne îl privi pe omul acesta cu o groază care se transformă imediat în cea mai frenetică dintre furii.

– Surghiunirea la o mînăstire! țipă ea. O moarte lentă deci, făcută din amănunte rușinoase, o moarte feroce care va avea aspectul unei iertări!... Recluziunea *in pace*, nu-i așa? Cu chinul foamei, al frigului, al diferitelor ispășiri! Nu, destul cu chinurile, rușinea și nefericirea pentru nevinovată, în timp ce vinovata este puternică, liberă, încărcată de onoruri! Mai bine moartea, dar moartea pe care o voi alege eu, după voia mea, ca să nu mă pedepsesc că m-am născut în această lume infamă!

Și fără să asculte mustrările prietenești, rugămințile, fără să poată fi oprită, împingîndu-l pe portar, îmbrîncindu-l pe abate, înlăturînd-o pe doamna Hubert, alergă la un bufet și căută un cuțit. Cei trei reușiră s-o împiedice; scăpă însă și își continuă cursa ca o pantera înțărîtată, nu înfricoșată, și scoțînd urlete mult prea turbate și stridente ca să fie firești, se repezi într-o camăruța vecină și, ridicînd un uriaș vas de faianță în care se afla un trandafir ofilit, se lovi în cap de mai multe ori. Vasul se sparse, o bucată rămase în mîinile acestei furii dezlănțuite; se văzu sîngele curgîndu-i pe frunte cu pielea zdrelită. Portăreasa o prinse în brațe, plîngînd. O așezară pe un fotoliu, o scăldară în apă de colonie și oțet. După ce se zbătu îngrozitor, leșină. După ce-și reveni, abatele își zise că atmosfera este înăbușitoare.

– Vedeți – zise el – grilajul împiedică să pătrundă lumina și aerul. Nu s-ar putea să facem în așa fel ca sărmana femeie să respire puțin aer curat?

Imediat, doamna Hubert, uitînd totul, alergă la un dulap aflat lîngă cămin, scoase o cheie și descuie grilajul; aerul și, împreună cu el, viața intrară în valuri în încăpere.

– Ah! exclamă abatele. Nu știam că grilajul se deschide cu o cheie! De ce atîtea precauții, Dumnezeule?

– Așa e ordinul! răspunse portarul.

– Da, înțeleg – adăugă abatele cu tîlc. Fereastra se află la numai șapte picioare de la pămînt și dă spre chei. Dacă s-ar întîmpla să fugă un prizonier din interiorul Conciergerie-ei, trecînd prin această sală, s-ar afla în libertate fără să întîlnească nici măcar un paznic sau o santinelă.

– Întocmai! spuse portarul.

Cu coada ochiului, abatele observă că doamna de La Motte auzise, înțelesese și chiar tresărise, apoi, imediat după ce prinsese din zbor cuvintele lui, ridicase privirea către dulapul închis numai cu o clapă de piele în care portăreasa ținea cheia grilajului.

Abatelui îi fu destul. Prezența lui nu mai avea rost. Pleca. După cîteva clipe se întoarse însă, asemenea acelor personaje din teatru care se prefac numai că ies, și spuse:

– Cîtă lume este în piață! Mulțimea se înghesuie în asemenea hal înspre Palat, încît pe chei nu mai e țipenie de om.

Portarul se aplecă în afară:

– Adevărat!

– Nu cumva se crede – continuă abatele, tot ca și cînd doamna de La Motte nu-l putea auzi, dar ea îl auzea foarte bine – nu cumva se crede că sentința se va da în cursul nopții? Oare ar fi cu putință?

– Nu cred – răspunse portarul – să se dea pînă mîine dimineață.

– Știți ce – adăugă abatele – încercați s-o lăsați să se odihnească puțin pe sărmana doamna de La Motte. După atîtea emoții, trebuie că are mare nevoie de odihnă.

– Noi o să ne ducem în camera noastră – îi spuse vrednicul portar nevestei sale – și o s-o lăsăm pe doamna aici în fotoliu, dacă nu vrea să se întindă pe pat.

Jeanne deschise ochii și întîlni privirea abatelui care-i pîndea răspunsul. Se prefăcea însă că doarme din nou. Apoi abatele dispăru, iar portarul și soția lui plecară și ei, după ce închiseră încetișor grilajul și puseră cheia la locul său.

Îndată ce rămase singură, Jeanne deschise ochii.

"Abatele mă sfătuiește să fug – își zise în gînd. E cu putință să-ți arate cineva mai limpede mijlocul și necesitatea unei evadări? Să-mi demonstreze că m-așteaptă condamnarea chiar înainte de a se pronunța sentința este sfatul unui prieten care vrea să mă îndemne să-mi recapăt libertatea, nu al unui barbar care mă insultă. Că să fug, n-am decît să fac un pas; deschid dulapul, apoi grilajul și iată-mă pe cheiul pustiu. Da, pustiu!... Nimeni, chiar și luna se ascunde în cer. Să fug!... Ah, libertatea, fericirea de a-mi regăsi bogățiile... bucuria de a le întoarce dușmanilor mei tot răul pe care mi l-au făcut!"

Alerga spre dulap și lua cheia. Se și apropie de broasca grilajului. Deodată crezu că vede pe linia neagră a parapetului podului o siluetă neagră care întrerupea uniformitatea peisajului.

"Acolo, în umbră, se află un om... poate abatele... veghează asupra evadării mele... mă așteaptă ca să m-ajute. Da, dar dacă este o capcană... dacă, odată ajunsă pe chei, vor pune mîna pe mine... voi fi surprinsă în flagrant delict de evadare?... Evadarea înseamnă mărturisirea crimei, sau, cel puțin mărturisirea spaimei. Cine evadează fuge de conștiința sa... De unde vine acest om?... Pare să aibă legături cu domnul de Provence... Cine îmi garantează că nu este trimis de regina sau de Rohan?... Ce scump mi-ar face ei să plătesc orice greșeală... Da, stă cineva acolo la pîndă!... Să mă îndemne să fug cu cîteva ore înaintea sentinței! N-o putea face mai devreme dacă ar fi vrut, într-adevăr, să-mi vină într-ajutor? Doamne! Cine știe dacă dușmanii mei n-au aflat cumva că am fost achitată de către consiliu? Cine știe dacă nu vor să pareze această lovitură teribilă dată reginei, cu o dovadă sau o mărturisire de vinovăție din partea mea? Mărturia, dovada ar fi fuga mea. Voi rămîne!"

Începînd din această clipă, Jeanne fu convinsă că a scăpat dintr-o capcană. Zîmbi viclean, își ridică trufaș capul și, cu pas sigur, se duse și puse cheia grilajului în bufetul de lîngă cămin. Apoi, așezîndu-se în fotoliu în dreptul ferestrei, privi de departe, prefăcîndu-se că doarme, umbra celui ce stătea la pîndă și care, fără îndoială, obosit să tot aștepte, sfîrși prin a se ridica și dispăru o dată cu primele mijiri ale zorilor, la două și jumătate dimineața, cînd ochiul începu să deslușească malurile apei.

SENTINȚA

Dimineața, o dată cu primele zgomote, cînd Parisul se trezește la viață adăugînd o nouă verigă verigilor întrerupte seara, contesa spera că vestea achitării va intra din moment în moment în închisoarea ei, împreună cu bucuria și felicitările prietenilor.

Oare avea prieteni? Vai! Averea și favorurile sînt întovărășite întotdeauna de un cortegiu, și Jeanne devenise bogată și puternică;

totuși primise și daduse fără a-și face nici măcar acel soi cunoscut de prieteni care, cînd te lovește dizgrația, arde și reneagă tot ce a tămîiat cu o zi înainte.

Dar după triumful pe care îl aștepta, Jeanne urma să aibă susținători, admiratori și dușmani invidioși. Aștepta în zadar să vadă intrînd în camera portarului Hubert acel val de oameni care se grăbesc să-și exprime bucuria.

De la imobilitatea unei persoane sigure de sine, care așteaptă să fie cuprinsă în brațe, Jeanne trecu, după cum îi era firea, la o stare de nespusă îngrijorare. Și cum e greu să te prefaci necontenit, nici nu-și dădu osteneala de a-și ascunde impresiile față de paznicii săi. Nu i se îngădui să iasă și să se informeze, dar își strecură capul printre gratiile de la fereastră și, de acolo, neliniștită, trase cu urechea la zgomotele ce veneau din piața de alături, zgomote ce-ajungeau la ea ca un murmur nedeslușit după ce străbăteau grosimea zidurilor vechiului palat al sfîntului Ludovic.

Deodată Jeanne auzi nu o rumoare stinsă, ci o adevărată explozie de bravo, de strigăte, de trop[ă]ituri; era o izbucnire puternică și care o înfricoșă, fiindcă își dădea seama că nu ei i se arăta o asemenea simpatie. Galagioasele manifestări se repetară de două ori, dar zgomotele erau diferite. I se păru a fi tot un fel de aprobare, dar o aprobare calmă și al cărei răsunet se stinse imediat. Curînd, trecătorii de pe chei se îndesiră, după cum grupurile din piață se risipeau și lăsau să se împrăștie încetul cu încetul pe cei care le alcătuiseră.

– O zi de neuitat pentru cardinal! rosti un fel de slujbaș de la procuratură, topăind pe trotuarul de lîngă zid.

Și aruncă o piatră în rîu, cu îndemînarea tînărului parizian care a consacrat multe zile exersării acestei arte provenind din antica palestră.

– Pentru cardinal?! repetă Jeanne. Așadar, s-a răspîndit vestea că a fost achitat?...

De pe fruntea Jeannei se rostogoli un strop de fiere și un strop de sudoare. Se întoarse brusc în încăpere.

– Doamnă, doamnă! o strigă ea pe nevasta lui Hubert. Ce-ai auzit? *Cu este o fericire pentru cardinal?* Despre ce fericire e vorba, te rog?

– Nu știu – răspunse aceasta.

Jeanne o privi drept în ochi.

– Întreabă-l pe soțul dumitale, te rog – adăugă ea.

Portăreasa ascultă din politețe și Hubert răspunse de afară:

– Nu știu.

Jeanne, nerăbdătoare, supărată, se opri în mijlocul camerei.

– Atunci ce voiau să spună trecătorii? întrebă ea. Aceste oracole nu prea se înşală. Cu siguranţă că vorbeau despre proces.

– Poate... – zise milosul Hubert – poate voiau să spună că, dacă domnul de Rohan este achitat, va fi o zi frumoasă pentru el, asta e tot.

– Crezi că va fi achitat? ţipă Jeanne, strîngînd pumnii.

– S-ar putea întîmpla.

– Atunci... eu...?

– A, dumneavoastră, doamna... ca şi el... de ce nu şi dumneavoastră?

– Ciudată presupunere! murmură Jeanne şi se duse din nou la geam.

– Cred că greşiţi, doamnă – îi spuse portarul – că staţi să ascultaţi tot felul de lucruri care se aud nedeslușit de afară. Credeţi-mă, este mai bine să staţi liniştită, aşteptînd să vină avocatul sau domnul Frémyn să vă citească...

– Sentinţa... Nu! Nu! Şi ciuli urechea.

Trecea o femeie cu nişte prietene. Bonete de sărbătoare şi buchete mari în mînă. Mirosul trandafirilor urca asemenea unui balsam scump pînă la Jeanne, care-l adulmeca de jos.

– Am să-i arunc buchetul meu – strigă femeia – şi încă alte o sută, celui mai minunat dintre bărbaţi! Ah, dacă aş putea să-l sărut!

– Şi eu la fel – rosti o prietenă.

– Eu însă aş vrea să fiu sărutată de el – spuse o a treia.

"Despre cine vorbesc?" se întreba Jeanne.

– E un bărbat atît de frumos, încît sînt sigură că nu ţi-ar veni greu – spuse şi ultima din grup.

Şi trecura mai departe.

– Tot despre cardinal! Mereu el!... murmură Jeanne. A fost achitat, a fost achitat!

Şi rosti aceste cuvinte cu atîta descurajare şi certitudine în acelaşi timp, încît portarii, hotărîţi să evite cu orice preţ o furtună ca cea din ajun, îi spuseră amîndoi.

– Ei, doamnă, de ce n-aţi vrea ca sărmanul prizonier să fie achitat şi eliberat?

Jeanne simţi primejdia, simţi mai ales schimbarea produsă în purtarea gazdelor sale şi, nevrînd să le piardă bunăvoinţa, zise:

– Ah, nu m-aţi înţeles! Păcat! Mă credeţi oare atît de rea şi de invidioasă că să doresc răul tovarăşilor mei de suferinţă? Să dea Dumnezeu să fie achitat domnul cardinal; da, să fie! Aş vrea numai să ştiu... în sfîrşit... Credeţi-mă, dragii mei, numai nerăbdarea mă face să mă port astfel.

Hubert și nevasta-sa se priviră ca pentru a cîntări consecințele răspunsului pe care urmau să-l dea. Licărirea sălbatică ce țîșni fără voie din ochii Jeannei îi făcu să se oprească înainte de a lua o hotărîre.

– Nu-mi spuneți nimic? strigă ea, dîndu-și seama că greșise.

– Noi nu știm nimic – răspunseră ei în șoapte.

În acel moment, Hubert primi un ordin, și plecă să-l îndeplinească. Portăreasa rămase singură cu Jeanne și încercă să o distreze; în zadar, toate simțurile, toate gîndurile captivei zburau afară, interceptînd zgomotele sau șoaptele, cu o sensibilitate bolnăvicioasă. Portăreasa, neputînd s-o împiedice să privească sau să asculte, se resemnă.

Deodată se auzi în piață un vacarm, ca și cînd s-ar fi iscat o mișcare tumultoasă. Mulțimea se îndreptă spre pod, pe chei, strigînd cît o lua gura, neîncetat, astfel că Jeanne tresări la locul său de observație. Strigătele nu mai conteneau: erau îndreptate către o caleașcă descoperită ai cărei cai de-abia puteau înainta prin mulțime. Încetîncet, cei ce se îngrămădeau aproape că ajunseră să ducă pe umeri și pe brațe cai, trăsura și pe cei aflați înăuntru. Strălucind în plin soare, sub o ploaie de flori, sub o boltă de frunze pe care mîini le fluturau pe deasupra capetelor, contesa îi recunoscu pe cei doi bărbați care trezeau astfel entuziasmul mulțimii. Unul dintre ei, palid, văzîndu-și triumful, speriat de o atît de mare popularitate, rămînea grav, tulburat, înfiorat.

Bărbatul acesta era cardinalul de Rohan.

Însoțitorul său, proaspăt, vesel, strălucitor, era aclamat cu mai puțin entuziasm, dar cu aceeași admirație, păstrînd, bineînțeles, proporțiile.

Toată agitația aceasta dură cam o jumătate de oră pînă trecură peste Pont-au-Change, și Jeanne îi urmări pe învingători pînă ajunseră în vîrful podului. Nu pierdu nici un amănunt.

Această manifestare a entuziasmului public pentru reînnoirea scenelor din ajun, victimele reginei, cum erau numiți, o bucură o clipă pe Jeanne. Imediat însă își zise: "Cum?! Ei sînt liberi la ora asta, pentru ei s-au și îndeplinit formalitățile, iar eu, eu nu știu încă nimic? De ce mie nu mi se spune nimic?" O trecură fiorii. Lîngă ea, o simți pe doamna Hubert, care, tăcută, observa totul și, deși înțelesese, continua să nu spună nimic.

Tocmai voia să ceară unele lămuriri pe care nu le mai putea amîna, cînd un alt zgomot îi atrase atenția Jeannei înspre Pont-au-Change. O trăsură înconjurată de lume străbătea povîrnișul podului. În ea, Jeanne o recunoscu, zîmbitoare și arătîndu-și copilul mulțimii, pe

Oliva, care pleca și ea, liberă și nebună de bucurie, însoțită de glumele și sărutările trimise fermecătoarei și dragalașei făpturi.

La mijlocul podului aștepta un poștalion. Domnul Beausire se ascundea în spatele unui prieten, care, singur, se arăta publicului. Acesta îi făcu un semn Olivei, iar ea coborî din trăsură și urcă în poștalion, unde căzu în brațele lui Beausire, care, strîngînd-o la piept, mai-mai s-o sufoce, nu-i mai dădea drumul; astfel, scăldînd-o în lacrimi și sărutări, își veni în fire abia la Saint-Denis, unde schimbară caii fără să aibă de-a face cu poliția.

Între timp, Jeanne, văzînd că toți sînt liberi și fericiți, sărbătoriți, se întreba de ce numai ei nu i se spunea nimic.

– Și eu?! Eu?! striga ea. De ce atîta cruzime, de ce nu mi se aduce la cunoștința sentința ce mi s-a dat?

– Liniștiți-vă, doamnă – îi spuse Hubert, intrînd – liniștiți-vă!...

– Este imposibil să nu știi – ripostă Jeanne. Știi! Știi! Spune-mi!

– Doamnă...

– Dacă nu ești lipsit de suflet, spune-mi, vezi bine cît sufăr...

– Doamnă, nu ne este îngăduit nouă, slujitorilor marunți ai temniței, să aducem la cunoștința sentințele, pe care nu le pot citi decît grefierii curții.

– Așadar, este atît de îngrozitor, încît nici nu îndrăzniți să-mi spuneți! țipă Jeanne, cuprinsă de o criză de turbare care îl înspăimîntă pe portar, făcîndu-l să întrevadă repetarea scenelor din ajun.

– Nu – zise el – liniștiți-vă, liniștiți-vă!...

– Atunci vorbește!

– O s-aveți răbdare și n-o să mă dați de gol?

– Îți promit, îți jur, numai vorbește!

– Ei bine, domnul cardinal a fost achitat.

– Știu.

– Domnul de Cagliostro, scos din cauză.

– Știu! Știu!

– Domnișoara Oliva, eliberată.

– Mai departe! Mai departe!...

– Domnul Retau de Villette este condamnat... Jeanne tresări. La galere!... adăuga omul.

– Și eu?! Eu?! striga bătînd furioasă din picior.

– Răbdare, doamnă, răbdare! Doar ați promis!

– Am răbdare, vezi bine! Hai vorbește... Eu?

– La spînzurătoare... – rosti cu jumătate de gură portarul, întorcînd capul.

Un fulger de bucurie lumină ochii contesei, fulger care dispăru la fel de iute cum se ivise. Apoi, scoţînd un strigăt, se prefăcu pe dată că leşină şi căzu în braţele gazdelor sale.

– Ce s-ar fi întîmplat – şopti Hubert la urechea nevestei sale – dacă i-aş fi spus adevărul?

"Surghiunul – se gîndea Jeanne, simulînd o criză de nervi – înseamnă libertate, bogăţie şi răzbunare, aşa cum am visat... Am cîştigat!"

EXECUŢIA

Jeanne continua să aştepte pe grefierul despre care îi vorbise portarul să vină să-i citească sentinţa care se pronunţase împotriva sa. Nemaifiind sfîşiată de îndoieli, renunţînd să-şi mai compare soarta cu a celorlalţi, adica lăsîndu-şi deoparte orgoliul, îşi spunea: "Ce-mi pasă mie, care am o minte zdravănă, cred, că domnul de Rohan a fost privit ca fiind mai puţin vinovat decît mine? Ce, pe mine mă zdrobeşte faptul că am o vină? Nu. Dacă aş fi fost recunoscuta, cu acte în regula, o Valois faţă de toată lumea, dacă aş fi avut, cum are domnul cardinal un întreg şir de prinţi şi de duci presăraţi în drumul judecătorilor şi implorînd, cu capul şi sabia plecate, nu cred că i s-ar fi refuzat ceva contesei de La Motte, şi cu siguranţa ca, luînd în considerare o suplică ilustra, descendenta familiei de Valois ar fi fost cruţata de ofensa de a sta pe banca acuzaţilor. Dar de ce oare mă mai gîndesc la tot acest trecut mort? Iata că s-a sfîrşit şi marea afacere a vieţii mele. Aflată într-o situaţie cam echivocă în societate, într-o situaţie, de asemenea, echivocă la curte, expusă să fiu înlăturată la prima adiere venita de sus, vegetam şi m-aş fi întors, poate, în mizeria de la început, acolo unde viaţa m-a aruncat de timpuriu, acolo unde mi-am făcut ucenicie dureroasă. Acum nu mai poate fi vorba de nimic asemănător. Surghiunită! Sînt exilată! Deci am dreptul să-mi iau milionul cu mine, să trăiesc sub portocalii Sevillei sau ai Agrigentului, iarna, în Germania, vara, în Anglia; asta înseamnă că nimic nu ma va împiedica, tînara,

frumoasă, celebră și putînd să explic, așa cum vreau eu procesul, să trăiesc cum cred de cuviință, fie împreună cu soțul meu, dacă și el a fost surghiunit, și știu că este liber, fie înconjurată de prietenii pe care bunăstarea și tinerețea îi atrag întotdeauna! Și – adăuga Jeanne, pierdută în gîndurile sale înflăcărate – să vină atunci cineva să-mi spună mie, osîndită, mie, exilată, mie, sărmana umilită, că nu sînt mai bogată decît regina, mai încărcată de onoruri decît regina, mai absolvită de vină decît regina; fiindcă ei nu condamnarea mea îi trebuia. Pe leu, nu-l interesează viermele care iese din pămînt. Trebuia să fie condamnat domnul de Rohan, și domnul de Rohan a fost scos din cauză!

Oare cum vor proceda ca să-mi aducă la cunoștință sentința și cum, ca să mă conducă afară din regat? Se vor răzbuna pe o femeie, constrîngînd-o să se supună la toate rigorile legii? Mă vor conduce, însoțită de soldați, pînă la frontieră? Vor rosti solemn: "Sînteți nedemnă! Regele vă expulzează din regatul său" Nu, stăpînii sînt îndulgenți – își spuse zîmbind – nu mai au nimic cu mine. Acum sînt supărați pe răbdătorul popor parizian, care striga pe sub balcoanele lor: "Trăiască domnul cardinal!" "Trăiască Cagliostro!" "Trăiască parlamentul!" Iată adevăratul lor dușman: poporul. Ah, da, el este dușmanul cel mai periculos, iar eu am contat mereu pe sprijinul opiniei publice... și am reușit!"

Acesta era stadiul în care se afla Jeanne, în timp ce, făcîndu-și unele mici pregătiri, își încheia socotelile cu sine. Se și gîndea cum să-și plaseze diamantele, să se stabilească la Londra (era vară), cînd amintirea lui Reteau de Villette i se înfățișă, nu în inimă, ci în minte. "Bietul băiat! își spuse ea, cu un zîmbet răutăcios. El a plătit pentru toți. Deci întotdeauna cînd trebuie ispășită o greșeală, este nevoie de un suflet rău, în sens filozofic, și ca, de fiecare dată cînd este nevoie de așa ceva, apare ca din pămînt și ținutul ispășitor, și lovitura care-l va zdrobi. Bietul Reteau, păcătos și mizerabil, plătește acum pentru pamfletele împotriva reginei, pentru conspirațiile plăsmuite cu condeiul, și Dumnezeu, care hărăzește fiecăruia partea sa de lume, a vrut să-i dea acestuia o viață făcută din lovituri de baston, din bacșișuri în ludovici de aur, uneori din pînză și ascunzători, și un deznodămînt la galere. Iată ce înseamnă să fii numai viclean, nu inteligent, să fii doar răutăcios, și nu rău, să afaci fără să fii cu adevărat perseverent și puternic. Universul este plin de creaturi care vor să dăuneze, de la viermii veninoși pînă la scorpion, primul dintre cei mici care se face temut de om! Toți acești nefericiți vor să vatăme, dar n-au cinstea de a lupta: ei sînt pur și simplu striviți."

Şi Jeanne îşi îngropă în acest fel disprețuitor complicele, pe Reteau, cu toate că era ferm hotărîtă să se informeze unde, la ce ocnă urma să fie trimis nenorocitul pentru ca nu cumva să treacă pe acolo într-una din călătoriile sale şi să-l umilească pe bietul păcătos, arătîndu-i bunăstarea unei vechi cunoştinţe. Jeanne avea inimă bună!

Mîncă veselă în tovărăşia familiei portarului; aceştia, dimpotrivă, erau posomorîţi, nici nu se mai căzneau să-şi ascundă stînjeneala. Jeanne puse atitudinea lor rece pe seama condamnării sale. Chiar le şi spuse. Raspunseră că pentru ei nimic nu era mai dureros decît înfăţişarea cuiva după ce s-a rostit o sentinţă.

Jeanne era atît de fericită în adîncul inimii sale, încît îi venea foarte greu să-şi ascundă bucuria şi aştepta prilejul de a rămîne singură, cu gîndurile sale. Îşi făgădui ca după-masă să ceară să se retragă în camera sa. Fu deci extrem de surprinsă cînd portarul Hubert, luînd cuvîntul după desert, cu o gravitate neobişnuită în relaţiile dintre ei, îi spuse:

– Doamnă, avem ordin de a nu-i ţine aici pe cei asupra cărora parlamentul s-a pronunţat.

"Strașnic! îşi zise Jeanne. Vine în întîmpinarea dorinţei mele." Şi se ridică zicînd:

– Nu vreau ca din cauza mea să călcaţi regulamentul; aţi fost atît de buni cu mine, încît nu doresc să mă arat nerecunoscătoare... Mă voi întoarce în camera mea. Îi privi ca să-şi dea seama de efectul pe care îl avuseseră cuvintele ei. Hubert răsucea o cheie între degete. Portăreasa întoarse capul, vrînd parcă să-şi ascundă emoţia. Dar – adăugă contesa – unde vor veni să-mi citească sentinţa şi cînd?

– Doamna se aşteaptă poate ca să se întoarcă în camera sa? se grăbi să spună Hubert.

"E limpede că mă gonesc" – se gîndi Jeanne. Şi un nelămurit sentiment de neliniște, alungat tot atît de repede precum apăruse, o făcu să se înfioare. Jeanne urcă cele trei trepte ce duceau din camera portarilor către culoarul pe care se afla grefa. Văzînd-o că pleacă, doamna Hubert alergă spre ea şi-i luă mînile, nu cu respect, nu cu o profundă prietenie, nu cu acea afecţiune care îi face cinste celui care o simte şi celui care o primeşte, ci cu o nemaipomenită compasiune, cu un sentiment de milă care nu scăpă inteligentei contese, ea care observa totul. De data aceasta senzaţia fu atît de clară, încît Jeanne îşi mărturisi că era înspăimîntata; izgoni însă spaima, aşa cum izgonise şi neliniştea din inima sa atît de plină de bucurie şi speranţă.

Cu toate acestea, Jeanne simţi nevoia să afle de ce doamnei Hubert îi era milă de ea: deschise gura şi coborî două trepte, vrînd să

formuleze una din acele întrebări precise și hotărîte caracteristice felului sau de a gîndi, dar nu avu timp. Hubert o luă de mîna, mai mult brusc decît politicos, și deschise ușa.

Contesa se trezi pe coridor. Aici așteptau opt arcași ai tribunalului. Ce așteptau? Iată ce se întreba Jeanne privindu-i. Dar portarul și închisese ușa. Dinaintea arcașilor se afla unul din paznicii obișnuiți ai închisorii, cel care o conducea pe contesa în fiecare seară în camera sa. Acesta trecu în fața Jeannei, ca pentru a-i arăta drumul.

– Mă întorc în camera mea? întrebă contesa, cu tonul unei femei care vrea să pară sigură de sine, dar care se îndoiește.

– Da, doamnă – răspunse gardianul.

Jeanne puse mîna pe balustrada de fier și urcă în urma paznicului. Îi auzi pe arcași cum șușotesc la cîțiva pași mai încolo, dar ca nu se mișca din loc. Liniștită, se lasă încuiată în camera și chiar îi mulțumi călduros gardianului. Acesta se retrase.

Nici nu rămase bine singură, și Jeanne lasă să izbucnească bucuria nebună pe care o simțea, bucurie mult prea multă vreme ferecată de masca sub care își ascunsese cu ipocrizie chipul în fața portarilor. Camera de la Conciergerie era vizuina sa de animal sălbatic o clipă înlănțuit de oameni și căruia, dintr-un capriciu al soartei, i se va da drumul să alerge din nou liber prin lume. Și cînd în bîrlogul său în cușcă să coboară întunericul, cînd gardienii nu mai fac nici cel mai mic zgomot, cînd mirosul său fin nu mai adulmecă nici o urmă străină prin preajmă, atunci încep salturile sălbatice; atunci își întinde membrele ca să devină mai suple cînd va sosi libertatea mult așteptată; fiara sălbatică țipă, se zbenguie și sare, cum nu va fi niciodată văzută de ochiul omului.

Așa se întîmplă și cu Jeanne. Deodată auzi pași pe coridor, auzi cheile zăngănind pe inelul paznicului, auzi scîrțîitul broaștei masive.

"Oare ce vor?" se întreba ea, ridicîndu-se atentă și mută.

Gardianul intră.

– Ce este, Jean? întrebă contesa, cu vocea sa caldă și indiferentă.

– Doamna binevoiește să mă urmeze? spuse el.

– Unde?

– Jos, doamnă.

– Cum, jos?...

– La grefă.

– De ce, te rog?

– Doamnă...

Jeanne înaintă spre omul care șovăia și zări la capătul coridorului arcașii tribunalului pe care la început îi întîlnise jos.

– Dar spuneți-mi ce vor cei de la grefă cu mine? strigă ea, înfricoșată.

– Domnul Doillot, doamna, aparatorul dumneavoastră, vrea să vă vorbească.

– La grefă? De ce nu vine aici, doar a putut veni de mai multe ori?

– Doamna, domnul Doillot a primit de la Versailles scrisori pe care vrea să vi le aducă la cunoștință.

Jeanne nici nu-și dădu seama cît de ilogic era acest răspuns. Un singur cuvînt o izbi: scrisori de la Versailles, scrisori de la curte, fără îndoială, aduse chiar de aparatorul său.

"Poate că regina intervenise pe lîngă rege, după publicarea sentinței? Poate..." Dar de ce să facă presupuneri? Avea oare timp, și apoi, la ce bun, cînd în două minute va afla adevărul?

De altfel, paznicul insista; își zăngănea nervos cheile ca un om care n-are argumente, dar are ordine stricte.

– Așteaptă-mă puțin – spuse Jeanne. Vezi doar că mă dezbrăcasem ca să mă culc; m-au obosit atît de mult aceste ultime zile.

– Vă aștept, doamnă, gîndiți-vă însă, vă rog, că domnul Doillot este grăbit.

Jeanne închise ușa, își puse o rochie curată, luă o pelerină și își netezi la iuțeală părul. Toate acestea nu-i luară mai mult de cinci minute. Inima îi spunea că domnul Doillot aducea ordinul de a pleca pe loc, precum și mijlocul de a străbate Franța, într-un fel discret și comod în același timp. Da, probabil că regina s-a gîndit că dușmanca să să dispară cît mai repede. Acum, că sentința fusese pronunțată, regina își dădea silința s-o irite cît mai puțin pe adversara să, deoarece, dacă pantera era primejdioasă în lanțuri, la ce te poți aștepta cînd va fi în libertate? Legănată de aceste gînduri luminoase, Jeanne mai mult zbură decît mergea în spatele gardianului și coborî scara mică, pe unde fusese adusă în sala de judecată. Dar, în loc să meargă spre sală, în loc să cotească la stînga ca să intre la grefă, temnicerul se întoarse către o portiță aflată în dreapta.

– Unde te duci? întrebă Jeanne. Grefa este aici.

– Veniți, doamnă, veniți – spuse mieros gardianul. Aici vă așteaptă domnul Doillot.

Trecu primul și o trase după el pe prizoniera, care auzi închizîndu-se cu zgomot zăvoarele acestei uși masive. Surprinsă, fără să vadă pe nimeni în întunerec, Jeanne nu îndrăzni să ceară nimic mai mult temnicerului său. Făcu doi sau trei pași și se opri. O lumină albăstruie dădea încăperii în care se afla un aspect de cavou. Lumina

cădea din înaltul unui grilaj străvechi, și printre pînzele de paianjen și secularul strat de praf, cîteva raze palide erau singurele care izbuteau să lumineze oarecum zidurile.. Brusc, Jeannei i se făcu frig; simți umezeala acestei temnițe, deslușì ceva îngrozitor în ochii arzători ai paznicului. Deocamdată nu îl văzu decît pe acesta; numai el singur împreună cu prizoniera se aflau între aceste patru ziduri, înverzite de apa ce se scursese pe lîngă cercevele, mucegăite de aerul pe care soarele nu-l încălzise niciodată.

– Domnule – zise ea, stăpînindu-și senzația de groază care o făcea să tremure – ce căutăm noi doi aici? Unde este domnul Doillot, pe care mi-ai promis că-l voi întîlni?

Temnicerul nu răspunse nimic; se întoarse doar să vadă dacă ușa pe care intrașera era bine închisă. Jeanne îl urmări cu spaimă. O fulgeră gîndul, aidoma ca în romanele sumbre ale vremii, că avea de-a face cu unul dintre acei temniceri sălbatic îndrăgostiți de prizoniera lor, care, în ziua cînd prada e gata să le scape pe ușa deschisă a custii, devin adevărați tirani față de *frumoasa captivă*, și-i propun eliberarea în schimbul dragostei.

Jeanne era puternică, nu se temea de surprize, nu se rușina de nimic. Închipuirea ei lupta și cîștiga împotriva capriciilor sofisticate ale domnilor Crebillon-fiul și Louvet. Se duse drept la temnicer și, zîmbindu-i, îi spuse:

– Prietene, ce vrei? Ai să-mi spui ceva? Cînd se apropie eliberarea, timpul este prețios pentru o prizoniera. Ca să-mi vorbești, mi se pare că ai ales un loc cam sinistru. Omul cu cheile nu-i răspunse nimic, fiindcă nu înțelegea. Se așeză pe colțul căminului scund și așteptă. Dar – nu se lăsa Jeanne – te întreb încă o dată, ce facem aici?

Și se temu să nu aibă de-a face cu un nebun.

– Îl așteptăm pe maestrul Doillot – răspunse temnicerul.

Jeanne clătina din cap.

– Trebuie să recunoști că, dacă maestrul Doillot are să-mi aducă la cunoștința scrisori venite de la Versailles, și-a ales rău ora și locul de întîlnire... Nu se poate să fie maestrul Doillot cel care mă face să aștept aici. Trebuie să fie altcineva.

De-abia rostise aceste cuvinte, și ușa din fața ei, pe care nici n-o observase, se deschise. Era una dintre acele trape rotunde, adevărați giganți din lemn și fier care, atunci cînd se deschid, decupează pe fondul pe care îl mascau un fel de rond cabalistic în centrul căruia oameni și peisaj par că trăiesc datorită magiei.

Într-adevăr, în spatele acestei uși se aflau trepte ce duceau spre un coridor prost luminat, de unde venea o adiere proaspătă, iar dincolo

de coridor, o clipa, una singura, rapida ca un fulger, Jeanne zari, înalțîndu-se pe vîrfuri, un spațiu ce semana cu o piața, și acolo o mare de barbați și de femei.

Dar, repetam, pentru Jeanne a fost mai mult ca o viziune decît ca o realitate; nici nu avu timp sa-și dea seama. În fața ei, într-un plan mult mai apropiat decît era cel al pieței, se ivira trei persoane stînd pe ultima treapta. În spatele lor țîșniră patru baionete albe și ascuțite asemenea unor înfricoșatoare luminări ce pareau ca vor sa lumineze aceasta scena.

Dar ușa rotunda se închise. Numai cei trei barbați intrara în temnița Jeannei. Aceasta trecea din surpriza în supriza sau, și mai exact, de la neliniște la groaza. Se apropie de temnicerul de care se temuse cu o clipa mai înainte ca pentru a cauta sprijin împotriva necunoscuților. Temnicerul se lipi de zidul celulei, arațînd prin aceasta ca vrea și trebuie sa ramîna un spectator pasiv al celor ce urmau sa se întîmple.

Jeanne fu interpelata chiar mai înainte de a se fi gîndit ca sa deschida gura. A interpelat-o unul dintre cei trei, cel mai tînar. Era îmbrăcat în negru. Nu-și scoase pălăria din cap și rasucea în mînă niște hîrtii ca pe niște documente stravechi. Ceilalți doi, imitînd atitudinea temnicerului, se fereau de priviri, tragîndu-se în partea cea mai întunecoasa a celulei.

– Doamnă, dumneavoastra sînteți Jeanne de Saint-Rémy de Valois, soția lui Marie-Antoine-Nicolas, conte de La Motte? întreba necunoscutul.

– Da, domnule – raspunse Jeanne.

– Sînteți nascuta la Fontette, la 22 iulie 1756?

– Da, domnule.

– Locuiți la Paris pe strada Neuve-Saint-Gilles?

– Da, domnule... Dar de ce îmi puneți toate aceste întrebari?

– Doamna, ma supara faptul ca nu ma recunoașteți; am cinstea sa fiu grefierul curții.

– Va recunosc.

– Atunci, doamna, pot sa-mi îndeplinesc funcțiunile în calitatea pe care ați recunoscut-o?

– O clipa, domnule. La ce va obliga, daca sînteți amabil, funcțiunile dumneavoastra?

– Sa va citesc, doamna, sentința care s-a pronunțat împotriva dumneavoastra în ziua de 31 mai 1786.

Jeanne tresari. Arunca în jurul sau o privire plina de teama și de neîncredere. Nu întîmplator scriem în al doilea rînd cuvîntul

neîncredere, care pare mai firesc decît cel dinaintea lui; Jeanne fu copleșita de o spaima irațională; ca sa poata fi mai atenta, își înfipse privirea ei teribila în întuneric.

– Sînteți grefierul Breton– spuse ea. Cine sînt însa cei doi domni care va însoțesc?

Grefierul se pregatea sa raspunda, cînd temnicerul îi taie vorba și, venind lînga el, îi șopti la ureche urmatoarele cuvinte, strabatute de un sentiment graitor de spaima sau de mila:

– Nu-i spuneți!

Jeanne auzi; îi privi cu mai multa bagare de seama decît pîna atunci pe cei doi. Se mira vazînd haina de un cenușiu metalic, cu nasturi de fier, a unuia, vesta și boneta mițoase ale celuilalt; mai ales șorțul ciudat care acoperea pieptul acestuia din urma îi atrase atenția Jeannei; șorțul parea ars în unele locuri, iar în altele patat de sînge și de ulei. Se dadu înapoi. Parea ca-și ia avînt ca sa se poata repezi cu și mai multa forța. Apropiindu-se, grefierul îi ordona:

– În genunchi, va rog, doamna.

– În genunchi?! țipa Jeanne. În genunchi?! Eu?!...Eu?!... O Valois, în genunchi?!

– Așa avem ordin, doamna – spuse grefierul, înclinîndu-se.

– Domnule – se împotrivi Jeanne, cu un zîmbet feroce – nici sa nu va gîndiți, trebuie oare sa va învat eu legile? În genunchi se cere numai iertare.

– Ei bine, doamna...

– Ei bine, domnule, nu se cere iertare decît în urma unei sentințe care condamna la o pedeapsa dezonoranta. Surghiunul nu este, dupa cîte știu, o pedeapsa dezonoranta în codul francez, nu?

– Nu v-am spus ca ați fost condamnata la surghiunire – rosti grefierul, cu o tristețe grava.

– Atunci la ce sînt condamnata? izbucni Jeanne.

– Veți afla ascultînd sentința, doamna, și ca s-o ascultați, veți începe, va rog, prin a îngenunchea.

– Niciodata! Niciodata!

– Doamna, este primul alineat al instrucțiunilor mele.

– Niciodata! Niciodata, va spun!

– Doamna, scrie ca, în cazul în care condamnata refuza sa îngenuncheze...

– Ei bine?

– Ei bine, va fi silita cu forța.

– Forța?! Împotriva unei femei?

– Nici femeia, nici barbatul nu sînt scutiți de respectul pe care-l datorează regelui și justiției.

– Și reginei, nu-i așa? striga furioasă Jeanne. Fiindcă recunosc aici-mîna unei femei care mă dușmănește!

– Greșiți acuzînd-o pe regină, doamnă. Maiestatea sa nu se amestecă în redactarea sentințelor tribunalului. Haideți, doamnă, scutiți-ne de necesitatea de a fi violenți. În genunchi!

– Niciodată! Niciodată! Niciodată!

Grefierul își împături hîrtiile și scoase din buzunar o foaie groasă pe care o păstră pentru cazul care tocmai se ivise. Și citi ordinul formal dat de procurorul general forței publice de a o constrînge pe acuzată recalcitrantă să îngenuncheze pentru a da satisfacție justiției.

Jeanne se ghemui într-un colț al temniței, ațintindu-și privirea către baionetele forței publice pe care le văzuse înălțîndu-se în spatele ușii. Grefierul însă nu ceru să se deschidă ușa; făcu semn celor doi despre care am mai vorbit și care se apropiară în liniște, ca niște mașini de război solide și de neclintit ce sînt îndreptate în asedii împotriva cetăților. Cei doi o prinseră pe Jeanne de subsuori și o tîrîra în mijlocul încăperii, cu toate țipetele și urletele ei. Impasibil, grefierul se așeză și aștepta.

Jeanne nici nu-și dădu seama că, pentru a nu se lăsa tîrîtă, trebuise să îngenuncheze pe trei sferturi. Intervenția grefierului îi atrase atenția.

– Așa e bine – spuse el.

În aceeași clipă, resortul ei lăuntric se destinse, și Jeanne sări la doi coți deasupra pămîntului, în brațele celor ce-o țineau.

– Este de prisos să strigați în felul acesta – spuse grefierul – fiindcă nu puteți fi auzită de afară și n-o să mă auziți nici pe mine cînd voi da citire sentinței.

– Permiteți-mi să rămîn în picioare și voi asculta în tăcere – zise Jeanne, gîfîind.

– Ori de cîte ori un vinovat este pedepsit cu biciul – rosti grefierul – pedeapsa este dezonorantă și atrage după sine îngenunchierea.

– Biciuirea? urlă Jeanne. Biciuirea?! Ah, mizerabile!... Ai spus biciuirea?...

Și răcnetele ei deveniră atît de puternice, zăpăcindu-i pe temnicer, pe grefier și pe cele două ajutoare, încît tustrei își pierdură capul cu desăvîrșire și începură, ca niște oameni beți, să nu mai dorească

altceva decît să stăpînească sălbăticia prin sălbăticie. Se aruncară asupra Jeannei și o trîntiră la pămînt; ea însă rezistă în mod victorios. Vrură s-o facă să îndoaie genunchii, ea își înțepeni mușchii ca pe niște lame de oțel. Rămase suspendată în aer, în mîinile acestor oameni, dînd cu atîta furie din mîini și din picioare, încît îi răni înfiorător. Atunci cei trei își împărțiră munca; unul o apucă de picioare, strîngîndu-i-le ca într-o menghină, iar ceilalți doi o prinseră de încheietura mîinilor, după care îi strigară grefierului:

– Citiți, citiți sentința, domnule grefier, dați-i drumul! Altfel nu mai sfîrșim în veci și veci cu scorpia asta!

– N-am să îngădui niciodată să fie citită o sentință care mă condamnă la dezonoare! țipă Jeanne, zbătîndu-se cu o forță de necrezut. Și, unind fapta cu amenințarea, domina vocea grefierului prin urlete și țipete atît de ascuțite, încît nu se înțelese nici un cuvînt din tot ce citi funcționarul.

După ce omul sfîrși de citit, își strînse hîrtiile și le puse din nou în buzunar. Jeanne crezu că a sfîrșit și tăcu, încercînd să-și vină în fire ca să-i poată înfrunta mai departe pe acești oameni. Urletele ei fură urmate de hohote de rîs și mai sinistre.

– Și – continuă grefierul, liniștit, ca și cum ar fi rostit sfîrșitul unei formule banale – sentința va fi adusă la îndeplinire în piața execuțiilor, Curtea de Justiție din Palat!

– Public! urlă nefericita. Oh!...

– Domnule de Paris, v-o predau pe această femeie – încheie grefierul, adresîndu-se omului cu șorțul de piele.

– Cine este acest om? întrebă Jeanne, într-o ultimă criză de spaimă și de furie.

– Călăul – răspunse grefierul înclinîndu-se, apoi își scoase mănușile.

De-abia rosti acest cuvînt, și cei doi executanți o și luară pe Jeanne și o duseră către galeria pe care ea o zărise la început. Renunțăm să mai descriem felul în care se zbătu. Femeia aceasta, care în viața obișnuită leșina pentru o simplă zgîrietură, îndură timp de o oră loviturile celor doi; fu tîrîtă pînă la ușă de afară și tot timpul nu înceta să scoată cele mai înspăimîntătoare urlete. Dincolo de ușă, unde stăteau soldații care țineau piept mulțimii, se afla curtea, nu prea mare, zisă Curtea Dreptății, care se ivi deodată, înțesată de cele două sau trei mii de spectatori pe care îi adusese curiozitatea o dată cu preparativele și apariția eșafodului.

Pe o estradă înaltă de aproximativ opt picioare se ridica un stîlp negru avînd fixate de-a lungul lui inele de fier și o tablă pe care grefierul primise, fără îndoială, ordin să scrie ceva necitet. Estrada n-avea rampă; te urcai pe o scară, de asemenea fără rampă; singura balustradă ce se putea vedea era cea alcătuită din baionetele arcașilor semănînd cu un grilaj cu vîrfuri sclipitoare.

Mulțimea, văzînd că se deschid porțile palatului și apar ofițerii cu bastoanele lor, grefierul cu hîrtiile în mînă, începu să se agite ca valurile mării.

De pretutindeni izbucneau strigate: "Uite-o! Uite-o!" însoțite de epitete nu prea convenabile față de condamnată, și ici-colo de cîteva observații nu prea călduroase față de judecători.

Caci, de cînd fusese condamnată, avea susținătorii ei. Erau cei care, cu două sau trei luni în urmă, poate că o disprețuiseră, dar care o reabilitaseră de cînd devenise adversara reginei.

Domnul de Crosne prevăzuse însă totul. În primele rînduri ale acestei săli de spectacol se aflau cei ce erau devotați acelora care dădeau reprezentația. Puteau fi văzute, alături de agenți de statură herculeană, femeile cele mai credincioase cardinalului de Rohan. Se găsise mijlocul de a se folosi în favoarea reginei furiile dezlănțuite altădată împotriva ei; cei care îl aplaudaseră atît de tare pe domnul de Rohan din ură față de Maria-Antoaneta o fluierau și o huiduiau acum pe doamna de La Motte, care fusese atît de imprudentă, încît să separe cauza ei de cea a cardinalului. Astfel că, la apariția sa în mica piațetă, strigatele furioase de: "Jos La Motte! Jos cu falsificatoarea!" fură cele mai numeroase și izbucniră din cele mai puternice piepturi. Jeanne era la capătul puterilor, nu însă și la capătul furiei; înceta să mai țipe, deoarece țipetele sale se pierdeau în vacarmul învălmășelii. Dar cu vocea sa limpede, vibrantă, metalică rosti cîteva cuvinte care făcură să se stingă ca prin farmec pînă și șoaptele.

– Știți voi cine sînt? spuse ea. Știți voi că în vinele mele curge sîngele regilor voștri? Știți că prin mine este lovită, nu o vinovată, ci o rivală; nu numai o rivală, ci și o complice?

Aici fu întreruptă de urletele scoase la timp de către cei mai pricepuți slujitori ai domnului de Crosne. Ea însă trezise, dacă nu interesul, cel puțin curiozitatea; și curiozitatea mulțimii este o sete care trebuie potolită. Liniștea ce se așternu îi dovedi Jeannei că vor s-o asculte.

– Da – repetă ea – o complice! Sînt pedepsită fiindcă știu secretele...

– Atenție! îi șopti la ureche grefierul.

Ea se întoarse. Calaul ținea în mîna un bici. La vederea acestuia, Jeanne își uita discursul, ura, dorința de a captiva masele; nu mai simți decît rușinea, nu se mai temu decît de durere.

– Fie-va mila! Fie-va mila! striga ea, cu o voce sfîșietoare.

Un val de huiduieli îi acoperi rugamintea. Gata sa leșine, Jeanne se agața de genunchii calaului și reuși sa-i prinda mîna. Acesta ridica însa celalalt braț și lasa biciul sa cada moale peste umerii contesei. Lucru de neînchipuit, femeia aceasta pe care durerea fizica ar fi zdrobit-o, înmuiat-o, înblînzit-o, poate, prinse puteri vazînd ca este cruțata; repezindu-se la ajutor, încerca sa-l rastoarne și sa-l arunce de pe eșafod în piața. Deodata însa se dadu înapoi. Omul acela ținea în mîna un fier înroșit pe care îl scosese chiar atunci din jar. Ridicase, spuneam, fierul și fierbințeala pe care o împrastia o facu pe Jeanne sa sara înapoi racnind salbatic.

– Înfierata! striga ea. Înfierata!...

Mulțimea raspunde la urletul ei cu un urlet și mai salbatic.

– Da! Da! racnira cele trei mii de guri.

– Ajutor! Ajutor!... striga pierduta Jeanne, încercînd sa rupa funiile cu care i se legasera mîinile.

În timpul acesta, calaul îi sfîșia rochia, neputînd s-o descheie și, dînd la o parte cu o mîna care tremura fîșiile de stofa, încerca sa apuce cu cealalta fierul înroșit pe care i-l întindea ajutorul sau. Jeanne însa se arunca asupra acestuia, facîndu-l sa dea înapoi, și el nu îndrazni s-o atinga; în așa fel, încît calaul, vazînd ca nu poate apuca sinistrul instrument, trăgea cu urechea sa vada daca lumea n-a început cumva sa-l afurisească. Era foarte orgolios.

Mulțimea, tulburata și începînd sa admire forța cu care se apăra femeia aceasta, framata de o nerabdare mocnita: grefierul coborîse scara; soldații priveau spectacolul; era o neorînduiala, o lipsa de hotarîre care începuse sa devina amenințatoare.

– Sfîrșiți odata! striga o voce din primele rînduri.

O voce poruncitoare și pe care calaul o recunoscu fara îndoiala, fiindca el o doborî pe Jeanne cu o lovitura puternica, o sili sa îngenuncheze și îi apasa capul cu mîna stînga. Ea se ridică însa, arzînd mai tare decît fierul cu care o amenințau și, cu o voce ce domina tumultul și înjuraturile neîndemînaticilor calai, striga:

– Francezi lași! De ce nu ma aparați?! Lasați sa fiu torturata?!

– Taci! striga grefierul.

– Taci! striga comisarul.

– Să tac?!... De ce? replică Jeanne. Ce-o să-mi mai facă?...Da, e vina mea dacă îndur o asemenea ruşine...

– Oho!... urlă mulţimea, înţelegînd greşit sensul acestei mărturisiri.

– Taci! repetă grefierul.

– Da, este vina mea – continuă Jeanne, zbătîndu-se într-una – fiindcă dac-aş fi vorbit...

– Taci! răcni într-un glas grefierul, comisarul şi călăii.

– Dac-aş fi spus tot ce ştiam despre regină, aş fi fost spînzurată, n-aş fi fost dezonorată...

Nu putu spune mai mult; comisarul se repezi pe eşafod, urmat de agenţi, tăbărîră asupra ticăloasei şi, punîndu-i căluşul, o predară, mai mult moartă decît vie, cu faţa umflată, lividă, însângerată, celor doi executori, dintre care unul îşi sili din nou victima să îngenuncheze; în acelaşi timp apucă fierul pe care ajutorul său reuşi să i-l dea. Jeanne însă, ca o năpîrcă, profită de slăbiciunea acestei mîini, care îi apăsa ceafa, zvîrli o ultimă dată şi, întorcîndu-se cu o bucurie frenetică, îi oferi pieptul călăului, privindu-l provocator; aşa că groaznicul instrument o izbi peste sînul drept.Victima, cu tot căluşul, scoase un urlet cumplit.

Durerea, ruşinea o doborîră pe Jeanne. Era învinsă. De pe buzele sale nu mai scăpă nici un sunet, trupul nu mai avu nici o tresărire; de data aceasta leşinase cu adevărat. Călăul o ridică pe umăr, încovoiată, şi cu paşul nesigur, coborî scara mişeliei.

Mulţimea, muată, fie că aprobă, fie că rămăsese consternată, nu se împrăştie prin cele patru ieşiri ale pieţei decît după ce văzu închizîndu-se în urma osînditei uşile Conciergeriei, după ce văzură că eşafodul începe să fie dărîmat bucată cu bucată, după ce se încredinţă că nu există nici un epilog la drama îngrozitoare al cărei spectacol i-l oferise parlamentul.

Agenţii supravegheau toate reacţiile celor de faţă; îşi exprimaseră încă de la început atît de limpede părerea, încît ar fi fost nebunie curată să faci cea mai mică obiecţie, contrazicîndu-le logica, pe care şi-o susţineau înarmaţi cu bîte şi cătuşe. Obiecţii, dacă au fost, au fost exprimate cu totul lăuntric. Încetul cu încetul, piaţa îşi reluă calmul său obişnuit; doar la capătul podului, după ce se risipi gloata, între doi bărbaţi tineri şi părînd cu desăvîrşire naiveţi, care se retrăgeau ca şi ceilalţi, avu loc următorul dialog:

– Oare chiar pe doamna de La Motte a înfierat-o călăul? Ce crezi, Maximilian?

– Așa se spune, dar eu nu cred... – răspunse cel mai înalt dintre interlocutori.

– Și tu crezi ca n-a fost ea, așa-i? adăuga celălalt, un omuleț cu fața cam vulgară, cu ochii rotunzi și sclipitori ca ai păsărilor de noapte și cu părul scurt și unsuros. Nu, nu poate fi doamna de La Motte cea pe care au înfierat-o, nu-i așa? Susținătorii tiranilor și-au cruțat, fără îndoială, complicea. Ca s-o poată dezvinovăți pe Maria-Antoaneta, au găsit o domnișoară Oliva, care a mărturisit că este prostituată; au putut găsi și o falsă doamnă de La Motte, care să mărturisească că este falsificatoare; ai să-mi răspunzi că a existat fierul roșu. Ei, și! O comedie pentru care a fost plătit și călăul, și victima! A costat poate mai scump, asta e tot!

Însoțitorul acestuia asculta clătinînd din cap. Zîmbea fără să răspundă.

– Ce poți să răspunzi? întrebă omulețul. Nu ești de părerea mea?

– E cam mult să accepți să ți se ardă sînul cu fierul roșu – răspunse cel interpelat. Eu n-aș zice că e o comedie, cum spui. Ești un medic mai bun decît mine și probabil că ai simțit mirosul de carne arsă. Este o amintire neplăcută, mărturisesc.

– Chestiune de bani, ți-am spus: ea poate plăti o condamnată care, oricum, ar fi înfierată pentru cu totul altceva, o poți plăti ca să spună trei-patru fraze pompoase, și cînd e gata să se trădeze, i se pune călușul...

– Ei-ei-ei! exclamă flegmatic cel pe care l-am numit Maximilian. Nu te voi urma pe drumul acesta, nu mi se pare sigur.

– Hm! Atunci ai să faci și tu ca ceilalți gură-cască. Ai să spui că ai văzut cum a fost înfierată doamna de La Motte; iată cît ești de capricios. Adineauri spuneai cu totul altceva, fiindcă ai spus textual: "Nu cred că au înfierat-o pe doamna de La Motte!"

– Nu, și nici nu cred – relua tînărul, zîmbind – dar nici nu este una dintre acele condamnate despre care vorbești.

– Atunci cine este persoana care a fost stigmatizată cu fierul roșu, acolo, în piață, în locul doamnei de La Motte?

– Regina! rosti tînărul, cu o voce ascuțită, către însoțitorul său, subliniindu-și cuvintele cu un surîs misterios.

Celălalt se dădu înapoi, rîzînd în hohote și bătînd din palme la auzul acestei glume, apoi, privind în jurul său, spuse:

– Adio, Robespierre!

– Adio, Marat! răspunse celălalt.

Și se despărțiră.

CĂSĂTORIA

Chiar în ziua acestei execuții, la prînz, regele ieși din cabinetul său de la Versailles și fu auzit concediindu-l pe domnul de Provence, cu aceste vorbe aspre:

– Domnule, asist astăzi la o cununie. Nu începeți să-mi spuneți tot felul de lucruri despre căsătorie sau despre toate relele căsniciei, vă rog; ar fi de rău augur pentru tinerii soți, pe care îi iubesc și pe care îi voi ocroti.

Contele de Provence se încruntă zîmbind, își salută adînc fratele și se retrase în apartamentele sale. Regele, continuîndu-și drumul printre curtenii risipiți pe coridoare, le zîmbi unora și-i privi trufaș pe alții, după cum văzuse că se purtasera în afacerea colierului pe care parlamentul tocmai o judecase. Ajunse astfel în salonul pătrat, unde se afla regina în ținuta de gală, avînd în jur doamnele de onoare și gentilomi.

Maria-Antoaneta, palidă sub fard, asculta cu o atenție prefăcută întrebările puse cu căldură de către doamna de Lamballe și domnul de Calonne asupra sănătății sale. Deseori însă se uita pe furiș spre ușă, căutînd cu privirea întocmai ca omul care dorește fierbinte să vadă și întorcînd capul ca omul care tremură de spaimă că a văzut.

– Regele! anunță unul dintre ușieri.

Și într-o revărsare de broderii, dantele și lumină, ea îl văzu intrînd pe Ludovic al XVI-lea, a cărui cea dintîi privire din pragul salonului fu pentru ea. Maria-Antoaneta se ridică și făcu trei pași în întîmpinarea regelui, care îi sărută mîna cu grație.

– Sînteți astăzi mai frumoasă ca oricînd, doamnă, nemaipomenit de frumoasă! rosti el.

Ea zîmbi cu tristețe și, încă o dată, ochii săi rătăciră prin mulțime, căutînd acel punct necunoscut despre care am mai vorbit.

– Tinerii soți încă n-au venit? întrebă regele. Mi se pare că în curînd va fi ora douăsprezece.

– Sire– răspunse regina, făcînd un efort atît de mare, încît fardul se crăpă pe obraji și chiar se scutură pe alocuri – a venit numai domnul de Charny. Așteaptă pe coridor ca maiestatea voastră să-i poruncească să intre.

– Charny!... spuse regele, fără să observe tăcerea grăitoare care urmase după cuvintele reginei. Charny este acolo? Să intre! Să intre!

Cîțiva gentilomi și pomiră în întîmpinarea domnului de Charny. Regina își apăsă nervoasă mîna pe piept și se așeză, întorcîndu-se cu spatele la ușă.

– Bine, dar este douăsprezece – repetă regele. Tînăra soție ar fi trebuit să fie aici.

Tocmai cînd regele rostea aceste cuvinte, domnul de Charny apăru în pragul salonului; auzi ultimele cuvinte ale regelui și răspunse imediat:

– Binevoiască maiestatea voastră să ierte întîrzierea involuntară a domnișoarei de Taverney; de la moartea tatălui său n-a părăsit patul. Astăzi s-a ridicat pentru prima dată și ar fi fost acum la ordinele regelui, dacă un leșin n-ar fi obligat-o să întîrzie.

– Scumpa copilă, cît de mult îl iubea pe tatăl său! rosti tare regele. Cum însă va avea de azi înainte un soț bun, sperăm că se va consola.

Regina asculta său, mai degrabă, auzi, fără să facă nici un gest. Oricine ar fi urmărit-o în timp ce vorbea Charny ar fi observat cum îi piere sîngele din obraji, asemenea refluxului, și i se adună la inimă.

Văzînd că nobilii și clerul umpleau salonul, regele rosti ridicînd semeț fruntea:

– Domnule de Breteuil, ați expediat ordinul de exilare a lui Cagliostro?

Chiar și răsuflarea unei păsări adormite ar fi tulburat tăcerea ce se așternuse.

– Și acea La Motte, care își zicea de Valois – continuă regele, cu o voce hotărîtă – nu este oare astăzi arsă cu fierul roșu?

– În momentul acesta, sire – replică ministrul de justiție. Sentința a și fost executată.

Ochii reginei scăpărară. Un murmur aprobativ plutì prin salon.

– Domnul cardinal va fi poate contrariat aflînd că i-a fost înfierată complicea – continuă Ludovic al XVI-lea, cu o încăpățînare pe care nimeni nu o văzuse la el înaintea procesului.

Și, rostind cuvîntul *complice*, adresat unui acuzat pe care parlamentul îl achitase, rostind un cuvînt care îl defăima pe idolul parizienilor, un cuvînt care condamna ca tîlhar și falsificator pe unul dintre cei mai înalți prinți ai bisericii, unul dintre primii prinți ai Franței, regele, ca și cînd ar fi aruncat o sfidare solemnă clerului, nobililor, parlamentului, poporului, spre a proclama că neatinsă onoarea soției sale, regele își plimbă de jur împrejur o privire scînteietoare, încărcată de acea mînie pe care nimeni nu o mai simțise în Franța de cînd somnul cel veșnic închisese ochii lui Ludovic al XV-lea.

Nici o șoaptă, nici un cuvînt de aprobare nu întîmpina răzbunarea regelui împotriva tuturor acelora care conspirasera ca să dezonoreze monarhia. El se apropie apoi de regina, care îi atinse amîndouă mîinile într-o pornire de profundă recunoștință.

În acea clipă apărură la capătul coridorului domnișoara de Taverney, în rochie albă ca o mireasă, cu fața albă ca o fantomă, și Filip de Taverney, fratele său, care îi dădea brațul. Andreea înainta cu pași rari, cu privirea rătăcită și cu răsuflarea tăiată; nu vedea nimic, nu auzea nimic; brațul fratelui său îi insufla putere, curaj și îi arăta încotro să meargă.

La trecerea logodnicei, mulțimea curtenilor zîmbi. Femeile își luară locul în spatele reginei, bărbații în spatele regelui. Amiralul de Suffren, ținîndu-l de mînă pe Olivier de Charny, veni în întîmpinarea Andreei și a fratelui său, îi salută și se amestecă în grupul prietenilor intimi și al rudelor. Filip își continuă drumul, fără ca privirea lui să se fi întîlnit cu cea a lui Olivier, fără ca apăsarea degetelor sale s-o fi avertizat pe Andreea că trebuia să ridice fruntea.

Ajuns în fața regelui, strînse mîna sorei sale și aceasta, ca o moartă care se însuflețește, deschise ochii săi mari și-l văzu pe Ludovic al XVI-lea, care-i zîmbea cu bunătate. Ea schiță un salut, în mijlocul murmurului general care exprima admirația față de frumusețea sa.

– Domnișoară – spuse regele, luîndu-i mîna – știu că a trebuit să aștepți să se sfîrșească doliul ca să te poți mărita cu domnul de Charny; dacă eu n-aș fi cerut să se grăbească momentul căsătoriei, poate că viitorul dumitale soț, cu toată nerăbdarea lui, ți-ar fi îngăduit încă o lună de răgaz; se pare că suferi mult și acest lucru nu întristează; eu însă sînt obligat să asigur fericirea acelor gentilomi vrednici care mă slujesc, așa cum o face domnul de Charny; dacă n-ar fi avut astăzi loc cununia, eu n-aș mai fi putut asista la ea deoarece mîine plec într-o călătorie prin Franța împreună cu regina. Așa că am plăcerea să semnez contractul astăzi, să te văd căsătorită în capela palatului. Salut-o pe regină, domnișoară, și mulțumește-i deoarece maiestatea sa a fost extrem de bună față de dumneata.

Și o conduse el însuși pe Andreea în fața Mariei-Antoaneta. Aceasta se ridică, dar genunchii îi tremurau, mîinile îi erau înghețate. Nu îndrăznea să înalțe ochii și văzu doar ceva alb care se apropia și se înclină în fața sa. Era rochia de nuntă a Andreei. Apoi regele puse mîna logodnicei pe brațul lui Filip, îl dădu pe al său Mariei-Antoaneta și rosti cu glas tare:

– La capelă, domnilor!

Toata aceasta mulțime se așeza în liniște în spatele maiestaților lor și porni spre a-și ocupa locurile. Slujba începu imediat. Regina asculta aplecata pe scaunul sau de rugaciune, cu fruntea îngropata în palme. Se ruga din tot sufletul, din toate puterile; trimise cerului rugaminți atît de fierbinți, încît rasuflarea îi usca lacrimile.

Domnul de Charny, palid și frumos, simțind îndreptate asupra lui toate privirile, fu calm și brav, ca și cînd s-ar fi aflat pe bordul vasului sau, în mijlocul flacarilor și al uraganului de împușcaturi englezești; numai ca suferea mult mai mult.

Filip, privindu-și ținta sora, pe care o vedea gata-gata sa se prabușeasca, parea tot timpul pregatit sa-i sara în ajutor cu un cuvînt sau cu un gest afectuos. Andreea însa nu-și dezminți firea, ramase cu capul sus, ducînd mereu la nas o sticluța cu saruri, clatinîndu-se, aproape moarta, ca flacara unei lumînari, dar ramînînd în picioare și încapațînîndu-se sa traiasca prin forța voinței. Ea nu se ruga cerului, nu-și dori nimic pentru viitor, nu spera nimic, nu se temea de nimic, nu avea nimic nici cu oamenii, nici cu Dumnezeu.

În timp ce preotul vorbea, în timp ce bateau clopotele, Andreea își spunea:

"Oare sînt eu o adevarata creștina? Oare sînt ca ceilalți, o faptura ca și celelalte? M-ai facut oare pentru a fi credincioasa, tu cel pe care-l numim Dumnezeu atotputernic, judecatorul tuturor lucrurilor? Tu, despre care se zice ca ești drept, dar care m-ai pedepsit mereu fara sa fi fost vinovata? Tu, despre care se spune ca ești Dumnezeul liniștii și al dragostei, dar care mi-ai harazit o viața de framîntari și de mînie, de razbunare sîngeroasa?! Tu, caruia îi datorez de a avea drept dușman de moarte pe singurul om pe care l-aș fi putut iubi?! Nu – continua ea – treburile lumești și cele ale lui Dumnezeu nu ma privesc. Fara-ndoiala ca am fost blestemata înainte de a ma naște, ca încă din prima clipa de viața am fost pusa în afara legilor omenești." Apoi, întorcîndu-se la trecutul ei dureros: "Ciudat! Ciudat! Aici, alaturi de mine se afla un barbat al carui nume ma facea sa mor de fericire. Daca el ar fi venit sa ma ceara pentru mine însami, aș fi fost obligata sa îngenunchez la picioarele sale, sa-i cer iertare pentru greșeala *pe care am săvîrșit-o cîndva*, pentru greșeala ta, Doamne! Și acest barbat pe care îl adoram m-ar fi respins poate. Iata ca astazi ma ia în casatorie și el trebuie sa-mi ceara iertare în genunchi! Ciudat! Ei, da, nemaipomenit de ciudat!"

În clipa aceea auzi vocea preotului care zicea:

– Jacques-Olivier de Charny, o iei în casatorie pe Maria-Andreea de Taverney?

– Da – răspunse hotărît Olivier.

– Şi dumneata, Maria-Andreea de Taverney, îl iei în căsătorie pe Jacques-Olivier de Charny?

– Da!... răspunse Andreea, cu un accent atît de sălbatic, încît regina se înfioră, iar celelalte femei tresăriră.

Apoi Charny îi puse soţiei sale în deget inelul de aur în aşa fel, încît Andreea nu simţi nici cea mai uşoară atingere. Curînd regele se ridică. Slujba se sfîrşise. Toţi curtenii veniră să-i felicite pe cei doi soţi.

Domnul de Suffren luă mîna nepoatei sale şi-i făgădui în numele lui Olivier fericirea pe care merita s-o aibă. Andreea îi mulţumi amiralului, cu o faţă lipsită de expresie, şi-l rugă doar pe unchiul său s-o conducă numaidecît la rege pentru a-i mulţumi, întrucît se simţea slăbită.

În clipa aceea o paloare înspăimîntătoare i se aşternu pe chip. Charny o privi de departe, dar nu îndrăzni să se apropie de ea.

Amiralul traversă salonul şi o duse pe Andreea în faţa regelui, care o sărută pe frunte şi-i spuse:

– Doamnă contesă, treceţi pe la regină. Maiestatea sa vrea să vă facă un dar de nuntă.

Şi, rostind aceste cuvinte pe care le credea pline de delicateţe, regele se retrase, urmat de toată curtea, şi o lăsă pe tînăra soţie, pierdută, disperată, la braţul lui Filip.

– Ah! murmură ea. E prea mult! E prea mult! Filip, mi se pare că am îndurat destul!...

– Curaj! îi şopti Filip. Nu mai e decît această încercare, soră.

– Nu, nu – răspunse Andreea – n-am să pot. Puterile unei femei sînt limitate; poate voi face ceea ce mi se cere, dar, gîndeşte-te, Filip, că dacă *ea* îmi vorbeşte, dacă *ea* mă felicită, voi muri!

– Dacă trebuie, vei muri, scumpă soră – îi spuse tînărul şi în felul acesta vei fi mai fericită decît mine, fiindcă eu aş vrea să fiu mort!

Rosti aceste cuvinte cu un glas atît de îndurerat, încît Andreea se repezi ca împunsă de un ghimpe şi intră la regină. Olivier o văzu trecînd; el se lipi de tapiserie pentru a nu-i atinge nici măcar rochia. Rămase singur cu Filip în salon, cu capul plecat, ca şi cumnatul său, aşteptînd rezultatul întrevederii dintre regină şi Andreea.

Aceasta o găsi pe Maria-Antoaneta în cabinetul cel mare. Cu toate că era în luna iunie, regina ceruse să se aprindă focul; era aşezată în fotoliul său, cu capul dat pe spate, cu ochii închişi şi cu mîinile împreunate ca ale unei moarte. Tremura. Doamna de Misery, după ce o introdusese pe Andreea, trase draperiile, închise uşile şi ieşi.

Andreea, în picioare, tremurînd de emoție și de mînie, tremurînd însa și de slabiciune, aștepta cu ochii plecați sa-i adreseze un cuvînt. Aștepta glasul reginei, așa cum așteapta condamnatul securea care trebuie sa-i curme viața.

Cu siguranța ca, daca Maria-Antoaneta ar fi deschis gura în acea clipa, Andreea, zdrobita cum era, s-ar fi prabușit înainte de a înțelege sau de a raspunde.

Se scurse un minut, ce paru un secol, în aceasta stare de cumplita suferința, fara ca regina sa fi facut vreo mișcare. În sfîrșit, se ridica sprijinindu-se cu ambele brațe de fotoliu și lua de pe masa o hîrtie pe care degetele sale nesigure o scapara de mai multe ori. Apoi, înaintînd ca o fantoma, fara sa se auda alt zgomot decît foșnetul rochiei sale pe covor, veni cu brațul întins spre Andreea și-i dadu hîrtia fara a rosti un cuvînt.

Între aceste doua inimi cuvintele erau de prisos: regina nu avea nevoie sa mai ceara înțelegerea Andreei; Andreea nu se putea îndoi de mareția sufletului reginei.

Oricare alta ar fi presupus ca Maria-Antoaneta îi oferea o dota bogata, sau un act de proprietate, sau brevetul unei slujbe la curte. Andreea ghici ca hîrtia conținea cu totul altceva. O lua și, fara sa se miște din locul sau, începu sa citeasca.

Brațul Mariei-Antoaneta cazu. Ochii sai se îndicara încet spre Andreea.

Andreea – scrisese regina – *m-ai salvat. Mi-ai redat onoarea, viața mea îți aparține. În numele onoarei mele care te costa atît de scump, te conjur sa mă numești sora dumitale. Încearcă, ai sa vezi ca nu roșesc.*

Las în mîinile dumitale acest înscris; este garanția recunoștinței mele: este zestrea pe care ți-o dau.

Inima dumitale este cea mai nobila dintre toate; va ști sa primească cum se cuvine darul acesta.

Semnat Maria-Antoaneta de Lorena de Austria.

Andreea, la rîndul sau, o privi pe regina. Vazu ca are ochii plini de lacrimi și fruntea apasata de tristețe; aștepta un raspuns. Tînara fata traversa încet încaperea, arse la focul aproape stins biletul reginei și facînd o reverența adînca, fara sa articuleze o silaba, ieși din cabinet.

Maria-Antoaneta facu un pas ca s-o opreasca sau s-o urmeze; dar, neînduratoarea Andreea, lasînd ușa deschisa, se întoarse lînga fratele sau, în salonul alaturat. Filip îl chema pe Charny, îi lua mîna și i-o puse în mîna Andreei, în timp ce, în pragul cabinetului, din

spatele draperiei pe care o ținea cu brațul, regina asista la aceasta scena dureroasă.

Charny pleca asemenea unui logodnic al morții pe care palida sa logodnica îl ducea cu ea; pleca uitîndu-se înapoi, la obrazul de ceara al Mariei-Antoaneta, care, cu fiece pas, îl vedea cum dispare pentru totdeauna. Cel puțin așa credea.

La poarta castelului așteptau doua trasuri. Andreea urca în prima. Cum Charny se pregatea s-o urmeze, tînara contesa îi spuse:

– Cred, domnule, ca dumneavoastra plecați spre Picardia.

– Da, doamna – răspunse Charny.

– Iar eu plec catre locurile unde a murit mama mea, domnule conte. Adio!

Charny se înclina fara sa raspunda. Trasura o duse pe Andreea singura.

– Ramîneți cu mine doar pentru a-mi spune ca sînteți dușmanul meu? îl întreba Olivier pe Filip.

– Nu, domnule conte – raspunse acesta. Nu-mi puteți fi dușman de vreme ce sînteți cumnatul meu.

Olivier îi întinse mîna, urca la rîndul sau în cea de-a doua trasura și plecă.

Ramas singur, Filip își frînse o clipa mîinile cu disperare și rosti cu o voce înabușita:

– Doamne, celor ce-și fac datoria aici, pe pamînt, oare le rezervi puțina bucurie în cer? Bucurie... – relua el, posomorît, privind o ultima data către palat. Vorbesc de bucurie!... La ce bun?!... Nu pot spera într-o alta viața decît cei ce cred ca vor reîntîlni acolo pe cei pe care i-au iubit. Pe mine nu m-a iubit nimeni aici pe pamînt, așa ca n-am nici macar mîngîierea pe care o au ei cînd își doresc moartea...

Și îndrepta spre cer o privire fara urma de venin, dar plina de mustrare, ca un om a carui credința se clatina, apoi disparu, ca și Andreea și Charny, în ultimul vîrtej al acestei furtuni care avea sa zdruncine un tron, sa zdrobeasca monarhia.

CUPRINS

Două ambiții care vor să treacă drept două iubiri 5
În care încep să se zărească chipurile de sub mască 9
În care domnul Ducorneau nu mai înțelege absolut nimic din ceea ce se întîmplă 19
Iluzie și realitate 26
În care domnișoara Oliva începe să se întrebe ce vor de la ea 31
Casa părăsită 34
Jeanne protectoare 38
Jeanne favorita 43
Portofelul reginei 50
În care îl întîlnim pe doctorul Louis 55
Aegri somnia 60
În care se demonstrează că autopsia sufletului este mai grea decît cea a trupului 65
Delirul 71
Convalescența 77
Două inimi care sîngerează 82
Un ministru de finanțe 88
Iluzii regăsite – Secret pierdut 93

Datornicul şi creditorul 100
Socoteli în familie 104
Maria-Antoaneta regină, Jeanne de La Motte femeie 108
Chitanţa lui Boehmer şi actul de recunoaştere al reginei 114
Prizoniera 121
Observatorul 128
Vecinele 133
Întîlnirea 138
Mîna reginei 143
Femeie şi regină 148
Femeie şi demon 154
Noaptea 160
Despărţirea 165
Gelozia cardinalului 171
Fuga 180
Scrisoarea şi chitanţa 186
Rege nu pot fi, prinţ nu vreau, rămîn un Rohan 190
Scrimă şi diplomaţie 196
Gentilom, cardinal şi regina 201
Explicaţii 206
Arestarea 211
Rapoartele 217
O ultimă acuzaţie 222
Cererea în căsătorie 226
Saint-Denis 231
O inimă moartă 235
În care se explica de ce se îngraşă baronul... 240
Tatăl şi logodnica 245
După balaur, vipera 249
Cum se întîmplă ca domnul de Beausire, crezînd că vînează un iepure, a fost vînat el însuşi de către agenţii domnului de Crosne 255
Turturelele sînt băgate în colivie 260
Biblioteca reginei 265
Cabinetul şefului poliţiei 269
Interogatoriile 275
Ultima speranţă pierdută 279

Botezul micuțului Beausire 284
Banca acuzaților 289
Despre un grilaj și un abate 293
Sentința 298
Execuția 303
Căsătoria 317

EDITURA
HELICON
TIMIŞOARA

O carte a întîmplărilor miraculoase, un vis al iubirilor petrecut în zările mirifice ale unui timp ce rămîne pururi tînăr.

O istorie pitorească în care iubirea – teribilă, ascunsă sau cunoscută – se întretaie cu faptele de vitejie, cu devotamentul și sacrificiul, cu politica distrugătoare sau acaparatoare a unor personaje eminente.

O lume în care se detașează cu vigoare personaje europene care au condus destinele unor națiuni, caractere ferme, alteori labile, dovedindu-se că rangurile de noblețe nu scutesc de păcatele și greșelile atît de omenești în care ne zbatem, crezînd că sîntem fericiți sau persecutați de soartă.

Destinul se împletește cu conspirația, zodiacul cu Turnul Infamiei, relațiile externe conduse de diplomați abili, mușchetarii ce se înfruntă cu gărzile conduse de omul cu mantaua vișinie. O lume a informației, o transpunere în timp în acest roman de capă și spadă în care neîntrecutul ALEXANDRE DUMAS și-a impus personalitatea.

O carte ce nu trebuie să lipsească din nici o bibliotecă!

ISBN 973-9133-24-x

Volumul I și II – Lei 1300